ספר

חק לישראל

פרשת צו

מן

חמשה חומשי תורה

עם מ"ב פירושים. מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים.

א) תו"ה נדפסה בשלמות עם הפטרות וחמש מגלות עם המעמים

ב) תו"ם על התורה

ג) פי' רש"י בשלמות וגם פי' רש"י ישן.

ד) פי' שפתי חכמים הנודע לגלוסי תורה.

ה) פי' הרשב"ם ז"ל נכד רש"י ז"ל.

ו) פי' בעל הטורים מרבינו בעל ארבעה טורים.

ז) פי' דעת זקנים מבעלי התוספות ז"ל.

ח) תולדות אהרן מראת מקום כל מסוק בש"ס.

ט) מגין המצות למהר"ם חאגיז ז"ל נדפסו בפנים החומש ע"ם הפסוקים.

י) טעמי הקרבנות בדרך חדש ונפלא נאספו מגדולי המפרשים ז"ל.

יא) דיני הקרבנות בקצרה

יב) ההפטרות עם לקוטים ומשלים.

יג) עניני הסדרה פירוש על סקומו אשר גם הוא נאסף מגדולי המפרשים בטוב טעם ודעת.

יד) ענין המדרש על ע"ם לפני כל סדרה.

טו) הש"ר עיט על התורה חוא כמעם העתקה תרשות בטוב טעם וכן בהפטרת.

טו) ליקוטים יקרים ע"ם מהספרים הנקובים בשמותם למטה (יותר מחמשים בספר).

יז) משלי חכמים נעימים המושכים לב הקורא למוסר ולירא את ה'. על התורה והפטרות.

יח) ספר פדריא עם ספר הישר ותרו נעתק על ע"ם (יערער זאל זיוטען וואס עס איז גיזיגן פון וועלם בעשאפונג ביז היינם.

יט) מצות השם על תרי"ג מצות (אויף ע"ם) יערער מענטש זאל וויסען די מצות וואס גאט האט גיבאטן.

כ) חמש מגלות עם פירש"י (בסוף כל כרך מהחומש נדפסת הסבלת תשיבה לכרך ההוא). זולת זה נוסף על חמש מגלות עוד פירושים הרשים להפלוא אשר לא כא עוד בכרשם הזה, סלוקו מגדולי מפרשים והקורא בו יתענג מאד. ולמי מ"ל תעבירי הנעתקנו גם פי' ע"ש (יערער וואס וועם לייענען ווערם נרוים פערגעניגען האבען).

כא) על ספר שיר השירים נקוב בשם שירי שלמה.

כב) על ספר רות נקוב בשם יחוס דוד.

כג) על ספר איכה נקוב בשם קינות ירמיה.

כד) על ספר קהלת נקוב בשם הבלי העולם

כה) על ספר אסתר נקוב בשם מור והדס.

כו) לקוטים יקרים על ה"ם מגדולים אנשי שם.

כז) משלים ערבים ונעימים על כל הת"י

כח) תרגום שני על מגלת אסתר

כט) פתשגן הכתב על תרגום שני בתקון נפלא.

ל) הנעתק ע"ע מהתרגום שני בהוספות והקונים.

לא) נדפסו בסוף כל כרך סדר התפלה וכו'.

לב) גם הוספנו קצורי הדינים הנצרכים להפלה.

לג) נביאים עם פרש"י ומצורת דוד

לד) כתובים עם פרש"י ומצורת דוד.

לה) המשניות עם ברטנורא ונעקר תוי"ם בנדפס מכבר עם הוספות והקונים.

לו) גמרא עם פרש"י והעתקה ע"ש וגם אזוה דבורי הוספות.

לז) ההלכה פסוקה עם העתקה ע"ם.

לח) המדר עם ההעתקה ע"ם.

לט) למהריים ללמוד בכל יום התרי"ג מצות כאשר תקנו הקדמונים.

מ) ארחות חיים מהרא"ש ז"ל.

מא) הארחות חיים הנ"ל נעתק גם ללשון ע"ם.

מב) אגרת הרמב"ן ז"ל לבנו ז"ל נעתק גם הוא לע"ם.

מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערזעצט אויף א לייכטע אידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע אותיות און קלארען דרוק.

הוצאת אמונה — 388-8812

כב וְהַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בָּזֶה, שֶׁיִּכָּלֵם הָאָדָם עַל עֲוֹנוֹתָיו מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְעִנְיַן הַהַכְלָמָה, הַהַרְגָּשָׁה בְּבוּשָׁה וְהִשְׁתַּנּוּת זִיו פָּנָיו, כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט ח) כִּסְּתָה כְלִמָּה פָנָי. וּבְכָל מָקוֹם תִּרְאֶה הַכְּלִמָּה נִזְכֶּרֶת אַחַר הַבּוּשָׁה, כִּי הִיא יִתֵּרָה מִן הַבּוּשָׁה, (ירמיה יד ג) בֹּשׁוּ וְהָכְלְמוּ, (ירמיה לא יח) בֹּשְׁתִּי וְגַם־נִכְלַמְתִּי. וּבְרָאוֹת הַחוֹטֵא כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מַעֲבִיר עַל עֲוֹנוֹ וּמַאֲרִיךְ לוֹ וְאֵינֶנּוּ נִפְרָע מִמֶּנּוּ וְלֹא כַחֲטָאָיו עָשָׂה לוֹ, וְלֹא כַעֲוֹנוֹתָיו גָּמַל עָלָיו, יוֹסִיף בּוּשָׁה בְּלִבָּבוֹ, כִּי הֲלֹא הַחוֹטֵא לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם וּבוֹגֵד בּוֹ וְהוּא מְכַפֵּר לוֹ, יֵבוֹשׁ מִמֶּנּוּ. וְכֵן כָּתוּב (יחזקאל טז סג) לְמַעַן תִּזְכְּרִי וָבֹשְׁתְּ וְלֹא יִהְיֶה־לָּךְ עוֹד פִּתְחוֹן פֶּה מִפְּנֵי כְלִמָּתֵךְ בְּכַפְּרִי־לָךְ לְכֹל־אֲשֶׁר עָשִׂית. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ברכות יב ב) הָעוֹשֶׂה דָּבָר וּמִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ, מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו. וְכֵן מָצִינוּ בְּשָׁאוּל שֶׁאָמַר (שמואל א כח טו) וְלֹא עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בַּחֲלֹמוֹת, וְלֹא הִזְכִּיר אוּרִים וְתֻמִּים, כִּי נִתְבַּיֵּשׁ לְהַזְכִּירָם, מִפְּנֵי שֶׁהָרַג אַנְשֵׁי נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים. וְאָמַר לוֹ שְׁמוּאֵל (שם שם יט) וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי. עִמִּי, בִּמְחִיצָתִי. וַיַּשִּׂיג אָדָם מַדְרֵגַת הַבּוּשָׁה בְּהִתְבּוֹדֵד לַחְשׁוֹב בִּגְדֻלַּת הַשֵּׁם, וְכַמָּה רַבָּה רָעַת הַמַּמְרֶה אֶת פִּיו, וּבְזָכְרוֹ תָּמִיד כִּי הַשֵּׁם רוֹאֶה מַעֲשָׂיו וּבוֹחֵן כִּלְיוֹתָיו וְצוֹפֶה מַחְשְׁבוֹתָיו.

כג הָעִקָּר הַשְּׁבִיעִי, הַכְּנִיעָה בְּכָל לֵב, וְהַשְּׁפָלוּת, כִּי הַמַּכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ יֵדַע כַּמָּה הָעוֹבֵר עַל דְּבָרָיו שַׁח וְשָׁפֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכּוֹ, כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טו ד) נִבְזֶה בְעֵינָיו נִמְאָס, וְנֶאֱמַר (איוב טו טז) אַף כִּי נִתְעָב וְנֶאֱלָח אִישׁ־שֹׁתֶה כַמַּיִם עַוְלָה, (ירמיה ו ל) כֶּסֶף נִמְאָס קְרָאוּ לָהֶם. עַל כֵּן יִכָּנַע וִיהִי שָׁפֵל בְּעֵינָיו. וְדָוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּהִתְוַדּוֹתוֹ עַל חֶטְאוֹ בְּבוֹא אֵלָיו נָתָן הַנָּבִיא, אָמַר בְּסוֹף דְּבָרָיו (תהלים נא יט) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב־נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. רוּחַ נִשְׁבָּרָה,

רוּחַ נְמוּכָה. לָמַדְנוּ מִזֶּה כִּי הַהַכְנָעָה, מֵעִקְּרֵי הַתְּשׁוּבָה, כִּי הַמִּזְמוֹר הַזֶּה יְסוֹד מוּסָד לְעִקְּרֵי הַתְּשׁוּבָה, וּבְהַכְנָעָה יִתְרַצֶּה הָאָדָם אֶל הַשֵּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו ב) וְאֶל־זֶה אַבִּיט אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ, וְנֶאֱמַר בְּעִנְיַן הַתְּשׁוּבָה (שם נז יד—טו) וְאָמַר סֹלּוּ־סֹלּוּ פַּנּוּ־דָרֶךְ הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ עַמִּי, כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת־דַּכָּא וּשְׁפַל־רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. לָמַדְנוּ כִּי הַהַכְנָעָה מֵעִקְּרֵי הַתְּשׁוּבָה. וְכֵן שְׁאָר כָּל הַפָּרָשָׁה מְדַבֶּרֶת עַל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה (שם שם טז—יח) כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְגוֹ' בַּעֲוֹן בִּצְעוֹ קָצַפְתִּי וְגוֹ' דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְאַנְחֵהוּ. פֵּרוּשׁ, דְּרָכָיו רָאִיתִי בְּהַכְנָעָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר וְאֶת־דַּכָּא וּשְׁפַל־רוּחַ, וּבְמְרִירוּת הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁאָמַר כִּי־רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף. וְאֶרְפָּאֵהוּ, כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנוֹ, כְּמוֹ (הושע יד ה) אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם, (ישעיה ו י) וָשָׁב וְרָפָא לוֹ. וְאַנְחֵהוּ, אַעְזְרֵהוּ עַל עֲזִיבַת הַחֵטְא וְאַגְבִּירֵהוּ עַל יִצְרוֹ.

בר וְדַע כִּי מַעֲלוֹת הַהַכְנָעָה רַבּוֹת, כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בְּשַׁעֲרֵי הָעֲנָוָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם. וְהַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה בְּהַכְנָעָה הַמְחֻיֶּבֶת מִדֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, שֶׁיַּגְדִּיל וַיַּאְדִּיר עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְלֹא יַחֲזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ, כִּי יִקְטַן הַכֹּל בְּעֵינָיו כְּנֶגֶד מַה שֶּׁהוּא חַיָּב בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, עַל כֵּן יִכָּנַע וַיַּעֲבוֹד בְּהַצְנֵעַ, וְלֹא יַחְמוֹד כָּבוֹד עַל מַעֲשָׂיו הַנִּכְבָּדִים, וְלֹא יְבַקֵּשׁ תִּפְאֶרֶת עַל פְּעָלָיו הַמְפֹאָרִים, וְיַסְתִּירֵם מִדַּעְתָּם* כְּפִי הַיְכֹלֶת.

דיני וסדר הקרבנות לפרשת צו

ב) צַו אֶת אַהֲרֹן וגו' זאת תורת העולה וגו'. דער מְדֻרָשׁ הַנִּרְחוּקָא פְרַעגט פאר וואס שטייט אין פסוק זאת תורת העולה עם קען דאך שטיין אין פסוק זאת העולה נאר דער פסוק מיינט מען אל לערנען דיא תורה פון קרבנות, ועהט וויא ליב עם איז ביי אט דאס תורה לערנען, דריבער דארף דער מענטש אנועק געבין זיין גאנצע געלט צו לערנען תורה פאר זיך אוז פאר זיינע קינדער, וויא עס שטייט אין פסוק נאט האט גיזאגט צו משה דוא זאלסט געבייטען צו אהרן מיט זיינע קינדער צו זאגען, וואס מיינט מען צו זאגען, זייא זאלען זאגען צו די יודין זייא זאלען לערנען דיא תורה פון דעם קרבן עולה, וואורום אפילו מען איז מקריב אעולה פון דעסטוועגין דארף מען

לערנען די תורה פון קרבן עולה. מען זאל זוכה זיין אין דעם קרבן עולה און אין תורה לערנען די דינים פון די עולה, און אזוי האט רבי שמואל בר אבא גיזאגט גאט האט גיזאגט צוא דיא יודין אפילו דער בית המקדש וועט חרוב ווערין און קרבנות וועט מען גיט מקריב זיין, פון דעסטוועגין זאלט איהר ניט פאר געסין דעם סדר פון דיא קרבנות, נאר איהר זאלט זיין געהיט צו לערנען דיא תורה פון קרבנות, און דיא משניות מיט גמרא פון קרבנות, און אויב איהר וועט אזוי לערנען וועל איך אויף אייך רעכענען, גלייך וויא איהר וואלט די קרבנות מקריב גיווען, און אויב דוא ווילסט וויסען אז עס איז אזוי, ווען נאט האט געווייען צום נביא יחזקאל דיא צורה פון בית המקדש, וויא אזוי דער בית המקדש זאל געמאכט ווערין, האט נאט געזאגט צום נביא יחזקאל זאג צו דיא יודין דעם בית המקדש וועלען וויא זיך שעמען מיט זייערע זינד, יחזקאל האט גיזאגט פאר נאט רבונו של עולם מיר זענען אין גלות אין דיא לאנד פון אונזערע פייגט און דוא זאגסט צו מיר איך זאל זאגען דיא יודין דיא צורה פון בית המקדש, וויא אזוי דער בית המקדש וועט געמאכט ווערען, קענען דען דיא יודין איצט מאכען אבית המקדש, איך וועל ווארטין ביז זייא וועלען ארויס גיין פון גלות, נאכדעם וועל איך זייא זאגען וויא דער בית המקדש זאל געמאכט ווערען, האט נאט גיזאגט צו יחזקאל וויל מיינע קינדער זענען אין גלות דריבער זאל זיין בטל דאס באהונג פון בית המקדש? האט נאט גיזאגט צו יחזקאל וואס דיא יודין וועלען לייענען אין דיא תורה וויא אזוי דער בית המקדש זאל זיין געבאהט איז גליך וויא זייא וואלטען דעם בית המקדש געבאהט, וואהל דעם מענטש וואס לערונג תורה, און וואהל דעם מענטש וואס ניט זיין געלט מען זאל לערנען תורה מיט זייו זוהן, וועגען דעם געלט וואס ער ניט מען זאל לערנען תורה מיט זיין זוהן, אדער מיט איהם אליין, ווען ער זוכה זיין צו עולם הבא, רבי אסיא האט גיזאגט פאר וואס הייבען אן דיא קליינע קינדער צו לערנען חומש פון ספר ויקרא, ווייל אין דעם ספר ויקרא זענען געשריבען די דינים פון קרבנות, און ווייל די קליינע קינדער זענען ביז איצט ריין פון זינד, און זיי ווייסין נאך גאר ניט וואס זינדיגען איז, דריבער האט גאט גיזאגט דיא קליינע קינדער זאלין לערנען דיא דינים פון קרבנות, זאלין קומען דיא קליינע קינדער וואס זענען ריין פון עבירות און זאלען לערנען דיא דינים פון קרבנות וואס קרבנות מאכען אויף ריין דעם מענטש פון זייגע זינד, און דאס וועט זיין בייא מיר גלייך וויא בייא וואלטען מקריב גיווען פאר מיר קרבנות, און הייגט אז דער בית המקדש איז חרוב גיווארען וועין ניט דיא קליינע קינדער וואס לערנען דיא דינים פון קרבנות, וואלט די וועלט ניט געשטאנען, דריבער האט נאט גיזאגט צו דיא יודין מיינע קינדער אפילו דער בית המקדש איז חרוב גיווארען, און דיא קרבנות זענען בטל גיווארען, און דער קרבן עולה איז ניטא איהר וועט לערנען דיא פרשה פון עולה איז בייא מיר גלייך וויא איהר וואלט מקריב גיווען אעולה, דריבער שטייט אין פסוק זאת תורת העולה דאס איז דיא לערנונג פון דיא עולה, ווער עס לערנט דיא דינים פון דיא עולה וועט זוכה זיין צו עולם הבא, הקב"ה האט גיזאגט טאמער וועט אמענטש זאגען ווייל נאט האט גיבאטען אויף קרבנות ועל איך בזלנן געלט און ועל קויפען בהמות און ועל מקריב זיין קרבנות, דריבער האט נאט גיזאגט אני ה' שונא גזל בעולה איך נאט האב פייגט מען זאל בזלנן געלט און מקריב זיין עולות, דיא יודין האבען גיזאגט פאר נאט ווען דער בית המקדש איז גיווען איז מען האט געזינדיגט האט מען מקריב גיווען אדבן איצט אז דער בית המקדש איז ניטא וואס וועט מען טאהן אז מען וועט זינדיגען, האט נאט גיזאגט צו דיא יודין אויב איהר וילט איך זאל אייך מוחל זיין אייערע זינד זאלט איהר ערגען און היטען דיא תורה, וועט בייא מיר זיין גלייך וויא איהר וואלט מקריב גיווען פאר מיר אלע קרבנות, דריבער האט דוד המלך גיזאגט וויא ליב האב איך דיא תורה, ווייל דיא תורה לערנען איז מבבר אלע עבירות:

אונקלוס

צו יום א תורה

לתמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ן דמילוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם:

ו א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה ו א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
למימר: כ פַּקֵּד

(א) וַיְדַבֵּר אוז נאט האט גרעט צו משה לאמר ער זאל וויטער זאגען: (כ) צו את אהרן נביט צו אהרן

ב צַוֵּ֣ אֶת־אַהֲרֹ֗ן וְאֶת־בָּנָ֤יו לֵאמֹר֙ זֹ֣את תּוֹרַ֣ת הָעֹלָ֔ה הִ֖וא
הָעֹלָ֑ה עַל־מוֹקְדָ֗הּ עַל־הַמִּזְבֵּ֛חַ כָּל־

ית אַהֲרֹן וְית בְּנוֹהִי לְמֵימַר דָּא אוֹרַיְתָא דַּעֲלָתָא הִיא עֲלָתָא

ת"א זאת מוכח. זכמיס כז סמ סס עד לכ מנמות ו כז מס כדס מ: סוס המולה. יומא לג מס סנהדרין לד סוכיות ג. זכמיס כג כו. תמורס יב:

ים זעירא

רש"ם

(ב) צו את אהרן. זאת תורת העולה. כל הקרבנות האמורים בפרשת ויקרא חוזר וגומר כל דיניהם: הוא העולה. הנקטרת ביום. כדכתיב ביום זבחכם ביום

שפתי חכמים

א פי' רש"י בגמרא שיהא מסיר וזכיר. וה"מ ומה לא פי' רש"י לפיל מקרא דפרשת מלוס. די"ל דסזיכוז בא מסוס שלריך לומנמס ימילס לגרגי־ו כלשס סדים ולכוסקו במכסקת מיסים בלא לומר לו אם. ס"מ מוכס לוס מוס' מיעסקו במור': ואם מוכ' המולי הוס המולי'. לו' כל המוסק בתוכת מולי' כלמו הקריי מולי'. הקרבנו

רש"י

(ב) צו את אהרן. [ת"כ] מין לו אלא א' זרוז מיד ולדורו'

ב אר"ש כיותר לריך הכתוב לזרז במקום ג מיש בו חסרון כיס: זאת תורת העולה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברי' שיהא כשר ד' כל הליל' וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד ואיזה אם עלה לא ירד שכל תורה לרבות הוא בא לו' תורה מ' לכל העולים ואפי' פסולין שאם עלו הלא ירדו: הוא העולה. למעט את הנרבא ואת הנרבא וכיולא בהן שלא הי' פסולן בקדש שנפסלו קודי שנאמר

בעל הטורים

(ב) צו את אהרן. מה כתיב לעיל מניה לאמה בא לו אם אהרן לומר שיהיו זריזים במוכס ומלות שנגנת תלמוד עולה זרוז: שאם לאמר לו אם. ס"מ מוכס לוס מוס' מיעסקו במור': זאם מוכ' המולי הוס המולי'. לו' כל המוסק בתוכת מולי' כלמו הקריי מולי'. הקרבנו

מעמי הקרבנות

(ב) צו את אהרן וגו'. לריך להבין מדוע בסדר ויקרא בכל הקרבנות לא נזכר שם אהרן, רק בני אהרן, וקבליבו בני אהרן, ונתנו בני אהרן, ועוד כמה פעמים עד לאן בקרבן תמיד, נזכר אהרן ג"כ, אך ידוע כי כל זמן היות ישראל במדבר מרבעים שנה, לא היו מקריבין שום קרבן גדל ונכבד ומעלה אשם ושלמים רק תמידים ומוספים וקרבנות לבור הקבוצה לשם זמן, ומתמת שכל הסדרה ויקרא אינה מדברת רק מקרבנות יחיד וחזה לא הקריב אהרן אלא בבית, וכל דיני הקרבנות המצוים בסדר ויקרא הוא כשיבואו לארץ כנען, ומתמת כי ידע הקב"ה שאהרן

פירוש לתורת אלהים

אונ זײַנע קינדער לאמר דו זאלסט זײַ אַזוי זאָגן וואָס דאָס איז דאָס לערנונג ווי מען זאָל מקריב זײַן דיא עולה

היא העולה די געלבינע עולה על מוקדה עם מזבח אויף דעם מזבח כל הלילה אנאנצע נאכט עד הבקר

ליקוטים על התורה

ב צַוֵּ אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו וגו' דער מדרש זאגט פון אָנהייב

ספר ויקרא ביז דיא תורה האט דיא גיזאגט מקריב זײַן קרבנות זאָלען דיא קינדער פון אהרן. ועדכו בני אהרן ויזרקו בני אהרן, דיא קינדער פון אהרן זאָלען שפריצען דיא בלוט אויף דעם מזבח, דיא קינדער פון אהרן זאָלען לייגען דיא שטיקער פלייש פון קרבן אויף דעם מזבח, דיא קינדער פון אהרן זאָלען געבען דאס פייער אויף דעם מזבח, בייא אלע זאכן זײַנען נאר דערמאנט דיא קינדער פון אהרן. אבער נים אהרן, ווייא משה האט גיהערט פון גאט אז נאר דיא קינדער פון אהרן זאָלען מקריב זײַן דיא קרבנות אונ אהרן דערמאנט מען נאר נים, האט משה גיזאגט מאר גאט דעם ברונען האסטו פיינט אונ דיא וואסער פון דעם ברונען האסטו ליב, אז דער ברונען נים דיר גוטס וואסער דארפסטו דאך דעם ברונען אויף ליב האבן, אז אהרן נים דיר גוטס קינדער אונ דוא האסט זייא ליב, דארפסטו דאך דעם פאטער אהרן אויף ליב האבן, האט גאט גיזאגט צוא משה אזוי ווייא דוא לעבסט אז וועגין דיינע ווערט אהרן אויף מקריב זײַן קרבנות, דריבער זאגט דער פסוק גאט האט

גערעדט צו משה דוא זאָלסט גיבייטען אהרן ער זאָל מקריב זײַן קרבנות. דער אהבת יהונתן זאגט מאר וואס איז נים דערמאנט דער גאטען פון אהרן בייא דיא קרבנות וואס שטייט אין דיא סדרה וואס מען זאָל מקריא, ווייל ווען דיא יודין זאָלען גיזוכט אין דער מדבר האט מען נאר מקריב גאנזען תמידין אונ מוספין אבער אנדערע קרבנות האט מען נים מקריב גיזוכט ביז מען איז בעקומען אין ארץ ישראל, אונ ווייל יענע סדרה שמועסט פון קרבנות וואס מען מקריב גיזוכט אויף עבירות אונ פון נדרים אונ נדבות, וויא דיא קרבנות האט מען אין דער מדבר נים מקריב גיזוכט נאר אין ארץ ישראל, אונ אהרן איז דאך אין ארץ ישראל נים גיזוכט. אבער וואס זאָל מען דערמאנען דעם גאטען פון אהרן בייא דיא קרבנות אז אהרן האט זייא נים מקריב גיזוכט, אבער אין דיא סדרה צו וואס דא שמועסט פון קרבן תמיד אונ דעם קרבן תמיד האט מען מקריב גיזוכט אין דער מדבר, האט דאך אהרן אויף מקריב גיזוכט דעם קרבן תמיד, דריבער שטייט אין דער סדרה צו את אהרן, מען זאָל געבייטען צו אהרן ער זאָל אויף מקריב זײַן דעם קרבן תמיד. דער ספר שמן המשח

הַלַּיְלָה עַד־הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ

דְּמִתּוֹקְדָא עַל מַדְבְּחָא כָּל לֵילְיָא עַד צַפְרָא וְאֶשְׁתָּא דְּמַדְבְּחָא תְּהֵי

ת"א כל הלילה. יומא כ מא זבחים פז: כל הלילה עד הבקר. מגילה כא מגיגה י זבחים פו פז:

בעל הטורים

נקרבים אש והסורה נקראת אש שכ' הלא כה דברי כאש. מימיו

רשב"ם

הקריבו את זבחו : כל הלילה . תמור הקטרתה : ואש

טעמי הקרבנות

לסקריב תמיד של שחר בעתו וזמנו רק יאמרסו, אזי יהיה זמן קלר לשאר הקרבנות להקריבם ויבואו לידי פסול ויהי' חסרון כים להכמלים שילמרכו להכניס קרבנות אחרים להקריבן למחר, ע"כ

לוח הקב"ה לכהנים שיהיו זריזין להקריב קרבנות תמידי שחרים בעתם וזמנם שלא יהיה חסרון כים לעשו חדש, וזהו מאמר רבי שמעון ביומר לריך הכתוב לזכו המקום שיש חסרון כים]: ואש

פירוש לתורת אלהים

ביז אין דר פריה יאש אונ דם פייער פון דעם מזבח — זאל

ליקוטים על התורה

וְאֵשׁ עַם זְעָנָן דָּא צְוַוייא עֲרַלְיֵיא עֲבוֹדוֹת אוּג צְוַוייא עָרְלַיֵיא קָרְבָּנוֹת, אֵיין עֲבוֹדָה וָואם דער מענטש טוהט מיט די הענט, אויף דעם בְּרִי יִנְגֶּט טָען אַקְרָבָן חַטָּאת, אוּג נָאך אַיין עֲבוֹדָה וואס דער מענטש טוהט מִדְּאַכְטְעָנְדִיג, אויף דעם בְּרַיינְגֶּט טָען אַקְרָבָן עוֹלָה, איז דָאך אַפְשָׁיֶא דִיא נְמָרָא זְאגט אוּ אַשְׁלָעכְטָע מַחֲשָׁבוֹ: רעכינט נים פאר אַעֲבוֹדָה, צו וואס דאַרף טָען בְּרַיינְגֶּען אַקְרָבָן אויף אַשְׁלָעכְטָע מַחֲשָׁבָה, נאר אַז איינער איז אַגְרוּיסער צַדִּיק אוּג עַד וויל נים הָאבּין אויף זיך אֶפְּילוּ אַעֲבוֹדָה פון אַמַּחֲשָׁבָה. בְּרַיינְגֶּט עָר אַקְרָבָן עוֹלָה, וויא איוב הָאט גֶעבְּרַיינְגֶּט קָרְבָּנוֹת עוֹלָה פאר זַיינֶע קִינְדֶער, עָר וואס גִיטאָמֶר אַמְּעָר הָאבּין זַייא גִילִיסְטֶערט נאָט אין דאַרְצִין, אוּג וַיֵּיל דעם קָרְבָּן עוֹלָה וואס וְעֶרְט גֶעבְּרַיינְגֶּט אויף אַשְׁלָעכְטָע מַחֲשָׁבָה, דאס אַגְרוּיסער צַדִּיק, דְּרִיבֶּער זַיין קָרְבָּן דאַרף מַקְרִיב זַיין דער כֹּהֵן גָּדוֹל, דאַרִיבֶּער זָאגט נָאט צו מֹשֶׁה דוא זָאלְסְט זָאגֶן צו אַהֲרֹן עָר אַלְיֵין זָאל מַקְרִיב זַיין דעם קָרְבָּן עוֹלָה זוָאס קוּמט אויף אַשְׁלָעכְטָע מַחֲשָׁבָה וואס דער מענטש טוהט מִיט דִיא הענט, אויף דִיא עֲבוֹדוֹת בְּרַיינְגֶּען אַלְע זָאנְטְשֶׁן קָרְבָּנוֹת, דְּרִיבֶּער דִיא קָרְבָּנוֹת קָענֶען מַקְרִיב זַיין אֶפְּילוּ דִיא מִינְגֶּרער פון אַהֲרֹן אויך. נָאך זָאגט דער טַעַם שֶׁמָּן הַטּוֹב דִיא גְמָרָא זָאגט כָּל הַשּׁוֹחֵט בְּחוּרֵת הַקָּרְבָּנוֹת כְּאִילוּ הִקְרִיב הַקָּרְבָּנוֹת, דער מענטש וואס לערנט דִיא דִינִים פון דִיא קָרְבָּנוֹת איז גְלַייך וויא עָר וואלְט מַקְרִיב גִיוֶוען דִיא קָרְבָּנוֹת, דְּרִיבֶּער זָאגט דער פסוק זאת תורת העולה, וואס דער מענטש לערנט דִיא דִינִים פון דעם קָרְבָּן עוֹלָה, הִיא הָעוֹלָה דאס איז דִיא לֶערְנוּנְג פון דִיא עוֹלָה אוּג דאס איז דִיא עוֹלָה, הָאט נָאט גִיזָאגט צו מֹשֶׁה דוא זָאלְסְט זָאגֶן צו אַהֲרֹן אוּג צו זַיינֶע קִינְדֶער זַיי זָאלֶן זָאגֶן צו די יוּדִין אֶפְּילוּ אַקְרָבָן עוֹלָה וואס זִיא איז דאס בְּעִסְטֶע פון אַלְע קָרְבָּנוֹת. וַיֵּיל זִי קוּמְט נָאר אויף אַשְׁלָעכְטָע מַחֲשָׁבָה אוּג זִיא וֶערְט אין גַאנְצִין פאַרְבְּרֶענְט נָאר פון נָאמֶס וֶערְטִין. פון דעסְטְוֶועגֶן אַז מַען לֶערְנְט תּוֹרָה איז גְלַייך וויא מַען וואלְט מַקְרִיב גִיוֶוען אַמְּעָר הָאבּין עוֹלָה. אוּג נָאך בָּעסֶער וויא דער קָרְבָּן עוֹלָה, וויא דער פסוק זָאגט הִיא הָעוֹלָה. דִיא תּוֹרָה איז נָאך בָּעסֶער פון דִיא עוֹלָה.

וואס נָאר מַקְרִיב בֵּיי טָאג אַמְּעָר בֵּיי נַאכְט טָאר מַען נִיט מַקְרִיב זַיין קָרְבָּנוֹת אוּג תּוֹרָה לֶערְנְט מַען בֵּיי טָאג אוּג בֵּיי נַאכְט. דער סַפֵּר בְּאֵר מַיִם חַיִּים פְּרֶענְט דִיא גְמָרָא זָאגט כָּל הַשּׁוֹחֵט בְּחוּרֵת הַקָּרְבָּנוֹת עוֹלָה כְּאִילוּ הִקְרִיב עוֹלָה. דער וואס לֶערְנְט די דִינִים פון אַעוֹלָה איז גְלַייך וויא עָר וואלְט מַקְרִיב גִיוֶוען אַעוֹלָה. אָבער וואס שֶׁמַּיִים כָּל הַשּׁוֹחֵט אוּג שֶׁמַּיִים נִיט כָּל הַלּוֹמֵד. עוֹסֵק איז דער מַיְיתֶשׁ עָר בַּשֶּׁעְפְּטִינְגְּט זִיך. אוּג לוֹמֵד איז דער

תּוֹכֵךְ בּוֹ׃ י וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד יִקְדָא בֵּיהּ׃ ג וְלַבֵּשׁ כַּהֲנָא לְבוּשִׁין דְּבוּץ

ת"א מדו כד. פסחים סט יומא כג:

רשב"ם

המזבח תוקד בו. בלילה כמו ביום: (ג) מדו. כמו נמוסם כלא נמס כך מ"מ נמוסם דסיו כמולה מורה: (ג) מדו כד. כ' סכא ומירך ויוסב מגור מדו לכוסו מכגדי כהונה היו כמין כגדי

בעל הטורים

מס דם נמו. מוסיום מלמוד. סקרכנ.ז מקלים נמס מס קרבני נמוי והמוכה מקרמס נמס לכו נמוו כלמוי כמס שלי מסכר

שפתי חכמים

וס"מ ל"ל מסי מיסומס דסיו כמולה נמעם כוכם ומרכם מסס מלו ירכו ומלא כבר מיעמן מכ' מן מקרא דמן מכמה וגו' כמרכם ויקרא וכיון דמיסמן מכמס דלא קדשו ל"ל נמומוי מכא דאס מלו ירכו פסיומ' כיון דלא קדשו מוליו ביכהו ומסיום' דירכו מילנו

רש"י

מוכם המולה וגו'. מיסמ כמס' בכרכות (דף כו) מסלות כנגד פמידים מקנות, כמו שבמיני הגוף דרך כל מדם לנמוד בכקר

מזרח [כל המנין בת"כ וזכמים פ"ג ופ"ל]: (ג) מדו כד.

טעמי הקרבנות

סמוכה שמרים, ובסמוכה זו ממתין מד מסוכה מלכה, ומסמוכה מלכים ממתין מד מסוכה מלילה, ומסמוכה מלילה ממתין כל

פירוש לתורת אלהים

זאל דריינן בְּרֵעוּן: (ג) וְלָבַשׁ אונ דר כֹּהֵן זאל אָנקליידען מיט זיין הֶעמד בד פון ליינן וּמִכְנְסֵי בַד אונ מִכְנָסַיִם

ליקוטים על התורה

שְׁוִעְרִער איז אָבֶער אַנְעוּעק צו זַיין פון דִיר. בֵּיי דֶעם מענטש אין אִיז אויך אַזוֹיא, וויא שְׁוִעְרִער קוּמט אָן דֶעם מענטש אַרַיין צו קוּמָען אין דִי וֶעלט. וְיוֹיל פַאסט דער מענטש אונ ווי פיל לַיידֶעט עֶר בֵּיי עֶר זאל שוֹן הָאבֶן אבֵּיסְעלע פַּרְנֶסָה אַבֵּיסְעלע עֶשִׁירוּת אונ אַבֵּיסְעלע קִינְדֶער. עֶר אַלַיין זאל אוך אַבֵּיסְעלע פַּרְנֶסָה וועדרין. אין מִיטֶען הערט עֶר וִי קְטַן רוּפט אים עֶר זאל אַרוֹיס גַיין פון נאַרְטֶען. עֶר זאל אַנְעוּעק גַיין פון דער וֶעלט. אונ אַנְדערע וועדרין קְרַאנְק אונ אַפְּגֵיצַערט אַיינְדער עֶר גַייט אַרוֹיס פון דער וֶעלט. הָאבֶן דִי וועדרם ווייניג צו לִכְסִין פון אים. אַנְדערע שְׁטַארְבִּין פְּלוֹצְלִינג. וועדן זַיי זַעגען נָאך פַּעַם הָאבֶן אין צו לַיידִין פון דִי וועדרם. יעדער בַּיִם וואס דער וואַרעם בַּייטֶט דֶעם חַת אין קֶבֶר. אין אַזוֹיא וויא כְּעֵן וְאוֹלֶם אים גִישְׁטאַנְכִין מיט שְׁפִּילְקֶעס וועדן עֶר לֶעבֶּט. דְרַיבֶּער איז דאס בְּעַסְטֶע פאַר דֶעם מענטש עֶר זאל אַנְעוּעק לָאזִין דִיא אִיבֶּערִיגֶע זַאכִין פון דִי וֶעלט. אונ זאל נאר לֶערְנֶען תּוֹרָה אונ מִצְוֹת מיט אַנְרוֹיטֶע גְלוֹסְטוּנג צו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְרַיבֶּער אַז דִיא גְמָרָא וואוֹלְט זָאגִין כָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה הָעוֹלֶה כְּאִילוּ הַקְרִיב עוֹלָה. דער וואס לֶערְנִינְט דִי דִינִים פון דִי עוֹלֶה זָאגְבֶּער דִי דִינִים פון אַנְדערע קָרְבָּנוֹת איז גְלַייך ווי עֶר וואוֹלְט מַקְרִיב גִיוֶעזֶען אַעוֹלָה. אָדער אַיין אַנְדער קָרְבָּן. וואוֹלְמִין מיר מֵיינֶען אַז כּוֹחַ לֶערְנֶען אַלַיין איז גִיטוּב איז שוין גְלַייך ווי עֶר וואוֹלְט מַקְרִיב גִיוֶעזֶען דִי קָרְבָּנוֹת. אין אֶמֶת בֵּיי קָרְבָּנוֹת דאַרְף מען דאך תְּשׁוּבָה אונ וידוי אונ חֲרָטָה. אונ דער קָרְבָּן זאל זַיין רַיחַ נִיחוֹחַ צו נאַמ. נאַמ זאל הָאבֶן פערְנֶענְגֶען פון דֶעם גְלַייך קָרְבָּן. אונ בֵּיי דֶעם לֶערְנֶען קִין אַכָּאהל זַיין דאס אַלְץ זאל פַעלְן. עֶר לֶערְנִינְט פאַקִי אָבֶער עֶר הָאט גִיט אין זִיגֶען פון תְּשׁוּבָה גִיט פון וידוי. אונ עֶר לֶערְנִינְט גִיט צו מַאכִין רַיחַ נִיחוֹחַ (נאַפערְנֶענְגֶען) צו נאַמ. וִי אַזוֹי קִין זַיין אַזוֹי אַלְעֶרְנֶען גְלַייך ווי מען וואוֹלְט מַקְרִיב גִיוֶעזֶען אַקָרְבָּן. דְרַיבֶּער זָאגְט דִי גְמָרָא כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרַת הַקָּרְבָּנוֹת. דער וואס בַּשְׁטַעפְטִיגְט זִיךְ מיט דֶעם לֶערְנֶען פון דִי קָרְבָּנוֹת. עֶר לֶערְנִינְט דִיא אַלְץ וואכִין וואס גִיהִערִין צו דִי קָרְבָּנוֹת. וִי אַזוֹי עֶם זאל זַיין דער יִרְדִי אונ עֶר איז זִיךְ מִתְחָרֵט. עֶר לֶערְנִינְט וִי אַזוֹי עֶם זאל זַיין דִיא תְּשׁוּבָה. עֶר מוחל תְּשׁוּבָה. עֶר לֶערְנִינְט דִיא דִינִים וויא אַזוֹי מען דאַרְף מַקְרִיב זַיין דֶעם קָרְבָּן. אונ עֶר מַרְאַכְט בַּייא זִיךְ עֶר אַלַיין הָאט נְעדאַרְפְט זַיין דער קָרְבָּן. אַלְץ וואס דֶעם קָרְבָּן וועדרט גִיטָאהן הָאט אים גִיזַאגְרִיפְט נִיטָאהן נִיצִירִין. אַז דָּעם לֶערְנִינְט אַזוֹי דִיא דִינִים פון קָרְבָּנוֹת איז מַאכִין גְלַייך ווי תּוֹרָה וואס דער מענטש לֶערְנִינְט דאַרְף נָאך דער מענטש האבין גוטע מדות. דער פודאַמענט פון אַלְע גוטע מדות איז דער מענטש זאל זַיין בֵּיי זִיךְ נִיצִירִיג. וויא דִי גְמָרָא זָאגְט

בעל הטורים

רש"י

מזרח [כל המנין בת"כ וזכמים פ"ג ופ"ל]: (ג) מדו כד.

טעמי הקרבנות

פירוש לתורת אלהים

ליקוטים על התורה

וּמְכַנְּסִין דְּבוּץ יַלְבֵּשׁ עַל בִּסְרִיהּ וַיְפַרֵשׁ יַת קִטְמָא דִי תֵיכוֹל אֶשְׁתָּא יַת עֹלָתָא עַל מַדְבְּחָא וְיִשַׁוְיֵנֵיהּ בִּסְטַר מַדְבְּחָא: ד וַיְשַׁלַּח יַת לְבוּשׁוֹהִי וְיַלְבֵּשׁ לְבוּשִׁין אָחֳרָנִין וַיְפַק יַת קִטְמָא לְמִבְרָא

וּמִכְנְסֵי־בַד יִלְבַּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֹלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ׃ י וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן

ג: והכיס. יומא כ כד זכחים מז: ומנו. פסחים כ: כז זכחים מו חולין קיז תמורה לד כריתות ו. מעילה יא יב: ופשט את. שבת קיד יומא כג: והוציא את. יומא לה סנהדרין מב זכחים קה מעילה יב:

בעל הטורים

עלתמיד וכן המעיל כפי תחלת זכותם היו מתגברים במלחמה: ושמו. בגיגי' ובכלא במקומו: מחריס והוליא. בגיגי' הכהנים בעלי

רש"י

בגדיו. ומדיו קרועים לשון בגדים: והרים את הדשן. זהו מצותה בכל יום לתמיד של שחר אבל והוציא את הדשן

רשב"ם

הוא לזמן מרובה לפנות את המזבח מרוב דשן שעליו: שפתי חכמים

היא הכתובת ו ומה ת"ל מדו שתהא ז כמדתו: על בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בתחיים [ת"כ ערכין ג]: והרים את הדשן. היה חותה מלא המחתה ח מן המאוכלות הפנימיות ט ונותנן במזרחו י של ככב (תמיד כד): הדשן אשר תאכל האש את העולה. ועשאתה דשן מחותו דשן יריום כ תרוח' ושמו אצל המזבח: (על המזבח. מלא פיכרי' שעדיין לא נתאכלו מחזירן על המזבח לאחר שחתה נחלי' אילך ואילך ונעל מן הפנימיות שנאמר את העולה על המזבח. בר"י): (ד) ופשט את בגדיו. (יומא כג) אין זו חובה אלא ד"א אלא ילבלך בקולאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד ל בגדים שבשל כהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהן: והוציא את הדשן. (תמיד כח) הגבור בתפוח מ שהוא רבה ואין מקום למערכה מוליא מבח ואין זה חובה בכל יום אבל התרומה חובה בכל

מאמר כל הדשן אשר יפשם מן העולה והכל"ס פי' דאל"כ אמה בדשן ופיים בתחילה את העולה ויביה פי' וכיים אם הדשן ואיזה דשן מותה שבלה אם: ל אם היה כתיב ופשט אם בגדיו ולבש אחרים הייתי אומר שהוא מותה אם היה לנוח עמה בגדי הכוהנים ילבש עמה בגדי חול לו להיסך אבל עתה שהיה כתיב ולבש בגדים אחרי' משמע בגדים כמו דאשונים בגדים אחרים מוחין בגדי הכוהנים ילבש גם עמה בגדי חולין ט"ב מ"ש אין דאשונים אמותים מהם אבל אלו ואלו בגדי קדש הם ט"כ לאמר ופשט אלא מ"כ ד"א וכו' ואין זה אלא ד"א: ם דק"ל והא לעיל כתיב והכיס ובכלא כתיב והוליא ומוד שבא לתיב אל

פירוש לתורת אלהים

פון לייגן יִלְבַּשׁ זְאָל עֶר אָנְקְלֵיידֶן אוּיף זַיין לייב חֲרִים מִזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אוּנ עֶר זְאָל טָאהֶן דָאס אֵשׁ בֵּייא דֶעם מִזְבֵּחַ: (ד) וּפָשַׁט אוּנ דָר כֹּהֵן זְאָל אוּיסְטָאן דִי קְלֵיידֶר תּאכַל הָאֵשׁ וָוס עֶר טוּט אִין זַיי דִי עֲבוֹדָה וּלְבַשׁ אוּנ זְאָל אָנְטָאן

ליקוטים על התורה

דָעם כְּבוֹד. וְוָעס עֶר בֵּיידֶע וְוָעלְטִין נִים הָאבֶּן: וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן וגו'. הַדֶּשֶׁן מֵיינֶט קֶען דִיא פֶעטֶם. וּוִי עֶס שְׁטֵייט אִין פְּסוּק וְאָכַל וְשָׁבַע וְהֹתִר. עֶר וְוָעס עֶסִין אוּנ זָאט זַיין אוּנ פֶעטֶם וְוִירִין. זָאגט דִי תּוֹרָה וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן. עֶר זָאל אַרָאט גֶעטָען פוּן זִיךְ דִי פֶעטְקֵייט. וּוִי דֶער יְרוּשַׁלְמִי זָאגט אֵייגֶדֶער דִיא וְוִילְסְט בֶּעטִין דִיא תּוֹרָה זָאל אַרַיין אִין דִיר, בֶּעס פְּרֵיעֶר דָאס תַּעֲנוּגִים זָאלִין נִים אַרַיין גַיין אִין דִיר, וְוָארוּם דִיא תּוֹרָה טוּט פֶערְגֶענִיגֶען קֶענֶען נִים זַיין צוּ זָאטֶן. וּוִי דִי גְמָרָא זָאגט זוֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת. דִי תּוֹרָה דָאס נָאר אַקִּיוֹם בֵּייא דֶעם טֶעמֶס וָוּאס אִיז אָנְגֶעבְּרַייט צוּ שְׁטַארְבֶּן פוּן אִירְטֶפְנְוָעגִין. דָאס מֵיינֶט קֶען עֶר הַרְגַּת דֶעם גּוּף. עֶר גִיט אִים נִים תַּעֲנוּגִים וְוָעלְטְנִינִין:

(ד) וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו. עֶר זָאל אוּיס טָאהֶן זַיינֶע קְלֵיידֶר.

מצות השם

(ג) [קלט] (פסח נט) והכיס הדשן מעל המזבח שנאמר והכיס אם הדשן אשר תאכל האש אם המזבח:

(ד) [קמ] והוציא את הדשן וגו' ודאם אינו אמצות עשה] אבל אלא מאוג אין דער פריה געטען אייער קאן אש פון דעם

מצות עשה

(ד) והרים את הדשן וגו' ודאם אינו אמצות עשה] אבל אלא

אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם
טָהוֹר׃ ה׃ וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
תּוּקַד־בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ
הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ
עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ
חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים׃ ו׃ אֵשׁ תָּמִיד

אונקלוס

לְמַשְׁרִיתָא לַאֲתַר דְּכִי׃
ה׃ וְאֶשְׁתָּא עַל מַדְבְּחָא
תְּהֵי יְקֵדָא בֵּיהּ לָא תִּטְפֵי
וַיְבַעֵר עֲלֵהּ כַּהֲנָא אֶעֱיָן
בְּצַפַּר בְּצַפַּר וְיִסְדַּר עֲלֵהּ
עֲלָתָא וַיַּסִּיק עֲלֵהּ תַּרְבֵּי
נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא׃ ו׃ אֶשְׁתָּא

ת"א והאש על. ומאת סה: וכעבר עליה. זבחים כט ומאת כז לג: ועדך עליה. פסחים נח ומאת לד ב"ק קיח מנחות מט תמיד כח: והקטיר עליה. פסחים נט. ומאת לג: אש תמיד. ומאת סח ו מד:

בעל הטורים

מופין שבעל מוס כשר לטוליה הדשן: (ה) והאש. ג'. והאש על המזבח. והאש ירדה מן השמים. והאש תאכלם. למד למ"ד שמתו נדב ואביהו על שהולה הלכה לפני רבן ואמרו לפ"ם שהאש יורדת מן השמים מלוה להביה מן הסדיוט. וזהו והאש ירדה מן השמים. אעפ"כ והאש כו' תוקד בו שלריך להביה מן הסדיוט. על כן מהאש ילמד שהולו בהם והאש תאכלם: והאש על המזבח תוקד

שפתי חכמים

מתוך למתה והאש כתיב אלל המזבח וע"ז פירש הלבור בתפוק חה טוה הסמרת שבין ובכיס ובין והוליה וגו': ג והמנין הגדול שבלולן בכל יום הבי ד' מערכות אחת המערלה גדול' שהי' מקבל כל העולות ואח"כ היו מסדר עוד על לותה מערלה גדולה שני גזרי עלים והיה מערלה של קיום האש מפני שאש לא היתה מערכה גדולה מתגברת זאת המערכה של שני גזרי עלים שהיו מוליפים עליה היה מקיימת לותה ומגברת ואח"כ היה מסדר עוד עלים מערכה אחרת לדי להקטיר עליה אחיבים אלא נתבלו. ולקודם המערכה של שני גזרי עלים היה מסדר מערכה אביה של קטורת כלר המערכה הגדולה בקבן מערבית דרומית ומטוך מן לקבן ד' אמות לגד לפון וקולין לותה של קטורת מפני שמערכה מותין גחלים לבבים לנחלה הפנימי שחרית ומערבית. להקטיר עליהם קטורת: ס דק"ל בשלמא מולה הי' בכל יום עולת התמיד שבל זה נמלא הינו לכך הי' אם יביאו שם שלמים יקטירו לותם לחר התמיד של שחר: ע דסוקשה לבהותינו ל"ב חלבי שלמים מיבעי ליה מאי השלמים בה"א. ל"ש וסולימו מתמעמו ופי' לותו מעניין השלמה: ם הבי לעיל הוא אי' דיבה לבן יקידות הבבה שבולן בדלשו ריבה לבן יקידות הבבה ול"ל בשלמא אם תמיד לריך אי למדבה

טעמי הקרבנות

שלילה עד ממרחו, ולפי הנמרא מתמודה לתמודה הוא ששה שעות, ומתמודה ערבית עד הבקר הוא בערך י"ב שעות, כן הוא ענין הבשמה בתפלותיה, תפלת שחרית זמנה בבקר וותיקין הוא בא"י שהוא והלילה שיון שעה שבית [וכפי עורה שעות שלהם הוא שעה ה] אח"כ עוד בששה שעות ומתלה [לעורה שעות שלנו הוא הלוב פ"ינים] זמן מנחה, בשקיעת החמה ולאח הבולבים זמן ערבית, ומן מו עד הבקר אין שום תפלה, כמו שהגוף שבע בל הלילה מבע' העודות של יום, כך הנשמה שבע בל הלילה מבע' תפלות

פירוש לתורת אלהים

אַנְדערע קְלײדֶר וְועלְוועלערע וְתוציא אוז זאל אויס
ציהֶן דאס אש אויסער דער מַחֲנֶה צו אַריין אָרט׃
(ז) וְהָאֵשׁ אוז דם פַייער זאל בְּרענען אויף דעם מִזְבֵּחַ
לא תִכְבֶּה עס זאל ניט פַרלאשן ווערן ובער אוז דר כֹּהֵן
זאל אָנצינדען אויף דעם פַייער האלץ בבוקר בבוקר אַלע
פְריה מאָרגען ועָרַךְ אוז ער זאל אָנריכטען אויף דעם
פַייער די עוֹלָה וְהִקְטִיר אוז דערנאך זאל ער דרויף
מַקְטִיר זיין חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים דם בעסטע פעטקייט פון די
פארבענטין קרבן תמיד וואס ליגט איא אש זייגע אויף דעם
מִזְבֵּחַ, אוז זאל דיא אש אויסשיטען נעבען מזבח׃
(ח) אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וגו׳. אשטענדיגער פייער זאל
ברענען אויף דעם מזבח עס זאל ניט פארלאשין ווערין
דער פייער דאס מיינט מען די תורה. ווי עס שטיים אין פסוק
הלא כה דברי כאש. מיינע רייד זענען ווי פייער. דאס מיינט
מען דער מענטש זאל אייביג לערנען תורה עס וועט ניט
פארלאשין ווערין דאס מיינט מען אבבירה פארלעשט ניט די
תורה. דער מענטש וואס לערנט תורה אפילו ער זינדיגט פון די

בעל הטורים

כו. שהוא למד סולם למלאכים למלות כמין שבמחר ויפל מלאך ה' בלהב המזבח וכן בימוקאל והכה ו' אלפים וגו' ויעמדו אלל מזבח הבמובח וע"כ היה מהולת ע"ם ומולנים כמין בחוטם קבל. אבל מזבח הפנימי כנגד שביבה דבתיב ידיו גליל הזב לכן כל דב אם נבבה בפנים לא תאבל לותה הבתחתה שמין מלילה לעמדה: בחלר

רש"י

יום: (ה) והאש על המזבח תוקד בו. ריבה כאן יקידות הרבה על מוקדה ואם המזבח תוקד בו והאש על המזבח תוקד כו אם תמיד תוקד על המזבח כולן נדרשו כמס' יומא (ד' כה) שנחלקו רבותיו במנין המערכות נ שהיו שם: וערך עליה העולה. עולת תמיד היא תקדים (פסחים נח) (בר"י ומנין שלא יהא דבר קודם על המערבה לתמיד של שחר ת"ל העולה עולה ראשונה): חלבי השלמים. אם יביאו שם ם שלמים ירבותיו (שם) למדו מבאן ע עליה על עולת הבוקר הללם כל הקרבנות כולם מבאן שלא יהא דבר מחוכר לתמיד של בין הערבים: (ו) אש תמיד. (יומא מד) אם שנאמר בה תמיד היא שמדליקין בה את הגרות שנאמר בה (שמות כז) להעלות נר תמיד פ לף היא מעל המזבח המיזון תוקד:

ליקוטים על התורה

מיינם מען אז ער זאל אָפּקאהן פון זיך דיא שלעכטע פראכטונגען. ולבש בגדים אחרים אוז זאל נעמען אין זיינע פראכטונגען הייליגע זאכין׃
(ז) אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וגו׳. אשטענדיגער פייער זאל ברענען אויף דעם מזבח עס זאל ניט פארלאשין ווערין דער פייער דאס מיינט מען די תורה. ווי עס שטיים אין פסוק הלא כה דברי כאש. מיינע רייד זענען ווי פייער. דאס מיינט מען דער מענטש זאל אייביג לערנען תורה עס וועט ניט פארלאשין ווערין דאס מיינט מען אבבירה פארלעשט ניט די תורה. דער מענטש וואס לערנט תורה אפילו ער זינדיגט פון

מצות השם

(ה) [קלב] (מכה ם) להליה אם על המזבח תמיד שנא' והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער וגו':

אויף דעם מזבח מוז שטענדיג ברענען א פייער׃

תִּדְרְשׁ תְּהֵי יְקָדָא עַל מַדְבְּחָא לָא תִטְּפֵי: תּוֹכֵחַ עַל־הַמּוֹכִיחַ לָא תְכַבֵּד׃ ס

רש"י

לא תכבה. המכבה אם על המזבח עובר צ כמני לאוין:

שפתי חכמים

רש"י כולן נדרשו כו': צ דכתיב שני פעמים לא תכבה:

פירוש לתורת אלהים

שְׁלָמִים: (ו) אֵשׁ תָּמִיד עָם זָאל תָּמִיד בְּרָעֶנֶן פַּייֶער אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ לָא תִכְבֶּה עָם זָאל נִים פַרְלָאשֶׁען וָוערין׃

ליקוטים על התורה

דַעמְטְוָועגִין דֶער זְכוּת פוּן זַיין תּוֹרָה לֶעֶרְנֶען וְוערְט נִים פַאר לָאשִׁין. רַבִּי חֲנִיא וְאָמַר אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. אַשְׁטָענְדִיגֶער פַייער וָועט בְּרָעֶנֶען אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ עָם וָועט נִים פַאר לָאשִׁין וָוערין. דָאס מֵיינְט מָען דֶעם פַייער פוּן יְצָחָק. וַוי עָס שְׁטֵיים אִין פְּסוּק הִנֵּה הָאֵשׁ. דָאס אִיז דֶער פַייער. וְהָעֵצִים, אוּנְד דִיא הָאלץ. אֵלּוּ עֵצִים דְּאַבְרָהָם, דָאס מֵיינְט מָען דִיא הָאלץ פוּן אַבְרָהָם אָבִינוּ. וָואס עֶר הָאט גֶעשְׁרַאגֶען. דִי הָאלץ מִיט דִי פַייער צו דִי עֲקֵדָה (דִכְתִיב) וַוארום עָס שְׁטֵיים אִין פְּסוּק וּבִיעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר. דֶער כֹּהֵן זָאל אָנְצִינְדֶען פַייער אִין דִיא הָאלץ אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ אֶלָּא אִין דֶער פְּרִיה. אֵלּוּ הָאט אַבְרָהָם אוֹיף מִיט גֶענוּגֶען

מצות השם

(ו) [קלג] (לשון מג) שלא לכבות אש מעל המזבח שנ' לא תכבה: לא תִכְבֶּה וגו' וְרָאוּי אִינוּ אַמְצוֹת לֹא תַעֲשׂוּן מָען שְׁאַר נִים לָאשׁ פַייער פַאר לָאשֶׁען. קוּמְט מָען זָאל אִיהם שָׁלָאגִין מַלְקוֹת:

תרגום

נביאים ירמיה ז

לתמשיך מנ"ח דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דתור יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דתור אל שם ב"ן שבעשיה:

א כְּדֵן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלָהָא
דְיִשְׂרָאֵל עֲלָוָתְכוֹן אוֹסִיפוּ עַל
נִכְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן וְאָכוּלוּ
בְּסָרָא: ב אֲרֵי לָא מַלֵּית עִם
אֲבָהָתְכוֹן וְלָא פַּקְדֵתִינוּן
בְּיוֹמָא דְאַפְּקִית יָתְהוֹן מֵאַרְעָא
דְמִצְרַיִם עַל עִסְקֵי עֲלָוָן
וְנִכְסַת קוּדְשִׁין: ג אֶלָּהֵין יַת
פִּתְגָמָא הָדֵין פְּקֵדִית יָתְהוֹן
לְמֵימַר קַבִּילוּ לְמֵימְרִי וְאֶהֱוֵי
לְכוֹן לֵאלָהָא וְאַתּוּן תְּהוֹן
קָדְמַי לְעַם יִתְהָכוּן בְּכָל
אוֹרְחָא דְאַפְּקִיד יַתְכוֹן בְּדִיל
דְיִיטַב לְכוֹן: ד וְלָא קַבִּילוּ
וְלָא אַרְכִינוּ יַת אוּדְנֵיהוֹן
וַאֲזָלוּ בְּעֵצָתֵיהוֹן בְּדַרְהוּר לִבְּהוֹן בִּישָׁא וְאִתְרְחִיקוּ בְּפוּלְחָנִי קֳדָל וְלָא שַׁוִיאוּ דַחֲלָתִי לְקָבֵל אַפֵּיהוֹן: ה לְמִן יוֹמָא דְנַפְקוּ אֲבָהָתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עַד יוֹמָא הָדֵין וּשְׁלַחִית לְוָתְכוֹן יַת כָּל עַבְדֵי

רש"י

(ה) עולותיכם. שאתם מקריבים כליל ומוסיפים שאתם מוסיפו מותם על שלמיכם ותאכלו הכשר קודשי מיכה מקובלת נפשי ולמה תסמידום: (ד) בשרירות לבם. כמו רמה לכם

מצות דוד

(ה) מוסיתיכם ספו וגו'. סעולות שאתם מביאים שאתם כולם כליל מוסיפו מותם על זבחי שלמיכם ואתם אכלו הכשר כ"ל מוסיל ומין סעולות לכלון לפני למה תפסידו הכשר: (ג) כי לא דברתי וגו'. מיום שהוצאתים ממצרים לא דברתי עמהם אז על דברי עולה וזבח ואם היה מיקר הסעולה בעבור הבאת הקרבנות כי כזה הכל

מצוי אף בזולת שמוע בקול ס' היה מ"כ מהקרמו להשאות עליה מעלים: (ג) כי אם וגו' שמעו בקולי. לך הדבר אחד לויתים אז שמעו בקולי וגו' הנ"ש ומתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו' (שמות יח) מ"כ זה הפיקר והבאת הקרבנות היה לאחר מכל המלות אמין נתת בהם בזולת שמוע בקול ס': והייתי לכם לאלהים. כ"ל אני בעצמי אשמיע לכם מוצה בזולת שמוע: ואתם תהיו לי לעם. הלא אמליצם באומה אחרת: לעמן ייטב לכם. כ"ל לא יבוא לי מועלת מזה רק לעמן ייטב לכם: (ד) ולא שמעו. אף יוצאי מלרים לא שמעו וכו': בשרירות. בשרירות מה שהרצה הם בגם הרע כ"ל מה שמעדו והתאוו: והיו לאחור. אלו לאחור אלא נהגים כ"ל בכל יום היו פוחתין והולכין בעבודה כ' ולא היו מוסיפים והולכים: (ה) למן היום וגו'. עמה ועד היום הזה פוחתים

פוחתים

הַנְּבִיאִים יוֹם הַשִּׁבְּתוֹ וְשִׁלַּחְ: י וְלוֹא שְׁמִעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם הֵרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם:

נְבִיָּא יוֹם מְקָדִים וּמְשַׁלַּח: י וְלָא קַבִּילוּ לְמֵימְרִי וְלָא אַרְכִּינוּ יַת אוּדְנֵיהוֹן וְקַשִּׁיאוּ יַת קְדָלְהוֹן אֲבָאִישׁוּ מֵאֲבָהָתְהוֹן:

מצודת דוד

סוחתים וסולכין: יום השכם ושלוח. בכל יום אני משכים ומשלח: (ו) ולא שמעו אלי. אבל הדור הזה: ויקשו את עורפם. הוא ענין מליצה כאלו כתקשה עורפם עד שא"א להם להחזיר הפנים מעל המקום ואמר שמשל מבן אדם למכיר שפניו רוצה להחזיר הפנים מול מחיריו לשמוע דבריו: הרעו. עשו לעומת עוד יותר מאבותם:

ל' מאמרנו: (ה) יום השכם. מדי יום ביום השכם ושלוח:

כתובים מזמורי כב

להשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אור ארנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הא תיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א הָרֵךְ לִמְקָנָא וְאַפִּיק לְתַגְרָנָא וְיַבֵּל דִּינָא וְצַעֲרָא: ב רָחֵם אֱלָהָא דְּכִי לְבָא וּבְחִסְדָּא דְּשֻׁפְוֹתֵיהּ יִתְחַבַּר לְמִלְּבָא: ג עֵינוֹי דֵּאלָהָא נְטָרִין יְדִיעָתָא וּמְטַלְטֵל מִלַּיהוֹן דְּבוּזוּי: ד עַמְּלָא אָמַר בִּסְכִיכְנוּתֵיהּ אֲרִיא אִית לְבָרָא וּבְגוֹ מְתַקְטְלָנָא: ה גּוּמְצָא עַמְקָתָא פּוּמָהּ דְּגוּבְרֵיתָא וּסִן דְּמַרְנִיז יְקָרָם אֱלָהָא נָבַל תַּמָּן: ו שִׁמְיוּתָא קְטִירָא בְּלִבֵּיהּ דְּטַלְיָא שִׁבְטָא דְּמַרְדוּתָא נְרַחֲקֵיהּ מִנֵּיהּ:

א גֶּרֶשׁ לֵץ וְיֵצֵא מָדוֹן וְיִשְׁבֹּת דִּין וְקִלּוֹן: ב אֹהֵב טְהָר־לֵב חֵן שְׂפָתָיו רֵעֵהוּ מֶלֶךְ: ג עֵינֵי יְהוָה נָצְרוּ דָעַת וַיְסַלֵּף דִּבְרֵי בֹגֵד: ד אָמַר עָצֵל אֲרִי בַחוּץ בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצֵחַ: ה שׁוּחָה עֲמֻקָּה פִּי זָרוֹת זְעוּם יְהוָה יִפּוֹל־שָׁם: ו אִוֶּלֶת קְשׁוּרָה בְּלֶב־נַעַר שֵׁבֶט מוּסָר יַרְחִיקֶנָּה מִמֶּנּוּ:

יתיר וא"ו יתיר וא"ו

(א) גרש לץ. גרם ממך את הלץ ויצא המריבה כי דרך הלץ לחדר ריב: ויבשת. אז יבושל דין וקלון כי כשיהיה ריב יגשו לבשפט ויביאו לבזון אז"ז וכשאין מחלוקת יעבוד הכל: (ב) אוהב. מי שאוהב לים טהר לב מבלי גזל אין ויאהב את מי שיש חן בשפתיו שאמרו על כי בדעת ידבר ענה המלך הוא רעהו כי כן דרך המלך לאהוב אנשים כאלה: (ג) עיני ה'. המקום יעשים בשמירה אנשי הדעת ויעזוב בקלקל דברי בלא הבוגד אשר ידבר נלכוד אנשי הדעת לא יוכל להם: (ד) לעבר עצל. כשבול העצלות לא ילא מעשהו ביתו לעשות מלאכתו ויבדם מלבו לאמר אלה האני בחוץ ויפרוץ נפשי וכאזר בהרחובות להיות נהלא מן הלסטים המלויים שם: (ה) שוחה. כאמרים אשר אינו אמרי

ו] בחמים. כדי להורות שמנוי' זונות זונות לכך בפסי' כזוג קמא שזרע כלאים הייתי אומר לפי' שני מיני חמים או שעורים וכן לגבי לפעמה לפיכו אול שמוכ עכ גבי לכן וכן לגבי דגדים כ' מיני לגבי ג' כגבדי' לגבי ובפחים יתדיו מה זה לא ממין זה ולא זה ממין זה לא כלאים אמפרסי לך בכ"מ לא זה ממין זה ולא זה ממין זה. ירו': (ה) דאל"כ לא היה אוסר אלא לאותו מקום בלבד בכפרי ס' ה': [ג]והשמיני'. מפני שמשמשת את הכל ומאכלת את כני מעים ירו' כלומר שמשמשת את הכל ומשמשת אל' ומיניו הסע (לעמים ו) ומה את הסיים תכנוב יקוש: (ב) והם דומיב קלם לכלים ולבומים בהייתם ילוקים עדיין ולא נתייבשו עדיין: (ג) פירושו דב"ל כך דלעמת מרם ואותו המין שהיא כך ופומנין בלשון הם עסקין' והיא סיא לשון', ומי' לשון"ע: הפרישים

כלי ממלאי דחסד דמלכות דילולה א"ל א"ל

[ה]החטים והגנין אינן כ[כלאים זה בזה, השעורים ושבולת שועל, הכוסמין והשיפון, הפול והספיר, הפורקדן והטופח, ופול הלבן [ג]והשעועי' אינם כלאים זה בזה: (ב) הקישות והמלפפון, אינם כלאים זה בזה. ר' יהודה אומר כלאים. חורת וחזרת גלים. עולשין ועולשי שדה. כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה. חרדל וחרדל מצרי. ודלעת המצרי והרמוצה. ופול המצרי והחרוב אינם כלאים זה בזה. (ג) הלפת והנפוץ. הכרוב והתרובתור, התרדים והלעונים אינם כלאי' זה בזה. הוסיף רבי עקיבא השום והשומנית. הבצל והבצלצול. והתורמוס והפלסלום אינם

חמשה מינים. כדי להורות שמנוי' זונות זונות לכך בפסי' כזוג קמא שזרע כלאים הייתי אומר לפי' שני מיני חמים או שעורים וכן לגבי לפעמה לפיכו אול שמוכ עכ גבי לכן וכן לגבי דגדים כ' מיני לגבי ג' כגבדי' לגבי ובפחים יתדיו מה זה לא ממין זה ולא זה ממין זה לא כלאים אמפרסי לך בכ"מ לא זה ממין זה ולא זה ממין זה. ירו': (ה) דאל"כ לא היה אוסר אלא לאותו מקום בלבד בכפרי ס' ה': [ג]והשמיני'. מפני שמשמשת את הכל ומאכלת את כני מעים ירו' כלומר שמשמשת אל' ומיניו הסע (לעמים ו) ומה את הסיים תכנוב יקוש: (ב) והם דומיב קלם לכלים ולבומים בהייתם ילוקים עדיין ולא נתייבשו עדיין: (ג) פירושו דב"ל כך דלעמת מרם ואותו המין שהיא כך ופומנין בלשון הם עסקין' והיא סיא לשון', ומי' לשון"ע: הפרישים

החטין והזונין. קורין לו בערבי זוא"ן: אינן כלאים זה בזה. לפי שכשהמיתו דור המבול את דרכם היתה הארץ גם היא מזמ' את פירותיה והיו זורעים חטים ומוציאה זונין הלכך לא הוי כלאים עם החטים אבל אם אחר מיני תבואה הוי כלאים ואינ' דלא חזי למאכל אדם מ"מ כיון שמוציאים אותו ממקום למקום למאכל יונים הוי כלאים (א): השעורים ושבולת שועל. כל הסמוכין במשנה זוג זוג אינם כלאים זה בזה מ' מזון זה ומ' מזון זה הם כלאים זה בזה. והא דאמרינן במנחות הכוסמין מין חטין ושיפון מין שעורים הני מילי לענין חלה שמלטרפין זה עם זה לשיעור חלה אבל לענין כלאים הוי כלאים זה בזה:

ושבולת שועל. שעורים מדברי יבלע"ז אויב"ח: כוסמין. בלשון לע"ז חוסמילם"ח: שיפון. בלע"ז סיגל"ח ומשום דכוסמין ושיפון דמי להדדי אינם כלאים זה בזה: וספיר. י"ח ניארקל"ח בלע"ז. ורמב"ם פירש שקורין לו בערבי מא"ק: הפורקדן. רמב"ם פי' שהוא זרע דק שקורין לו בערבי גילבא"ן: וטופח. הוא קטנית שגרגריו עגולים לבנים וקורין לו קורטמא"ן. ואני שמעתי שטופח הוא שקורין לו גילבא"ן: והשעועים. קורין לו בערבי לזבי"ה: אינם כלאים זה בזה. אם זרע כל א' עם כן זונו: (ב) הקישות. קיטאוין שקורין בערבי פאקו"ס ובלע"ז קיקומבר"ס: והמלפפון. נקראים בערבי פייש"ר וכנע"ז ניסרלי"ו: ר' יהודה אומר כלאים. ואין הלכה כרבי יהודה: חזרת וחורת גלים. החסה הגדל בגנים וחסה הגדלה בהרים: עולשים. בל גנים: ועולשי שדה. ונקראו בערבי הגדב"י: כרישין. בל גנה: וכרישי שדה. והם הנקראים בערבי פירא"ת ובלע"ז פירו"ס (ב): כוסבר. כך שמו בערבי קיליינדר"ו בלע"ז תרגום ירושלמי כוזרע גד כבר זרע כוסבר: הרמוצה. דלעת מרה שממתקים אותם ברמץ כלומר כאפר שיש בו רשפי אש לפיכך קורין לו רמוצה (ג): ופול המצרי. פאסול"י בלע"ז: והחרוב. מין קיטנית וקורין לו חרוב לפי שתרגומיהו שהזרע בתוכן הן דקים ונקומין כחרובין והוא ממין פול המצרי: (ג) והנפוץ. הוא מין לגון ועליו דומים לעלי הלפת הלכך לא הוי כלאים: והתרובתור. מין כרוב שקלהים אלו דקים: תרדין. בערבי סילק"ח ובלע"ז בלינ"י: לעונין. בערבי קע"ף ובלע"ז פירמולא"ס: השומנית. אוס מדברי והוא קטן מן האום הגדל בגנים: בצלצול. בגל מדברי קטן מאחר בצלים לפיכך נקרא בצלול: פלסלום. מין תורמוס הוא

ד״ק א הַחִטִּים וְהַזּוֹנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה אֵין דֶּרֶשׁ תּוֹרָה שֶׁמַּיִם שֶׁרָךְ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם דּוּא וְאַלְקְסָט נִיט פַאר וַיְיזָן אִין דַיין פְּעֶלְד צְוָוַיי מִינִים אַיין מִין נָעבִּין דָעם אַנְדָערִין נָאר יֶעדֶער מִין מוּז זַיין בָּאוּנְדֶערְ, וְאוּנְט דִיא מִשְׁנָה וַיְיזְט אוּנְ זוּנִין (דָאס אִיז אַמִין וַיְיץ וּוָאס מָעֶנְטְשֶׁן קֶענֶען דָאס נִיט עֶסִין) וְעֶנֶען נִיט כִּלְאַיִם אַיינְע מִיט דִיא אַנְדֶערֶע, אוּנְ מֶען מֶעג פַאר זַיינֶען דִיא בַּיידֶע מִינִים אַיינְעם בַּיא דָעם אַנְדֶערֶן הַשְׁעוּרִים וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל נֶערֶשְׁטֶן אוּנְ הָאבֶּר. הַכּוּסְמִים וְהַשִּׁפּוֹן כּוּסְמִין אוּנְ קָארִין, פּוּל אוּנְ סַפִּיר, פּוּרְקְדָן אוּנְ טוּפַח, פּוּל הַלֶּבָן אוּנְ הַשְׁעוּעִים דִיא אַלְע מִינִים וּוָאס וְעֶנֶען דָא אוּס גֶרֶעבֶּענְט פָארוַיים וְעֶנֶען נִיט כִּלְאַיִם: ב תַּקְשׁוּת אוּת הַמְלַפְּפוֹן וְעֶנֶען נִיט כִּלְאַיִם אַיינְע מִיט דִיא אַנְדֶערֶע, רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט זַייא וְעֶנֶען יָא כִּלְאַיִם חוֹרֶת וְחַזֶּרֶת גְּלִים חֲרֵיין וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַנְארְטֶען אוּנְ חֲרֵיין וָוּאס וּוָאקְסְט אוֹיף דִיא בֶּערֶג שְׁלִשִׁין וְעוֹלְשֵׁי שָׂדֶה עוֹלְשִׁין וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַנְארְטֶען אוּנְ עוֹלְשִׁין וָוּאס וּוָאקְסְט אִין פֶעלְד פְּרִשִׁין וְכַרְשֵׁי שָׂדֶה כַּרְשִׁין וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַנְארְטֶען אוּנְ כַּרְשִׁין וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַנְדֶערֶע אוּנְ כּוּסְבָּר וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַנְארְטֶען אוּנְ כּוּסְבָּר וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַפֶעלְד חַרְדָּל וְחַרְדָּל מִצְרִי וֶעגֶעטְפְּט וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַלְע מְדִינוֹת אוּנְ וֶעגֶעטְפְּט וָוּאס וּוָאקְסְט אִין מְצָרִים דַּלַּעַת הַמִּצְרִי דֶער דַּלַּעַת וָוּאס וּוָאקְסְט אִין מְצָרִים אוּנְ הַדַּלַּעַת הַרְמוּצָה אַדַּלַּעַת וָוּאס עֶר אִיז בֵּיטֶער אוּנְ מֶען מוּז אִיהם וִים מַאכֶּען דוּרְך הֵיסֶע אַש וּפוּל הַמִּצְרִי וְהַחֲרוּב פּוּל וָוּאס וּוָאקְסְט אִין מְצָרִים אוּנְ חָרוּב (דָאס אִיז אַ מִין אַרְבֶּעס וָוּאס מֶען רוּפְט דָאס חָרוּב) דִיא אַלְע פָאר, וְעֶנֶען נִיט כִּלְאַיִם אַיינְע מִיט דִיא אַנְדֶערִי: ג הַלֶּפֶת אוּנְ הַנָּפוּץ. הַכְּרוּב אוּנְ הַתְּרוּבְתּוֹר, הַתְּרִדִּים אוּנְ הַלְּעוּנִים דִיא אַלְע פָארֶן, וְעֶנֶען נִיט כִּלְאַיִם אַיינְע מִיט דִיא אַנְדֶערֶע הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא בֶּעזֶאגְט חֲשׁוּם אוּנְ הַשּׁוּמָנִית שׁוּם אִיז קֶנָאבֶּעל וָוּאס וּוָאקְסְט אִין אַנְארְטֶען אוּנְ יֶעדֶער קֶנָאבֶּעל אִיז פוּן שְׁטִיקְלַאך אוּנְ הַשּׁוּמָנִית אִיז אַוּוִילֶדֶער קֶנָאבֶּעל וָוּאס וּוָאקְסְט אִין פֶעלְד אוּנְ עֶר אִיז אִין גַאנְצֶען אַיין שְׁטִיק הַבְּצַל אוּנְ הַבְּצַלְצוֹל הַתּוּרְמוֹס אוּנְ הַפַּלְסְלוּס דִיא פָארֶן, וְעֶנֶען אוּיך נִיט כִּלְאַיִם אַיינְע מִיט דִי אַנְדֶערֶע. וּוָארוּם בֶּצַל אוּנְ

דתורמוס מין קיטנית ידוע מר מאוד שמוקים אותו ז' פעמי' ומוכלים אותו בקימוח סעורה: (ד) אגסים. בערבי אגאס וכלע"ז פירא"ם: קרוסתומלין. מין אגסים קטני' הדומים לעפלים שקורין מולין: פרישים. הם מכוסים בערבי ספרגל"ל וכלע"ז קולליי"ם: עוזרדים. בערבי זערי"ל וכלע"ז סירכא"ם: חזרד. תפוח יערי תרגום וכפתור ומיזור: אפרסקים. כלע"ז פירסאק"ם וכאלו קטנים דומין לשקדים: שזפין. הרכיב זתים על רמון נפיק מנהון שזפין: רימון. בערוך פי' פולגלאנ"ט כלע"ז: (ה) הצנון והנפוץ. אף ע"פ שהפרי והעלין דומין זה לזה הן כלאים זה בזה לפי שאין טעם הפרי דומין שהלכו בזה אחר טעם הפרי (ד): לפסן. פירש בערוך מרוי"ו כלע"ז: (ו) בלב הכופרי. כלב שמגדלים בני הכפרים הוא קטן ודומה לשועל: והיעלים. מין חיה ואקו מתרגמינן ויעלא: הערוד. חמור הבר: (ז) אין מביאין אילן באילן. אין מרכיבין אילן מאכל באילן מאכל מין בשאינו מינו או אילן פרח באילן מאכל אכל אילן פרח באילן פרח כיון שאין שום אחד מהן עושה פרי כמין אחד חשוב ושרי: ירק בירק. מין בשאינו מינו: ר' יהודה מתיר ירק באילן. ואין הלכה כר"י: (ח) שקמה. אילן תאל שגדל ביערים: סדין של שקמה. לאחר שנתתך ונאחזו ארשיו בארץ נקרא סדן ואין נוטעין ירק לתוכו דהוי ירק באילן: פינם. עשב שקורין רוד"מ בלע"ז: קדה. מין אילן של בשמים תרגום קדה קליפה וכתיב מור ואהלות קליעות כל בגדותיך: חצוב. מין ירק שארשיו יורדי' בעומק הארץ ביותר ואינם ניטעים לכאן ולכאן וכו' תיקם יהושע את הארץ (ה): מקירו. לשון קור שתהא התחתה מקרר: המוב שהוא הם ביותר פי' אחר שתהיה עליו לגל. ל' קורה: מימיה לתוכו. שהאכטיה לה ומלא

[ד] הספרסים. פרישין בל"ש קוישי"ן ומוחדין בל"ש שפרסאר ליל"ג: (ד) הוקיל ומעם. הספרי זה המוק מעמם פרי זה ביותר. הר"מ מעמ"כ לעמ ובפוח דמ"ג שמין המוקן ביחוק גדול הקילו מפני דבר אחד שהן דומין בו דמיון ג.ו.ל עד שיהלו לב' גוונין ממין אחד מפני דמיון הטעין הטוכין בכלאים אלא הפרי שאין הוכין מעמם פרי זה ביותר. הר"מ: [ה] אילן באילן. הר"ג דבכר הנן לה בעמ"ד הזר לאן לפרשו דהם דאי' בלאים באילן שיהו דוקא דבכר' דאלו בלאים בנטוע ב' מילי אילנות מוחר: [ו] ר"י מחיר ירק באילן. בעמאי הסיים מ"ק אחה וה"ה אינה בהמאי אמא וכ"ה בהדיא בהוספחא ובעמא דר"י הסוכר דדוקא דבעמ"י הסרכבה הן מתחתין ובעמ' על ידיהן אבי אי ירק מעוהם אחרוהו המוכה מעוה בלאים אבל ירק ואילן אחין מתחתין להחחתון אף על פי שיוקין זה מזה לא אסרה הסולה. פוי"מ מהיכו': (ח) ופ"ש אמולא ומחלק הארן ביוחר לאילנים שוים נקלא

בְּצַלצוּל נַעֲנָע צְוַיְיא עֲרַלְיֵיא צִיבֶּעלְעס, תּוּרְמוּס אוּנ פְּלַסְלִים וְנַעֲנָע צְוַיְיא עֲרַלְיֵיא הוּרְמוּס פּוּן דֶעסְטוֹוְעגִין אִיז דָאס אַיין מִין: דִּ יבִּאילָן אוּנ בֵּייא בּוּיסָעֶר הָאֲבַּסִים אוּנ הַקְרַסְתּוּמְלִין. הַפְּרִישִׁים אוּנ עוּזְרִדִים וְנַעֲנָע גִיט כְּלָאִים אַיינְע מִיט דִי אַנְדֶערע הַתַּפּוּחַ אוּנ הַחֲזֶרֶד, הַפַּרְסָקִין אוּנ הַשְּׁזָפִין. הַשִּׁיזָפִין אוּנ הָרִימוֹן דָאמִיט שֶׁ וַיְיא וְנַעֲנָע גְלַייך אַיינְגֶער צוּם אַנְדֶערֶן פּוּן דֶעסְטוֹוְעגִין וְנַעֲנָע וַיְיא כְּלָאִים אַיינְגֶער מִיט דָעם אַנְדֶערֶן: דִּ הַצְּנוֹן אוּנ הַנַּפּוּץ, הַחַרְדָּל אוּנ הַלַּפְסָן. הַלְעת כו'. אַרְלַעת וְוִם וַוּאקְסְט אִין גְרִיכֶּען לאנד אוּנ הַרְלַעת וָוּאס וַוּאקְסְט אִין מִצְרַיִם, אָדֶער הַרְבַּעת יְוָנִית מִיט הָרִמּוּצָה (דָאס אִיז אַבִּיטֶערֶער דְלַעת וָוּאס מָען מוז אִיהם זִים מַאכֶּען דּוּרְך הַייסֶע אַש, אָפִילוּ וַיְיא וְנַעֲנָע גְלַייך אַיינְגֶער צוּם אַנְדֶערֶן פּוּן דֶעסְטוֹוְעגִין וְנַעֲנָע וַיְיא כְּלָאִים אַיינְגֶער מִיט דָעם אַנְדֶערֶן): וְ הַזֵּאב וְהַכֶּלֶב אַוְוַאלְף מִיט אַהוּנְד כֶּלֶב הַכּוּפְרִי וְהַשּׁוּעָל אָדֶער אַדְאַרְף הוּנְד (וָוּאס עֶר אִיז קְלַיין אוּנ גְלַייך וַוִיא אַפּוּקְס) מִיט אַפּוּקְס הַיְעִים וְהַצְּבָאִים צִיגִין מִיט הַיְרָשָׁעֶן הַיְעִלִים (דָאס אִיז אַמִּין חַיָּה) וְהָעֲרוֹד הַפֶּרֶד וְהַחֲמוֹר אַמוּלְטִיהֶר מִיט אַאיִיזֶעל הַחֲמוֹר הָעָרוֹד אַאיִיזֶעל מִיט אַוְוַאלְד אַיזֶעל אוּף אַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה כְּלָאִים זֶה בְּזֶה וְאַמְטֶשָׁע וַיְיא וְנַעֲנָע גְלַייך אַיינְגֶער צוּם אַנְדֶערֶן פּוּן דֶעסְטוֹוְעגִין וְנַעֲנָע ז"א כְּלָאִים אַיינְגֶער מִיט דָעם אַנְדֶערֶן מָען טָאר

זַיי גִיט צוּזַאמֶען פָאדֶערְן זַיי וְאָלֶען הָאבֶּען קִינְדֶער אַיינְס פּוּן דָאס אַנְדֶערֶע אוּנ מָען טָאר זַייא גִיט אַיינְשְׁפַּאנֶען אַיינְס מִיט דָאס אַנְדֶערֶע וַיְיא וְאָלֶען שְׁעָרְעפֶּען אַוְוַאנְגִין אָדֶער אַיין אַנְדֶערֶע וָאדֶ: ז אֵין מְבִיאִין אִילָן בְּאִילָן יֶרֶק בְּיֶרֶק וְלֹא אִילָן בְּיֶרֶק וְלֹא יֶרֶק בְּאִילָן מָען טָאר גִיט פְּלַאנְצֶען אַצְוַוייג פּוּן אַיין מִין בּוּים אִין דָעם וָוּארְצִיל פּוּן אַיין אַנְדֶערֶן מִין בּוּים. אוּנ מָען טָאר גִיט זַייַן אַיין מִין יֶרֶק אִין דָעם אַנְדֶערֶן מִין יֶרֶק, אוּנ מָען טָאר גִיט פְּלַאנְצֶען אַבּוּים אִין יֶרֶק אוּנ מָען טָאר גִיט פְּלַאנְצִין יֶרֶק אִין אַבּוּים רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר יֶרֶק בְּאִילָן רַבִּי יְהוּדָה וְאָנְט מָען מָעג פְּלַאנְצֶען יֶרֶק אִין אַבּוּים (אוּנ אַבּוּים אִין יֶרֶק מָעג מָען אוּיך פְּלַאנְצִין): ח אֵין נוֹטְעִין יְרָקוֹת בְּתוֹךְ סַדִּין שֶׁל שִׁקְמָה מָען טָאר גִיט פְּלַאנְצִין יֶרֶקוֹת אִין צַיטְוַארְצֶיל פּוּן אַבּוּים שִׁקְמָה (דָאס אִיז אַפַּייגֶען בּוּים וָוּאס וָוּאקְסְט אִין וָוּאלְד) אֵין מַרְבִּיבִין פִּינָם עַל גַּבֵּי קֵדָה לְעָנְנָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֶרֶק בְּאִילָן מָען טָאר גִיט אַריין זֶעצִין דָעם גְּרָאז וָוּאס הַייסְט פִּינָם אִיז אַבּוּים וָוּאס הַייסְט קֵדָה לְבָנָה. וַיְיל דָאס אִיז יֶרֶק מִיט אַבּוּים אֵין נוֹטְעִין יְחוּר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחָצוּב שֶׁהוּא מְקִירוֹ מָען טָאר גִיט פְּלַאנְצֶען אַצְוַוייג פּוּן אַפַּייגֶען בּוּים אִין דָעם גְּרָאז וָוּאס הַייסְט חָצוּב דָער פַּייגֶען בּוּים זָאל קִיכְלֶן דָעם חָצוּב (וָוּאס עֶר אִיז פּוּן דָער נַאטוּר וַוּארְעם) אֵין תּוֹחְבִין אֲמִירָה שֶׁל נָפָן לְתוֹךְ הָאַבְטִיחַ שֶׁתְּהֵא מוּרָקֶת מִימֶיהָ

נקרא מלוח. סר"מ: [ד] משמרתו. החלמית מעיר הזרע שמונחו עד שיהא הזרע כאלו כאלו אלמרן: [ה] הנפן. שסוף כך ובולמי יפצבו שרשי הלפת ולנוטות בו אפילו סכו מוחר. כ"מ: (ו) דבריות הוא שמתוספים ממעת לחלומים כו' אפילו בשמנתים בחלון. תוס': [ז] ס"ז כלאים. לחייב מלקות יחד: אם היו מקצת עליו מגולין. משום שכת נקטיה לאם היו כל העלין מכוסין ח"ל ליטול אם לא שיזיז עפר בידים: לא משום כלאים ולא משום שביעית. לא משום זורע כלאים ולא משום זורע בשביעית ח"נ אפי' הוסיף מים: חלמית. בערבי כוביז"ל ובלע"ז מלוח"ו: (ט) הטומן לפת וצנונות. כדי שיהיו בשמרים תחת הקרקע אלא כדרך שתילה גלי דעתיה שאינו רוצה בהשרשתן כגון שטמן מגודה של לפת ומגודה של צנונות שהוא אילן בירק. אין נותנין זרע דלעת לתוך החלמית שתהא משמרתו [ד]. מפני שהוא ירק בירק: (ט) הטומן לפת וצנונות תחת [ה] הנפן. אם היו מקצת העלין מגולין. אינו חושש לא משום כלאים. ולא משום שביעית. ולא משום מעשרות. וניטלים בשבת. הזורע חטה ושעורה כאחת הרי זה כלאים [ו]. רבי יהודה אומר אינו כלאים [ז] עד שיהו שתי חטים ושעורה או חטה ושתי שעורים או חטה ושעורה וכוסמת:

מחתיס משום כלאים שרי דלאו דרך זריעה הוא ואם היו משמת וכבכנו לשביעית והוליאו ספיחים כדרך שמוסיפי' הבגלל' בתלוש (ו) אין בהם משום ספיחי שביעית: ולא משום מעשרות. אינו חייב לעשר כשיתלוש אותה ממקום שהמומיכס לכתוב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ והאי לאו זריעה היא: וניטלים בשבת. דכתלושים דמי ואוחז בעלים המגולים ומוליאין ואע"ג דמזיז עפר ממקומו מלעולל מן הלד לעורך דבר שיתר ואינו מוגע בדבר האסור מותר: עד שיהא שני חטים ושעורה. טעמא דר"י משום דכתיב שדך לא תזרע כלאים וסבר דקרקע בלא זרע לא איקרי שדה ומשמע לא תזרע כלאים בהדי שדך שמזרעה כבר וכן לא תזרע כרמך כלאים לא תזרע כלאים דהיינו שני מיני זרעים בהדי כרמך ולא מיחייב בכלאי הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרלן במפולת יד ואין הלכה כר"י דקרקע אף ע"פ שאינה זרועה קרויה שדה אבל אינו כרם בלא חרלן. הלכך הזורע חטה ושעורה כאחד חייב משום כלאי זרעים ואינו חייב משום כלאי הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרלן במפולת יד:

לתוכו. מפני שהוא אילן בירק. מען טאר גיט אריין זעצין אצווייג פון אנווייגשטאק אין איין אבטיח כדי דער אבטיח זאל געבען ווייגע ואפט אין דעם ווייגשטאק וואורום ער כלאנצט דאך אבוים אין ירק איז נותנין זרע דלעת לתוך החלמית שתהא משמרתו מפני שהוא ירק בירק. מען טאר גיט געבען קערנער פון אדלעת אין אחלמית, כדי דער חלמית זאל היטען די קערנער ווייא זאלען גיט בעטריקונט ווערען ביז ווייא ווען איין וואורצלען אין דער ערד, ווייל דאס איז צוויי מינים ירק: ט הטומן לפת וצנונות תחת הגפן ווען איינער בעהאלט אבינטול לפת און אבינטול צנונות (אין דער ערד) אונטער אנווייגשטאק ווייא זאלען גיט קאליע ווערען (אפילו ווייא ווערען זיך איין וואורצלען אין דעם ווייגשטאק ווייל זיין וואורצעל איז ווייך, פון דעסטוועגען מען מען ווייל ער האט גיט געטייגט זיי זאלען זיך איין וואורצלן) אם היו מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשרות אויב דיא בלעטער פון דיא לפת וצנונות ענען ניוען אביסעל פון אויבען (אויף דער ערד) אויפגעדעקט הייסט עס גיט ער האט פאר זייט כלאים, און עס הייסט גיט ער האט פאר זייט אום שביעית (אויב עס איז דער יאהר פון שביעית), און ער דארף ניט געבען מעשר פון דיא לפת און צנונות (נאך דעם יאהר וואס ער געסט זייא ארויס פון דער ערד, נאר נאך דעם יאהר וואס ער האט זייא אפ געקליבען ווען זיי האבען גינואקטען, ווען יענעם יאהר האט מען גידארפט געבען מעשר שני און אין דעם יאר מעשר עני, גיט. מען פון זיי מעשר שני) וניטלים בשבת און מען מעג אן נעמען ביא די בלעטער און זייא ארויס פון דער ערד אום שבת הזורע חטה ושעורה כאחת הרי זה כלאים ווען איינער זייט איין ווייץ און איין גערשט צוזאמען הייסט דאס כלאים, און עס קומט איהם מלקות אויף דעם לאו פון שדך לא תזרע כלאים, רבי יהודה נאנט איינו כלאים עד שיהו שני חטים ושעורה או חטה ושתי שעורים או חטה ושעורה וכוסמת עס הייסט אנדערש גיט כלאים נאר ער זאל פאר זייען צו זאמען דריי קערנער, אדער צוויי ווייצען און איין גערשט, אדער צוויי גערשטען און איין ווייץ, אדער איין ווייץ און איין גערשט און איין כוסמת (תר"ש):

גמרא

ברכות דף כג ע"א

הלכה פ' כלה כלי המילון דמסד דמלכות דכרילאה אלף למד

ת"ר הנצרן לנקביו אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה אמר רב זביד ואיתימא רב יהודה לא

הוו רבנן דיא רבנן האבין גילערינט חנצרך לנקביו אל אויב ער האט יא געדאווינט תפלתו תועבה איז זיין תפלה פרמיאוסת ביי גאט ואמר רב זביד ואיתימא רב יהודה נאך האט רב זביד גיזאגט און אנדערע נאנען

שנו אלא שאין יכול לשהות בעצמו אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב ששת עד פרסה איכא דמתני לה אמתניתא בד"א כשאין יכול לעמוד על עצמו אבל אם יכול לעמוד על עצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב זביד עד פרסה אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן הנצרך לנקביו ה"ז לא יתפלל משום שנא' הכון לקראת אלהיך ישראל ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שמור עצמך שלא תחטא ואם תחטא הבא קרבן לפני. וקרוב לשמוע קו' אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם חוטאים מביאין קרבן ועושין תשובה. מתת הכסילים זבח אל תהי ככסילים שחוטאין ומביאין קרבן ואינם עושין תשובה כי אינם יודעים לעשות רע אי הכי צדיקים נינהו אלא אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים יודעים אם על הטובה הם מביאים אם על הרעה הם מביאין אמר הקב"ה בין טוב לרע אין מבחינים והם מביאים קרבן לפני רב אשי ואי תימא רב חנינא בר פפא אמר שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני:

ועד כמה. יכול להעמיד עצמו מנקביו שיהא מותר להתחיל בתפלה: איכא דמתני. להאי ממ"ל בתמניתא גופה ולא מסמתא' דרב זביד ורב יהודה ובי מיירי מיהו בשיעורא הוא דמיירי: שמור עצמך שלא תחטא. ותלטרך רגלך ללכת אל בית האלהים להיות חטאת: הוי קרוב לשמוע. תשובה בהכנת קרבנך מתת אותן כסילים בלא תשובה: שמור נקביך. מכין רגליך כמו להסך את רגליו שמור נקביך בלא יפיחו:

רב יהודה הָאמ דָאס גיזאגט לא שני דער דין איז נאר גילערינט גיוואָרין אָלא שאין יכול לשהות בעצמו עַ קָרבָן פאר מיר וקרוב לשמוע דברי חכמים אונ נאהנט צו הערין די ריד פון די חכמים כדאמר רבא האמ גזאגט תני קרוב לשמוע דברי חכמים ייא נאנט צו הערין די ריד פון ריא חכמים שאם חוטאים מביאים קרבן ועושין תשובה מתת חכסילים זבח פון ריא נארען ואס גיבען אַ קָרבָן אל תהי ככסילים ואלסט ניט זיין ווי די נארען שחוטאים ומביאים קרבן ואינם עושים תשובה ווס זינדיגן אונ ברייגנען אַקרבָן אונ טוהען ניט תשובה כי אינם יודעים לעשות רע נאָרוים זיי ווייסן ניט צו טאהן שלעכטס, פרעגט די נאָרא אי הכי אויבעס איז אזוי, אז זיי ווייסין ניט צו טאהן שלעכטס צדיקים נינהו ענען זיי דאך צדיקים אלא נאר אזוי מיינט דר פסוק אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואינם יודעים אם על הטובה הם מביאים או על הרעה הם מביאים דוא זאלסט ניט זיין ווי די נארין ווס זינדיגען אונ ברייגנען אַ קָרבָן אונ ווייסין ניט אויב זיי ברייגנען דעס קרבן אויף דאס גוטע ווס זייא האבין גימאהן אדער אויף דאס שלעכטע ווס זיי האבין גימאהן אמר תקדוש ברוך הוא האט גאט גזאגט בין טוב לרע אינם מבחינים והם מביאים קרבן לפני זיי ווייסין ניט קיין חילוק (אפטיילונג) צווישן גוט אונ שלעכט אונ זיי ברייגנען פאר מיר אקרבן, אז זיי ווייסען ניט אויב זיי האבן געזינדיגט טוהען זיי דאך ניט קיין תשובה, צו ווס טויג זייער קרבן. רב אשי האט גזאגט, אנדרע ואגין רב חנינא בר פפא הט גזאגט ווס עס שטייט אין פסוק שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים, היט דיינע פיס ווען דוא וועסט גיין צו דיא הויז פון גאט, דאס מיינט מען שמור נקביך בשעת שאתה עומד בתפלה לפני דוא זאלסט היטען דיך ריין צו מאכין ווען דו וועסט גיין אין שוהל דאווגין פאר גאט, ווען דוא דאווינסט פאר גאט זאל זיין ריין גוף ריין:

זינדיגען ואם תחטא אונ אויב דוא וועסט זינדיגען תביא קרבן לפני זאלסט דו ברייגנען אַ קָרבָן פאר מיר וקרוב לשמוע דברי חכמים אונ נאהנט צו הערין די ריד פון די חכמים כדאמר רבא האמ גזאגט תני קרוב לשמוע דברי חכמים ייא נאנט צו הערין די ריד פון ריא חכמים שאם חוטאים מביאים קרבן ועושין תשובה מתת חכסילים זבח פון ריא נארען ואס גיבען אַ קָרבָן אל תהי ככסילים ואלסט ניט זיין ווי די נארען שחוטאים ומביאים קרבן ואינם עושים תשובה ווס זינדיגן אונ ברייגנען אַקרבָן אונ טוהען ניט תשובה כי אינם יודעים לעשות רע נאָרוים זיי ווייסן ניט צו טאהן שלעכטס, פרעגט די נאָרא אי הכי אויבעס איז אזוי, אז זיי ווייסין ניט צו טאהן שלעכטס צדיקים נינהו ענען זיי דאך צדיקים אלא נאר אזוי מיינט דר פסוק אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואינם יודעים אם על הטובה הם מביאים או על הרעה הם מביאים דוא זאלסט ניט זיין ווי די נארין ווס זינדיגען אונ ברייגנען אַ קָרבָן אונ ווייסין ניט אויב זיי ברייגנען דעס קרבן אויף דאס גוטע ווס זייא האבין גימאהן אדער אויף דאס שלעכטע ווס זיי האבין גימאהן אמר תקדוש ברוך הוא האט גאט גזאגט בין טוב לרע אינם מבחינים והם מביאים קרבן לפני זיי ווייסין ניט קיין חילוק (אפטיילונג) צווישן גוט אונ שלעכט אונ זיי ברייגנען פאר מיר אקרבן, אז זיי ווייסען ניט אויב זיי האבן געזינדיגט טוהען זיי דאך ניט קיין תשובה, צו ווס טויג זייער קרבן. רב אשי האט גזאגט, אנדרע ואגין רב חנינא בר פפא הט גזאגט ווס עס שטייט אין פסוק שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים, היט דיינע פיס ווען דוא וועסט גיין צו דיא הויז פון גאט, דאס מיינט מען שמור נקביך בשעת שאתה עומד בתפלה לפני דוא זאלסט היטען דיך ריין צו מאכין ווען דו וועסט גיין אין שוהל דאווגין פאר גאט, ווען דוא דאווינסט פאר גאט זאל זיין ריין גוף ריין:

אל בית האלהים שמור עצמך שלא תחטא הבא קרבן לפני. וקרוב לשמוע קו' אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם חוטאים מביאין קרבן ועושין תשובה. מתת הכסילים זבח אל תהי ככסילים שחוטאין ומביאין קרבן ואינם עושין תשובה כי אינם יודעים לעשות רע אי הכי צדיקים נינהו אלא אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים יודעים אם על הטובה הם מביאים אם על הרעה הם מביאין אמר הקב"ה בין טוב לרע אין מבחינים והם מביאים קרבן לפני

זוהר צו דף ל ע"ב ס"ם דמליאים יוד הא ואו הא

הה קרבן מהרן. רבי חייא פתח לדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. לדיק ה' בכל דרכיו. הא תניא כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא ביקרא דמארייהון ולא יסבו מארחייהו לבר. דהא בכל יומא ויומא דינא אלי בעלמא בגין דעלמא על דינא אתכרי וקיימא ועל דא בני בר נש לאסתמר מהובוי דלא ידע זמנא דדינא שריא עלוי. יתיב בביתי' דינא שריא עלוי נפיק מביתי' לבר דינא שריא עלוי ולא ידע מי יתוב לביתיה מי לאו. נפיק לארחא על אחת כמה וכמה הא כדין דינא נפקא קמייה הה"ד לדק לפניו יהלך בגין כך בעי לאתקדמא ולמבטי רחמי קמי מלכא בגין דיסתזיב מן דינא בשפתא דשריא בעלמא דהא כל יומא ויומא שריא דינא בעלמא הה"ד ואל זועם בכל יום. השתא אית למימר. הא תניא ואתערו מחריית אל בכל אתר חסד הוא כד"א האל הגדול ודא נהירו דחכמה עלאה. ואת אמרת ואל זועם בכל יום שביק קרא כל אלין שמהן ואחיד בהאי. מי הכי לא קיימין אילו. ועוד דכתיב אל גבור מי נוקים ליה דינא מו נוקים ליה רחמי. אלא הכי שמעת מייבית מהפכי רחמי לדינא דלית לך כל כתרין עלאין דמלכא קדישא דלא כלילן חדא בחברתה ועל דא מייבית מהפכי רחמי לדינא אמר ליה רבי יהודא שפיר בההוא דכתיב אל גבור אלא אל זועם בכל יום מהו דהא בכל יומא ויומא קיימא בדינא בין דבני עלמא זכאין בין דלא זכאין. לא הוה בידיה. אתו שמעו ליה לרבי שמעון אמר לון ודאי אל זועם בכל יום והא אוקמוה מחריית לזמנין הוא דינא לזמנין הוא רחמי מי זכאין בני עלמא הא אל קיימא והוא חסד ומי לא זכאין הא אל קיימא ואקרי גבור וע"ד קיימא בכל יומא. אבל מלה שפיר הוא. אל בכל אתר נהירו (רב)דחכמתא עלאה הוא וקיימא בקיומי' בכל יומא דכתיב חסד אל כל היום. ואלמלא דהתי אל אתער בעלמא לא יכול עלמא למיקם אפילו שעתא חדא מקמי דינין תקיפין דמתערין בעלמא בכל יומא הה"ד אלה תולדות השמים והארץ בהכראם אל תקרי בהכראם אלא בהכרסם לזמנין הוא דינא לזמנין הוא רחמי מי זכאין בני עלמא הא אל קיימא ואל זועם בכל יום והא אוקמוה מחריית לזמנין הוא דינא לזמנין הוא רחמי מי זכאין בני עלמא דמשתכחי בכל יומא ויומא דמי להו לבר ולא קיימין קמייה הה"ד ואל זועם בכל יום. דעם אל זעום לא כתיב אלא זועם בכל יומא ויומא דדינא אשתכח דמי לון לבר וקיימא הוא ומכסה עלמא הה"ד יומם יצוה ה' חסדו ואלמלא המי לא יכול עלמא למיקם אפילו רגעא חדא. וע"ד כלא קיימי בגיניה דאתכרסם:

מוסר

מספר שערי קדושה ח"ב שער ו

חילול ס' קסה מכל מצוות כמ"ש רז"ל בעמין ד' מילוקי כסל'. עכר מל מילול ה' מין המשוכם ויוכ כסול ויסוריו מעכרין אלא יום המיתה שנאמר אם יכופר עון הזה לכם עד תמותון. נדה זולת היום' כמוכם כרת אמרו בספר הזהר אלמא מיתון דדמיין מביתם מעלמא ובני נשא לומרין ולא אשתמע קליטון ואלין מיתון. נדה בגין דלית מסאבא דעלמא אקיף כל ממלכהו דנדה. שכח ידוע כי שיש שקולה כנגל המצות וכל הלכשמים יש לפס מנוח' בשבת

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות מעשה הקרבנות פ"א

(א) כל קרבנות הצבור זכרים וכן חטאות של צבור מן העז או מן הבקר ואין בהן מן הכבשים וכל עולות הצבור מן הכבשים ומן הבקר ואין להן עולות מן העז וכל חטאת יחיד נקבה ותאכל לכהנים ואינה באה מן הבקר חוץ משלש חטאות חטאת נשיא שהיא עז ונאכלת וחטאת כהן משיח שהיא פר ונשרפת והוא פר הבא על כל המצות והשלישי פר שסניא כהן גדול

(א) כָּל קָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר זְכָרִים אֲלָא קָרְבָּנוֹת וְאֵם דָּעֵר צִבּוּר בְּרַיינְגָען דַארפין זַיין זְכָרִים וְכֵן חַטָּאוֹת שֶׁל צִבּוּר אוּנ די חַטָּאוֹת וְאֵם אַצְבּוּר בְּרַיינְגָען דַארפין אויך זַיין זְכָרִים מִן הָעֵז אוֹ מִן הַבָּקָר פוּן צִינְגָען אָדֶר פוּן רִינְדֶער וְאֵין בָּהֶם מִן הַכְּבָשִׂים פוּן שָׁעפְסִין נִיט וְכָל עוֹלוֹת הַצִּבּוּר אוּנ אַלָּע עוֹלוֹת וְוָס דֶּעֶר צִבּוּר בְּרַיינְגָנְט מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הַבָּקָר דַארְף זַיין שָׁעפְסִין אָדֶר פוּן רִינְדֶער וְאֵין לָהֶן עוֹלָה מִן הָעֵז עוֹלָה אִינְ נִיטָא פוּן צִינְגָען כָּל חַטָּאת יָחִיד נְקֵבָה די חַטָּאוֹת וְוָס אַיינְצִינְעֶר מֶענְטְשׁ בְּרַיינְגְט דַארְף זַיין פוּן אַבְּהֵמָה וְוָאס אִינְ אֲנָקְבָה וְתֵאָכֵל לַכֹּהֲנִים אוּנ זִיא וְוערְט נִיגְעסְין צוּ די כֹּהֲנִים וְאֵינְטָה בָּאָה מִן הַבָּקָר אוּנ דֶּעֶר חַטָּאת אִינְ נִיט פוּן רִינְדֶער חוץ מִשָּׁלֹשׁ חַטָּאוֹת אוּיסֶער דְּרַיי עֶרְלֶיי חַטָּאוֹת חַטָּאת נָשִׂיא אַחַטָּאת וְוָאס אַנְשִׂיא בְּרַיינְגְט שְׁהִיא עֵז דֶּעֶר חַטָּאת אִינְ אַצִּיג וְנֶאֱכֶלֶת אוּנ זִיא וְוערְט נִיגְעסְין צוּ דִיא כֹּהֲנִים וְחַטָּאת כֹּהֵן מָשִׁיחַ אוּנ אַחַטָּאת וְוָאס דֶּעֶר כֹּהֵן מָשִׁיחַ בְּרַיינְגְט שְׁהִיא פַּר דֶּעֶר חַטָּאת אִינְ אַ אָפְקָה וְנִשְׂרֶפֶת אוּנ דֶּעֶר חַטָּאת וְוערְט פַּאר בְּרַעגְט וְהוּא פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת וְאֵם אִינְ אַ פַּר וְוָאס דֶּעֶר כֹּהֵן מָשִׁיחַ בְּרַיינְגְט אִיהם אוּיף אַלָּע מִצְוֹת וְוָאס עֶר הָאט עוֹבֶר גִּיוֶוען וְהַשְּׁלִישִׁי דֶּעֶר דְּרַיטֶער חַטָּאת אִינְ פַּר שֶׁסְּנִיא כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דֶּעֶר אָפְקָה וְוָאס דֶּעֶר כֹּהֵן גָּדוֹל בְּרַיינְגְט אִיהם אוּם יוֹם כִּפּוּר

חִילוּל הַשֵּׁם קָשֶׁה מִכָּל הַעֲבֵירוֹת חִילוּל הַשֵּׁם אִינְ עֶרְגֶער פוּן אַלָּע עֲבֵירוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְוִי דִי רַבָּנָן הָאבֶּן גְּזָאגְט בְּעֶנְין אֲרֻבָּשָׁה חִלְּקֵי בְּפָרָה בַּייא די פִּיר עֶרְלֶיי עֲבֵירוֹת וְוָאס נָאט אִינְ אוּיף זַיי מוֹחֵל מִיט תְּשׁוּבָה עֹבֵר עַל חִילּוּל הַשֵּׁם אֵין תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְיִסּוּרִין מְכַפְּרִין אֶלָּא יוֹם הַמִּיתָה תְּשׁוּבָה אוּנ יוֹם כִּפּוּר אוּנ יִסּוּרִין קָעֶנְען נִיט מְכַפֵּר זַיין, נָאר דֶּעֶר טָאג פוּן זַיין שְׁטֶארְבֶּין אִינְ מְכַפֵּר שֶׁנֶּאֱמַר וְוִי עֶס שְׁטֶייט אִין פָּסוּק אִם יְכוּפַר עָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תָּמוּתוּן אוּיב דִיא עֲבֵירָה וְוָעט קָען אַייך מְכַפֵּר זַיין בְּיוֹ אֵיהוּר וְוָעט שְׁטֶארְבֶּין, נְדָה אַז אַיינְער הָאט בַּוּעל גִּיוֶוען אַגְדָה זוֹלַת הַיְּזִיקוֹת בְּעוֹנֶשׁ כָּרֵת אוּיסֶער וְוָאס קָען וְוערְט נִשְׁטְרָאפְט מִיט כָּרֵת. אָמְרוּ בְּסֵפֶר הַזֹּהַר הָאט קָען גְּזָאגְט אִין זוֹהַר הַקָּדוֹשׁ אִינְן דְּרַחְיָין שְׁכִינְתָּא מְעַלְמָא דְּרַיי זְעָנְען דָּא וָוָס זַיי שְׁטוֹיסִין אוּיעֶק די שְׁכִינָה פוּן דֶּעֶר וְוֶעלְט וּבְנֵי נָשָׁא צְרִיכִין וְלָא אִשְׁתַּמַּע קָלִיטוֹן אוּנ מֶענְטְשִׁין שְׁרֵיינְען אוּנ קָען הָערְט נִיט וַיֵּעֶר שְׁטוֹיסְטָא וְאִלֵּין אִינְן דָּאט זְעָנְען די דְּרַייא (זייא שפיינען אין וחדר) אַיינְע פוּן די דְּרַייא אִינְ גְּדָה בְּגִין דְּלֵית מְסַאֲבָא דְּעַלְמָא תַּקִּיף בַּר מְסַאֲבוּ דְּגְדָה וַיוֵיל אוּיף דֶּר וֶוֶעלְט אִינְ נִיטָא אַזוֹי אַשְׁטַארְקֶע סִיאוּסְקַייט, וְוִיא די סִיאוּסְקַייט פוּן אַגְדָה שַׁבָּת יְדִיעָה כִּי הִיא שְׁקוּלָה כְּכָל מִצְוֹת שַׁבָּת וַיִּים קָען אַז זִיא אִינְ נוּאגִין נְעָגִין אַלָּע

ביוה"כ והוא חטאת ונשרף: (ב) כל חטאות של צבור גאכלות חוץ משעיר של יוה"כ שהבריו משתלח וכן שעירי ע"ז ופר העלם ופר הבא על כל המצות ופר העלם נקראים פרים הנשרפים ושעירי ע"ז נקראים שעירים הנשרפין הא למדת שחמש חטאות הם הנשרפים שתים ליחיד ושלש לצבור:

וחטאת אוגן וגשרף: (ב) כל חטאות של צבור נאכלות חוץ משעיר של יוה"כ שהבריו משתלח וכן שעירי ע"ז ופר העלם ופר הבא על כל המצות ופר העלם נקראים פרים הנשרפים ושעירי ע"ז נקראים שעירים הנשרפין הא למדת שחמש חטאות הם הנשרפים שתים ליחיד ושלש לצבור:

וחטאת אוגן. דער פר איז אקרבן חטאת אוגן. ער ווערט פארברענט: (ב) כל חטאות של צבור נאכלות אלע חטאות וואס אצבור ברייגגען ווערין גינעסין חוץ משעיר של יום הכפורים אויסער דער שעיר פון יום כפור שהבריו משתלח וואס זיין חבר האט מען אנועק געשיקט לעזאזל, דער שעיר ווערט ניט גינעסין וחן שעירי עבודה זרה דיא שעירים וואס מען ברייגגט ווייל מען הט געדיגט עבודה זרה יפר העלם אוג אפר וואס מען ברייגגט אויף אדין וואס איז פארגעסין גנוארין פון אלע יודין יפר הבא על כל המצות יפר העלם דער פר וואס קומט אז מען האט עובר גוטען אויף אלע מצות. אוג דער פר וואס קומט אויף אז דין ווס איז פארגעסין גינוארין פון אלע יודין נקראים פרים חנשרפים זיי ווערין גרופין פרים הנשרפים. די פרים וואס ווערין פרבערענט ושעירי עבודה זרה די שעירים וואס מען ברייגגט ווייל מען הט גרייגט עבודה זרה נקראים שעירים חנשרפים זייא ווערין גירופען שעירים הנשרפים, שעירים וואס ווערין פרבערענט דא למדת פון דאגען לערגין מיר שחמש חטאות הם הנשרפות אז פינף ערלייא חטאות ווערין פארברענט שתים ליחיד אנויי חטאות פון אז איינציגען מענטש ושלש לצבור אוג דריי חטאות פון אצבור:

וחטאת של גיהנם כמה זו וסמוך לו שתא אמה מכמה אמי' כשמא. ומאמרו רז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין. ומרז"ל כל שמומר שבת אמי' מוכד ע"ג כאלוה מומלין לו שנא' אמרי אמון יעשה זאת וגו' שומר שבת וגו' וכתיב אם אשיב משבת וגו' אז תתענג על ה':

וחטאת של גיהנם כמה זו וסמוך לו שתא אמה מכמה אמי' כשמא. ומאמרו רז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין. ומרז"ל כל שמומר שבת אמי' מוכד ע"ג כאלוה מומלין לו שנא' אמרי אמון יעשה זאת וגו' שומר שבת וגו' וכתיב אם אשיב משבת וגו' אז תתענג על ה':

וחטאת של גיהנם. דער פייער פון גיהנם וויי אין גיהנם וועט ניט פרלאשען ווערין אפילו אום שבת ואמרו רבותינו זכרונם לברכה די רבנן האבן גיזאגט אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן ווען די יודין וואלטין געהיט צוויי שבתים ווי דר דין איז וואלטן זיי באלד אוסגיליזט גוואארין ואמרו רבותינו זכרונם לברכה אוג די רבנן האבין גזאגט כל השומר שבת כהלכתו דער וואס היט שבת וויא דער דין איז, אפילו שובד עבודה זרה כאנוש ער דינט עבודה זרה ווי אנוש מוחלין לו פון דעסטוועגין איז מען איהם מוחל די עביירה, ווי עם שמייט אין פסוק אשרי אנוש יעשה זאת וואהל דעם מענטש וואס וועט דאס טאהן, שומר שבת מחללו אז ער היט שבת ער זאל אים ניט מחלל זיין אם תשיב משבת רגלך אויב ווענין שבת וועסטו צוריק קערין דיינע פיס זאלסט ניט גיין ערגיץ אז תתענג על יי ועסטו דוא פרגעניגען האבין ועלבין נאט וועט דיר געבין:

מצות וכל הרשעים יש להם מנוחה בשבת אלע רשעים רוהען אין גיהנם אום שבת ייאש של גיהנם כבה בו אז עם דארף אנקומען שבת פרלעשט מען דעם פייער פון גיהנם והמחלל שבת אבער די מענטשין נום האבין אויף די וועלט מחלל גוועזן שבת אישם לא תכבה אפילו בשבת דער פייער וואס ברענט זיי אין גיהנם ווען ניט פרלאשען ווערין אפילו אום שבת ואמרו רבותינו זכרונם לברכה די רבנן האבן גיזאגט אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן ווען די יודין וואלטין געהיט צוויי שבתים ווי דר דין איז וואלטן זיי באלד אוסגיליזט גוואארין ואמרו רבותינו זכרונם לברכה אוג די רבנן האבין גזאגט כל השומר שבת כהלכתו דער וואס היט שבת וויא דער דין איז, אפילו שובד עבודה זרה כאנוש ער דינט עבודה זרה ווי אנוש מוחלין לו פון דעסטוועגין איז מען איהם מוחל די עביירה, ווי עם שמייט אין פסוק אשרי אנוש יעשה זאת וואהל דעם מענטש וואס וועט דאס טאהן, שומר שבת מחללו אז ער היט שבת ער זאל אים ניט מחלל זיין אם תשיב משבת רגלך אויב ווענין שבת וועסטו צוריק קערין דיינע פיס זאלסט ניט גיין ערגיץ אז תתענג על יי ועסטו דוא פרגעניגען האבין ועלבין נאט וועט דיר געבין:

צו יום ב תורה

אונקלוס

לחמשיך מתת"ל דז"א יהוה נמש' יה יהו יהוה ריוה יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד דמלוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיות בניקוד חולם:

יזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני יהוה אל פני המזבח: ח והרים ממנו בקמצו

ידא אוריתא דמנחתא דיקרבון יתה בני אהרן קדם יי לקדם מדבחא: ח ויפריש מניה בקומציה

פי' מסכן. קידושין לו: וכסיס קיים: לפני ס'. זכמים יא: כז: פנ. מנחות יט: וכסיס. יומא כד: מו: זכמים כג: מנחות יא: יט: לא: כד: קו: רש"י

שפתי חכמים

ק פי' מכל עלא מוכס דכמיב בקרא לרכות גא כמו שפרש"י לעיל: ר וגא קקרבים כמשמעם שסרי גא היה מקטיר מגא מוחו סקומן בלבד וגא שם כולם כדכתיב והיה ממנו בקמצו והקטיר המזבחה וגו': שומרים רש"י עצמו שסרי כתיב לפני ה' הוא מערב כו' אל פני סמזבח הוא דרוס כו': ת פי' אגא יעשה כלי שמחזיק קומץ

(ז) וזאת תורת המנחה. תורה אחת לכולן ק להטעיק שמן ולבונה האמורין בעניין שיכול אין לי מעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמלת מנחת כהנים שהיא כליל מנין ת"ל תורת: הקרב אותה. היא הנסחר בקרן ש דרומית מערבי': לפני ה'. הוא מערב שהוא לגד אהל מועד: אל פני המזבח. הוא הדרום שהוא פניו של מזבח שהכהן נתון לאותו הרוח: (ח) והרים ממנו. מהמחובר שיהא עשרון אלא [בכת (יומא

(ז) וזאת אוג דאס איז תורת דם לערנונג ווי אזוי מען זאל מקריב זיין א קרבן מנחה: הקרב די קינגדר פון

אונקלוס

מְסוֹלְתָּא דְּמִנְחָתָא וּמִמְשַׁחְהָא וַיָת כֻּלְּהוֹן לְבוֹנְתָּא דִּי עַל מִנְחָתָא וַיַסִּיק לְמַדְבְּחָא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא אַדְכָּרְתָּהּ קֳדָם יְיָ: פ וּדְאִשְׁתְּאַר מִנְּהּ יֵיכְלוּן אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי פַּטִּיר תִּתְאֲכַל בַּאֲתַר קַדִּישׁ בְּדָרַת מַשְׁכַּן זִמְנָא יֵיכְלֻנָּהּ: לָא תִתְאַפֵּי חָמֵיעַ חוּלַקְהוֹן יְהַבִית יָתָהּ מִקּוּרְבָּנַי קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הִיא כְּחַטָּתָא וְכַאֲשְׁמָא:

בעל הטורים

(ע) כמלר. כגי' זו סעזרס: (י) מאפס ממן מלקס. פ"פ מלס מלס מאפס מלס מלס:

רש"י

(יומא מו): מסלת המנחה ומשמנה. מכאן שקומץ במקום א שנתרבה שמנה (סוטה יד): המנחה. (ת"כ) שלא תהא מתערבת באחריס: ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר. (ת"כ) שמלקט את הלבונה לאחר קמיצ' ומקטירו ב ולפי שלא פירש כן אלא באחת מן המנחות בויקרא הולרך לשנות פרשה זו לכלול כל המנחות כמשפטן: (ע) במקום קדוש. ואיזהו באהל ג אהל מועד: (י) לא תאפה חמץ חלקם. (מנחות נה) אף הטריס ד אסוריס בחמץ: כחטאת וכאשם. (שם ב) מנחת חוטא הרי היא כחטאת ה לפיכך קמלה שלא לשמה פסולה מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך קמלה שלא לשמה כשרה:

רשב"ם

(ט) בחצר אהל מועד. בעזרה ולא בירושלים:

שפתי חכמים

ויעבוד בו והוכתמו מדכתיב בקמלו ולא כתיב מלא קמלו: א דאם ל"כ ומשמנה ל"ל אם בכר כתיב בם' ויקרא שכל הסולת היא מעורבת עם השמן וכיון שקומץ מסלת ודאי גם השמן בכלל ויהיה וא"ו עשמנה וא"ל הכיאול לאו אמר וכאיזה מקום הוא קומץ ומשמנה שיש בו כוח השמן: ב דכתיב והכיס ממנו בקמלו ואח"ל כתיב ואת כל הלבונה משמע שאין הלבונה בכלל הקמילה: ג ואח"ל במקום קדוש ל"ל. וי"ל לרבות לשבות שבכויות בחול ומתוחות לאכל אהל מועד שהן כשרין לאכילה המנמו' (ע' זבחים נו): ד וכ"ש עם שעולה לאישי' דלמי' בים בהדי' בם' ויקרא והוכתמו מדאמוך לא תאפה חמץ דלמי' ה מדכתיב מעשת היא בהוייתה מהא שיאמרנו לשם מעשת אבל כאשם לא נאמר אשם היא אלא אמר הקרבת אימורים ואוכל אלמו אלא הקריבו אימוריו בשר: פי'

בעל הטורים

(ט) בחצר אהל מועד. בעזרה ולא בירושלים:

שפתי חכמים

ויעבוד בו והוכתמו מדכתיב בקמלו ולא כתיב מלא קמלו: א דאם ל"כ ומשמנה ל"ל אם בכר כתיב בם' ויקרא שכל הסולת היא מעורבת עם השמן וכיון שקומץ מסלת ודאי גם השמן בכלל ויהיה וא"ו עשמנה וא"ל הכיאול לאו אמר וכאיזה מקום הוא קומץ ומשמנה שיש בו כוח השמן: ב דכתיב והכיס ממנו בקמלו ואח"ל כתיב ואת כל הלבונה משמע שאין הלבונה בכלל הקמילה: ג ואח"ל במקום קדוש ל"ל. וי"ל לרבות לשבות שבכויות בחול ומתוחות לאכל אהל מועד שהן כשרין לאכילה המנמו' (ע' זבחים נו): ד וכ"ש עם שעולה לאישי' דלמי' בים בהדי' בם' ויקרא והוכתמו מדאמוך לא תאפה חמץ דלמי' ה מדכתיב מעשת היא בהוייתה מהא שיאמרנו לשם מעשת אבל כאשם לא נאמר אשם היא אלא אמר הקרבת אימורים ואוכל אלמו אלא הקריבו אימוריו בשר: פי'

פירוש לתורת אלהים

אַהֲרֹן וְאֶלֶן זִיא גְּגְעוּהֶנְען פַּר נָאט אֶל צוּ דֶעם מִזְבֵּחַ:

מצות השם

(ט) [קלד] (משה סמ) נאכול כסיס שיכי מנחות שנא' והנותרת ממנה וגו' ודאם איו אמצות עשוה דיא מעהל ואהל מעהל ד וכ"ש עם שעולה לאישי' דלמי' בים בהדי' בם' ויקרא והוכתמו מדאמוך לא תאפה חמץ דלמי' ה מדכתיב מעשת היא בהוייתה מהא שיאמרנו לשם מעשת אבל כאשם לא נאמר אשם היא אלא אמר הקרבת אימורים ואוכל אלמו אלא הקריבו אימוריו בשר: פי'

(ט) [קלה] (לאו מד) שלא לעשות שיורי מנחות ממן שנאמר לא מאפס ממן מלקס נתתי אותם מעשי:

נביאים ירמיה ז

לחמשיך מנ"ת דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דחוד יהוה חיה יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשיה:

יהוה דנצח יהוה

א וּתְמַלִּיל עִמְּהוֹן יַת פִּתְגָּמַיָא הָאִלֵּין וְלָא יְקַבְּלוּן מִנָּךְ וְתִתְנַבֵּי לְהוֹן וְלָא יְתִיבוּנָךְ: ב וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין אֲמַר יְיָ לָא. שְׁמָעוּ לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהֲהוֹן יְהוָה אֱלֹהֶיהָ וְלָא לְקִחוּ מוּסָר אֲבַדַת הָאֱמוּנָה

מצודת דוד

(ט) וכלכם. אמר ס' לירמיסו כלאמר מדבר אליסם אם כל הדברים אליסם זה סגוי וכו' כ"ל מין אלה מבני ישראל אמר שמעו אמלה ידעתי אמר לא ישמעו אליך ויבכלמו אם ואם מקרא דבר ס' בסיני אבל כאלו אם גוי אמר אמר לא שמעו בקול אליסם ידעתי אמר לא ישמו לך: (כ) ואמרת אליסם. מז תאמר ה' וכאלו לא למדו מעולם מוסר: אבדת האמונה. אמונת אמל

וּנְבִרְתָּה מִפִּיהֶם׃ ג גְּזֵי נֹזֶרֶךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל־
שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת־דּוֹר עֶבְרָתוֹ׃
ד כִּי־עָשׂוּ בְנֵי־יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם־יְהוָה שָׂמוּ
שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי־עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃

עֲבִרוּ בְּנֵי יְהוּדָה דְּבִישְׁקָדְמֵי אֲמַר יְיָ שַׁוִּיאוּ שִׁקּוּצֵיהוֹן בְּבֵיתָא דְּאִתְקְרֵי שְׁמִי עֲלֵיהִי לְמַאֲבוּתֵיהּ׃

ולא קבילו אולפן פסקת הימנותא ואתמנעת מפקודוהי׃ ג תְּלִישִׁי עַל רַבְרְבֵיךְ דְּיִלְוֹן וְטוּלִי עַל נַגְדִּין אֲלָיָא אֲרֵי רְחִיק יְיָ וְרַמִּישׁ יַת דָּרָא דְּעֲבִרוּ עַל מֵימְרֵיהּ׃ ד אֲרֵי

מצודת דוד

מכדם מלנוסם וגם נכרתם מפיכם ולא יזכרו כם׃ (ג) גזי נזרך. לכן מלוס שער ראשך והשלך מוחם וטוח דרך לעבר ומסילות׃ שמי. פליטי קול קינה על מקומות הגבוהות לסיות נשמע למרחוק׃ ויטוש. מאז מאס הדור אשפך עליו עברתו׃ (ד) שמו שקוציהם. ע"ז׃ המתועב שמו בכיה המקדש לטמא מומו׃

דעם פירוש עברי מייפש געפינם מען בייא דער הפטורה פון דער וואך.

רש"י

(ג) גזי נזרך. תלשי שערך ל"ל נזרך כתרך ל' גדולה׃ ויטוש. ויתוזב׃ דור עברתו. דור שעברו על דבריו׃

כתובים משלי כב

לחשוך מיסור ומלכות דר"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד־אונ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה׃

א עֹשֶׁק דָּל לְהַרְבּוֹת לוֹ נוֹתֵן לָעָשִׁיר אַךְ לְמַחְסוֹר׃ ב הַט
אָזְנְךָ וְשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתִּי׃ ג כִּי־נָעִים
כִּי־תִשְׁמָרֵם בְּבִטְנֶךָ יִכּוֹנוּ יַחְדָּו עַל־שְׂפָתֶיךָ׃ ד לִהְיוֹת בַּיהוָה
מִבְטַחֶךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אַף־אָתָּה׃

א דְּעָשֵׁק לְמִסְכְּנָא מִסְגִּי לֵיהּ בִּישְׁתָּא וּדְיָהֵיב לַעֲתִירָא חוּסְרָנָא הוּא לֵיהּ׃ ב בְּרִי אֶלִי אוּדְנָךְ וּשְׁמַע מִלֵּי דְּסַכִּימִי וְלִבָּךְ שִׁים לִידִיעָתִי׃ ג מְטוּל דְּבַסִּימִין נְטַר אִינּוּן בְּכַרְסָךְ

וְנִתְקָנוּן אִיךְ חָדָא עַל שְׂפָתָךְ׃ ד דְּנַהֲוֵי בְּאִלָּהָא סְגָרָךְ וְאוֹדְעִתָּךְ יוֹמָנָא הָדָא אַף אַנְתְּ׃

מצודת דוד

(ה) מוסק דל. דיכה כסוס על כי פין סעשיר מכים לגזול סימנו כי מוקם ידו׃ לסרכות לו. כמוסכו עכוס יסרכם סוכו׃ נותן לעשיר. וכן כסוכן מתן לעשיר. אך למחסור. כשמי מלס לא יעלה יכלו יסרון לי מס מסרון בעשרו כי הגזל יאכל מוד אם עלו וכמה מתן לעשיר כמלמו מחסר מעשרו שמקום לא יעלה לו מחסרון לא מעשה מלות ס׳ במתן מסוה׃ (ב) ולבך. ל"ל לא שמיעת המוזן בלבד כי גם לבך שים לדעת המוכה ולהכיעה ולזכרה׃ (ג) כי נעים. נעים מסים ימהיו כמשל תשמרם בלבך המתון בכמן ולמשר כל דברי המוכה יסיו נכונים על שפתיך מבלי שנישה ובלבול ולזה שים לבך לבם כי המוכה מבלי הכנה הלב לא יוכל להוליל דבר מבלי שנישה ולא מסר ישמרם׃ (ד) הודעתיך היום. כמדברים המלה הודעתיך מעמה בס׳ ופנה מבל מסקר לפמעיק בדברי מכמים בלב לב׃ אף אתה. כ"ל מס שמתה לא לומד לעלמך ותיכף גדול בסמלמד לאחרים מ"מ אף אתה בטח בס׳ כי יש מקום גם לך׃

פירוש ע"מ

(א) עשק דל להרבות לו. דער וואס רויבט איין אָרעמאן אום צו מערען זיך געלט, איז זיין סוף נותן לעשיר אז ער מוז אפ געבען דאס געלט צו די וואס זענען דייבער פאר איהם אונ ער קומט אך למחסור צו מיינערונג כלומר ער וועט אפילו זיין איינגענעם אויך פארליערען׃ (ב) הט אזנך ושמע דברי חכמים זאלסט זיינען דייגע אויערן צו הערען דיא דייד פון דיא חכמים כלומר לערן תורה כיי אז רבי לבך תשית לדעתי אונ דיין הארץ זאלסט דו טאהן צו מיין ווילן דאס הייסט אויב דיין רבי איז ניט פרום זאלסט דו זיך ניט אפלערנען פון זיינע מעשים׃ (ג) כי נעים כי תשמרם בבטנך דען עס וועט דיר זיין זיס די דייד פון דיא תורה ווען דו וועסט זיי היטען אין דיין בויך דו זאלסט זיי ניט פארגעסען. אונ דאס וועט זיין יכונו יחדו על שפתיך ווען אלע דייד פון די תורה וועלן זיין אנגבדייט אויף דייגע לעפצין דהיינו ווען דו וועסט זייא ארויס דייד׳ען מיט דיין מויל דענסמאל וועלן זיי זיין גהיט אין דיין האארץ׃ (ד) להיות ביי מבטחך הודעתיך היום אף אתה עם זאל זיין אין גאט דיין פרזיבערונג בין איך דיר מודיע כלומר דו זאלסט דיך פרזיבערין אין גאט אונ זאלסט לערנען תורה אונ זאלסט ניט זאגין וויא זאל איך לערנען תורה אונ זאל קיין מלאכה טאהן וואו וועל איך נעמען מיין פרנסה דאס זאלסט דו ניט זאגין נאר פרזיבער דיך אין גאט אז ער וועט דיר צו שיקען דיין פרנסה׃

רש"י

(ו) נותן לעשיר. סוף שנותן ממונו לעשירים ואך למחסור הוא כא׃ (ב) ולבך תשית לדעתי. וחס רבך רשע לא תלמוד ממעשיו׃ (ג) כי נעים. יהיה לך כי תשמרם׃ (ד) הודעתיך היום. מי מודיע לך היום שתבטח בה׳ ותעסוק בתורה׃

[ח] מבוי. פי' סל"ר יונתן הכהן שהוא מלשון מבוא סתיר: (ח) אלו' כדין הכלמלים שהזכיר בכל"מ דשבת. אבל לא מיפי' דיש כלים"י נמוד למייר הזורק מבם ל' לחוכו וכמ"ש במשנה דלקמן דאפי' סוכסר בקורה לא פוי לכלים"ר נמוכה: (כ) ולא יוציל בה סילכלא דקורה. ולל"י דקורה מעוה מ"ל למעם כדאי' הרמיחא. הל"מ: [כ] שהוא כמד. ואפי' סיקה גבוה יוסר מכ' אמה. סל"מ: (ג) ולעיל פי' דרכנן גזור כו'. סוגיל ואין הדבר מפורש בתוסס לא על פ' שמקובל מפי' והוא ל"מ נהפלים עניו בעוגים ומיפה תיקרי ד"פ כמ"ש סל"מ ל"ס

[ח] אלו מלאכות דמלאכות דלירים אלהים

מבוי [ח] שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט רבי יהודה אומר אינו צריך. והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב [כ] מעשר אמות אין צריך למעט: (ב) הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה. וב"ה אומרים לחי או

מבוי. שאינו רחב שם עשרה אמה. לקח ע"פ שהוא פתוח משני רשויות לרה"ר לו נמי רחב ע"ו אמה ואינו מפולש אלא רשות אחד פתוח לרה"ר ורשות אחד סתום ומן התורה שרי לטלטולי ביה בלא שום תיקון (ח) ורבנן הוא דגזרו עליה לגמרא אחי לטלטולי ברשות הרבים נמור ושריוה בתקנתא דלחי לו קורה דתהוי ליה היכרא ואם הניח את הקורה למעלה מכ' אמה ימעט כלומר יפפיל את הקורה על שתהיה למעה מעשרים דלמעלה מעשרים

לא שלטה בו עינא ואם יש בקורה זו אמלתרא פי' ציורים ופרחים אפי' למעל מכ' אמה א"ל למעט שפ"י אותם הציורים שלמה בה עינא: ר"י אומר אינו צריך. דטעמא דקורה לאו משום היכרא אלא משום מחיצה לאמרי' פי תקרה יורד ומאתם וכיון שכן הוא מה לי בתוך כ' מה לי למעלה מכ' ואין הלכה כר"י: הרחב מעשר אמות ימעט. דטפי מעשר אמות לא מקרי פתח אלא פרצה (ב) ואנן פתח בעינן הלכך ימעט רוחב כניסתו ויעמידנו על עשר או על פחות: ואם יש לו צורת הפתח. כל"מ שאמרו הכמים צורת הפתח הוא אפי' קנה מכאן וקנה מכאן גבוהים עשרה טפחים או יותר וקנה על גביהן אע"פ שאינו נוגע בהן ואע"פ שגבוה מהן יותר מג' טפחים וכל האמות המנויות במשנה זו וכלל עירובין וסוכה וכלאים הם אמה בת ו' טפחים וכל טפח ארבע אצבעות בגודל אלא שפעמים צריך למדוד בטפח עצב כלו' אלא יפים ריוח באצבעות הגודל בין זו לזו אלא יהיו מצומצמות ומוגעות זו בזו ופעמים צריך ליתן ריוח בין גודל לגודל אלא יהיו נוגעים זה בזה וזהו הנקרא טפח שוחק כילד בזמן שהמדידה בטפח עצב הוא לאומרא כגון מבוי שהוא גבוה אלא יהיו נוגעים זה בזה וזהו הנקרא טפח שוחק כילד בזמן שהמדידה בטפח שוחק היא מעשרים אמה ימעט וסוכה שהיא גבוה מעשרים אמה שסולה מודדים בטפח עצב ובזמן שהמדידה בטפח שוחק היא לאומרא כגון מבוי אין גבוה מעשרה טפחים סוכה אין גבוהה פחות מעשרה טפחים מודדין בטפח שוחק וכן לעולם: (ב) הכשר מבוי. הכנתו והזמנתו של מבוי לטלטל בתוכו על ידי שתופי מבואות: בית שמאי אומרים לחי וקורה.

מרק ב א ריא הורה האט גיזאגט אל יצא איש במקומו

אמענטש מאר ניט גיין אין נאם מיט

אבלי אין האנט געמען מן, וייסען מיר פון דעם

פסוק אמענטש מאר ניט טראגען אזאך אין נאם

אום שבת, אנאם הייסט אז עס איז אפין פון צוויא

זייטען אום עס איז בריים ועבצעהן איילין, אבער

אז עס איז אפען פון צוויא זייטען אום עס איז

ניט בריים ועבצעהן איילין, אדער עס איז בריים

ועבצעהן איילין אום עס איז נאר אפען פון איין

זייט אום דריי זייטען ועגען פארמאכט דאס הייסט

אמבוי די הורה האט ניט געאסרת צו טראגען

אין אזוי אנאם, נאר די רבנן האבען יא געאסרת,

דריבער איז דער דין ביי אזוי אנאם וואס איז ניט

בריים ועבצעהן איילין אום איז פארמאכט פון

דריא זייטען דארף מען מאכען אצייכען ביא די

אפענע זייט מיט אבערטיל מען זאל דערקענען

אז נאר אין די נאם מען טראגען אבער אין

אנאם וואס איז בריים ועבצעהן איילין אום אפען

פון צוויא זייטען טאר מען ניט טראגען, זאגט

די משנה מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה אנאם

וואס איז ניט בריים ועבצעהן איילין אום איז נאר

האפען פון איין זייט אום מען האט גילייגט

אבערטיל פון איין וואנט אויף די אנדערע וואנט

עס זאל זיין אצייכען אום די בריטיל איז העבער

וויא צוואנציג איילין פון דיא ערד ומעם זאל ער

ליגען דיא בריטיל גרעריגער וויא צוואנציג

איילין, ווארום די בריטיל ליגט מען דאך נאר

פאר אצייכען מען זאל איהר זעהן ועט מען זיך

דער מאגען אז נאר אין די נאם מעג מען טראגען

אבער אזוי אנאם וואס איז בריים ועבצעהן איילין

אום האפען פון ביידע זייטען טאר מען ניט טראגען

אין איהר, אום אז עס איז העבער וויא צוואנציג

איילין זעהט מען ניט דעם צייכען ווייל גייעגריג סיידין

מען הייבט אויף די קאפ אין דער הייך אום אזוי

איז דאך ניט דער שטייגער צו גיין, איז דאך ניטא

דער צייכען, רבי יהודה זאגט אויב דיא

בדעטיל ליגט העבער וויא צוואנציג איילין דארף

מען וויא ניט גרעריג מאכען ווארום רבי יהודה

האלט אז די בדעטיל ליגט ניט פון וועגען אצייכען

נאר דורך די בדעטיל ווערט דאס וויא אמיר איז

גלייך וויא דיא זייט וואלט אויך גיזען פארמאכט

[ותרחב מעשר אמות ימעט אום אויב דער איריין נאנג

אין נאם איז בריימער וויא צעהן איילין, זאל ער

שמעלער מאכען עס זאל נאר זיין צעהן איילין

ואם יש לו צורת הפתח אום אויב דער איריין נאנג

אין נאם איז גימאכט וויא אמיר [וויא אטוינער]

דאס הייסט ביא דער וואנט שטייט אשטעקיל

אום ביא דער וואנט שטייט אשטעקיל דיא

שטעקלאך זעגען הויך צעהן טפחים אום אויף

ביידע שטעקלאך ליגט אויך אשטעקיל אף פי

שדא רחב מעשר אמות אפילו דער איריינגאנג אין

נאם איז בריימער וויא צעהן איילין איז אויך גוט

ואין צריכין למעט אום מען דארף גיט שמעלער מאכין:

ב הכשר מבוי מען מאכט מען אבובי [אנעסיל]

זאל כשר זיין אין איהם צו טראגען, בית שמאי

זאגען לחי וקורה מען זאל שטעלען ביא דער זייט

שניהן לריך וסבירא להו מן התורה ד' מחיצות שלימות בעינן ואתאי הלכה למשה מסיני (ג) ואוקימתא לרביעית חלאי רביעית: וב"ה אומרים אי לחי אי קורה. דמן התורה ג' מחיצות בעינן ואו לא ואתאי הלכה למשה מסיני להוסיף הרביעית אי בלחי משהו אי בקורה להיכר מחיצה. ומכוי לחיירי ביה הכא הוא מכוי פתוח משלש רוחותיו ורוח רביעית פתוחה לרשות הרבים וארכו יותר על רחבו דאי ארכו כרחבו הוי כחצר שנפרלה הפתוחה לרה"ר ולריך סס אלרבעה ומשהו אי קרי פסין של כל שהן וכן חצר שנפרלה לרשות הרבים ואלרכה יותר על רחבה נדונה כמבוי שהתרת בלחי אי קורה ומבוי שהוכשר בלחי חלוק ממבוי שהוכשר בקורה דאלו מבוי שהוכשר בלחי הוי כאלו יש לו ד' מחיצות והזורק מרה"ר לתוכו חייב ומבוי שהוכשר בקורה אע"פ שמותר לטלטל בתוכו ע"י שתוף לא הוי כרה"ר גמורה והזורק מרה"ר לתוכו פטור דקיי"ל קורה משום היכרא ולחי משום חיצה: רבי אליעזר אומר לחיים. כב"ש ס"ל ובעי לחי מכאן ומכאן ואין הלכה כר"ל: אמר תלמיד אחד. הוא ר"מ: שהוא פחות מד' אמות. רוחב פתחו: אמר רבי עקיבא על זה ועל זה נחלקו. ת"ק ור"מ דלא מפליג בין רחב ומפרש בש"ס דאיכא בינייהו מבוי שיש ברוחב פתחו פחות מד' עפמיס למד מינייהו סבר ת"ל לא לחי ולא קורה ואידך סבר צריך לחי לא קורה ולא הוכרר מתוך דברייהס הי מינייהו סבר צריך והי מינייהו סבר ת"ל: (ג) רחבה כדי לקבל אריח. שתהא רחבה כדי לקבל אריח לארכו [ג] : (ד) רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח. רבי יהודה אומר רחבה אף על פי שאינה בריאה : (ה) היתה של קש או של קנים. מיטות: [ג] לארכו. בגמ' סגי' לרחבו וסכי מסתבר דביין שהסלים הלי לבנה וסלבנה רואין

אלא מבואות ואגנן בית שמאי מען דארף אלחי מיט אקורה און בית הלל ואגען עס איז גענוג אלחי אליין אדער אקורה אליין: ג המקורה שאמרו ואם מען האט גינאגט מען זאל לייגען אקורה רחבה כדי לקבל אריח דער קורה דארף זיין ברייט מען זאל אויף איהם קענען לייגען איין האלבען ציגיל אין דיא ברייט וארחה חצי לבנה של שלשה טפחים איז אהאלבער ציגיל ואם דער ציגיל איז ברייט דרייא טפחים היה לקורה שפתחא רחבה טפח איז גינוג דער קורה זאל זיין ברייט אמפח כדי לקבל אריח לארכו מען זאל לייגען דעם האלבען ציגיל אין דער לינג, דיא לינג פון דעם האלבען ציגיל צו די לינג פון דעם קורה, און די ברייט פון דעם האלבען ציגיל ואם איז ער אמפח מיט איין האלבם צו די ברייט פון דעם קורה ואם ער איז ברייט אמפח, בכייבט אפערטיל טפח ודאם איז אפינגער די ברייט] פון דעם האלבען ציגיל פון דער זייט קורה און אפערטיל טפח ודאם איז אפינגער די ברייט] פון דעם האלבען ציגיל פון די אנדערע זייט קורה, דאם וועט מען פון אונטען באשמירען מיט ליים וועט זיך האלטען דער האלבער ציגיל אויף דעם קורה: ד רחבה כדי לקבל אריח דער קורה דארף זיין ברייט מען זאל קענען לייגען אויף איהם אהאלבען ציגיל ובריאה כדי לקבל אריח און ניזונד [שטארק] דארף זיין דער קורה דער האלבער ציגיל זאל קענען אויף איהם לייגען און ער זאל זיך נים איין ברעכען, רבי יהודה זאגט רחבה אף על פי שאינו בריאה אויב דער קורה איז

פון גאם אלחי [אבערעטיל] און פון איין וואנט ביז צו די אנדערע וואנט פון הויבען זאל מען אויך לייגען אבערעטיל ודאם היימט אקורה] און בית הלל זאגען חי או קורה עס איז גינוג אלחי אליין מען זאל שטעלין אבערעטיל ביי דער זייט וואנט ווי מען גייט ארין אין מבוי, אדער אקורה אליין מען זאל לייגען הויבען אבערעטיל פון איין וואנט ביז צו דיא אנדערע וואנט, רבי אליעזר זאגט לחיים מען דארף צוויא לחי איינעם פון דיא זייט גאם און איינעם פון דיא זייט שמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא פון רבי ישמעאל וועגען האט גיזאגט אתלמיד פאר רבי עקיבא לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בית שמאי און בית הלל קריגען נים על מבוי שהוא פחות מארבע אמות אויף אגעסיל ואם איז ברייט ווייניגער וויא פיר איילין שהוא ניתר אז דיא געסיל ווערט מוקר צו טראגען אין איר או בלחי או בקורה אדער מיט אלחי אליין אדער מיט אקורה אליין על מה נחלקו אויף ואם קריגען זייא על רחב מארבע אמות ועד עשר אויף מכבוי ואם ער איז ברייט פון פיר איילין ביז עשרה איילין שבית שמאי אומרים בית שמאי זאגען לחי וקורה מען דארף אלחי מיט אקורה, און בית הלל זאגען או לחי או קורה עם איז גינוג אלחי אליין אדער אקורה אליין אמר רבי עקיבא האט רבי עקיבא גיזאגט על זה ועל זה נחלקו בית שמאי מיט בית הלל קריגען אויף בייזע, אויף אמבוי ואם איז שמעלער וויא פיר איילין און אויף אמבוי ואם איז בבייט פון פיר איילין ביז עשרה איילין בייא

שרוכפים נפ"ג נמלא המרים שהיא המתלא לא פיתחה מן המוכן רק מן הסרוחה בלבד. ומתוי"ט: (ד) ומפרש בגמרא דבא להוסיף מלא"ם שהיא ממין שאינה כריאה לקבל כתין כזה אם"ם בסבר. ומקומה מפלש בגמ' שמקיעותה מין נמבוי ואלו יגאל מקמ' כין זה לזה ג"ע אם"ם דוקין לאלו כולה מוך המבוי עומדת וכולה מתני' כ"י הוא. כ"כ הרי"כ. אבל הכ"מ והכלא"ם בתבו דבכ"מ אחיה מלא לריך דאלו יגאל מקמיעות שלא יפא בין זה לזה ג"ע: (ה) וה"ם בקול' שלרי' שלא הרי' לעמה מי' ולא מני בקול' דמתר על מבשה זו של למי שמיעוכו ר' כהיעוד מבוי. הרי"ב: (ו) שאפילו יפגענו מן הכותל בג' דלא ניחי לייהל דהאי גיסא ודה"ג ולבטלי' כדאשכחן בתמילות הכלאים בו' ומה"ם מתמיר ל"ה ואפי' בסומכו לגמרי לכותל בתי ג"ע כרומבו. הרי"כ: [ד] רוח חיים. ולא מייתינן אמא תמות דמיתה לא שכיחא ואמא הכלא חיים. ולא מרבנן אחרי' ל"ה דאייתי בתמות' אחרים מלגיא. עיין לו מרבנן אחרי' ל"ה דאייתי בתמות' אחרים מלגיא. עיין פוי"מ: (ז) ותכות: (ח) קשה דלישנא כמו בריאה וכגמ' ויי"ש: (ט) ולכוה: (ח) ואינה הלכה: רבי יוסי הגלילי פוסל. לדעת הרמב"ם ר"מ ר' יוסי: (ז) רבי יוסי אומר. דמיתי' אמא תמות (ז) ולא הוי בכוח עשרה ולא יהיה מלעתיה וסמיך עלה: מטמא משון גולל. אם עשאן גולל לקבר מטמא לעולם אם נגע בו אדם וכלים בהאל המת אפי' ביטל מעם דבתיב וכל אשר יגע על פני השדה ורש"י לרבות גולל ודופק: גולל. הוא כיסוי הקבר: ורבי מאיר מטהר. טעמא דר"מ משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה (ח) ואינה הלכה: רבי יוסי הגלילי פוסל. דכתיב וכתב לה ספר מה ספר אין בו רוח חיים אף כל שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתיב וכתב לה בספר כדאמרת השתא דכתיב וכתב לה ספר לספור דברים הוא דאתא והלכה כת"ק. ואם כתב לה גם בקרן של פרה ונתן לה את הפרה דהשתא אינו צריך קלישה לאחר שנכתב כשר לאחת והלכה כת"ק. ואם כתב לה גם בקרן של פרה ונתן לה את הקרן כיון שצריך קלישה לא מגרע כיה (ט): ולא אכל אם לא נתן לה את הפרה אלא את הקרן כיון שצריך קלישה לא מגרע כיה (ט):

בְּרַיְיט אַטְפַח מָעַן זָאר קֶענען אויף איהם לייגען אַהאלבען ציגיל אַפילו עֶר איז ניט שטאַרק אַז דער האַלבער ציגיל זָאל קֶענען בלייבען ליגען אויף איהם פון דעסטוועגען איז דער קורה אַגוטער קורה: ה הַיְתָה שֶׁל קַשׁ וְשֶׁל קָנִים אוּבְּ דער קורה איז פון שטרוי אָדער פון שטעקלאך וועט אויף איהם ניט קענען ליגען דער האַלבער ציגיל רויִן אוֹרְתָּהּ כְּאִילּוּ הִיא שֶׁל סַתֶּכֶת וְעִהָן מיר איהר גלייך וויא זיא וואלט גינוען פון איזען, אויב עס איז בְּרַיְיט אַטְפַח איז דאס אַגוטער קורה עַקּוּטָה אויב דער קורה איז קרום וועט אויף איהם ניט קענען ליגען דער האַלבער ציגיל רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא פְּשׁוּטָה וְעִהָן מיר וויא זיא וואלט גינוען גלייך עֲגוּלָה רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא מְרוּבַּעַת אויב דער קורה איז קיילאכדיג וואס דער האַלבער ציגיל וועט ניט קענען ליגען אויף איהם, וְעִהָם מען דעם קורה וויא ער וואלט גינוען פיר קאנטיג כָּל שֶׁיֵּשׁ בְּהִיקָּפוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים ווען זאָגען מיר עס איז גלייך וויא ער וואלט גינוען פירקאנטיג, אויב דיא גרעב ארום פון דעם קיילי־כדיגען קורה איז דרייא טְפָחִים וְרַבִּינוּ מען זאָל מעסטען מיט אַפּאַרים ארום דעם קורה פאר געמט דער פאַרים דרייא טְפָחִים: יֶשׁ בּוֹ רוֹחַב טֶפַח וועט מען קענען אויס שניידין פון אים פירקאנטיג אַטְפַח די בְּרַיְיט, איז אַגוטער קורה: ו לְחַיֵּי שֶׁאֲמוּרִים דעם לחי וואס מען האט גיזאגט כייא אמבוי

נְבֵהָן עֲשָׂרָה טְפָחִים דאַרף ניין דיא הייך צעהן טפחים וְרָחְבָּן רוֹבָּיָן כָּל שֶׁהוּא אוּבְּ דיא ברייט אוּבְּ דיא גרעב אֲפִילּוּ גאר עֶפֶעס, אֲפִילּוּ עֵם איז גאנץ דין אוּבְּ גאנץ שְׂמֹאל איז אויף אַגוטער לָחִי, רַבִּי יוֹסֵי זאָגט רָחְבָּן ג' טְפָחִים דיא ברייט פון לחי דאַרף ניין דרייא טְפָחִים: ז בְּכָל עוּשִׁין לְחַיֵּי מיט אַלע זאַכען מֵעֵבֶר מען מאַכען אַלחי אֲפִילּוּ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אֲפִילּוּ מיט אַלעבעדייגע זאַך [דְּהַיְינוּ אַבְּהֵמָה] מֵעֵבֶר מען אויף אַנידער שטעלען פאַר אַלחי וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר אוּבְּ רַבִּי יוֹסֵי זָאגט אַלעבעדייגע זאַך טאָר מען ניט מאַכען פאַר אַלחי וּמְטַמֵּא משום גולל אויב מען האט צו נידעקט מאַקבר [דאס הייסט גולל] מיט אַלעבעדייגע זאַך אֲפִילּוּ מען האט איהר צוגעגעסען פון קבר איז זיא אייביג טמא אוּבְּ איז מְטַמֵּא דעם וואס רירט זיך אָן אָן איהר וְרַבִּי מֵאִיר מטהר אוּבְּ רַבִּי מֵאִיר זָאגט אַלעבעדייגע זאַך ווערט ניט טָמֵא אוּבְּ איז ניט מְטַמֵּא [נאר אַמענטש] אַלעבעדייגער ווערט טָמֵא אוּבְּ איז מְטַמֵּא וְטוֹתְבִין עָלָיו נִיצֵי נָשִׁים מֵעֵבֶר שְׁרַיְיבען אויף אַבְּהֵמָה אַגָּט פאַר אַאשה וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי פּוֹסֵל אוּבְּ רַבִּי יוֹסֵי הגלילי זָאגט דער גָּט איז פָּסוּל: ח שֶׁיְּהָא שְׁחוּנָתָה בְּבִקְעָה מענטשען זָאגען גינאנגען אין וועג ערב שבת אוּבְּ האבען גינואלט רוהען שבת אין אַטאהל יְחִידִיתָהּ בְּכֵלִי בְּחֵמָה אוּבְּ האבען ערב שבת ארום גירינגולט

קנים כו'. ר' יהודה קאמר לה (ד) ולית הלכתא כוותיה: עקומה. שאין מריר יכול למות עליה וכן בגולה אין מרים מה כה: אם יש בהיקפה. כלומר ואינו היה שיש בהיקפה שלשה טפחים שמריכה חוט שלשה טפחים להקיפה סביב בידוע שיש בה רוחב טפח אם אם תחלק שכן מצינו בים שמטה שלמה עשר אמות משפתו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב אלמא לכל אמה רוחב בעיגול איכא ג' אמות היקף: (ו) לחיים שאמרו. לחיים שנחלקו בה ר' אליעזר וחכמים דלרבי אליעזר תרתי בעינן ולרבנן חדא זהו שעורן: גבהן עשרה טפחים. כשעור גובה המבוי לחין גובהו פחות מי' טפחים. (ה) ואפי' היה המבוי גבוה הרבה ליו בלתי גבוה י' טפחים: ורבי יוסי אומר רחבן ג'. דנעי דבר חשוב במחילה (ו) ואין הלבה כר' יוסי: (ז) רבי יוסי אומר. דמיתי' אמא תמות (ז) ולא הוי בכוח עשרה ולא יהיה מלעתיה וסמיך עלה: מטמא משון גולל. אם עשאן גולל לקבר מטמא לעולם אם נגע בו אדם וכלים בהאל המת אפי' ביטל מעם דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה ורש"י לרבות גולל ודופק: גולל. הוא כיסוי הקבר: ורבי מאיר מטהר. טעמא דר"מ משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה (ח) ואינה הלכה: רבי יוסי הגלילי פוסל. דכתיב וכתב לה ספר מה ספר אין בו רוח חיים אף כל שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתיב וכתב לה בספר כדאמרת השתא דכתיב וכתב לה ספר לספור דברים הוא דאתא והלכה כת"ק. ואם כתב לה גם בקרן של פרה ונתן לה את הפרה דהשתא אינו צריך קלישה לאחר שנכתב כשר לאחת והלכה כת"ק. ואם כתב לה גם בקרן של פרה ונתן לה את הקרן כיון שצריך קלישה לא מגרע כיה (ט): ולא

(ח) ולא יהיו פרצות יתרות על הבנין. ואפי' הן פרצות קטנות פחותו' מעשר אם הכרון מרובה על העומד מחיצה מחיל' ואף כנגד העומד אסור: כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת. וכלבד שיהא העומד רב עליה מ"ב פרון כעומד הוי מחיצה ואף כנגד הפרון מ תו: (י) יותר מבאן אסור. אפי' פרצה מ' יותר מעשר אוסרת כל היקף ואפילו העומד מרובה לגמ' עבדי מיגמי פרב יותר מי' והוי פרצה ודוקא דאין לה צורת הפתח אבל אית לה צורת הפתח אפילו יותר מעשר הוי פתח: (ט)מקיפין ג' חבלים. אסייד' שחמתה בבקעה קאי: זה למעלה מזה. על גבי יתדות סביב מן החבל התחתון לקרקע פחות משלשה והרי כולו עומד לכל פחות משלשה כלבוד דמי וממנו לאחמצעי פחות משלשה הרי עומד משלשה מפחים פחות שני משהויין כשני המוירין ומאחמצעי לעליון פחות משלשה הרי תשעה טפחים עומד כשלשה המוירין פחות משלשה משהויין: שיעור עובי החבלים יותר על טפח. שלשה משהויין כדי שיהא בין הכל עשרה טפחים: (י) מקיפים בקנים. נעוצים ועומדים וזה הוא מחיצת שתי אמות של חבלים הוי מחיצה של ערב: בשייארא דברו. הקילו אלגן אפילו לריבי' אלא או שתי כגון קנים או ערב כגון חבלי' אבל ליחיד לא הקילו אלא עד שיהי' בהן שתי וערב

ובלבד שיהא גדר גבוה עשרה טפחים [ז] ולא יהיו פרצות יתירות על הבנין. כל פרצה שהוא כעשר אמות מותרות מפני שהיא כפתח. יותר מבאן אסור: (מ) מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה. וזה למעלה מזה. ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים. שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים: (י) מקיפים בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים.

בשייארא דברו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו

(ז) ואם אינו מגיע לגובה עשרה טפחים [ח] ולא יהיו פרצות יתרות על הבנין. כל פרצה שהוא כעשר אמות מותרות מפני שהיא כפתח. יותר מבאן אסור: (מ) מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה. וזה למעלה מזה. ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים. שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים: (י) מקיפים בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים.

בשייארא דברו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו

(ח) ואם אינו מגיע לגובה עשרה טפחים [ז] ולא יהיו פרצות יתרות על הבנין. כל פרצה שהוא כעשר אמות מותרות מפני שהיא כפתח. יותר מבאן אסור: (מ) מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה. וזה למעלה מזה. ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים. שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח כדי שיהא הכל עשרה טפחים: (י) מקיפים בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים.

בשייארא דברו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו

(ז) ואם אינו מגיע לגובה עשרה טפחים [ח

ומלגה בני אדם הרי הן כטיירא: כל מחיצה שאינה של שתי וערב וכו'. ר"י ברבי יהודה פליג עליה דתנא וקאמר אפי' לטיירא בעי שתי וערב: **אחד משני דברים.** אי שתי אי ערב ואיכא בין רבנן קמאי לרבנן בתראי דרבנן קמאי לא שרו ליחיד אלא דומיא דטיירא בדרך הולכי ואינו יכול לעשות מחילה ולא ביטול ורבנן בתראי אמרי אחד מתרי דברים בין ליחיד בין לרבי' בין בדרך בין ביטול והלכתא כוותייהו אלא שאדם מ' או ב' שבתות במדבר אין יכולי' לעשות מחילה גדולה יותר מבית סאתים שהוא מאה אמה אורך על המשכן ומלגה בני אדם אי יותר הן טיירא ויכולים לעשות מחילה גדולה

[מ] ומדמאי. דתנן בפ"ג דדמאי מעלין את הפגרים דמאי. ופירש שם הר"ב דאם לא מייגיר. ושקשה הר"ם מכשל דתנן גבה ומלגרב ב"מ דשבתו ולא מייגיר ואפ"ה פטורים מדמאי. ה"ל דלגדלן קאמר דפטורים מדמאי כשלא לא ואם לא יש שבתו מייגיר בדמאי אבל פטורין מלגרב. מוי"ט: (יא) דיש לו שבת מקלטי:

דברו בשטיירא אלא בהווה. כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה. דברי ר' יוסי בר' יהודה. וחכמי' אומרים אחד משני דברים, ארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מכל מקום. ופטורים מרחיצת ידים. ומדמאי [מ]. ומלערב: ואפי' כמה מילין כפי מה שצריך להם ולכלי תשמישם ולבהמתם ובלבד שלא יטלו מקום פנוי בתוך המחילה יותר מבית סאתים: **פטרו במחנה.** ליומא למלחמה ואפי' במלחמת הרשות: **מביאין עצים.** ואין חוששים משום גזל ואפי' כרתו אותם בעליהם ושאתם חבילות: **ופטורים מרחיצת ידים.** לפני הסעודה אבל מים לאחר הסעודה חייבים הוחיל ותקנו מחמת הסכנה של מלח סדומית המסמא את העינים וחמירא סכנתא מאיסורא: **ומדמאי.** שאין צריכין להפרים תרומת מעשר של דמאי כגון אם לקחו תבואה' מעם הארץ: **ומלערב.** ערובי תצרות כגון מאהל לאהל במחנה ומוקף מחילות אבל ערובי תחומין צריכין לערב (יא):

אַלְיָין, דָּאס אִיז נָאר בַּיְיא מֶעֶנְטְשִׁין וָואס נַיְיעֶן אִין וָועג אוּנ הָאבֶּען נִיט פוּן וָואס צוּ מַאכֶּען אַגוּטֶען פַאר אָרְצָאמוּנְג, אָבֶּער דֶער מֶענְטְש וָואס אִיז אִין דֶער הַיִים אִיז אַנְדֶערְש נִיט אַפַאר אָרְצָאהְמוּנְג צוּם מֶענִין טְרָאגֶען אוּם שַׁבָּת סַיְיבֶּן עֶם זָאל נִימַאכְט וֶוערִין פוּן שְׁטֶעקְלַאך אוּנ דוּרְך גִיפְלָאכְטִין מִיט שְׁטָרִיק דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה אַזוֹי זָאגְט רַבִּי יְהוּדָה חֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִיא חֲכָמִים זָאגֶען לא דִּבְרֵי אֶלָּא בְּחָנָה וואס עֶס שְׁטֵייט אִין דֶער מִשְׁנָה שַׁיְיָרָא [אַסְתָּנָה] מֵיינְט מֶען נִיט נָאר דִיא מֶענְטְשִׁין וָואס נַיְיעֶן אִין וָועג, נָאר אַלְע מֶענְטְשִׁין מֶענֶען מַאכֶּען אַזוֹי אַפַאר אָרְצָאהְמוּנְג, נָאר דִי מִשְׁנָה זָאגְט שַׁיְיָרָא וַוייל דֶער שְׁטַיְיגֶער אִיז מֶענְטְשִׁין וָואס זֶענֶען אִין וָועג אוּנ הָאבֶּען נִיט פוּן וָואס צוּ מַאכֶּען אַפַאר אָרְצָאהְמוּנְג מַאכֶּען וַייא אַפַאר אָרְצָאהְמוּנְג אָבֶּער פוּן שְׁטָרִיק אַלְיָין אָבֶּער פוּן שְׁטֶעקְלַאך אַלְיָין, אוּנ דֶער הַיִים מַאכְט אַגוּטֶען פַאר אָרְצָאהְמוּנְג, אוּנ פוּן דֶעסְטְוֶועגֶען אַז דֶער וָואס אִיז גִיוֶוען אִין דֶער הַיִים הָאט אוֹיךְ נִימַאכְט אַפַאר אָרְצָאהְמוּנְג פוּן שְׁטָרִיק אַלְיָין אָבֶּער פוּן שְׁטֶעקְלַאך אַלְיָין, אִיז אוֹיךְ אַגוּטֶער פַאר אָרְצָאהְמוּנְג אוּנ עֶר מֶעג טְרָאגֶען אוּם שַׁבָּת כָּל מְחִיצָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁתִי וְשֶׁל עֵרֶב אֵינָהּ מְחִיצָה יַעֲדֶר פַאר אָרְצָאהְמוּנְג וָואס אִיז נִיט גִימַאכְט פוּן שְׁטֶעקְלַאך אוּנ דִיא שְׁטֶעקְלַאך דּוּרְך גִיפְלָאכְטֶען מִיט שְׁטָרִיק אָבֶּער מִיט אַיין אַנְדֶער זַאך, נָאר וַייא זֶענֶען פוּן שְׁטָרִיק אַלְיָין אָבֶּער פוּן שְׁטֶעקְלַאך אַלְיָין, אִיז דָּאס נִיט אַגוּטֶער פַאר אָרְצָאהְמוּנְג, נִיט פַאר דִיא וָואס גֶיעֶן אִין וָועג אוּנ נִיט פַאר דִיא וָואס זֶענֶען אִין דֶער הַיִים דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסִי בְּר' יְהוּדָה אַזוֹי זָאגְט רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִיא חֲכָמִים זָאגֶען אֶחָד מִשְׁנֵי דְּבָרִים אֵיינֶם פוּן דִיא צְוֵוייא זַאכֶּען אִיז גֶענוּג, אָבֶּער שְׁטָרִיק אַלְיָין אָבֶּער שְׁטֶעקְלַאך אַלְיָין אַרְבָּעָה דְּבָרִים פָּטְרוּ בַּמַּחֲנֶה פִיר זַאכֶּען הָאט מֶען מֵהֵיר גִיוֶוען צוּא דִי מֶענְטְשִׁין וָואס זֶענֶען אִין דֶער מִלְחָמָה מְבִיאִין עֵצִים מִכָּל מָקוֹם וַייא מֶענֶען גֶעמֶען הָאלְץ וָואו וַייא גִיפִינֶען וּפְטוּרִים מִרְחִיצַת יָדַיִם אוּנ וַייא דַארְפֶען נִיט וָואשֶׁען דִיא הֶענְט צוּם עֶסִין וּמִדְּמַאי אוֹיב וַייא הָאבֶּען בְּרוּיט פוּן תְּבוּאָה פוּן אַיין עֶם הָאָרֶץ דַארְפֶען וַייא נִיט גֶעבֶּען פוּן דִיא בְּרוּיט תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמִלַּעֲרֹב וַייא דַארְפֶען נִיט מַאכֶּען עֵירוּבֵי חֲצֵרוֹת, נָאר אָן עֵירוּבֵי חֲצֵרוֹת מֶענֶען וַייא אוֹיךְ טְרָאגֶען אִין דֶעם לַאגֶער פוּן אַיין גִיצֶעלְט אִין אַנְדֶערִין:

רש"י עירובין דף יז ע"א גמרא

למלחמת הרשות. סתם מלחמת הרשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה: **עצים יבשים.**

סל' ס' כלה כלי סמיכון דנכוסים דמלכות דכריסה אכרטם

עצים יבשים ר' יהודה בן תימא אומר אף חונים ובמקום שנהרגו שם נקברים. ת"ר מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרין בגזל

תָּנוּ רַבָּנַן דִיא רַבָּנַן הָאבֶּין גִילֶערְנוּנְג מַחֲנֶה תֵּצֵאת לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת וֶוען דִי יוּדִין זֶענֶען אַריינְגֶאנְגֶען מִיט יְהוֹשֻׁעַ אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ הָאבֶּין מִלְחָמָה גֶהָאלְטֶין מִיט דִי זִיבֶּען פֶעלְקֶער, דִיא מִלְחָמָה אִיז גִיוֶוען אַ מִצְוָה, אוּנ וַייטֶער אַלְע מִלְחֲמוֹת וָום דִי יוּדִין הָאבֶּין גִיהָאט וֶוען וַייא הָאבֶּין שוֹין גוּוֹאהְנְט אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִין נָאר גִיוֶוען אַרְשׁוּת, וַייא מֶען

מכ"ם לחיס: עשרה תנאים. כנ"ל פ' מרובה: שיהו מרעין בחורשין. שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות כיער אל תכירו ולא יקפיד בעל היער משום דלאו לקצירה קאי: הבא בתלושין. אע"פ שתלושה הבעלים לגרגן

מותרים בגזל עצים יבשים האי תקנתא דיהושע הוא דאמר מר עשרה תנאים התנה יהושע שיהו מרעין בחורשין ומלקטין עצים משדותיהן. התם בהיזמי והיגי הכא בשאר עצים א"נ התם במחוברין הכא בתלושין אי נמי התם בלחין הכא ביבשין. ר' יהודה בן תימא אומר אף חונים בכל מקום ובמקום שנהרגים שם נקברים פשיטא מת מצוה הוא ומת מצו' קנה מקומו לא צריכא אע"ג דאית ליה קוברי' דתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונים אותו אין זה מת מצוה. ומת מצוה קנה מקומו והתניא המוצא מת מוטל בסרטיא מפנהו לימין סרטיא או לשמאל סרטיא. שדה בור ושדה ניר מפנהו לשדה בור. שדה ניר

להיסק ויש כהם משום גזל אלא אמרי' מותר לאכסי מקונה: מת מצוה קונה מקומו. אחד מי' תלמיס שהתנה יהושע הוא: דאית ליה קוברין. שיש לו יורשין: בסרטיא. דרך כבושה: מפנהו. ואי ס"ל קנה מקומו היכי מצי למשקליה

אויף וועלכין אָרט זיי ווילין וּבְמָקוֹם שֶׁנֶּהֱרְגוּ שָׁם נִקְבָּרִים אויף דעם אָרט וואס זייא וועלן געהרגט דאָרט וועלן זיי באגראבן, פְּרָעגט דיא גְּמָרָא טוּתְרִים בְּגֵזֶל עֵצִים יְבֵשׁוֹת וּמִן זֵיי מעגין אַוועק נעמען טרוקענע האָלץ תַּאי תַּקַּנְתָּא דִּיהוֹשֻׁעַ הִיא דיא תַּקָּנָה האָט דאָך געמאַכט יְהוֹשֻׁעַ אֲפִילּוּ אָן אַמְלָחָמָה, פַּר וּמִן שֶׁטייט דָּא אַז דִּיא רַבָּנָן האָבין דאָס גימאַכט נאָר אין אַמְלָחָמָה דְּאָמַר מַר וואָרום דער תַּנָּא האָט גיזאָגט עֲשָׂרָה תְּנָאִים הִתְנָה יְהוֹשֻׁעַ אויף צָעהן זאַכין הָט יְהוֹשֻׁעַ געמאַכט אַתְּנַאי מיט דיא יודין וואָס זָעגען אַריין גענאַנגען אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ מַרְעִין בְּחוֹרְשִׁין זייא זאָלין מעגין פיטערין זייערע בְּהֵמוֹת אין וועלבע וועלדער זיי ווילען, אֲפִילּוּ אין פְּרָעמְדָע אויך, יַעְדֶּר בַּעַל הַבַּיִת וואָס ביהאָט אַוואַלד האָט עֶר געטרוזט לאָזין פיטערין זיין חֲבֶרֶ'ם בְּהֵמוֹת אין זיין וואַלד וּמְלַקְּטִין עֵצִים מִשְּׂדוֹתֵיהֶן יעדער הָט גימעגט אַריין גיין אין אַפְּרָעמְדָע פעלד אוג דאָרט קְדוּבִּין האָלץ פאַר זיך. איז דָּאָךְ דאָס אַתַּקָּנָה פון יְהוֹשֻׁעַ אֲפִילּוּ נִיט אין אַמְלָחָמָה מעג מען אויך נעמען דאָלץ איינער ביי דעם אַנדערין. עַנְפָּעָרְט דיא גְּמָרָא הָתָם בְּהֵיזְמֵי וְהֵיגֵי די תַּקָּנָה פון יְהוֹשֻׁעַ איז נאָר גיזען אויף דערגער, איינער זָאָל מעגין נעמען דערנער פון זיין חֲבֶרֶ'ם פעלד אֲפִילּוּ נִיט אין אַמְלָחָמָה, אָבָּעֶר האָלץ טאָר עֶר נִיט נעמען פון זיין חֲבֶרֶ' גיט אין אַמְלָחָמָה הָכָא בְּשִׁאָר עֵצִים דיא רַבָּנָן האָבין גימאַכט אַתַּקָּנָה אַז אין אַמְלָחָמָה זָאָל מען מעגין נעמען איינער פון אַנדערין אֲפִילּוּ האָלץ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲדָר אַזוי איז גיזען הָתָם בְּמְחוּבָּרִים די תַּקָּנָה פון יְהוֹשֻׁעַ איז גיזען אַז איינער מעג נעמען אֲפִילּוּ גיט אין אַ מִלְחָמָה האָלץ, אָבָּעֶר נאָר עֶר זָאָל אַליין אויסהאַקען פון וואַלד, אָבָּעֶר דיא האָלץ וואָס דער בַּעַל הַבַּיִת האָט אָפּגעהאַקט, טאָר מען נִיט נעמען פון אים הָכָא בִּיבֵשִׁים אָבָּעֶר דָּא אין אַמְלָחָמָה האָבין די רַבָּנָן גימאַכט אַתַּקָּנָה אֲפִילּוּ די האָלץ וואָס דער בַּעַל הַבַּיִת האָט אָפּגעהאַקט מעג מען אויך פון אים אַוועק נעמען אִי נַמִּי אָדָּר אַזוי איז גיזען הָתָם בְּלַחִין

דיא תַּקָּנָה פון יְהוֹשֻׁעַ איז גיזען אַז איינער מעג נעמען האָלץ פון זיין חֲבֶרֶ' אֲפִילּוּ נִיט אין אַמְלָחָמָה, אָבָּעֶר נאָר פַּייבְטָא האָלץ, אָבָּעֶר די האָלץ וום דער בַּעַל הַבַּיִת האָט זיי גִּטְרִיקוּנְט טאָר מען נִיט נעמען פון אים הָכָא בִּיבֵשִׁים אָבָּעֶר דָּא אין אַמְלָחָמָה האָבין די רַבָּנָן גִּמְאַבְּט אַתַּקָּנָה אֲפִילּוּ די האָלץ וואָס דער בַּעַל הַבַּיִת האָט זיי גִּטְרִיקוּנְט מעג מען אויך פון איהם אַוועק נעמען, די גְּמָרָא האָט גיזאָגט פְּרֵישׁ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא זָאָגט אַף חוּנִים בְּכָל מָקוֹם דיא מְעַנְטְשִׁין פון די מִלְחָמָה מעגין רוהען וואָ זיי ווילן וּבְמָקוֹם שֶׁנֶּהֱרְגוּ שָׁם נִקְבָּרִים אוג אויף דעם אָרט וואָס זיי ווערין גהרגט דאָרט ווערין זיי בגראבין פְּשִׁיטָא נעווים איז אַזוי מַת מִצְוָה הוּא דער ווס ווערט גהרגט אין אַמְלָחָמָה איז ער דאָך אַמַּת מִצְוָה וּמַת מִצְוָה קָנָה מְקוֹמוֹ אוג אַמַּת מִצְוָה איז קוּנָה דעם אָרט וואָ ער ליגט דאָרט מוז מען איהם בגראבין, ענפערט די גְּמָרָא לֹא צְרִיכָא אַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ קוֹבְרִין רַבִּי יְהוּדָה זָאָגט זיין דין אֲפִילּוּ דער וואָס איז גהרגט גיזואָרין אין די מִלְחָמָה האָט ווער עס זָאָל איהם בגראבין, איז ער נִיט אַמַּת מִצְוָה, פון דעסט ווערגען ווייל עס איז אַמְלָחָמָה, בגראבט מען איהם אויף דעם אָרט וואָס ער איז גהרגט גיזואָרין דְּתַנְיָא וואָרום מיר האָבין גילערנט אֵיזֶהוּ מַת מִצְוָה וועלכער הייסט אַמַּת מִצְוָה כָּל שֶׁאֵין לוֹ קוֹבְרִין דער וואָס האָט נִיט ווער עס זָאָל אים בגראבין קוֹרֵא וְאַחֵרִים עוֹנִין אוֹתוֹ אַז ער וואָלט רופין וואָלטין גיזען מְעַנְטְשִׁין וואָס זָאָלין איהם עַנְפָּעָרִין אֵינוֹ מַת מִצְוָה איז ער נִיט אַ מַת מִצְוָה, פְּרָעגט די גְּמָרָא וּמַת מִצְוָה קָנָה מְקוֹמוֹ אַמַּת מִצְוָה איז דען קוּנָה דעם אָרט וואָס ער ליגט, מען זָאָל איהם בגראבין נאָר אויף דעם אָרט וום ער ליגט וְהַתַּנְיָא מֵיר האָבין דאָך גילערנט הַמּוֹצֵא מַת מוּטָל בְּסַרְטֵיָא אַז איינער פִּינְט אַמַּת ליגט אויף מיטען וועג וואָ מְעַנְטְשִׁין גייען פַּסְנֵהוּ לִימִין סַרְטֵיָא אוֹ לִשְׂמֹאל סַרְטֵיָא זָאָל ער איהם לייגען אין די רעכטע זייט פון וועג אָדער אין די לינקע זייט פון וועג שָׂדֶה בּוֹר וְשָׂדֶה נִיר אויב אין איין זייט וועג איז אַליידיגע פעלד וואָס מען

התם במחוברים. להאי סבוים נמי מייתי בהיזמי והיגי דלא סתקין יהושע אלא היזמי והיגי סמלמולים ולקיס ודאמר בסדיא במרובה (דף פא): מים המחוברים מותר. עכשיו לפי ההגו בעצים המחוברים דאין מגלח מדומים עלו ביניהן ס"ל לפי שאין אמו רגילים לעקור מלגעותיהן במגל אמר מלילה:

ומשקליה מהתם: במת מוטל על המצר. שמושכב ברוחב הדרך ממצר למצר מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהניס ושומר טהרות שלא יתחילו עליו מפגהו לכל רוח שירצה: שמלח סדומית יש בו. ואמרו רבנן אחר כל מכילתך אכול מלח ומשוס מלח שמכל בו באנכנו תיקנו מיס אחרונים: כי קורטא בבורא. ככור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית כמין קורט קטן: כייל מלחא מאי. מדד מלח לאחרים כדי ליטול ידיו לו לא: לא מבעיא. כל שכן לגריך:

דאמ אין איהר דעם יאהר ניט געזייעט, און אין אנדערין זייט וועג איז אַ גיאַקערטע פעלד מפנהו לשדה בור זאל ער לייגין דעם מת אויף דיא ליידיגע פעלד שדה ניר ושדה ניר אויב אין איין זייט וועג איז אַגיאַקערטע פעלד, און אין אנדערין זייט וועג איז אַגיזייעטע פעלד מפנהו לשדה ניר זאל ער לייגין דעם מת אויף די גיאַקערטע פעלד היו שתיהן נירות שתיהן זרועות אויב די פעלדער פון דיא ביידע זייטין זעגען גיוועזן גלייך, ביידע זעגען גיוועזן געאַקערט. אָדער ביידע זעגען גיוועזן געזייעטע, אָדער ביידע זעגען גיוועזן ליידיגע מפנהו לאיזה רוח שירצה זאל ער לייגין דעם מת אויף וועלכע זייט ער וויל, ווען מיר דאך אַז מען מוז ניט בגראבין דעם מת מצוה אויף דעם ארט וואס ער ליגט אמר רב ביבי רב ביבי גיזאגט חבא בסת מוטל על המיצר שמקינו דא שמועסט אַז דר מת ליגט אויף די ברייט פון וועג, אַז מען וועט איהם בגראבין אזוי ווי ער ליגט, וועלין כהנים קיין מאהל ניט קענען גיין אויף דעם וועג, און ווער עס וועט גיין אויף דעם וועג וועט ווערין טמא מיתוך שנתנה רשות לפנותו מן המיצר ווייל מען מעג איהם אויפהייבין פון דעם ארט און איהם לייגין אויף די לייגג פון וועג, ווייל ער האלט שוין דעם מת אין די הענט און לייגט איהם שוין ניט אויף זיין ארט מפנהו לכל רוח שירצה מעג ער אים שוין לייגין אויף וועלכע זייט ער וויל, דער תנא דאמ גיזאגט ופטורים מרחיצת ידים די מענטשין וואס

וענין אין די מלחמה דארפין ניט וואשין די הענט אמר אביי דאמ אביי גיזאגט לא שנו אלא מים ראשונים די ערשטע וואסער פאר דעם עסין דארפין זיי זיך ניט וואשין אבל מים אחרונים חובה אבער נאך דעם עסין (מים אחרונים) מוזין זיי וואשין אמר רבי חייא בר אשי רבי חייא בר אשי דאמ גיזאגט מפני מה אמרו מים אחרונים חובה פאר וואס דאמ מען גיזאגט אז מים אחרונים מוז מען זיך וואשין מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים וויל עס איז דא אַ זאלץ פון סדום וואס עס איז ארייז געמישט אין די פראסטע זאלץ און אז ער רירט אן די זאלץ צו זאלץ דאס עסין, קען אמאהל זיין ער זאל אנרירען אשטיקול זאלץ פון סדום, און דיא זאלץ וועט זיך אנקלעבין אן פינגער, און ער וועט מיט דעם פינגער אנרירען דיא אויג וועט דיא אויג בליבן ווערין, דריבעו דארף מען וואשין די הענט נאך דעם עסין אמר אביי דאמ גיזאגט ומשתכח בכורא אין אכזר פראסטע זאלץ גפינט מען אביסול זאלץ פון סדום, אמר ליה רב אחא ברית דרבא לרב אשי רב אחא דער זוהן פון רבא דאמ גיזאגט צו רב אשי כייל מלחא מאי אז ער דאמ גימאסטין זאלץ ווי איז דער דין, דארף ער וואשין דיא הענט אדער ניין אמר ליה דאמ רב אשי גיזאגט צו רב אחא לא מיבעיא דאמ דארף מען נאר ניט פרעגין, געוויס דארף ער וואשין דיא הענט:

ושדה זרע מפנהו לשדה ניר. היו שתיהן נירות ושתיהן זרועות ושתיהן בורות מפנהו לאיזה רוח שירצה. אמר רב ביבי הבא במת מוטל על המצר עקקינן מתוך שניתנה רשות לפנותו מן המצר מפנהו לכל רוח שירצה. ופטורים מרחיצת ידים. אמר אביי ל"ש אלא מים ראשונים אבל מים אחרונים חובה. אמר רב חייא בר אשי מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים. אמר אביי ומשתכחא בקורטא בבורא. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי כייל מילחא מאי אמר ליה הא לא מבעיא:

זוהר (צו דף לא ע"ב) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

(פתח ר"י ואמר) כתיב ולעיון יאמר איש ואיש יולד בה, אל לדיעה ואל לרחמה. כל מזדווגי כהלה בזווגא אל כדין עיון אקרי ועיון בירושלים אסתמודע ואסתכח ולא בלא תליה. פתח ר"י ואמר כתיב והתקדשתם והייתם קדושים. מאן דמקדש גרמיה מלרע. מקדשין ליה מלעילא. מאן דמסאיב גרמיה מלרע. מסאבין ליה מלעילא. מקדשין ליה מלעילא ומאן דמקדש גרמיה מלרע. מקדשין ליה מלעילא. מאן דמסאיב גרמיה מלרע. מסאבין ליה מלעילא. מקדשין ליה מלעילא יאות. דהא קדוש' דמארייה שריא עליה אבל מסאבי ליה מאן אחר ואי תימא מלעילא וכי מסאבותא שריא לעילא מלעילא יאות. דהא קדוש' דמארייה שריא עליה אבל מסאבי ליה מאן אחר ואי תימא מלעילא וכי מסאבותא שריא לעילא אמר רבי חייא דהיינו דתנינן בעובד לתתא אחער עובדא לעילא אי עובדא לתתא היא בקדושה אחער קדושה לעילא ואתי ושריא עליה ואתקדש ביה. ואי איהו אסתאיב לתתא אחער רוח מסאבותא לעילא ואתי ושרי עליה ואסתאיב ביה דהא כעובד' תליא מלתא. דהא ליית לך טב וכיס קדושה ומסאבות' תליא ליה עקרא ושרשא לעילא. ובעובדא לתתא אחער עובדא לעילא אי תלי בעובדא בעובדא אחער לעילא ואתעביד עובדא. ומה דתלי במלין במלין. כל אתגזר כמלה אחער הכי לעילא. ואי תימא מלה מה אחער מלה הכי כתיב ודבר דבר. ההוא דבר אחער מלה אחרא לעילא דאקרי דבר. דבר ה' אשר צי. דבר ה' הי' יקר. כדבר ה' שמים נעשו. דהא תיקון ההוא מלה סלקא ובקע רקיעין עד דסלקא (ס"א דאתיסב') בדוכתיה ואחער מה דאחער אי כב טב אי כיס כיס וע"ד כתיב ונשמרת מכל דבר רע. אחרנא מיקון בלולב ואיקון אבער ואי תימ' דשבעה מיקון איקון לאו הכי אלא אתרבא ניקוא ואיקון מתפרשין לתלת' אחרנין ובעובד'

(פתח ר"י ואמר) כתיב ולעיון יאמר איש ואיש יולד בה, אל לדיעה ואל לרחמה. כל מזדווגי כהלה בזווגא אל כדין עיון אקרי ועיון בירושלים אסתמודע ואסתכח ולא בלא תליה. פתח ר"י ואמר כתיב והתקדשתם והייתם קדושים. מאן דמקדש גרמיה מלרע. מקדשין ליה מלעילא. מאן דמסאיב גרמיה מלרע. מסאבין ליה מלעילא. מקדשין ליה מלעילא ומאן דמקדש גרמיה מלרע. מקדשין ליה מלעילא. מאן דמסאיב גרמיה מלרע. מסאבין ליה מלעילא יאות. דהא קדוש' דמארייה שריא עליה אבל מסאבי ליה מאן אחר ואי תימא מלעילא וכי מסאבותא שריא לעילא מלעילא יאות. דהא קדוש' דמארייה שריא עליה אבל מסאבי ליה מאן אחר ואי תימא מלעילא וכי מסאבותא שריא לעילא אמר רבי חייא דהיינו דתנינן בעובד לתתא אחער עובדא לעילא אי עובדא לתתא היא בקדושה אחער קדושה לעילא ואתי ושרי עליה ואתקדש ביה דהא כעובד' תליא מלתא. דהא ליית לך טב וכיס קדושה ומסאבות' תליא ליה עקרא ושרשא לעילא. ובעובדא לתתא אחער עובדא לעילא אי תלי בעובדא בעובדא אחער לעילא ואתעביד עובדא. ומה דתלי במלין במלין. כל אתגזר כמלה אחער הכי לעילא. ואי תימא מלה מה אחער מלה הכי כתיב ודבר דבר. ההוא דבר אחער מלה אחרא לעילא דאקרי דבר. דבר ה' אשר צי. דבר ה' הי' יקר. כדבר ה' שמים נעשו. דהא תיקון ההוא מלה סלקא ובקע רקיעין עד דסלקא (ס"א דאתיסב') בדוכתיה ואחער מה דאחער אי כב טב אי כיס כיס וע"ד כתיב ונשמרת מכל דבר רע. אחרנא מיקון בלולב ואיקון אבער ואי תימ' דשבעה מיקון איקון לאו הכי אלא אתרבא ניקוא ואיקון מתפרשין לתלת' אחרנין ובעובד'

דלהון אתערו שבת' אתגין לעילא לאתבא בכמה סטרין כ"י אף על גב דאיהי בכללא אתברל מכלהו שית (ס"א ולאתברכא מהימנו שית) ומנחל דעמיקא דמבוע' דנגיד ולא פסיק לעלמין מימוי מלנגדא עליהו ויקא לבת דהא בגין דאיהי בת לה לעלמא עלאה ואתאה אתברכא מנייהו באתערותא דא דהא בשעתא דכ"י אתברכא מנייהו כלהו עלמין אתברכן על דא סובבים את המזבח כמה דאתמר. ועוד באתערותא דא שיתא כלהו מתברכין במיא לאסתפקא ביה ואשתאבין כלהו ממבוע' דימא (דמי') (ס"א דנחל') עמיקא דכלא לנחתא לעלמא ובגין כך בעיין כלהו לחין ולא יבשין לאמשך ברכאן לעלמא בגין דאינוני אלין כלהו לחין תדירא וטרפין דילהון משתכחין תדירא וזמן חדוותא דילהון בהאי זמנא. ותניין בספרא דרב המנונא סבא דהא ההוא חילא דאתפקד על אלין אלין כל חד ורד מאלין לא בטיל ברכאן דחדוותא לעילא אלא בזמנא דא וחדוותא דלהון כלהון לעילא וחדוותא דאיליגן אלין לתתא כלהו בזמנ' דא הוא ואתערותא דלהון באיהו מלאכין קדישין תליין. וכד ישראל נטלו לון כלא אתער בזמנא דא ועלמא מתברכא וכו"י מתברכא לאתרא ברכאן לעלמא:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

משערי קדושה ח"ב שער ז

חלב ודם ידוע שהן מחייבי כריתות. והן משקלין את הנפש. המשמש בשמות הקדש אינ"ל ודאשתמש בתגא חלף ומעקר מן הטולם ויאמנד הוא לו כניו לו ימות הוא לו כניו לו יעני הוא לו כניו. המבז' ס"מ ומסמוכ הם מכלל אלו שאין לפס חלק לעולם"ב ·אין לפס תמיית המתים. קרי לבטלה קשה מן הפיכות לעיים של המתים. ועוד שהמש ודם זכרוניתיכן אמין לפס קן כספך דמן ובפ' סוסה ס' ויתי כלהו מיידיא אים לפו הוא תשובה*) כל מספי וכל· הפיכות הקטן פעור מין מזה הקרי מר ואוזן קטנים מבן ז' שנים היו ומתו בלי שנים ולא עוד אלא שעדיין לא נלמוו עליהן וכן דור המבול כתיב כי הנמנים כל בשר את דרכו על הארץ וכל הכריות נימותו מלדם ועד הבהמה ועוף השמים וכל הרמש הארמה נ'

חֵלֶב וְדָם יָדוּעַ שֶׁהֵם מְחַיְּבֵי כְּרִיתוֹת דָּאם וַיְיִם מָעֵן אַז מָעֵן עֶלְטָא חֵלֶב אָדֶעֶר בְּלוּט קוּמְט בְּרַת יִהְיוּ מִשְׁקָצִין אֶת הַנֶּפֶשׁ אוּנְ זַיי פַאר מִיאוֹסִין דִּיא נְשָׁמָה אַז מָעֵן עֶלְטָא זַיי הַמְשַׁתְּמֵשׁ בְּשֵׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ דֶּעֶר וָאוּם נִיצְט מִיט דִּיא הֵיילִיגֶע שֵׁמוֹת אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הָאבִּין דִּי בְּרָכָן גִּיגְאנְט יִדְאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא חֵלֶף דֶּעֶר וָאוּם נִיצְט מִיט דִּי קְרוֹין [מִיט דִּי הֵיילִיגֶע שֵׁמוֹת] וָוֶעט עֶר אַוָעק גַּיין פּוּן דִּי וֶוֶעלְט פַאר דִּי צַייט וֶישְׁתַּמֵּשׁ הוּא וּבְנָיו עֶר אָדֶעֶר זַייגֶע קִינְדֶער וֶוֶעלִין זִיךְ שְׁמַדְּרִין אוֹ יָמוּת הוּא אוֹ בְּנָיו עֶר אָדֶעֶר זַייגֶע קִינְדֶער וֶוֶעלִין שְׁמַארְבִּין פַאר דִּי צַייט אוֹ יְבָנֵי הוּא אוֹ בְּנָיו עֶר אָדֶעֶר זַייגֶע קִינְדֶער וֶוֶעלִין אֶרֶעם וֶוֶערִין הַמְבִּזֶּה תַּלְמִיד חָכָם אַז עֶר פַארְשֶׁעמְט אַתַּלְמִיד חָכָם אוֹ הַמֵּסִיר אָדֶעֶר עֶר אִיז אַ מֶסֶר (עֶר זֶעהט בְּרֵיינְגֶען רָשׁוּת אוּיף יִדִּין דִּיךְ פַאלְשֶׁקַיים) הֵם מִכְּלַל אֵלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא זַייא זֶענְגִין פּוּן דִּי מֶענְטְשִׁין וָוֶאם הָאבִּין קַיין חֵלֶק עוֹלָם הַבָּא וַיין לָהֶם תְּחִיַּת הַמֵּתִים אוּנְ זַייא וָוֶעלִין נִיט אוּיף שְׁטֵיין צוּ תְּחִיַּת הַמֵּתִים קְרִי לַבְּטָלָה קָשָׁה מִן שְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁל אַחֵרִים כִּי דָּעֶם גַּאנְצִין מַאמַר יִיי שוּוער דֶּער עֶלְן אִיז וּשוּ זַייא אַזוי תְּשׁוּבָה מָאחוּ הָעֶלְפֶט זֶשׁ אִין זוֹהַר פַּרְשָׁה וַיֵּשֶׁב וּשוּ מִין שֶׁל"ה הַקָּדוֹשׁ) וְכֵן דּוֹר הַמַּבּוּל כְּתִיב כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ אוּנְ בַּיי דִּי מֶענְטְשִׁין וָוֶם זֶענְען דֶּערְטְרוּינְקֶען גִּיוָוארִין פּוּן מַבּוּל אִיז אוּיךְ גִּיוָוען דִּי עֲבֵירָה פּוּן קְרִי, וַייא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק יֶעדֶער בַּשְׂעפֶעניש הָאט פַּרְדָּארְבִּין זַיין וֶוֶעג [מוֹצִיא קְרִי גִּיוָוען] אוּיף דִּיא עֶרֶד וְכָל הַבְּרִיּוֹת נִמּוֹחוּ אוּנְ אַלֶּע בַּשְׂעפֶעניש זֶענְען אָפּגֶמֶעקְט גִּיוָוארִין אִין דִּי וָוארְט פּוּן מַבּוּל מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְכָל הָרֶמֶשׂ

(א) כָּל הַקָּרְבָּנוֹת הָאֵלּוּ נִקְרָאִים זְבָחִים דִּיא אַלֶּע קָרְבָּנוֹת וֶוֶערִין גְּרוּפִּין זְבָחִים וְכָל הָעוֹלוֹת וְהַחַטָּאוֹת וְהָאֲשָׁמוֹת יְשׁוּבֵי בְּנֵשֵׁי שְׁלָמִים שֶׁל עֲצֶרֶת נִקְרְאוּ קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אַלֶּע עוֹלוֹת אוּנְ חַטָּאוֹת אוּנְ אֲשָׁמוֹת אוּנְ דִּיא צְוַוייא שֶׁעפְּסִין שְׁלָמִים וָוָם מֶען אִיז מַקְרִיב דֶּעם יוֹם טוֹב שְׁבוּעוֹת. דִּיא אַלֶּע קָרְבָּנוֹת וֶוֶערִין גֶּערוּפִּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אֲבָל שְׁלָמִים שֶׁל יָחִיד וְהַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח נִקְרָאִים קָדָשִׁים קַלִּים אָבֶער דִּי שְׁלָמִים וָוָאם אַאיינְצִיגֶער מֶענְטְשׁ אִיז מַקְרִיב, אוּנְ מַבְּכוֹר, אוּנְ מַעֲשֵׂר פּוּן בְּהֵמוֹת, אוּנְ דֶּער קָרְבָּן פֶּסַח, דָּאם וֶוֶערְט גֶּערוּפֶען קָדָשִׁים קַלִּים [וְגֶרֵינְגֶע הֵיילִיגְקַייט]: (ב) הָאבֶּרִים שֶׁשּׁוֹרְפִּין אוֹתָן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ מִן הַחַטָּאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת וּמִן הָאֲשָׁמוֹת וּמִן הַשְּׁלָמִים הֵם הַנִּקְרָאִים אֵימוּרִין דִּיא גְּלִידֶער וְדִי בֵּיינֶער] וָוָאם בְּקֵייבְּט פּוּן דִּי חַטָּאוֹת וָוָאם וֶוֶערִין גִּינֶעסְט אוּנְ פּוּן דִּי אֲשָׁמוֹת אוּנְ שְׁלָמִים וָוָאם וֶוֶערִין גִּינֶעסְט אוּנְ מֶען פַּרְבְּרֶענְט דִּיא בֵּיינֶער אוּיף דֶּעם מִזְבֵּחַ. דָּאם וֶוֶערְט גֶּערוּפִּין אֵימוּרִין וְאֵלּוּ הֵן הָאֵימוּרִין שֶׁל שׁוֹר אוּ שֶׁל עֵז דָּאם זֶענְען דִּיא אִימוּרִין פּוּן אַ אֶקֶס אָדֶער פּוּן אַ צִיג הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב דִּי חֵלֶב וָוָאם אוּיף דִּיא קִישְׁקָעס וּבְכֻלָּיוֹ חֵלֶב שֶׁעַל גַּבֵּי הַקִּיבָּה אוּנְ צוּ דֶּעם גִּיהֶער דִּי חֵלֶב וָוָאם אוּיף דֶּעם מָאגֶען וְשׁתֵּי הַכְּלָיוֹת אוּנְ דִּי צְוַוייי גִּירֶען וְחֵלֶב שֶׁעֲלֵיהֶן אוּנְ דֶּר חֵלֶב וָוָאם אוּיף זַיי, אוּיף דִּי גִּירֶען עִם הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַכְּסָלִים מִיט דִּיא חֵלֶב וָוָם אוּף דִּי פְלַאנְקֶען וְיֹתֶרֶת הַכָּבֵד כִּי אוּנְ דִּי אִיבֶּרְגֶינְע פְּלַיש וָוָם נֶעבִּין דִּי לֶעבֶּר אוּנְ עֶר נֶעמְט אַשְׁטִיקוֹל פּוּן דִּי לֶעבֶּר מִיט דֶּעם שְׁטִיקוֹל פְּלַיש וָוָאם הָיָה הַתֶּרֶבֶן מִמִּין הַבָּשָׂר אוּנְ אוֹיב דֶּער קָרְבָּן אִיז גִּיוָוען פּוּן שֶׁעפְּסִין מוּטִיף עַל אֵלּוּ דַּאוְרַף עֶר נָאךְ צוּגֶעבֶּן צוּ דִּי

*) הייינו שאין מסיימין לו עון המתים לגמוי ומשמע מעלמא ושב כבר אינ"ל אין לך דבר העומד בפני התשובה ושוב עמל תשובה נעגול ונתכפר לו. לישראל "פ" נחינו

אלו האלית חמימה עם החוליות מן השדרה עד מקום הכליות שנאמר לעומת העצה יסירנה. וכל האיסורין נשרפין על מזבח החיצון: (ג) היתה הבהמה סעוברת אף ע"פ שכלו חדשיו של עובר ואפ' נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי העובר כאחד כאברים:

ג' ספרים מן הספר נימוחו עם כלם סיס כן מפז נכרם הפולם ומחליו לא יסיסם כן ולא עוד אלא שלא נלפוו זולם מז' עלום:

זאכין האליה המימה דעם ווייריל אין באנצין עם תחזליה מן השדרה עד מקום הכליות מיט די גלידער פון די שדרה ביז דעם ארט וא די ניר'ען ענין שנאמר לשטה העצה יסירנה ער זאל אויסשניידין דעם ווייריל ביז געגין איבער די ניר'ען וכל האיסורין נשרפין על מזבח החיצון די אלע איסורין ווערין פרברענט אויף דעם אויסוויי'ניקסטין מזבח: (ג) היתה הבהמה מעוברת אויב די בהמה פון קרבן איז גיווען מעוברת אף על פי שכלו חדשיו של שבר אפילו עם האבין זיך שוין ניי־ענדיגט די חדשים פון דעם קאלב, ער דארף שוין גיבארין ווערין ואפילו נמצא חי און אפילו קען האט איהם געפונען לעבעדיג אין דיא בהמה אינו מעלה חלבו עם חלב אמו פון דעסטוועגין זאל קען ניט מקריב זיין די חלב פון דעם קאלב צו זאמען מיט די חלב פון די מוטער אלא חלב אמו בלבד ער איז נאר מקריב די חלב פון די מוטער אלין והרי העובר כאחד מאיברי האם און דיא קאלב ווערט ניד'עביגט ווי אגליד פון די מוטער:

מענמשין אוג בהמות אוג עופות וואס זענען געפלוגין אונטערין היטעל אוג אלץ וואס אויף דיא ערד איז געקראכען זענען אפגימעקט גנוארין פון סבול אפילו שלשה שפחים מן הפער נימוחו אפילו דריא שפחים טיף אין די ערד איז אויך קאלייע גיוואורין מה שלא היה בן מאו גברא השולם וואס אזעלכם איז נים גיוועזען פון דיא צייט וואס דיא ווערלט איז בשאפען גיוואורין ואחריו לא יהיה בן אוג אזעלכעם ווערט שוין נים זיין ולא עוד אלא שלא נצטוו זולת משבע מצות אוג זיי זענען דאמאלס נים מעהר גיבאמין גיוואורין נאר זיקען מצות פון דעסטוועגין זענען דיא גי־שטראפט גיוואורין, ווייל עס איז גיוועזען די עבירה פון השחתת הזרע:

אונקלוס

צו יום ג תורה

להמשיך מתית דיא יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמת יהוה חיה יחידה הי דמילוי ד"ה אל שם בן שבעשיה בניקוד חולם:

יא כל דכורא בבני אהרן ייכלנה קיים עלם לדריכון מקורבניא דיי כל די יקרב בהון יתקדש: יב ומליל יי עם משה למימר: יג דין קורבנא דאהרן ובנוהי

ת"א כל זכר. מושם כג זכמים כב: יקדש. זכמים לו: זס קרבן. יומא ל סוכיות ס מנחות כב מא:

בעל הטורים

(יג) זס קרבן אהרן וכניו. בגי' זסו מחל' למשכן ומחל' לכניו: רש"י

(יא) כל זכר. חפי' בעל מום למה נא' אם לאכילה הרי כבר אמור (ויקר' כא) לחם אלהיו מקדשי הקדשי' וגו' אלא לרבות בעלי מומין ו למחלוקת (זכמים קב): כל אשר יגע וגו'. (ח"כ) קדשי קלי' או חולין שיגעו בהן ויבלעו ממנה: יקדש. (ח"כ) להיות כמוה אם אם פסול' יפסלו ח ואם כשרה יאכלו כאמור ט המנחה: (יג) זה קרבן אהרן ובניו. (מנחות

מעמי הקרבנות

(יג) זס קרבן אהרן וכניו וגו'. הנה אהרן אל נחל סמיים לכי' על מנחת עהן גדול שהקריבה בכל יום בבקר ובערב (ג) יען

פירוש לתורת אלהים

(יא) כל זכר אלע זכרים פון די קינדער פון אהרן אלן זי אמען חק שולם דאס איז א אייביגר גיבאמט לדורותיכם צו אייערע דורות מאשי פון די פייעראפר פון נאמ כל אלע עסינווארג סיי קדשים קלים אדר חולין וואס

(יב) ויבר נאמ הט גיר'עט צו משה: (יג) זה דאס איז דר קרבן פון אהרן מיט ניינע קינדער אשר ואמ וייא

יא כל־זכר בבני אהרן יאכלנה חק־עולם לדרתיכם מאשי יהוה כל אשר־יגע בהם יקדש: פ שני יב וידבר יהוה אל־משה לאמר: יג זה קרבן אהרן ובניו אשר־יקריבו

רשב"ם

(יא) יקדש. קודם הנגיעה יהיה טהור: (יג) זה קרבן

שפתי חכמים

ו פי' שמוקלים אם המנחה בהדי תמימים אלא כמלק דה"א דוקא לאכילה הוא דאמרי בקדשים דכתיב לחם אלהיו מקדשי הקדשים יאכל אבל לחלק עם התמימים ביון דלאו בני הקרבה ניהו לא קמ"ל: ז מדכתיב אשר יגע בהם ל"ל. אלא לומר לך יגע ויכנס בהם שיבלע בתוכו: ח דהיינו מקום נגיעתו ולא כולו: ט כ"ל שיאכל לאפי' מן הקרבנו' ביום ולילי' עד אלו: דעמ ס"ל ובניו אלו הכהנים גדולים המוליכים בשמוש לאוכר והכהן המשיח וגו':

לַיהוָה בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירִת
הָאֵפָה סֹלֶת מִנְחָה תָּמִיד מַחֲצִיתָהּ
בַּבֹּקֶר וּמַחֲצִיתָהּ בָּעָרֶב: י עַל-
מַחֲבַת בַּשֶּׁמֶן תֵּעָשֶׂה מְרֻבֶּכֶת
תְּבִיאֵנָה תְּפִינֵי מִנְחַת פִּתִּים
תַּקְרִיב רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: טו וְהַכֹּהֵן
הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ

ת"א מנחה תמיד. סס נמ נכ: מחליפה. סס: על מחבת. סס כ: מעשה. סס ג: תפיני. טוריות יפ יב מגמות כמ כריתות ס:

אונקלוס

דִּי יַקְרִבוּן קֳדָם יְיָ בְּיוֹמָא
דְּרַבִּי יָתֵיהּ חַד מִן עַסְרָא
בְּתְלַת סְאִין סוֹלְתָּא
מִנְחָתָא תְּדִירָא פַּלְגוּתָהּ
בְּצַפְרָא וּפַלְגוּתָהּ
בְּרַמְשָׁא: יד עַל מַסְרִיתָא
בְּמִשַּׁח תִּתְעֲבִיד רְבִיבָא
תֵּיתִינָהּ תּוּפִינֵי
מִנְחַת בִּיצוּעִין
תְּקָרֵב לְאִתְקַבָּלָא
בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ:
טו וְכַהֲנָא דְּיִתְרַבָּא
תְּחוֹתוֹהִי מִבְּנוֹהִי יַעֲבֵד

בעל הטורים

אהרן ובניו. לפי הפשט בני אהרן הכהנים הגדולים העומדים תחתיו, וחכמים דרשו על כהן הדיוט כשעושה עבודה ראשונה צריך חיוב במנחה: (יד) מרבכת. לפי ענינו רכה בשמן לפי שהיה מאפה תנור צריך להרכה בשמן: תפיני. לשון אפייה. א' חסרו והרבת יש. לא יהל שם ערבי. ולא יאהל. וימש חשך כמו ויאמש:

רש"י

בפי' שמנה' תמיד דבוק עם כהן המשיח לא עם כהיו ופ"כ מנחת' אינו תמיד לק ביום מיליוכן דומיא דביום המשח הכהן גדול שהוא מוכו לכ"ג ולכתב ביום המשח ולא מיום המשח לכלול גם למנין הכהנים הדיוטים דאל"כ איום מיבעי ליה שמאומו היום ואינ' תמיד יקרייב: ל מדכתיב תפיני תהיה תפי לא משמע שהוא מים למלנו מכשיאפס תהא מי' ולא מסוגנת לכך פרש"י שהיא תפוי מעתלה ומה"כ מעגנה: מ אע"ג דמקרא מלא הוא זה הא לאסוקי מדל"ש דאמר מנחת כהניה ומנחת כהן משיח אין בהם כפתים כלומר אלא יכול אחד לבשים ובנים לאחרכעה מי איין אמין בהם קמיצים ולא כתיב הכא אלא פתים ולא עמות אותו פתים כמו במנחת יחבאל

טעמי הקרבנות

כי אין לדיק כאלו אשר יעשה טוב ולא יחטא לאמר לנני שעיני כל ישראל עליו לכפר בעדם שיהיה נקי מכל חטא וחס ע"י הקרבן. וסב' כדי להיאיר אם המומאים שלאשאנו המעשיהם לשוב אל ה' ולהקריב קרבנותיהם לפניו כי יאמרו הנה הכ"ג מנפר בעד נפשו בקל ומכל עם נעשה בעדמו. וסג' כדי אלא יתביישו המומאים הקרבנותיהם בלאותם שהכ"ג מביא בעד נפשו אחי הכרום בכל עד סוף כל הענין:

פירוש לתורת אלהים

וועלן מקריב זיין צו נאט ביום אין דעם טאג אז מען זאלבט אים עשירית אצענטיל פון א איפה מעלת זעמל מעהל מנחה א קרבן מנחה תמיד שטענדיג מחציתה האלב דרפון זאל ער מקריב זיין בבוקר אין דרפריה ומחציתה אונ האלב זאל ער מקריב זיין אין אבינט: (יד) על מחבת אויף א פייערפאן בשמן מיט אייל תעשה זאל זי גמאכט ווערן מרבכת גזאמן תביאנה זאלסטו זי ברייננן תפיני גבאקען נאך דעם אז זיא איז גזאמען גוואארן זאל מען זי באקן אין א אופן אונ דרנאך זאל מען זי פרעגלן אין אפיערפאן מיט די מנחה זאל זיין צו ברעקילט אויף שטיקער תקריב זאלסטו זיא גנעהנען פאר אנישמאקען רייח צו נאט: (טו) והכהן המשיח אונ דער כהן גדול יעשה אותה זאל ער מקריב זיין די מנחה חק עולם דאס איז אגיבאט אויף אייביג אז אכהן גדול זאל אלע טאג מקריב זיין אזוי אמנחה צו נאט כליל תקטר מען זאל זי אין באנצן מקטיר זיין נים אזוי ווי אאנדרע מנחה איז מען נאר מקטיר דס

קומץ

מצות השם

(יג) [קנו] (מסס סכ) לסקריב כהן גדול מנחה בכל יום שנאמר זה קרבן אהרן וגו' וראוי איז אמצות עשה דער כהן גדול

ראוי ברייננן אלע טאג אמנחה טעהל אצעהנטיל פון אאיפה וראוי איז גיזיען אעומר. אזוי אסאזו אין בית המקדש מען זאל דאס מקריב זיין:

יָתֵה קַיָּם עָלָם קֶדֶם חָק־עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תֻּקְטַר׃
יְיָ גְּמִיר תְּתַסַּק׃

ת"א חק עולם. מנחות מ כח סז:

רש"י

ג תחתיו: כליל תקטר. אין נקטלת להיות שריפה גמורה אלא כולה כליל וכן כל מנחת כהן ע"ל נדבה כליל תהי׳:

שפתי חכמים

ישראל: ג לכך פרש"י כן ושיטה הקדמ' לפי שעליהם לפרש המשיח המתחיו המשיחות יהיו תחתיו או מלינו לפרש המשיח המתחיו מהכיו יעשה לוחם קרבנלנו' הכן יעשה קרבן לכך פרש"י כן ושיטה הקדמ' כדי שיהא המתחיו דבוק עם המשיח המתחיו לא יפלו׳

אלא כמקום פיט: ס לפוקי שלא פפרש כליל כל המנחות ופירושו כל המנחות מקטיר הקומץ ופירוש כליל כולה כשרפת וכן כל מנחת כהן של נדבה כלומר לא שמנחת כהן מתחלפת ממנחת כהן מזבח הוסיף וכן וכו׳ אגם הוא כליל והוסיף של נדבה שלולא זה מנחת וכן מנחת כהן שהיא מוכה דומיא דשל כהן המשיח אבל נדבה לא קא"ל שהתיהן כליל: ע סוכתה רש"י מדבתי׳ וכל מנחת כהן וגו׳:

פירוש לתורת אלהים

קוֹמֶץ צוּ נָאט אוּנ בָּאם אִיבְּרִיגֶע וֶוערט גֶעבֶּן צוּ דִי כֹּהֲנִים אָבֶר דִי מִנְחָה אִיז מֶען אֵין גַאנְצִין מִקְטִיר׃

נביאים ירמיה ז ח

לחמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וּבְנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם לִשְׂרֹף
אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי
וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי׃ ב לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־
יהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם כִּי אִם־
גֵּיא הַהֲרֵגָה וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם׃ ג וְהָיְתָה
נִבְלַת הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃ ד וְהִשְׁבַּתִּי ו מֵעָרֵי יְהוּדָה
וּמֵחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן
וְקוֹל כַּלָּה כִּי לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ׃ ה בְּעֵת הַהִיא
נְאֻם־יהוָה יוֹצִיאוּ אֶת־עַצְמוֹת מַלְכֵי־יְהוּדָה וְאֶת־
עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת־עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת ו עַצְמוֹת
הַנְּבִיאִים וְאֶת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי־יְרוּשָׁלִַם מִקִּבְרֵיהֶם׃

יוציאו קרי

יְפַקְּחוּ יַת גַּרְמֵי מַלְכֵיָא דִבְית יְהוּדָה וְיַת גַּרְמֵי רַבְרְבֵיהוֹן וְיַת גַּרְמֵי כָּהֲנַיָּא וְיַת גַּרְמֵי נְבִיֵּי שְׁקָרָא וְיַת גַּרְמֵי יַתְבֵי יְרוּשְׁלֵם מִקַּבְרֵיהוֹן׃

רש"י

(א) במות התופת. הוא המולך. מושיבין הכן על ע"ג של נחושת ומסיקין תחתיו ושורפין בניהם ומכין כתופת עלא יעמע האב קול הכן: הנם. ע"ש מהמת הכן: לא צויתי וכו׳. להקריב בניהם לקרבן: (ב) מאין מקום. מחמת רוב הרוגים:

מצודת דוד

(א) במות התופת. המקום שם הקרבנות לאלהי נכר: בן הנום. בגיא בן הנום: לשרף. לשרוף על הקרבנות אם בניהם וכו׳ (ולפי שהיו מקשרים בתופים לבל ישמע האב בהתימת הבן בשעה לשרף ויכאבו לחמיו קלתו בית הקרבנות תופת ע"ש התופים ולהגיה קולתו בן הנום ע"ש הנעמת הבן): אשר לא צויתי. אמר׳ לפני לא צויתי להקריב בנים ובנות: ולא עלתה על לבי. לשאול דבר בזאת: (ב) ולא יאמר עוד. לא לא יקרא עוד בית הקרבנות בשם תופת והגיא בן הנום כ"א יקרא

גיא הסרג׳ כי שמם יפלו הרוגים רבים: וקברו. הקברו בתופת הרבה מאד עד שלא ימצא שם מקום לקבור עוד: (ג) ומת. ונבלת הפגר. הנמצאים׳ אשר לא יקברו יהיו למאכל לכולם העמים הו׳: ואין מחריד. לא יהיה מי המחריד אלא מן הנבלות והשבתי וגו׳. ר"ל לא ישמע עוד שמח: קול שמון וגו׳. כי לחרבה תהיה. ולא ישאר בה אדם: (ה) יוציאו. הארויים הבנאים יוציאו מקבריהם לבזותם. כהני הבעל: הנביאים. הנביאים. הנביאי הבעל: יושבי ירושלים. מותר הפעם:

דעם פירוש עברי טייטש געפינם מען בייא דער הפטורה פון דער וואך:

כתובים משלי כב

שלמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד ארנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יוד הוי וו הוי חיה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

יח וְהָא כְּתִבִית אֵינוּן לָךְ עַל א הֲלֹא כְתַבְתִּי לָךְ שָׁלִשׁוֹם בְּמֹעֲצוֹת וָדָעַת׃ ב לְהוֹדִיעֲךָ

(ב) שלישים. תורה נביאים וכתובים: (ב) אלא כתבתי. ר"ל וסן תמר מיך מבטח כס׳ לאמת לבני

(א) הֲלֹא כְתַבְתִּי לָךְ שָׁלִישִׁים פַּרְוָאהַר אִיךְ גָאט הָאבּ דִיר מֶענְטְשׁ דָאךְ אָנְגֶשְׁרִיבֶּען מֵיינֶע בֵּייד דְרֵיי־
פאכענדינ

קִשְׁטָא אִמְרֵי אֱמֶת לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשַׁלְּחֶיךָ׃ ג אַל־
תִּגְזֹל־דָּל כִּי דַל־הוּא וְאַל־תְּדַכֵּא עָנִי בַּשָּׁעַר׃ ד כִּי־יְהוָה
יָרִיב רִיבָם וְקָבַע אֶת־קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ׃ ה אַל־תִּתְרַע אֶת־
בַּעַל אָף וְאֶת־אִישׁ חֵמוֹת לֹא תָבוֹא׃

דְּמִקְבְּנָא הוּא וְלָא תְּמַכַּךְ עַנְיָא בְּתַרְעָא׃ ד מְטוּל דַּאֲלָהָא דָּאִין דִּינֵיהוֹן וּמִתְּפְרַע פּוּרְעָנוּתְהוֹן
דְּנַפְשֵׁיהוֹן׃ ה לָא תִתְחַבַּר עִם מָרֵי מְרִירוּתָא וְעִם גַּבְרָא חֲמִתָּנָא לָא תֵיעוּל׃

מצודת דוד

(ב) קושטא. לשון אמת: לשולחך. לשליח הורלה: וקבע. גוזל נפש: קובעיהם. גוזליהם: אל תתרע. אל תתחבר עמך:

רש"י

(ג) כי דל. כ"ל מסכן: (ד) כי ס'. כ"ל
מכל פסקי לתמיד בדברי עלמדי שמא שוגים גם המה בדבר
ספורים ואין מקום לבטות בה' ולקבל שכר ולו"ם סלא כתבתי לך
בספר הסורה לדברים חמורים ונכבדים המוליים כמופלות ולעת:
(ב) לשולחיך. כ"ל דברי הסורה הסיא עמוי: המה לחודיעך
המיתת אמרי אמת לדעת לסבדיל בין האמת ובין הסקר ולא תיכלא
אם כן עוד פן ידיתוך בשגגתם כי תוכל לשביב אמרי אמת ותשוכה נולמת להמעמיים ומגרשים מוחך מדרך האמת: (ג) כי דל. כ"ל
המשכך כי דל הוא ואין לאל ידו לעמוד לעולך: ואל תדכא. אל תשתם סתני בשער המשפט כאשר ישאום אמר: (ד) כי ס'. כ"ל
אם אין לאל ידו לריב ליהו הנה ס' יריב ריבם ומן קובעיהם יקבע אם הנפש כי ימות ויאבד נפשו: (ה) אל תתרע. אל תתחבר
עם בעל אף ולא תבוא דרך אם בעל המה ובעל הדבר בעמ"ש:

פירוש ע"ט

פאכענדיג, בְּלוּמֵר תּוֹרָה וּנְבִיאִים אוּנ כְּתוּבִים
בְּמוֹצְצוֹת חָדָשׁ מיט גוטֶע עֲצוֹת אוּנ וויסֶנשאפט האב
איך דיר ציי אָנגֶשְׁרִיבֶּען׃ (ב) לְהוֹדִיעֲךָ קשְׁטָא אִמְרֵי אֱמֶת
ציי זאָלן דיך מאַכען וויסֶן דָּעם אֱמֶת פון די אֱמֶת׳ע
רייד לְהָשִׁיב אֲמָרִים אֱמֶת לְשַׁלְּחֶיךָ דאס דו זאָלסט קענען
אפענגעערין אֱמֶת׳ע רייד צו דיא וואס שיקען דיך
פרעגין דִּבְרֵי תּוֹרָה וּמִשְׁפָּט׃ (ג) אַל תִּגְזֹל דָּל כִּי דַל הוּא
דו זאָלסט נים גזלן איין אָרימאן ווייל דיא וועסט
זעהן דאס ער איז אָרעם אוּנ קאן נים בשטיין גענין

ברטנורא

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך. כמולה
מרוסה כותב לה לכשתנשאי לי דין ודברים אין לי
בנכסיך אע"ג דלא קנו מיניה מוכרת ונותנת ומכרה
קיים (ה)שנאלה הכא' לאחד ממקו' אחר (ב) אדם מתנה אלי'
שלא יירשנה. (ג) ואי קנו מני'
אפי' לאחר שנשאה מכרה
קיים אבל פירות אוכל: ואם
מתה יורשה. דהכי משמע
בנכסייך אין לי דין אבל
בפירותיהן יש לי דין וכל זמן
שהם נכסייך שלת בחייהם אין
לי דין ודברים כהם הא לאחר מיתה יש לי בהם דין ודברים:

כלי אמלני דע"ם דמלכות דילילה צבאות

(א) הכותב לאשתו [ב] דין ודברים אין לי בנכסייך.
הרי זה אוכל פירות בחייה. ואם מתה יורשה.
אם כן למה כתב לה דין ודברי'[ג] אין לי בנכסייך
שאם [ד] מכרה ונתנה קיים. כתב לה דין ודברים
בנכסים ומה לי עוד ולא קנה סילק ממיקר בנכסים מכ"ש בנכסים אם לא תתן לו מדמתה. אבל לא סילק ממיקר בנכסים אם לא תתן לו מדמתה. אבל לא סילק ידו מל האמתנות כדמיתה כגמרא לכך לריך לכתוב ג"כ ודברים. מ"מ: [ג] אין לי. לשון מכמים לומר אין לי כמנקוס לא
יטל לי. רש"י. [ד] שאם כו'. והקשה הר"ר דהא בלאו הכי אי דהא מכלו מנלי מני דינא הכי כדתנן ר"ם דלעיל מד אבל אבלת אם מכרה ונתנה קיים כו'. וי"ל דאמרא שמעינן דאלי מנלי מסכי אפי' בנכסים שנאלו לה אחר שנשאתה דלכ"מ מכר' בעל ואם כתב לה דין ודברים

[ה] וה"ם לאומר בלבד דמסכי כדתני רבי מי"ם אומר. נמ': (ה) פירוש רש"י כיון שאינם ירושה אבותיו אבל ע"י שעשיו מכוה לו כגון נמלא שאמו אבא לו ע"י נשואין אבל דאמרינן אם אינה מקנמת לדיליה פיקון רבנן והוא בא לאמולו אליה ומשום בגמרא מ"ה אפי' נשואין נמי ומשני דכיון שנשאה אבי הוא בשופה בנכסים וכיון שבנכסים אבו לריך לנון מתנה ואין מוסיף לנון דין ודברים: (ב) וה"ם נמי לשאל בנאים ביכול לפמות ומסני: (ג) דמנופה אל קלקה קנו מידו ומתנה נמורה אל. גמרא: [ד] דין ודברים. כ"ל דבלנון דין אין לי הוי אבי שסבי מסלק מעלמו אבא יהיה לו דין אל אל
בנכסים ומה לי עוד ולא קנה ודברים אבא שופכה בשלמא. מוי"ם. וא"כ דדין אין לי לאוד ר"ל דלא רולה לאבדו' לדין בשביל
שאבד ידו אל האמתנות כדאיתא בגמרא לכך לריך לכתוב ג"כ ודברים. מ"מ: [ג] אין לי. לשון מכמים לומר אין לי בנאקוס אבא
יטל לי. רש"ם: [ד] שאם כו'. הקשה הר"ר דהא בלאו הכי אי דהא מכלו מנלי מני דינא הכי כדתנן ר"ם דלעיל מד אבל אבלת אם מכרה
ונתנה קיים כו'. וי"ל דאמרא שמעינן דאלי מנלי מסכי אפי' בנכסים שנאלו לה אחר שנשאתה דלכ"מ מכר' בעל ואם כתב לה דין ודברים

פרק ט אם הכותב לאשתו

לָהּ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בְּנִכְסֵיךְ צוּ וַיִּן
וַוייב פאר דיא חתונה, אז דוא וועסט
מיט מיר חתונה האבען דין ודברים איז לי בנכסיך זאל
איך נים האבען קיין משפט אוּנ קיין רייד אויף
דיין פארמעגין חַיֶּיהָ אבל עוד עסען
דיא פירות פון איהר פארמעגין אזוי לאנג וויא זיא
לעבט וְאִם מֵתָה יוֹרֶשֶׁת אוּנ שטארבט אם בן אויב אזוי לָהּ כָּתֹב
ער זיא פרעגט די משנה אם בן אויב אזוי לָהּ כָּתֹב
עוד זיא פירות דין ודברים אין לי איך זאל נים האבען
קיין

תרגום

תִּלְתָא זְמִנִין בְּעַצְתָא
וּדְיַעֲתָא׃ב לְאוֹדְעָנָךְ קוּשְׁטָא
וּמִלּוֹי דִּתְרִיצָתָא דְּמִתַּפְּיָךְ
מִלְּתָא דְּקוּשְׁטָא לְמִשַּׁדְּרָיִךְ׃
ג לָא תִגְזוֹל לְמִסְכְּנָא מְטוּל
דְּמִסְכְּנָא הוּא וְלָא תְּמַכַּךְ עַנְיָא בְּתַרְעָא׃ ד מְטוּל דַּאֲלָהָא דָּאִין דִּינֵיהוֹן וּמִתְּפְרַע פּוּרְעָנוּתְהוֹן
דְּנַפְשֵׁיהוֹן׃ ה לָא תִתְחַבַּר עִם מָרֵי מְרִירוּתָא וְעִם גַּבְרָא חֲמִתָּנָא לָא תֵיעוּל׃

עיקר תוי"ט

(ה) הכותב לאשתו [ג] דין ודברים אין לי בנכסיך.
הרי זה אוכל פירות בחייה. ואם מתה יורשה.
אם כן למה כתב לה דין ודברי' אין לי בנכסיך
שאם [ד] מכרה ונתנה קיים. כתב לה דין ודברים
בנכסים ומה לי עוד ולא קנה סילק ממיקר בנכסים מכ"ש בנכסים אם לא תתן לו מדמתה. אבל לא סילק ידו מל האמתנות כדאיתא בגמרא לכך לריך לכתוב ג"כ ודברים. מ"מ: [ג] אין לי. לשון מכמים לומר אין לי בנאקוס אבא
יטל לי. רש"ם: [ד] שאם כו'. הקשה הר"ר דהא בלאו הכי אי דהא מכלו מנלי מני דינא הכי כדתנן ר"ם דלעיל מד אבל אבלת אם מכרה
ונתנה קיים כו'. וי"ל דאמרא שמעינן דאלי מנלי מסכי אפי' בנכסים שנאלו לה אחר שנשאתה דלכ"מ מכר' בעל ואם כתב לה דין ודברים

בעודם מרוסה מבלה קיים . ומפרש"מ : (ה) עד עולם . דמי לא כתב עד עולם ה"מ פירי דפירי פירות מכיל לסכי אילסרין ע"ש ומי כתב לה ע"ש ולא כתב לה פירי פירות ס"מ לעולם מפירותיהן קלי . גמ' : (ו) בטל . מעקי הפוסקים דהכא דמעמון לפי' בטל תורה מקולו קיים : (ז) פקדון לו מלוה לכלכה דמי מנא מלוה בהא קאמר ר"ש מעשה דמלוה להולה' למנה ואינה קיימת בעין דמתהסרן גוכיאת מש"ה אמר ר"ש דלא ממני בכרטומא דיתמי מבל פקדון דאיתא בעיבא מיתא מודה ליה לר"ש דבל מיבא דאיבא בכרטומא דיתמי איתא . ומי מנא הא בהא קאמר ר"ש כו' . גמ' : (ה) מפיס בגמרא והוא בשל פרש"י סדבר בשל והגון לעשות כן . (ו) מפיס הוא לפי' חתום' כלי שימלאו בכשיס מן בעיני סלמשים ויהי' להם קופלים יותר : (ז) וא"ל דס"ל דמעלמי מעמעבדי לבתוסס . ומפרש"מ : (ח) מלא מ"ב מעייס דבעל דסהיא שמתם לא שייבא שבוסה ולא מה שכתוב בתורה אלא שחכמים עשו לה חיזוק בשל תורה : (ב) ינתנו לבושל שבהן . לא (ה) ואית דמפרשי לו קרקע כמו התים ואע"ג דמעלמי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולא לכתובת אשה הכא דלאו ברשותייהו ממני סבירא לר' מרסון דמוליאתן מיד הלוה או מיד שהפקדון אצלו ומתנין לב"ח ולכתובה (ז) : ינתנו ליורשים . ולא מהני תפיסה (ח) : שכלן צריכים שבוע' . שהכא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבע אין אנו יודעים אם יש להם עליו כלום

ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות. כגון' מפרש אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכנים' לו קרקע ושפחה פירות אלו הן פירות מכר אלו הפירות ולקח בהן קרקע ושפחה פירות הרי הן פירי פירות וכאמר לה דין

אין לי בנכסייך ובפירותיהן ה"ז אינו אוכל פירות בחייך. ואם מתה יורשה. רבי יהודה אומר לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם (ה). כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן (ובפירי פירותיהן) בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה. רשב"ג אומר אם מתה יירשנ' מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל [ו] : (ב) מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה [ז] ביד אחרים רבי מרפון אומר ינתנו לבושל שבהן. רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה : (ג) הניח

קיין משפט און קיין רייד בנכסיך ובפירותיך ניט אין דיין פארמעגין און ניט אין דיא פירות פון דיין פארמעגין הרי זה אינו אוכל פירות בחייך ואל ער ניט עמען דיא פירות פון איהר פארמעגין אזוי לאנג וויא זיא וועט לעבען ואם מתה יורשה און אז זיא שטארבט ירשתו ער זיא, רבי יהודה זאגט לשלם איינג אפילו ער האט געשריבען איך ואל ניט האבען קיין משפט און קיין רייד ניט אין דיין פארמעגין און ניט איז די פירות פון דעסטוועגען אובל הרי פירות די פירות פון די פירות מעג ער עסען, דאס הייסט מען פארקויפט די פירות אויף דיא געלט קויפט מען אפעלד דיא פירות וואס וואקסט פון דער פעלד הייסט פירות פון פירות, דאס מעג ער עסען ער שיכתוב לה סיירגן צו ואל איהר שרייבען דין ודברים אין לי איך ואל ניט האבען קיין משפט און קיין רייד בנכסיך אין דיין פארמעגין ובפירותיך און ניט אין זייערע פירות ובפירות פירותיך און ניט אין דיא פירות פון דיא פירות ער שלם ביז איינג, אז פון דיא פירות וועט זיין פירות און אזוי ווייטער ואל אלץ ניט נהערין צו מיר כתב לה אז ער האט איהר געשריבען דין ודברים אין לי איך ואל ניט האבען קיין משפט און קיין רייד בנכסיך ניט אין דיין פארמעגין ובפירותיך ניט אין דיא פירות ובפירי פירותיך און ניט אין דיא פירות פון דיא פירות בחייך ובמותך ניט ווען דיא וועט לעבען און ניט ווען דיא וועט שטארבען אינו אוכל פירות בחייה עסט ער ניט פירות

ווען זיא לעבט ואם מתה אינו יורשה און אז זיא שטארבט ירשתו ער איהר ניט, רבן שמעון בן גמליאל זאגט אם מתה ירשנה אז זיא שטארבט ירשתו ער זיא מפני שהתנה וזייל ער האט אויס גענומען אתנאי צו מבטל זיין על מה שכתוב בתורה ואם עם שטייט אין די תורה, אין די תורה שטייט אמאן ואל ירשנן זיין ווייב וכל המתנה און ווער עס נעמט אויס אתנאי צו מבטל זיין על מה שכתוב בתורה ואם עם שטייט אין דיא תורה תנאו בטל : ב מי ששת איינער איז געשטארבען וחגיתי און ער האט גילאזען אשה אלמנה ואם איר קומט כתובה ובעל חוב ואם איהם קומט געלט יורשין און קינדער ום דארפין ירשנן יחיה לו פקדון און ער האט בהאלטען געלט ביא איינעם או מלוה ביי אחרים אדער ער האט פאר ארגט געלט צו איינעם און איצט נעמט מען אפ דיא פארבארגטע געלט אדער דיא בעהאלטענע געלט, אז עס איז ניט מער דא נאר פאר איינעם, מען ואל בצאהלין די אשה דיא כתובה אדער מען ואל בצאהלין דעם מלוה זיין חוב, רבי מרפון זאגט יתנו לבושל שבהן מען ואל געבען דאס געלט צום שוואכסטען פון זיא, דאס מיינט מען די אשה פאר די כתובה, רבי עקיבא זאגט אין מרחמין בדין מען האט ניט רחמנות אין משפט אלא ינתנו ליורשין נאר מען ואל דאס געלט געבען דיא יורשין שכולן צריכין שבועה וואורום אלע דארפען שווערען איידער ייא געמען ואין היורשין צריכין שבועה אבער דיא יורשין דארפען ניט

הלכך משמת המת זכו כהן היורשים וברשותן הן: (ג) כל הקודם בהן זכה. קדמו יורשים זכו ואין מוציאין מידם דמעלמלי דיתמי לא משעבדי לב"ח ולכתובה קדם אחד מהן הלכה יש המלוה וכה הוא דרכי פרפון לית ליה תפיסה דלאחר כיתה מהניא: זכתה אשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם כשל חוב ותפס יש יותר על חובו: המותר ינתנו לבושל. זה בעל הסער (ט) שילו על התחתונה ואם נא ליד היתומים שוב לא יוציאו מהם לא אשה ולא ב"ח והאידנא דהיני בכל בתי דיינים שביישראל דמעלמלי דיתמי משעבדי לב"ח מי שמת והניח מעלמלין וכו' עליו ב"ח וכתובת אשה כל הקוד' זכה ביניב"ח מוקדם ביניב"ח מאוחר שאין דין קדימ' במעלמלין ואם לא קדם אחד מהם יחלקו המעלמלים ביניהם כדאמרי' לקמן בפרק מי שהי' כשוי: (ד) חנונית. למכור ולקנות בחנות: אפוטרופס. להתעסק בממונו וליטל וליתן מעות שמא ויכול לגלגל עליה אלא עשתה אומנה (י) על פלכה ועל עיסתה: רבי אליעזר אומר. אפילו לכתחלה אלא ע"י גלגול יכול להשביעה על פלכה ועל עיסתה. ואין הלכה כר"ח: (ה) משביע הוא את יורשיה. אם גרשה ומתה ויורשיה תובעים הימנו כתובתה כשבועים שבועת היורשים אלא אקראי בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצינו בין שטרותי' שטר כתובתה פרוע (יא): ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים

פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם [א] בהן זכה בהן. זכתה אשה יותר על כתובתה ובעל חוב יותר על חובו. המותר [ב] ר' טרפון אומר ינתנו לבושל שבהן. ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכלם צריכין שבועה ואין היורשי' צריכין שבועה: (ד) המושיב את אשתו [ג] חנונית או שמינה אפוטרופא ה"ז משביע, [כ] כל זמן שירצ' רבי אליעזר אומר אפי' על פלכה ועל עיסתה: (ה) כתב לה [ל] נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה. נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך. אינו יכול להשביעה

(ס) ל"ל שם"מ לו שטר כתובה דשניהן כושל הן כנגד היתומים: [ע] המותר כו'. מפורש בגמ' דלכ"ע אפי' כולנו נמי דיתמי אי' אפשר לא מהני ומקיקין מיניה ומיידי כו': [י] אמתו כו'. אפי' דינא לאו דוקא באמתי דכל אדם נמי אמילה אותו אפוטרופוס מאביהו כ"ז מילה. כדאמרן בפרק כל הנשבעין כו' והאפוטרופסין ונקט אמתו לרבותא דיין שיש לה להשביעה לבסוף כשתבעה כתובתה. הר"ן: [כ] משביעה כו'. אלא מיבעי מעלו לנוס. רש"י: (ל) נלו' שמוית אותו אלא נתנה לו הכל ולא שייך בזה כדין אמות

אמונה: [ג] כתב לה. וס"ס כאמירה כל שטוח פוטרה דמחילה כאמירה בעלמא סגי. כ"מ: (יא) וכגמ' שהוא מוטן שפרא ומבקש שבועה. ועתו"ס: (יב) כך פרש"י ונעמא אם היה כתיים לין שבעון הלקוחות שפטר זה אינו פרוע והלא לאחר תאמר שהוא פרוע ומקיימנא מנו מיכולה לחזור. כ"י

ניט שְׁוֻוערען דְרִיבֶּער בַּאלד וויא דער פָאטער איז גֶעשטָארבֶּען האבֶּען דיא יורְשים זוכֶה גיוֶען דאס גֶעלט: ג תְּנִיתָ פֵּירוֹת תְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע אַז עֶרד הָט גִילאַנן פֵּירות אָפּ גֶערִיסֶעגע פון דיא עֶרד כָּל הַקּוֹדֵם וָוער עָם חַאפּט פְּרִיעֶר זָכָה בָּהֶן הָאט זוכֶה גיוֶען אין וייא זָכְתָה אִשָּׁה יוֹתֵר מִכְּתוּבָתָהּ אַז דיא אִשָּׁה הָאט גיחַאפּט מֶער וויא איהר כְּתוּבָּה אין וּבַעַל חוֹב יוֹתֵר עַל חוֹבוֹ אָדער דער בַּעַל חוֹב הָאט גיחַאפּט מֶער וויא זיין חוֹב איז הַמּוֹתָר דיא איבֶּערינֶע, רַבִּי טַרְפוֹן וְאָנָט יִנָּתְנוּ לְבוּשֵׁל שֶׁבָּהֶן מָען זאל גֶעבֶּען דֶעם שְׁוואכְסטֶען פון זיין, אויב דיא אִשָּׁה הָאט גיחַאפּט מֶער וויא איהר כְּתוּבָּה זאל מָען דאס איבֶּערינֶע גֶעבֶּען דֶעם בַּעַל חוֹב, אוֹ אויב דער בַּעַל חוֹב הָאט גיחַאפּט מֶער וויא זיין חוֹב זאל מָען דאס איבֶּערינֶע גֶעבֶּען צו דיא אִשָּׁה (ויש"ן ת"ל), רַבִּי עֲקִיבָא וְאָנָט אין מְרַחֲמִין בַּדִּין מָען הָאט ניט רַחֲמָנוּת אין מִשְׁפָּט אֶלָּא יִנָּתְנוּ לַיּוֹרְשִׁין גאר מָען זאל גֶעבֶּען צו דיא יורְשִׁין שֶׁכֻּלָּן צְרִיכִין שְׁבוּעָה וואורום אַלע דאַרפֶען שְׁוועֶרען איידער וויא גֶעמָען וואין הַיּוֹרְשִׁין צְרִיכִין שְׁבוּעָה אָבֶּער דיא יורְשִׁים דאַרפֶען ניט שְׁוועֶרען: ד הַמּוֹשִׁיב אֶת אִשְׁתּוֹ חֲנוּנִית וָוען איינער הָאט גיזֶעצט זיין וויב אין אַגיוועלב (אַקראַם) זיא זאל האַנדלען אוֹ שֶׁמִּינָהּ אַפּוטרופּא אָדער ער הָאט איהר אויף גֶענוּמֶען וויא זאל פִּרְעֶן זיינֶע גישֶׁעפְטֶען חֲדֵי יוֹם מַשְׁבִּיעָה כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה קען ער איהר גֶעבֶּען אַשְׁבוּעָה וואן ווייל אויב זיא הָאט ניט גִינַנְבָּה פון איהם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְאָנָט אֲפִילּוּ עַל פְּלָכָה אויף דֶעם וואס זיא שְׁפִּינְט וְעַל עִיסָתָהּ אוֹ אויף איהר טייג וואס זיא קְנֶעט קען דער מאַן איהר גֶעבֶּען אַשְׁבוּעָה אויב זיא הָאט ניט גִינַנְבָּה פון דֶעם שְׁפִּינֶען: ה כָּתַב לָהּ נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ אַז דער מאַן הָאט גֶעשְׁרִיבֶּען צו זיין וַוייב אִינוֹ יָכוֹל אויף דיר ניט אַרוּיף וואַרפֶען אַנֶדר אוֹ ניט אַשְׁבוּעָה דאס הייסט איך וועל דיך ניט בְּשְׁוועֶרין מיט אַנֶדר אוֹ ניט מיט אַשְׁבוּעָה אַז דיא הָאט ניט גֶענַנְבָּה בֵּיאַיִן מִיר אֵין יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ קען ער איהר ניט גֶעבֶּען אַשְׁבוּעָה אֲבָל מַשְׁבִּיעַ הוּא אֶת יוֹרְשֶׁיהָ אָבֶּער אַז דער מאַן הָאט זיין וַוייב גִינֶט אוֹ זיא איז גִישטָארבֶּען אוֹ דיא יורְשִׁים מָאנֶען איהר כְּתוּבָּה אָדער וואָס הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ אַנֶדערע מֶענטשֶען קומֶען מיט איהר רְשׁוּת מָאנֶען דיא כְּתוּבָּה קען ער וויא גֶעבֶּען אַשְׁבוּעָה, אוֹ וויא שְׁוועֶרען אַז דיא אִשָּׁה הָאט וויא ניט גֶעוואגט פאַר איהר שטָארבֶּען אַז דיא כְּתוּבָּה איז בַּצָּאהֶלְט גיוואָרען, אָבֶּער אַז ער הָאט גֶעשְׁרִיבֶּען נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ אויף זאל ניט אַרוּיף וואַרפֶען אַנֶדר אוֹ ניט אַשְׁבוּעָה, ניט אויף דיר וְעַל יוֹרְשֶׁיךָ אוֹ ניט אויף דיינֶע יורְשִׁים וְעַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתְךָ אוֹ ניט אויף דיא מֶענטשֶען וואס וועלען קומֶען מיט דיין רְשׁוּת גֶעמָען דיא כְּתוּבָּה אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָה קען ער ניט גֶעבֶּען אַשְׁבוּעָה לא תיא

לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה. אבל יורשיו [מ] משביעין א"תה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה. נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ולא על יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה: (ו) הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא. אין היורשין משביעין אותה. ואם נעשית אפוטרופא היורשים משביעין אותה על העתיד לבא. ואין משביעין אותה על מה שעבר [כ]: (ז) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה. עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע ויתמול: על העתיד לבא. שלא עכבה כילה כלום מן העסק שנעשית אפוטרופא עליו לאחר קבורת בעלה דלא מהימא כיה פעור דילה שהרי הנכסים של יתומים הם (יד): על שעבר. על עסק שבחיי בעלה: (ז) לא תפרע אלא בשבועה. דהגפרע מחבירו חייו מדקדק לשוס לב על כל מה שפרעו ווו הוחיל ונפרע במקצת לחסר שנפרעה הכל ורמו הכתב שבוע' עלה כי היכי דתידוק: עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. תקנת חכמים היא כדי להפיס דעתו של בעל ושבועות הללו אע"פ שתקנת חכמים הן אינן אלא

צ"ל: [מ] יורשיו כו'. והם דלא תקן אבל יורשיו וחכמים בדשותו שמשביעין אותה כו' דכ"ם הוא שחכמים בדשותו יכולין להשביע". יעתוי"ט: (יג) ומימא דבר"ש לתקנן מעבדא סר"ב דקשיא מייתא שבועה ומתה קודם שנשבעה אין ליורשים כלום. ומטוה לאב כגון אם נפגרשה ומתה אבל אם נתאלמנה ומתה קודם שנשבעה אין יורשים יורשים כמוהה: (יד) ונשבעה שבועה מפוטרוסין: [כ] שעבר. אם בכר הגיה מדלמיל אלא נגנוב שבוע' מאם לאמעמוני". הגה"ם: הפוגמת כו'. ואפי' לא סמן הנכסים לי אבל כי לא פגים לכיך מיסמון הנכסים לי ואי לא סמין הוחיל ונקטא שבוע.

לבית אביה אר שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא. אין היורשין משביעין אותה. ואם נעשית אפוטרופא היורשים משביעין אותה על העתיד לבא. ואין משביעין אותה על מה שעבר [כ]: (ז) הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה. עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע

מקבר בעלה לבית אביה די אשה וואם ווער מאן האט איר גיפטרת פון אשבועה איז גינאנגען פון מאנם קבר צו איהר פאטער אהיים אוג אין מאנם שטוב איז זיא שוין מער ניט גיווען אז שחזרה לבית חמיה אדער זיא איז גינאנגען צוריק צו איהר שווער ולא נעשית אפטרופא נאר זיא איז ניט גיוואלען קוין גישעפט פירערן אין היורשין משביעין אותה קענען איר דיא יורשים ניט נעבען אשבועה, נאוז אויף דעם חשבון וואס זיא ווייזט זיא האט אוים גיגעבען אויף הכריכים אוג אנדערע הוצאות וואס גיהער צו דער קבורה, דארף זיא אויך ניט שווערען אויב דער חשבון איז ריכטיג נאר מגלויבט איהר אן אשבועה] ואם נעשית אפטרופא אוג אויב זיא האט ווייטער געפירט דיא גישעפטען פון מאן היורשין משביעין אותה על העתיד לבוא קענען איהר די יורשים געבען אשבועה אויף דעם וואס עס וועט זיין אויף דעם האנדעל וואס זיא האט געפירט פון נאך דעם מאנם קבורה ואין משביעין אותה על שעבר אבער זיי קענען איר ניט געבען אשבועה אויף דעם ווס איז גיווען אויף דעם וואס זיא האט גיהאנדעלט ווען דער מאן האט גלעבט: ז הפוגמת כתובתה אם זיא מאכט ווייניגער דיא כתובה, זיא איז מורה אז אביסעל געלט האט זיא שוין גענומען אויף די כתובה לא תפרע נאל זיא ניט אפ גיצאהלט ווערען דיא איבערינע אלא בשבועה נאר זיא מוז שווערען אז דיא איבערינע געלט קומט איהר נאך צו דיא כתובה עד איהר מעידה שהיא פרועה אדער איין עדות נאנט מען האט איהר שוין בצאהלט דיא כתובה אוג דיא אשה נאנט מען האט איהר נאך ניט בצאהלט דיא כתובה לא תפרע אלא בשבועה נאל מען

ניט איהר ולא יורשיה אוג ניט ארע יורשים ולא את הבאים ברשותה אוג ניט דיא מענטשין וואס קומען מיט איהר רשות אבל איהר רשות אבל אבער אז דער מאן איז גישטארבען אוג זיא אליין קומט מאנען די כתובה פון זיינע יורשים, אדער זיא איז אויך גישטארבען אוג ארע יורשים מאנען דיא כתובה פון זיינע יורשים, אדער מענטשין קומען מיט איהר רשות מאנען בייא זיינע יורשים די כתובה אפילו דער מאן האט איהר גפטרת פון אשבועה פון דעסט־ווגען יורשיו משביעין אותה דיא יורשים זיינע געבען אשבועה צו איהר אליין את יורשיה אדער צו דיא מענטשין וואס קומען מיט איהר רשות, ווארום דער מאן האט זייא נאר גפטרת פון אשבועה פון זיך אליין עד זאל זייא ניט געבען אשבועה אבער פון זיינע יורשים אז זיינע יורשים זאלין ניט געבען אשבועה האט ער זייא ניט גיפטרת, אבער אז ער האט געשריבען בדר ושבועת אין לי ולא ליורשי ניט איך אוג ניט מיינע יורשים ולא לבאים ברשותי אוג ניט דיא מענטשין וואס וועלען קומען מיט מיין רשות, קיינער זאל ניט ארויף ווארפען ניט אנדר אוג ניט אשבועה עליך ניט אויף דיר ועל יורשיך אוג ניט אויף דיינע יורשים ועל הבאים ברשותיך אוג ניט אויף דיא מענטשין וואס וועלען קומען מיט דיין רשות אינו יכול להשביעה קען טען איהר ניט געבען אשבועה לא הוא ניט ער ולא יורשיו אוג ניט זיינע יורשים ולא הבאים ברשותו אוג ניט די מענטשין וואס קומען מיט זיין רשות לא אותה ניט צו איהר ולא יורשיה אוג ניט צו איהרע יורשים ולא הבאים ברשותה אוג ניט צו די מענטשין וואס קומען מיט איר רשות: ן הלכה

כמין של תורה בנקיט' חפץ שכל שבועו' שתקנו במשנה כמין של תורה הן: מנכסים משועבדים. משום דאי הוי נכי מן הלוה נוסיף והוה טעין ליה אשתכע לי דלא פרעתיך משכיעין ליה ואתן טעטין בשביל לקוחו' דלמא אלא בשבועה. מנכסי יתומי' ומנכסי' משועבדין (ס) ושלא בפניו. לא תפרע אלא בשבועה: (ח) הכוגמת כתובתה כיצד. היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה. לא תפרע אלא בשבועה. עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד. היתה כתובת' אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. מנכסים משועבדים כיצד. מכר נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה. מנכסי יתומים כיצד. מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה. ושלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו אינה נפרעת אלא בשבועה. ר' שמעון אומר כל זמן שהיא תובעת כתובתה. היורשין משביעין אותה.

רש"י: (טו) וכך דינא מיתמר בגמ' דשבועות נכי שפ"מ דעלמא מש"ה אסברה להו בלוה ולא בבעל שסופן כי בגנב הכתובה אע"ג דמשתבעו בה קיימא. תוי"ט: [ס] ושלא בפניו. כשהיא מוציאה כתובה ונ"ל והיה בעלה במקום רחוק בעלה ולא נידסה לא הפרע מן הכתובה לפי שהטיקר אללנו לא נתנה כתובה לגבות ממיים אבל יש לה מזונות. הר"ס: (טז) מש' בגמ' דר"ש ס"ל לאתא שאול בן מרים דאמר כין. דלא נדל כין נקי נדל כו' אין משכיעין אותה אבל מה שעשה שהלי אמרו מכמיים הנא ליפרע מנכסי יתומי' לא תפרע אלא בשבוע' וסרש"י דלעול' יוכיים משכיעין אותה אם מת הוא והיא נפרעת מהם: (יז) ואיש לן למימה דהאי דיקא אין היוכיים כו' לאו דיקא דה"ל הוא עלמו כו' ואיילי ריש דעלמא חובעת כתובתה דתפס יוכיים דיקא. תוי' אמי סיפא

איהר נ"ט בצאהלען די כתובה סיידען זיא שווערט אפ צו לייקענען דעם עדות מנכסי יתומים אדער דער מאן איז גישטארבען אונ זיא קומט געמען דיא כתובה פון זיינע יתומים ומנכסים משועבדים אדער זיא קומט געמען דיא כתובה פון דיא מענטשען וואס האבען גיקופט דעם מאנס פעלדער ושלא בפניו אדער זיא קומט מיט אגט אונ וויל נעמען דיא כתובה פון מאנס פערמעגען אונ דער מאן איז אבער גיטא, ער איז אוועק אין אנווייס לאנד לא תפרע אלא בשבועה זאל זיא ניט גיצאהלט ווערען די כתובה נאר מיט אשבועה אז זיא האט נאך ניט גענומען דיא כתובה: (ח) הכוגמת כתובתה כיצד וויא מיינט מען זיא מאכט ווייניגער דיא כתובה היתה כתובתה אלף זוז איר כתובה איז גיווען אויף טויזענד גילדען ואמר לה התקבלת כתובתיך אונ דער מאן זאגט צו איהר דוא האסט שוין אפ גענומען די כתובה היא אומרת לא התקבלתי אלא מנה אונ זיא זאגט איך האב ניט מער גענומען נאר הונדערט גילדען לא תפרע אלא בשבועה זאל זיא ניט גיצאהלט ווערען די ניין הונדערט גילדען נאר מיט אשבועה זיא זאל שווערען אז איהר קומט נאך ניין הונדערט גילדען עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד וויא מיינט מען איין עדות זאגט זיא האט שוין אפ גענומען די כתובה היתה כתובתה אלף זוז איר כתובה איז גיווען טויזענד גילדען ואמר לה אונ דער מאן זאגט צו איהר התקבלת כתובתיך דוא האסט אפגענומען דיין כתובה היא אומרת לא התקבלתי אונ זיא זאגט איך האב נאך אפ גענומען זעד אחד מעידה שהיא פרועה אונ איין עדות זאגט מען האט איהר בצאהלט דיא כתובה לא תפרע אלא בשבועה זאל מען איהר ניט בצאהלען

דיא כתובה סיידען זיא שווערט אפ צו לייקענען דעם עדות מנכסים משועבדים בצד וויא מיינט מען זיא קומט אפ גיצאהלט ווערען פון פארקויפט פעלדער מכר נכסיו לאחרים דער מאן האט פארקויפט זיינע פעלדער צו אנדערע מענטשען והיא נפרעת מן הלקוחות אונ זי קומט געמען כתובה פון די מענשען וואס האבען דיא פעלדער גיקופט לא תפרע אלא בשבועה זאלען זייא איהר ניט געבען דיא כתובה ביז זיא וועט שווערען אז זיא האט נאך ניט גענומען דיא כתובה מנכסי יתומים ביצד וויא מיינט מען זיא קומט געמען דיא כתובה פון יתומים מת דער מאן איז גישטארבין אונ הט גילזען זיין פארמעגין צו זיינע יתומים והיא נפרעת מן היתומים אונ זיא קומט געמען דיא כתובה פון דיא יתומים לא תפרע אלא בשבועה זאל מען איהר ניט צאהלען דיא כתובה ביז זיא וועט שווערען אז דער מאן האט איר נאך ניט גיצאהלט דיא כתובה שלא בפניו ביצד וויא מיינט מען זיא קומט געמען די כתובה ווען דער מאן איז ניטא הלך לו למדינת הים דער מאן איז גינאנגען אין אנווייטע מדינה אויף דעם ים והיא נפרעת שלא בפניו אונ זיא זאגט דער מאן האט איהר גינומ אונ זיא וויל גיצאהלט ווערען דיא כתובה ווען ער איז ניטא אינה נפרעת אלא בשבועה זאל זיא ניט גיצאהלט ווערען נאר מיט אשבועה זיא זאל שווערען אז זיא האט נאך ניט אפ גענומען די כתובה. רבי שמעון זאגט אפילו דער מאן האט איהר געשריבען אז ער פטרה איהר פון אשבועה פון זיך אונ זיינע יורשים פון דעסטוועגען כל זמן שהיא תובעת כתובתה צו יעדער צייט וואס זיא מאנט דיא כתובה פון דיא יורשים היורשין משביעין אותה

ירושלים. פוסק: (ים) וכ"ה פוסק הלכה כמותו: [ע] גט פלוני כו'. גמ' מפרש דקדקינן לגיעלא וכותבין מגביה גיעלא דלן דקדקנוהו לגו עשוה דניסא הוא פלגא דלא מהדר ומגבה ניס זימנא אחריתא והלכך הוליא והוליא אגב ולא נקדע גוכס כתובתה: (יא) אמ"ג דקי"ל כותבין סוכר עשוה דליעגא והמזיגה לו סכתובה. סלין: [פ] אבל סוכרי. ולא מכמיה לגו ד"ל דכותבין שוכר שבולכן נסרוע ע"י שוכר. אלא אפי' גמ"ד אין כותבין אחי' מאבי' דכיון דמאבא' אמין לוחבי' אייני' הלכך כשהוליה נגו אף ע"ג דאמן דאיהו כתב לה כתובה אינו נאמן אלא מ"ב הכיח עדים שכתב וכיון דלא אייתי אסדי אמרי' ליה ציל אגב וכיון אסדב ביקש לכתוב לו שוכר. פוי"ט: [ל] לא יפרעו. ולאמרין מוסקה כגמרא אב"ע כאמין אף עידי ניכוסין מגו דיכול לומר לא גלאמיה יכול לומר גלאמיה ונתתי לה כתובה. ומתוי"ט: [ק] שני ניסין וכ"כ. מרש"י אמן כתובה לאשוכה קדמה לגמן גם לאמון ואמן כתובה אינה קודם לגמ שני נוכה כ' לכוכוה אבלי גלאמון ולא כתובה אינה אבל קדמו כ' בכתוכות לגמ לאמון לא אבלי בהמזיגה ולא כתב לה כתובה אינה אבל קדמו כ' ואמן כסיפא כ' כתובות אינה נוכה אלא מ' כו': [ר] כ' כתובות גמ. מי' בגמ': [ש] כתובה וכ' ניסין כתובה בכמוליין בראשונה ובגילגה ובמזיגה ולא כתב לה כתובה ומוכר ובגילגה. ומיתה ומידי מיכה יכולה לגבות אחי כתובות מ'

ד"ה ומחלוקתו דאמר לעיל כמהני' מהכיפה כל זמן שירלה ואין הלכה כר"ש (יח): (ט) הוציאה גט ואין עמה כתובה. במקום שאין כותבים כתובה וסומכים על תנאי כ"ד (יט): גובה כתובתה. דתנאי כתובה מעכבה כ"ד

ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה: (ט) הוציאה [ע] גט ואין עמה כתובה. גובה כתובתה. כתובה ואין עמה גט. היא אומרת נאבד גיטי והוא אומר אבד שובדי [פ]. וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו [ג] לא יפרעו. רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך. אשה גובה כתובתה שלא בגט. ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול. שני גיטין [ק] ושתי כתובות. גובה ב' כתובות. שתי כתובות [ר] וגט אחד. או כתובה [ש] ושני גיטין. או כתובה וגט ומיתה. כלום אלא כ"ד תוכיין: הרי אלו לא יפרעו. הייטיק שמא ככר נכתה כתוכתה וזה הממיתתו שביעית: מן הסכנה. שגזרו שכו"ס על המלו' והיו ירלות' לשמוד גיטיהן ומשקלתו מורפתו וכן פרוזבולהן:

איהר דיא יורשים געבען אשבועה ואם איינה תובעת כתובתה אונ אז זיא מאגט ניט דיא כתובה איז תיורשין משביעין אותה קענען איהר דיא יורשים ניט געבען אשבועה אפילו דער מאן האט איהר ניט גיפטרת פון אשבועה: ט הוציאה גט אשה ברייגגט אגט צו ווייזען אז דער מאן האט איהר גיגט אונ זיא מאגט דיא כתובה וזין עכה כתובה אונ דעם שטר כתובה האט זיא ניט וואורום אין דער שטאט איז גיווען דער מנהג מען האט ניט געשריבען כתובות צו ווייבער אונ דער מאן וואגט ער האט איהר שוין בצאהלט די כתובה איז דער מאן ניט בענגוויבט נאר טבה כתובתה זיא געמט אפ איהר כתובה אן דעם שטר כתובה כתובה וזין עמה גם זיא ווייזט דעם שטר כתובה אונ האט ניט דעם גט היא אומרת אבד גטי זיא וואגט מיין גט איז פאר־לארען גיוואורען והוא אומר אונ ער וואגט אבד שובדי איך האב פארלארען דאס קוויטעל ואם האסט מיר גיגעבען צו ווייזען אז דיא האסט שוין אפ גענומען בייא מיר דיא כתובה וכן בעל חוב שהוציא שטר חוב אונ אגאי איז דער דין אז אמלוה ברייגגט אנועכבסעל ואין דעם יאהר ואם איז שטמה אז מען האט בייא איהם גיבארגט געלט ואין עמו פרוזבול אונ דער מלוה האט ניט אפרוזבול, דער דין איז שבועית ודער זיבעטער יאהר ואם ער איז שטמה מאכט פארפאלען אלע חובות, אמלוה מאר ניט מאגען בייא דעם לוה דאס געלט ואם ער איז איהם שולדיג סייען דער מלוה גיט אייניק די וועכסלען צו בית דין אונ ער שרייבט אז ער גיט זייא דיא חובות זייא זאלען אפ געמען ווען זייא וויקען, דאס הייסט פרוזבול, וואגט דער מלוה ער האט גיהאט אפרוזבול נאר ער האט אים פארלארען, מעג ער מאגען דעם חוב, אונ דער לוה זאגט ער האט ניט גיהאט אפרוזבול האט שביעית גימאכט פארפאלען דעם חוב הרי אלו לא יפרעו זאלען זייא ניט נצאהלט ווערען. צי די אשה גיט מען ניט דיא כתובה מאמער האט זיא שוין אפ גענומען דיא כתובה, אונ דעם מלוה צאהלט מען ניט דעם חוב מאמער האט ער ניט גיהאט אפרוזבול מאר ער ניט מאגען דעם חוב, רבן שמעון בן גמליאל זאגט בן הסכנה ואילך פון דער סכנה אונ ווייטער וואס דיא אומות האבען גוזר גיווען מען זאל ניט גטין אונ מען זאל ניט מאכען אפרוזבול, אונ אז אשה איז גגט גיווארען אדער אמלוה האט גימאכט אפרוזבול האט מען דעם גט אדער דעם פרוזבול באלד פאר ברענט אשה גובה כתובתה שלא בגט געמט אשה די כתובה אן אגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול אונ אמלוה געמט אפ זיין חוב אפילו ער ווייזט ניט זיין פרוזבול שני גטין ושני כתובות אשה וואס האט צוויי גטין זיא זאגט דער מאן האט איר גגט אונ צוריק גענומען אונ נאך אמאל גגט, אונ זיא האט צוויי כתובות, די ערשטע כתובה אונ די אנדערע כתובה גובה שתי כתובות געמט זיא צוויי מאל כתובה שתי כתובות וגט אחד אז זיא האט צוויי כתובות אונ נאר איין גט אונ ביידע כתובות זענען געשריבען פאר דעם גט געמט זיא נאר איין כתובה ווארום עס קען זיין דיא אשה האט גיזאגט זיא האט פאר לארין די כתובה אונ דער מאן האט איר גגלויבט אונ האט איהר געשריבען נאך אכתובה אונ איצט האט זיא צוויי כתובות או כתובה ושני גטין אדער

אינה גובה אלא כתובה אחת. שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה מחזיר. קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שעל מנת כן [ת] קיימה. גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה:

כתובת גירושין ומתה כתובת אלמנות. רש"י: [ת] שעל מנת כן כו'. ולא לגילי מלתא קיימי דלא שתפרוף מן הלקוחות דבשל מוקדם הוא דקסן פירוי יכול לשעבד ופסול לפרוף מן הלקוחות וכגמרא נמי דלא סגו מלא מנה ומתחיים מכל פוספס פין לא. ומתוי"ט

צַיִן כְּתוּבָּה אוּנ צְוַוייא נָמֶן דֶער מַאן הָאט איהר גִינָגט אוּנ הָאט איר צוּרִיק גֶענוֹמֶען אוּנ הָאט איר נָאך אַמָאהֶל גִינָגט מָאנַט זִיא צְוַוייא מָאהֶל כְּתוּבָּה אַיִין מָאהֶל צוּ דֶעם עֶרְשְׁטֶן גָט אוּנ אַיִין מָאהֶל צוּם אַנְדֶערֶן גָט, אוּנ זִיא הָאט נָאר אַיִין כְּתוּבָּה וָוֶען עֶר הָאט מִיט איהר נָאך אַמָאהֶל חַתוּנָה גֶעהַאט הָאט עֶר איהר קֵיין כְּתוּבָּה גֶעגֶעבֶּן) אוּ כְּתוּבָּה וְגָט וּמִיתָה אָדֶער אַיִין כְּתוּבָּה אוּנ אַיִין גָט אוּנ עֵדוּת אַז עֶר אִיז גֵישְׁטוֹרְבֶּען דֶער מַאן הָאט איהר גִינָגט אוּנ הָאט איהר צוּרִיק גֶענוֹמֶען אוּנ נָאכדֶעם אִיז עֶר גֵישְׁטוֹרְבֶּן, זִיא מָאנַט צְוַוֵיי מָאהֶל כְּתוּבָּה אַיִין מָאהֶל פוּן דִי עֶרְשְׁטֶע חַתוּנָה דָאס צְוַוייטֶע מָאהֶל צוּ דִיא אַנְדֶערֶע חַתוּנָה, אוּנ דֶער מַאן הָאט אִיר צוּ צְוַוייטֶע חַתוּנָה־קֵיין כְּתוּבָּה גֶעגֶעבֶּן אֵינָה טוֹבָה אֶלָּא כְּתוּבָּה אַחַת נֶעמֶט זִיא נָאר אַיִין כְּתוּבָּה שֶׁהִמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחֱזִירָהּ דֶער וָואס גָט אַ וַוייב אוּנ נֶעמֶט זִיא צוּרִיק עַל מְנַת כְּתוּבָּה הָרִאשׁוֹנָה מַחֲזִירָה נֶעמֶט עֶר זִי צוּרִיק אוֹיף דֶעם תְּנַאי אַז זִיא זָאל נָאר הָאבֶּן

גמרא כתובות דף פו ע"א

סלכה ה' כלה כלי סתילון דף"ת דמלכות דבריסה השתפא

אמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי לאשה מסלקינן לה בארעא האי כדיניה והאי כדיניה ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבעל חוב יהבינן ליה ולא יהבינן לאשה מ"ט יותר ממה שהאיש רוצ' לישא אשה רוצה להנשא.

אָמַר אֲמִימַר מִשְׁמֵיהּ דְּרַב חָמָא אַמִּימַר הָאט גִיזָאגט פוּן רַב חָמָא'ס וָוֶעגֶן הַאי מַאן דְּאִיכָּא עֲלֵיהּ כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב דֶער מֶענְטש וָוָס הָט אוֹיף זִיך צוּ צָאהלֶין זַיין וַוייב דִיא כְּתוּבָּה, אוּנ צוּ אַמְלֶוֶה זַיין חוֹב אִית לֵיהּ אַרְעָא וְאִית לֵיהּ זוּזֵי אוּנ עֶר הָאט פֶעלְדֶער אוּנ עֶר הָאט גֶעלְט לְבַעַל חוֹב מְסַלְּקִינָן לֵיהּ בְּזוּזֵי דֶעם בַּעַל חוֹב דַארְף מֶען צָאהלֶין מִיט גֶעלְט לְאִשָּׁה מְסַלְּקִינָן לָהּ בְּאַרְעָא דִיא אִשָּׁה בַּצָאהלְט מֶען מִיט פֶעלְד תַּאי כְּדִינָהּ וְהַאי כְּדִינֵיהּ דֶעם מַלְוֶה גִיט מֶען וִוי זַיין דִין אִיז, מֶען הָאט בֵּיי אִים גִיבָּארְגְט גֶעלְט דַארְף מֶען אִים צוּרִיק גֶעבֶּן גֶעלְט, אוּנ צוּ דִי אִשָּׁה גִיט מֶען וִוִיא אִיר דִין אִיז זִי הָט זִיך פַּרְזִיכֶערְט אוֹיף דֶעם מַאנְט פֶעלְדֶער (אוּנ קֵיין גֶעלְט הָאט זִי אִיהם גִיט גֶעגֶעבֶּן אוּנ אֲפִילוּ דֶעם נַדָן וָואס גֶעגֶעבֶּן דֶעם מַאן וָוָס דָאס אִיז אֵיינגִישׁאצְט גֵינוּאַרִין אִין דֶר כְּתוּבָּה הָאט דֶער מַאן בַּאלְד זוֹכֶה גִינוֹען אִין אִיהר נַדָן,

כתובת גירושין ומתה כתובת אלמנות. רש"י: [ת] שעל מנת כן כו'. ולא לגילי מלתא קיימי דלא שתפרוף מן הלקוחות דבשל מוקדם הוא דקסן פירוי יכול לשעבד ופסול לפרוף מן הלקוחות וכגמרא נמי דלא סגו מלא מנה ומתחיים מכל פוספס פין לא. ומתוי"ט

דִיא עֶרְשְׁטֶע כְּתוּבָּה, אוּנ עֶר גִיט אִיהר נִיט אַ נַייֶע כְּתוּבָּה אַצְוַוייטֶע קָפָן שֶׁהִשִּׁיאוֹ אָבִיו אַ קָטָן וָואס דֶער פָאטֶער הָאט אִיהם חַתוּנָה גֶמַאכְט אוּנ הָט גֶשְׁרִיבֶּן פוּן זַיינֶעט וָועגֶן אַכְּתוּבָּה צוּ זַיין וַוייב אוּנ דֶר קָטָן אִיז שׁוֹין גְרוֹיס גִינוֹאַרִין כְּתוּבָּתָהּ־קַיֶּמֶת בְּלַיְיבְּט דִיא כְּתוּבָּה וִוִי זִי אִיז גֶשְׁרִיבֶּען גִינוֹאַרִין שֶׁל מְנַת כֵּן־קַיֶּמֶת אוֹיף דֶעם הֶנְאַי הַאלְט עֶר אִיהר פַאר אַוַוייב פוּן דִי עֶרְשְׁטֶע קִידּוּשִׁין, אוּנ בְּשַׁעַת דִיא קִידּוּשִׁין אִיז דָאך דִי כְּתוּבָּה גֶשְׁרִיבֶּען גִינוֹאַרִין, אַזוֹי וִוִי דִי עֶרְשְׁטֶע קִידּוּשִׁין בְּלַיְיבִּין אַזוֹי בְּלַיְיבְּט דִיא עֶרְשְׁטֶע כְּתוּבָּה נַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ אֲבָל אִם הָיוּ אַיִן וַוייב דָאבֶּען זִיך כְּתוּבָּה־קַיֶּמֶת אִיהר כְּתוּבָּה וָוָס עֶר הָאט גֶשְׁרִיבֶּען וָוֶען זַיינֶע וָעגֶן נָאך גִיוֶען עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּלַיְיבְּט שֶׁל מְנַת כֵּן־קַיֶּמֶת אוֹיף דֶעם תְּנַאי פוּן דִי עֶרְשְׁטֶע כְּתוּבָּה הָאלְט עֶר אִיהר פַאר אַוַוייב, וָוָארוּם וָוֶען גִיט וָואלְט עֶר דָאך אִיהר גֶשְׁרִיבֶּען אַ נַייֶע כְּתוּבָּה:

רש"י

האי כי דיניה. זה הלוה מעות וזו סמכ' על שעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי לאן כרגל הביטומין בכתוב'. הוא זכה בהן מיד וזו נרפתן עם הכתובה על שעבוד הקרקע: ולא חזיא אלא לחד. אין בה אלא כדי לא' מהן: לבעל חוב יהבינן. שלא תגעול דלת: יותר משהאיש רוצה וכו'. ולא חייביין לומר משום חיבת. ודוקא שהשפרות נכתבו ביום אחד אבל אם קדמה זמן הכתובה היא גובה: ודאי

ודאי דאמריתו וכו'. ל' שאלה הוא אמת הוא שמעתי שתחם תומרים דכר זה של תימה דמסרתיון ליה לנוה לתכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע: תולה מעותיו בנכרי הוה. מעות הי"ל לפרוע ואמר של נכרי הם: פריעת ב"ח מצוה. מלוה עליו לפרוע מוכו ולאמת דכריו דכתיב הן לדק שיהא הן שלך לדק ולאו שלך לדק: בד"א. לוקה מרכעים: מבין אותו. קולס שעבר על העשה ויש בידו לקיים:

א"ל רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתון משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא ואית ליה בעל חוב ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרינן ליה זיל זבין אנת ואייתי הב ליה אמר ליה לא אמר ליה אימא לי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה תולה מעותיו בעכו"ם הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי למעבד מצוה מאי אמר ליה תנינא בד"א במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו נוטל מכין אותו עד שתצא נפשו:

דער דין איז נאר אז דער שטר פון מלוה און דיא כתובה זענען ביידע געשריבען גיוואירן אין איין טאג דאמאלס גיט מען אנועק די פעלד צום מלוה און גיט צו דער אשה אבער אויב די כתובה איז געשריבען גיוואירן פאר דעם שטר פון מלוה געמט דיא אשה דיא פעלד] אמר ליה רב פפא לרב חמא רב פפא האט גזאגט צו רב חמא תדאי דאמריתו משמיה דרבא איז דאס אמת אז איר האט גיזאגט פון רבא'ס ווענען האי מאן דמסקי ביה זוזי דער מענטש וואס מען קאנט ביי אים געלט יאית ליה ארעא ויאית ליה בעל חוב און ער האט אפעלד און האט אז בעל חוב ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה צו באצאהלען אחוב אמר לא ניחא לי למעבד מצוה אז דער לוה זאגט איך וויל נים טאהן די מצוה, איך וויל נים בצאהלען דעם חוב מאי ויש איז דער דין אמר ליה האט רב פפא גיזאגט צו רב כהנא תינא מיר האבען גילערינט דעם דין בשה דברים אמורים ענען זענען די רייד גיזאגט גיוואירן אז מען שלאגט נאר פערציג מלקות בשצות לא תעשה אז ער האט גיטאהן אזויא אזאך וואס דיא תורה האט גיזאגט מען זאל דאס נים טאהן אבל בשצות עשה אבער אז ער וויל נים טאהן אזוי אזאך וום האט האט גיבאטען מען זאל יוא טאהן בנו שאומרים לו עשה סוכה דהיינו מען זאגט צו אים ער זאל מאכען אסוכה ואינו עושה און ער מאכט נים, אדער מען זאגט צו אים עשה לולב זאלסט נעמען סוכות אלולב ואינו עושה און ער וויל נים נעמען דעם לולב אום סוכות מכין אותו שלאגט מען אים ביז ער שמארבט, אדער ער איז מקיים דיא מצוה, בייא דעם לוה איז אויך אזויא מען שלאגט אים אדער ביז ער בצאהלט, אדער ביז ער שטארבט:

שלא בחזקן ווייל ער האט גיטאהן נים ווי מען דארף לעיכך עשו בו שלא כהוגן דרבער האט מען מיט איהם אויך גיטאהן נים ווי מען דארף, מען האט איהם גענייט ער זאל פרקויפען די פעלד און זאל דעם מלוה בצאהלין מיט געלט. אבער דער לוה וואס האט קיין געלט נאר ער הט אפעלד און וויל זיא געבין דעם מלוה פאר זיין חוב, מוז דער מלוה געמען די פעלד אמר ליה רב כהנא לרב פפא רב בהנא האט גיזאגט צו רב פפא לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה נאך דיר נאך וום רוא זאגסט עס איז אמצוה צו באצאהלין אחוב אמר לא ניחא לי למעבד מצוה אז דער לוה זאגט איך וויל נים טאהן די מצוה, איך וויל נים בצאהלין דעם חוב מאי איז דער דין אמר ליה האט רב פפא גיזאגט צו רב כהנא תינא מיר האבען גילערינט דעם דין בשה דברים אמורים ענען זענען די רייד גיזאגט גיוואירן אז מען שלאגט נאר פערציג מלקות בשצות לא תעשה אז ער האט גיטאהן אזויא אזאך וואס דיא תורה האט גיזאגט מען זאל דאס נים טאהן אבל בשצות עשה אבער אז ער וויל נים טאהן אזוי אזאך וום האט גיבאטען מען זאל יוא טאהן בנו שאומרים לו עשה סוכה דהיינו מען זאגט צו אים ער זאל מאכען אסוכה ואינו עושה און ער מאכט נים, אדער מען זאגט צו אים עשה לולב זאלסט נעמען סוכות אלולב ואינו עושה און ער וויל נים נעמען דעם לולב אום סוכות מכין אותו שלאגט מען אים ביז ער שמארבט, אדער ער איז מקיים דיא מצוה, בייא דעם לוה איז אויך אזויא מען שלאגט אים אדער ביז ער בצאהלט, אדער ביז ער שטארבט:

זוהר שו דף לא ע"ב תי"ם דמליליה יוד הא ואו הא

ביומא שכישמאה דמנ הוא סיומא דדינא דעלמא ופתקין נפקין מכי מלכא וגבורין מתפרי ומסתיימין בהאי יומא ושרבי נחל (תליין) בהו ובעיגן לאתערא גבורין למיא ולסחרא ז' זמנין לרוואה להאי מזבח ממיא דילהק כגון דאתמליא מיא האי כירא דילהק וכד הוא אתמליא כל עלמא אתברכא במיא. ובהאי יומא גבורות בעיגן למיא ולסיימא לון לכתר. דהא בהאי יומא מסתיימי דינא. וכג"כ בעיגן לכשפא לון בארעא ולסיימא לון דלא משתכחי דהאי יומא אתערתא ומיומא הוא וע"ד אתערותא ומיומא הוא דעבדינן בערבי נחל. אמר ר' חייא ודאי הכי הוא וספיר. ושרבי נחל מסטרא דנחל נפקי נגדולן. ובהאי יומא מתערי ומסיימי. בהאי יומא כתיב (בראשית כז) ויבא יצחק ויחפור את בארות המים. בארות כתיב חסר. ויבא מהו ויבא מלא יומא קדמאה דירחא דירחא הוה בכל עלמא ויצחק קיימא לכרסייה למידן עלמא בהאי יומא. ויבא יצחה לאתערא דינין ולסיימא דינין. ויחפור את בארות המים לאתרקא גבורין לכנפת

ישראל לאתערא למיא דהא מיא כגבורה נתתין לעלמא. ובגין דאינון גבורין לא נתתין אלא כעיבא ורוחא דעיבא לא נייח
רוחיהון דקיימי עלמא אלא בגין דעלמא אתעריך להו. מאי טעמא. בגין דעלמא כד לא אתערו וכלא כעי הכי. בגי
כך כלא בעובדא תליא מלתא. וע"ד כהנא בעובדא ותקונא דאיהו עביד לתתא אתערו עלאין ותתאין לתקונא ל
ומתתקני על ידוי. א"ר יוסי הא תינוק הערבה דדמיא לשפוון בהאי יומא מאי היא. א"ר חייא אע"ג דלדרגא הוא
לאתי הכי הוא ודאי. דהא בהאי יומא בשפוון תליא. בהאי יומא סקיד מלכא למיכב פתקין לסגיאין ומסתיימי דיני
ואסתיים ליגא ביגא מעלמא. ביומא קדמאה דירחא דירחא אירוחא הוא ובהאי יומא הא אתמר. ת"
ביומא דא שלמין ומסתיימי ממין מכו"ס ברכאן דלהון ובראן בדינא ויסראל ביומא דא מסיימי דיינין דלהון ובראן בברכתי
דהא ליומא אתמרא ומיגין לאסתפקא במלכא לגמלא מני' ברכאן לכל שתא. ובהאי חדוותא לא משתכחי במלכא אלא
ישראל בגלוייהון ומאן דיתיב עם מלכא ונטל ליה בלמודיה כל מה דבעי שאיל ויסיב ליה וע"ד ישראל ברכאן ומתיין מכו"ל
מקיימי. וע"ד כתיב (מלאכי ג) והבחתי אתכם אמר יי' וגו'. א"ל הא מתיגא ליה לעמנו בשלוה במלכו בברכין עלאי
ותליגן על עלמא ואת אמרת (שם) ואתם את הריגו שמתה. א"ל בכל אתר הכי הוא. כיון דמלכא קדישא גזר גזירה ו
סגיגא גזירה בפתקיה קרא אסריך כמה דאתעביד. וע"ד ואתם את הריגו שמתה הא שויתי בפתקא דילי. וכן כל מינו
מכן דגזר עלייהו דיסראל דכתיב (יחזקאל יז) אני יי' דברתי ועשיתי:

מוסר

שערי קדושה ח"ב שער ו

מאכלות אסורות ידוע כי אפי' אם אנאסם בן מאקלין כמ"ם ולא
תאקלו אם נאסתיכם ולא עוד אלא שהפלכ מכן נקלא
קדוש כמ"ם ולא תאקלו אם נאסתיכם וגו' ואתקדשתם וגו' כי אני
ס' אמצלם וגו' וסיימם קדושים כי קדוש אני. ידענא כי הקדושים
מגיאים לידי רוח הקדש. אמנם אם הוא נאקל או הוא מרע"ל
בשעה שאמר הקב"ה לא תאכל נזדמנו כל הטעלם וכו'. ונאמר
המגיע אלין מאקומה ומעמודים יפאלגון והסיסון מנקם לעלמא
ולשלוף

קרבן צבור או קרבן יחיד או בבש יולדת. ואילו של

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הר"מ הל' מעשה הקרבנות פרק ב

(א) היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכ ם והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחו נסכים אינה מעונה לא תנופה ולא הנשה ולא לבונה. אבל מעונה מלח וכולה נ"רפת על מזבח החיצו ויו ג זך היין על המזבח ואין נותנין אותו על האש אלא מגביה ירו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין: (ב) אי מעון נסכים אלא עולת בהמה ושלמים כלבד בין הי כהן גדול הואיל והן עולות מעונין נסכים אבל העוף

(א) חַיִּין וְחִסֹּלֶת שֶׁמְּבִיאִין עִם הַקָּרְבָּן הֵן הַנִּקְרָאִים נְסָכִים דְּיָא
וְיַיִן אוּנְ דִי מֶעְהַל וּם מָעַן בְּרַיְינְגְּנְ מִיט אַקְרְבָּן
דָאם וֶוערְט גֶערוּפְן נְסָכִים חֲסֹלֶת לְבַדָּהּ אוּנְ דִיא
מֶעהַל אַלַיין נִקְרֵאת מִנְחַת נְסָכִים וֶוערְט גִירוּפְן מִנְחָה
נְסָכִים וּמִנְחַת נְסָכִים אֵינָהּ מְעוּנָה לֹא תְנוּפָה וְלֹא הַנָּשָׁה וְלֹא
לְבוֹנָה דִי מִנְחַת נְסָכִים דַארְף מָען נִיט אוֹיפְהַייבִּין,
אוּנְ נִיט צוּ טְרָאגֶן צוּם מִזְבֵּחַ, אוּנְ נִיט גֶעבִּין אוֹיף
אִיהֶר בְּשָׁמִים אֶבֶל מְעוּנָה מֶלַח אָבֶער מָען דַארְף אִיהֶר
וַאלְצִין מִיט זַאלְץ וְטוֹלְה נִשְׂרֶפֶת עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן אוּנְ דִי
נַאנְצֶע מֶעהַל דַארְף מָען פַּרְבְּרֶענֶן אוֹיף דֶעם אוֹיס־
וַויינִינְסְטֶען מִזְבֵּחַ וְיִתְנַסֵּךְ הַיַּיִן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ אוּנְ דִיא
וַויין זַאל נִיגֶאסִין וֶוערִין אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ הַיַּיִן נִיטְן
אוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ מָען נִיטְן נִיט דִי וַויין אוֹיף דֶעם פֵּיעֶער
אֶלָּא סָבִיב יָדוּ נָאר עֶר נִיטְן אוֹיף דֶעם פּוּרְאבֶּעגֶנְט וְיוּצַק עַל
תְּיסוֹד אוּנְ עֶר נִיטְן אוֹיף דֶעם פּוּרְאבֶּעגֶנְט פּוּן מִזְבֵּחַ
וְהוּא יוֹרֵד לְשִׁיתִין אוּנְ דִי וַויין גֵיים אַרָאפּ בֵּיז אִין אָב־
גְרוּנְד פּוּן דִי עֶרְד: (ב) אֵין פָּטוּר נְסָכִים אֶלָּא עוֹלַת בְּהֵמָה
וּשְׁלָמִים בִּלְבַד אֲלָא קָרְבָּנוֹת דַארְפִין נִיט נְסָכִים, נָאר
אַעוֹלָה וואם זִי אִין אַבְּהֵמָה, אוּנְ שְׁלָמִים, זַיי דַארְפֶן
נְסָכִים בֵּין הָיָה קָרְבָּן צִבּוּר סַיי דֶר קָרְבָּן אִין פּוּן אַ צִבּוּר
אוֹ קָרְבָּן יָחִיד אָבֶער דֶער קָרְבָּן אִין פּוּן אַאיינְצֶעלְנֶעם
מֶענְטְשׁ אוֹ בְּכֶבֶשׂ יוֹלֶדֶת אָבֶער דֶער שֶׁעפּס וואם אַנְגֶע־
וַויינִיגְטֶן בְּרַיינְגְּנְט דַארְף מָען אַלְץ בְּרַיינְגֶען נְסָכִים
וְאִילוּ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל אוּנְ דֶער כֹּהֵן גָּדוֹל
בְּרַיינְגְּנְט הוּאִיל וְהֵן עוֹלוֹת מְעוּנִין נְסָכִים אֲבָל הָעוֹף

נסכים

בְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת יָדוּעַ כִּי אֲפִילוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַן מִשְׁקְצִין דְּיָא
אַלְע עֶסִינְגְווארְנְ וואם נָאט דָאט גֶעאַסְרָה
מָען זָאל נִיט עֶסִין, וַויסִין מיר אַז דֶער וואם עֶסְט
זַיי, פָּאר מִיאוֹסִין זַיי אֲפִילוּ דִיא נְשָׁמָה זַיינְע כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב אַזוֹי וַיי דֶער פָּסוּק זָאגְט וְלֹא תִשְׁקְצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם
אִיר זָאלְט נִיט פָארְמִיאוֹסִין אַיינְערְע נְשָׁמוֹת וְלֹא שוּם
אֶלָּא שֶׁהַשּׁוֹרֵשׁ מֵהֶן נִקְרָא קָדוֹשׁ נָאך מֶער זָאגְט אוּנְז דִיא
תּוֹרָה דֶער מֶענְטְש וואם אִיז אָפְּגֶעשַׁיידְט פּוּן דִיא
עֶסִינְם וואם דִי תּוֹרָה האט גֵיאַסְרָה וֶוערְט עֶר גֶע־
רוּפְן אַהַיילִיגֶער כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַוי עֶס שְׁטֵיים אִין פָּסוּק
וְלֹא תִשְׁקְצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם אִיהֶר זָאלְט נִיט פַּרְמִיאוֹסִין
אַיינְערְע נְשָׁמוֹת מִיט דִיא מִרְפָּה עֲסִינְם וְתִתְקַדְּשׁוּ
וֶוערְט אִיהֶר זַיין גֶהַיילִיגְט כִּי אֲנִי יְיָ הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וואורום איך בִּין דֶער נָאט וואם האב אַיינְך
אַרוֹיסגֶבְּרַיינְגְט פּוּן לַאנְד מִצְרַיִם וְתִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים זָאלְט
אִיהֶר זַיין הַיילִיג כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וואורום איך בִּין אוֹיך
הַיילִיג וְיָדַעְתָּ כִּי הַקְּדוּשָׁה מַבִּיא לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ דוּ זָאלְסְט
וויסען אַז דִי הַיילִיגְקַייט וואם דֶער מֶענְטְש האט
אוֹיף זִיךְ גֶבְּרַיינְגְט דָאם וֶוערְט אִיהם בְּרַיינְגֶען צוּ
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. שֶׁבּוּעָה אִם הִיא בְּשֶׁקֶר אוֹ שָׁוְא דֶער וואם
שְׁוֶוערְט פַאלְש אָדֶער אוֹמְזִיסְט, עֶר דַארְף נִיט
שְׁוֶוערִין אוּנְ שְׁוֶוערְט אַמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכִרוּם לְבָרְכָה הָאכֶן
דִי רַבָּנָן גֵיזָאגְט בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תִשָּׂא
גִּדְוַעוּ כָּל הָעוֹלָם וֶוען נָאט הָאט גֵיזָאגְט מָען זָאל נִיט
שְׁוֶוערִין פַאלְש האט דִיא נַאנְצֶע וֶועלְט אַצִּיטֶער
גֵיטְוואהן וְנָאמַר נָאך זָאגְט דֶר פָּסוּק חַמְרֵנוּ אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ
וְנִמְחוּ רֵיחָהּ יִתְבַּלְּצוּן עֶר האט גֵימַאכְט צִיטֶערִין דִי עֶרְד
וְתִתְרוּם מְבַקְּשִׁים לַעֲלוֹת לְשַׁמּוּף כָּל הָעוֹלָם דֶר אָבְּגְרוּנְד האט
פּוּן אִיהֶר אוֹיף אַלְע אוֹיפְהֵייבֶּען אוּנְ פַרְבַּיי־צֶען דִי וֶועלְט
גֵיוואלְט זִיךְ אוֹיפְהֵייבֶּען אוּנְ פַרְבַּיי־צֶען דִי וֶועלְט

האשמות והחטאות אין מביאין עמהם נסכים חוץ מחטאת מצורע ואשמו שנתפרשו נסכיהם בתורה: ג) ומיין שאין מביאין נסכים עם החטאת והאשם שנ' **פלא** נדר או נדבה דבר הבא בנדר ונדבה יצאו חטאת אשם ובכור ומעשר וספח הואיל ואינן באין בנדר נדבה אין טעונים נסכים. ומנין להביא שלמי חגיגה **ועולת** ראיה לנסכים שנאמר או במועדיכם:

סְכִים דאַרף מען צו זייא בְּרייִנגען נְסָכִים אָבֶל הָשוּף תַּאֲשֻׁמוֹת וְחַטָּאוֹת אין מביאין עִמָּהֶם נְסָכִים אָבֶּער אַז עֶר בְּרייִנגט אַ קָרְבָּן אַ עוֹף אָדער אַאֲשָׁם אָדֶר אַחַטָּאת, דאַרף מען ניט בְּרייִנגען צו זַיי נְסָכִים חוץ מֵחַטָּאת מְצוֹרָע וַאֲשָׁמוֹ שֶׁנִּתְפָּרְשׁוּ נְסָכֵיהֶם בַּתּוֹרָה נָאר אַחַטָּאת אוּנ אַאֲשָׁם וָואס אַמְצוֹרָע בְּרייִנגט, דאַרף דער מְצוֹרָע בְּרייִנגען נְסָכִים אויך, וואַרום אַזוֹי שְׁטֵייט אין דער תּוֹרָה אַז אַמְצוֹרָע דאַרף בְּרייִנגען נְסָכִים צו זַיין חַטָּאת אוּנ אָשָׁם: (ג) וּמִנַּיִן שֶׁאֵין מֵבִיאִין נְסָכִים עִם חַטָּאת וְהָאָשָׁם פּוּן וואַנען וויסטין מיר אַז צו אַחַטָּאת אוּנ אַ אָשָׁם דאַרף מען ניט בְּרייִנגען נְסָכִים שֶׁנֶּאֱמַר לְפֶלֶא נֶדֶר אוֹ נְדָבָה וואַרום עֶס שְׁטֵייט אין פָּסוּק אַז מען וועט אַרוים ריידין אַנֶדֶר אָדער אַנְדָבָה וְאֵל מען בְּרייִנגען נְסָכִים דָּבָר חָבָא בְּנֶדֶר וּנְדָבָה דער קָרְבָּן וואָס קען קוּמען פאַר אַנֶדֶר אָדער פאַר אַנְדָבָה, דאַרף מען צו איהם בְּרייִנגען נְסָכִים, דְּהַיְינוּ אַ עוֹלָה יָצְאוּ חַטָּאת וְאָשָׁם וּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר וּפֶסֶח הואיל וְאֵינָן בָּאִין בְּנֶדֶר וּנְדָבָה אֵין מְשַׁנִּים נְסָכִים אָבֶּר אַחַטָּאת אוּנ אַאֲשָׁם אוּנ אַבְּכוֹר אוּנ מַעֲשֵׂר פּוּן בְּהֵמוֹת אוּנ אַקָּרְבָּן פֶּסַח, ווייל דיא קָרְבָּנוֹת קוּמען ניט אַ נֶדֶר אוּנ ניט אַנְדָבָה דאַרף מען ניט בְּרייִנגען צו זַיי נְסָכִים וּמִנַּיִן לְהָבִיא שְׁלָמֵי חֲגִיגָה וְעוֹלַת רְאִיָּה לְנְסָכִים פּוּן וואַנען וויסן מיר אַז די שְׁלָמִים וואָס מען דאַרף בְּרייִנגען אוּם יום טוֹב, אוּנ דיא עוֹלוֹת וואָס מען דאַרף בְּרייִנגען אוּם יום טוֹב ווייל מען וועט בְּרייִנגען אוּם יום טוֹב וְאֵלּוּ אִיהֶם צו זַיי בְּרייִנגען נְסָכִים:

מְצוֹרָע רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דִּי רַבָּנָן הָאבין גֶּיזָאגט פֶּל הַעֲבֵרוֹת נִמְרָאִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא עֲבֵרוֹת וָוָס אַמְענטש טוּהט וועט נָאר עֶר אַלַיין גֶּישְׁטְרָאפְט זֶה מִמֶּנּוּ וּמִמִּשְׁפָּחָתוֹ וּמִכָּל הָעוֹלָם כּוּלוֹ אוּנ דער וָואס שְׁוֶועט פַּאלְש שְׁטְרָאפְט מען איהם אוּנ זַיין מִשְׁפָּחָה אוּנ דיא נָאנְצֶע וֶועלט וַאֲפִילוּ אִם רוּא בְּאֱמֶת אֲפִילוּ עֶר שְׁוֶועט אֱמֶת נָאר עֶר הָאט ניט גֶּיזַאגט שְׁוֶועדין וועט עֶר אוֹיך גֶּישְׁטְרָאפְט וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דִּי רַבָּנָן הָאבין גֶּיזָאגט שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָרוֹת הָיָה לְיָנַאי הַמֶּלֶךְ כְּתֵר הַמֶּלֶךְ דער מֶלֶךְ יָנַאי הָאט גֶּיהַאט וְלֶקֶם מָאהל הוּנְדֶרְט טוֹיזֶענד שְׁטֶעדט אויף דעם אָרט וואס מען הָאט דאָס גֶּירוּפִין הַר הַמֶּלֶךְ ווָאס קְעגִיגְלִיכְע בַּאֶרֶץ וּכוּלָן נְתָרְבוּ עַל הַשְּׁבוּעָה אוּנ אַלֶּע שְׁטֶעדט וָענען חָרוּב גֶּיוָואָרין וָוענען שְׁבוּעוֹת אֲפִילוּ שֶׁהָיוּ מְקַיְּמִין אוֹתָם אֲפִילוּ זַייא פְּלֶעגֶן דִּיא שְׁבוּעוֹת מְקַיֵּם זַיין, פּוּן דעסטְוֶועגֶן וָענען זַייא גֶּישְׁטְרָאפְט גֶּיוָואָרין וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דִּי רַבָּנָן הָאבין גֶּיזָאגט אוֹיף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וואס עֶר אִיז אַרַיין גֶּישְׁפָּרִינגֶען לְעַבְּעדִיג אין גַּן עֵדֶן אוּנ עֶר הָאט גֶּישְׁוָואָרין אַז עֶר וועט ניט אַרוים גֶּיין פּוּן גַּן עֵדֶן שֶׁאָמַר תָּקְרוּשׁ בָּרוּךְ הוּא רְאוּ אִם בְּיָמָיו נִשְׁבַּע וְתָתִיר שְׁבוּעָתוֹ עַל יְדֵי חָכָם הָאט נָאט גֶּיזָאגט צו די מַלְאָכִים וָעהט אוֹיב רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָאט אַמָּאהל גֶּישְׁוָואָרין אוּנ אַחֲרָם הָאט אִיהם מֻתָּר גֶּיוָוען דִּיא שְׁבוּעָה הוֹצִיאוּהוּ מִגַּן עֵדֶן זֶאל מען אִיהם אַרוים נֶעמֶען פּוּן גַּן עֵדֶן וְאִם לֹא אוּנ אוֹיב עֶר הָאט זִיך קֵיין מָאהל מֻתָּר גֶּיוָוען אַשְׁבּוּעָה תַּגִּיחוּהוּ זֶאל מען אִיהם לָאזִין זַיין אין גַּן עֵדֶן בְּדֵקוּ וּמְצָאוּהוּ שֶׁמְּטוּלָם לֹא נִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָתוֹ וְלֹא הִתִּירוּהוּ הָאט מען נוּכְט אוּנ מֵעֵן הָאט גֶּיפּוּנְגֶען אַז עֶר הָאט קֵיין מָאהל גֶּיפְרָעגט אוֹיף אַשְׁבּוּעָה מֵעֵן זֶאל אִיהם מֻתָּר זַיין, אוּנ מֵעֵן הָאט אִיהם קֵיין מָאהל מֻתָּר גֶּיוָוען אַשְׁבּוּעָה וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע מִיָּמָיו מֵעֵן הָאט נָאך גֶּיפּוּנְגֶען אַז עֶר הָאט קֵיין מָאהל גֶּישְׁוָואָרין:

אונקלוס

צו יום ד תורה

להמשיך מה"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה דוד יוד הא ואו הא נשמה יהוה היה יחידה ו דמילוי ו"ן אל שם כ"ן שבעשיה בניקוד חולם:

מז וְכָל מִנְחָתָא דְכַהֲנָא מז **וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא**

ת"א וכל מנחה. שקליס כ פוסק כנ מנחות מז נמ מולין קלט קלב ערכין ד:

רש"י

(מז) כליל. כולה שוה פ לגבוה:

(מז) וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן אוּנ אַלֶּע מִנְחַת כֹּהֵן וָוָאס עֶר אִיז מִנַּדֶּר כָּלִיל תִּהְיֶה זֶאל מֵעֵן אין נַאנְצֶען מַקְטִיר זַיין צו

שפתי חכמים

פ כלו' מפני כמוך כליל מהיה ולא אמר אם לגבוה אם לכהנים

תֵּאָכֵל׃ פ יז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ יח דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת בִּמְקוֹם
אֲשֶׁר תִּשָּׁחֵט הָעֹלָה תִּשָּׁחֵט
הַחַטָּאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים
הִוא׃ יט הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ
יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל
בְּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד׃ כ כָּל אֲשֶׁר־יִגַּע
בְּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ
עַל־הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלָיהּ תְּכַבֵּס

גְּמִיר תְּהֵי לָא תִתְאֲכַל׃
יז וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ יח מַלֵּיל עִם
אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי לְמֵימָר
דָּא אוֹרַיְיתָא דְּחַטָּאתָא
בְּאַתְרָא דִי תִתְנְכֵס עֲלָתָא
תִּתְנְכֵס חַטָּאתָא קֳדָם
יְיָ קוּדְשׁ קוּדְשִׁין הִיא׃
יט כַּהֲנָא דְּמְכַפֵּר בִּדְמָהּ
יֵיכְלִינַהּ בְּאַתְרָא קַדִּישׁ
תִּתְאֲכֵיל בְּדָרַת מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ כ כָּל דִי יִקְרַב
בְּבִשְׂרָהּ יִתְקַדַּשׁ וְדִי
יַדֵּי מִדְּמָהּ עַל לְבוּשָׁא
דִי יַדֵּי עֲלָהּ תְּחַוֵּר בְּאַתְרָא

ת"א זאת תורת. זכמיס ע לב מנחות ג יג קי: במקום. זכמיס עם מנחות נה: תשחט. זכמיס נב: קדש קדשים. שם כ נח לם: סכסן.

שם י נב לב לג קב: במקום קדוש. שם לב: כל אשר. נזיר לו זכמיס לז מחוץ לגו: אשר יזה. אשר יזה זכמיס לב לג: על הבגד. זכמיס לג לד: אשר יזה. שם לג לד: תכבס. שם לד:

רש"ם

שפתי חכמים (כ) תכבס. שלא יהא נאסר בנותר שבשרפה: רש"י

ת"ה פירש כולה לגבוה כלו' לשרפה: צ והא דלא פי' קלא כשמוו המחטא יאכל דשם כתיב כל זכר בכני אהרן יאכלנה. ואין להקשות דלמא הכלאי לעבודה יאכלנה לאוקי בעל מום שאינו לאוי דהא כתיב כל זכר לרבות בעל מום אלא ע"כ בא לאוקמי שבול יום שאין לו חלק וא"ל מיבא ע"ל יאכל לאוכלה וכש"מ לא יאכל כלל מהתורה בש"מ יאכל שהוא באכילה לאלתר לאפוקי שבול יום אינו באכילה עד הערב שמש: ק (בה"י) בת"כ יכול אע"פ שלא בלע ת"ל בכשרה עד שיבלע כו': ד דמשמעות הקרא דלריך להזות על הבגד וזה לי אפשר לכן פירש ואשר יזה כזה כמו שפרש"י בסמוך. (בת"כ) יכול יהא בגד כולו טעון כבוס ת"ל אשר יזה עליה תכבס מקום הדם טעון כבוס ואין הבגד כולו טעון כבוס: ש כדכתיב במקום קדוש בחלר אהל מועד ש"מ דחלר אהל מועד בתוך ש העזרה: אשר יזה. יהא נזה כמו (לעיל טו) ולא

(יח) המחטא אותה. העובד עבודתה שהיא מחטאת חטאת על ידו: המחטא אותה יאכלנה. (זכמיס קב) הרחוי לעבודה יצא טמא בשעת זריקת דמים צ שאינו חולק בכשר ואי אפשר לומר שאוסר שאר כהנים באכילת' חוץ מן הזורק דמה שהרי נאמר למעה כל זכר בכהנים יאכל אותה: (כ) כל אשר יגע בבשר'. (שם לז) כל דבר אוכל אשר יגע ק ויבלע ממנה: יקדש. להיות כמוה אם פסול' תפסל ואם היא כשרה תאכל כהומר שבה: ואשר יזה מדמה על הבגד. ואם הזה מדמה על הבגד (ת"כ) אותו מקום דם (הבגד ר אשר יזה עליה) תכבס

יעה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מז) וכל מנחת כהן. דאם לא היתה כלו' אומר לא אוכל הבשרים דמאי דוכין יש לפני המקום במלא קומלו שאינו אלא דבר מועט דבשלמא ישראל המביא מנחה מביא עצרון והקומץ נקטר והשיריס נאכלים לכהנים ובהנים משלחן גבוה הא זו המלא כולו דוכין אבל של כהן אם היה אוכל הבשרים אין זה דוכין ולא דמי לחטאו ואשמו' של כהני' דהתם המלא ומאימולין נקטלי' והבשר עם סעודות לאנשי משמר:

פירוש לתורת אלהים

נָאט לא תֵּאָכֵל זִי זָאל נִיט גֶּגֶעסִין וֶוערֶן׃ (יז) וַיְדַבֵּר כו': (יח) דַּבֵּר רֵייד צו אַהֲרֹן אוּנד צוּ זֵייגֶע קִינְדֶר לֵאמֹר דוּא זָאלְסְט זַיי אַזוֹי זָאגֶן זוֹאת תּוֹרַת דֶאם אִיז דִי תּוֹרָה פוּן דֶעם קָרְבָּן חַטָּאת בִּמְקוֹם אוֹיף דֶעם אָרְט וֹוִי דִי עוֹלָה וֶוערְט גִישְׁאכְטֶען תִּשָּׁחֵט הַחַטָּאת זָאל דֶער חַטָּאת (יט) הַכֹּהֵן דֶער כֹּהֵן וָואס עֶר אִיז מַקְרִיב דֶעם חַטָּאת יֹאכֵלֶנָּה זָאל עֶר זִי עֶסֶן בְּמָקוֹם אוֹיף אַ הֵייליג אָרְט זָאל זִיא גֶעגֶעסֶן וֶוערֶן בַּחֲצַר אִין דֶעם הוֹיף פוּן דֶעם אֹהֶל מוֹעֵד׃ (כ) כָּל אֲשֶׁר אַלְץ וָואס וֶוערְט אָנְרִירֶען אִין דֶעם

(מו) [קלה] (לאו מה) אלא תאכל מנחת כהן שנאמר וכל מנחת כהן כלו כליל תהיה לא תאכל:
(יח) [קלח] (עשה סג) לעשות מעשה החטאת כמשפטה שנא' זאת תורת החטאת:
וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן וגו' וְדָאם אִין אַמְצוּת לא תַעֲשֶׂהוּ אוֹיב אַבְּהֵן בְּרֵיינֶגֶט אַמְנִיחָה פַאר זִיךְ, מוּז מָען דִי... אַנְטְצָע מִנְחָה

גְּמִיר תְּהֵי לָא תִתְאֲכַל׃
יז וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ יח מַלֵּיל עִם
אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי לְמֵימָר
דָּא אוֹרַיְיתָא דְּחַטָּאתָא
בְּאַתְרָא דִי תִתְנְכֵס עֲלָתָא
תִּתְנְכֵס חַטָּאתָא קֳדָם
יְיָ קוּדְשׁ קוּדְשִׁין הִיא׃
יט כַּהֲנָא דְּמְכַפֵּר בִּדְמָהּ
יֵיכְלִינַהּ בְּאַתְרָא קַדִּישׁ
תִּתְאֲכֵיל בְּדָרַת מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ כ כָּל דִי יִקְרַב
בְּבִשְׂרָהּ יִתְקַדַּשׁ וְדִי
יַדֵּי מִדְּמָהּ עַל לְבוּשָׁא
דִי יַדֵּי עֲלָהּ תְּחַוֵּר בְּאַתְרָא

מצות השם

שֶׁיֵּר בְּרֶשְׁעֶנֶן׃
וְזוֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת וגו' וְדָאם אִיז אַמְצוּת עֲשֶׂהוּ אַז קָען זִינְדִיגֶט אוֹי אַזִינְד וָואס אוֹיף אִידֶר קוּמְט בְּרֶת, אַז קָען האט דִיא זִינְד גִיטְאהָן אוּבְּגֶעֶרֶן דַארְף קָען בְּרֶייגֶען אִקְרַבֵּן חַטָּאת׃

קַדִּישׁ: כא וּמָן דַּחֲסַף דִּי תִתְבַּשַּׁל בֵּיהּ יִתְבַּר וְאִם בְּמָנָא דְנְחָשָׁא תִתְבַּשַּׁל וְיִתְמְרַק וְיִשְׁתַּטֵּף בְּמַיָּא:

בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: כא וּכְלִי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל־בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם־בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשָּׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם:

ת"א וכלי חרס. סס לס: ישבר. סס לה: ואם בכלי. סס לד לו לז:

רש"י

יטה לתרן מנלס יהא נעוי: (כא) ישבר. לפי שהבליעה שבלעת בו נעשה מותר ת והוא הדין לכל הקדשים: ומרק. לשון תמרוקי הנשים (אסתר ב) אשקורי"ר בלע"ז: ומרק ושטף. לפלוט את בליעתו אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יולא מידי דפיו לעולם:

שפתי חכמים

מקום קדוש הוא: ת לאמר יום ולילה הבא אחריו. וא"ת ולשייס לאמר עמוד השמר דלמאר דליהו נותן טעם לפנס ולא ליהוי בשביתה ומריקה. ויש לומר דיין שבעמוד השמר דלמאר מיד אל עליסה פיוב שבילה ומריקה הו לא אקע אפילו לאמר מכן הכא"ס:

טעמי הקרבנות

לב לים כי סעולה שסיא כלה כליל חשובה יותר לפני הקב"ה מהחטאת שהיא נאכלת, ע"כ אמרים תוכה במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, לומר שהקולים הם, כי אף החטאת שנאכלת קדש קדשים הוא. ואפילו אם תוכל אשר יגע בו יקדש לאכלו בקדושת החטאת. גם דעה אם יזה ממנה על הבגד תכבס במקום קדוש, ואמור להולא הבגד חולה בדם שעליו. הנה כי הבשר והדם קדושים המה לה' עם היותם נאכלת ואינם כליל. ואמו דוקא הנוגע בבשר בעוד הבשר בעין או הדם הניתז על הבגד פודנו בעין על הבגד ונראה בו. כי אפילו הבלוע תוך דפנות הכלי ואינו נראה יאסר לאכלה נותר. ותייב לשכבו אם הוא של חרס לו להגעילו אם הוא בל מתכת, אבל כי גדול קדושת הנאכלת בשבר כאשר הוא עם הבשר כליל:

פירוש לתורת אלהים

פְלַיישׁ פוּן דֶעם חַטָּאת יְקֻדָּשׁ זָאל עֶס וֶוערן גֶהַיילִיגְט וָאשֶׁר יֻזֶה אוּנְ עֶס וֶועט וֶוערן גֶישְׁפְּרֵיינְגְט פוּן אֵיהֶר בְּלוּט אוֹיף אַ קְלֵייד אֲשֶׁר יֻזֶה עָלֶיהָ דָם אָרְט וֶוי דְרַאוֹיף אִיז גֶשְׁפְּרֵיינְגְט גְוֶוארְן תְּבֻבַּס זָאל עֶס וֶוערן גֶיוַוישֶׁן וֶוערִין בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ אוֹיף אַ הֵיילִיג אָרְט דָאס מֵיינְט מְקוֹם אִין דֶר עֲזָרָה: (כא) וּכְלִי חֶרֶשׁ אוּנְ אַ עֶרְדֵינֶע בְּלִי אֲשֶׁר וָם דֶער חַטָּאת וֶועט גֶיקָאכְט וֶוערִין דְרִינְגֶען יִשָּׁבֵר זָאל וֶוערן צוּ בְּרָאכֶן וְאִם אוּנְ אַ עֶס אִיז גֶיקָאכְט גְוֶוארְן אִין אַ קוּפְּערְנֶע בְּלִי אָדֶר אַאנְדֶרֶע בְּלִי פוּן אַיזֶענְ וואַרְג וּמֹרַק זָאל עֶס וֶוערן רוֹיטֶר אוּנְ בֵּיין הֵיינוּ מֶעֶן זָאל דִיא בְּלִים אוּיס כַּשְׁרֶן בְּדִי דֶער טַעַם פוּן דֶעם קָרְבָּן זָאל פוּן דֶער בְּלִי אַרוּיס גֶינוֹמֶען וֶוערִין:

תרגום

נביאים ירמיה ז

לתמשיך מת"ת דז"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות ריח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דתוד יַהֲוֶה חיה יחידה דנצח יַהֲוֶה חיה יחידה דתוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְיִשְׁתַּחֲוֻן לְקֻבֵּיל שִׁמְשָׁא וְסִיהֲרָא וּלְכָל חֵילֵי שְׁמַיָּא דְרַחֲמִינוּן וּדְפָלְחִינוּן וּדְטָעוּ בַתְרֵיהוֹן וְדִתְבָּעוּנוּן וּדְסַגִּידוּ לְהוֹן לָא יִתְבַּזְּשׁוּן וְלָא יִתְקַבְּרוּן לְזַיְבֶל מְבַדַּר עַל אַפֵּי אַרְעָא יְהוֹן: ב וְיִתְרְעוּן בְּמוֹתָא מִדְּבְחַיָּא לְכָל שְׁאָרָא דְיִשְׁתַּאֲרוּן מִן זַרְעִיתָא כִּישְׁתָּא הָדָא בְּכָל אַתְרַיָּא דְיִשְׁתַּאֲרוּן דְּאַגְלֵיתִינוּן לְתַמָּן אֲמַר יְיָ צְבָאוֹת: ג וְתֵימַר לְהוֹן כְּדֵנָן אֲמַר יְיָ הֲיִפְּלוּן וְלָא יְקוּמוּן אַם לְמֵיתַב גְּלֵי

א וִישְׁתַּחֲוֻם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אָהֲבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וַאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבְרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ: ב וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן־הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכָל־הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: ג וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה הֲיִפְּלוּ וְלֹא יָקוּמוּ אִם־יָשׁוּב וְלֹא יָשׁוּב: ד מַדּוּעַ שׁוֹבְבָה הָעָם הַזֶּה יְרוּשָׁלִַם מְשֻׁבָה נֶצַחַת הֶחֱזִיקוּ בַּתְּרוּמִיָּת מָאֲנוּ לָשׁוּב:

קָדְמֵי דְלָא יְתוּבוּן: ד מַדּוּ־דִין מִתְחַסְנִין לְמֵתַב לְפוּלְחָנִי עַמָּא הָדֵין יָתְבֵי יְרוּשְׁלֵם הָבוּ לְמָרַד מִן אוֹרַיְתָא וְלָא צָבָן לְמֵתַב אַתְקִיפוּ בְּנִכְלִין מִסְרְבִין לְמֵתַב:

רש"י

(א) לדומן. לזכל: (ג) היפלו. הטוב להם שיפילו ח"ע נפילה שאין להם תקומה: אם ישוב. כשירלו לשוב מרעתם: לא ישוב. הקב"ה מגזרתו: (ד) משובה

מצודת דוד

(א) ושמוס. יפקדו אותם אל עול השמש וכו' לבזותם: אשר הסבום. לקבלם לאלהות: ואשר וגו'. כשל הדבר במ"ש להשמדת הדבר: לא יאספו. לא יכניסם אל הקבר: ולא יקברו כשל הדבר במ"ש: לדומן. יהיו מוזמים ע"פ האדמה דומה לדומן: יהיו בלתי גדולה עד שיחבו הגויה: המשפחה הרעה. אשר עבדו לבעל: בכל המקומות אשר הדחתים שם בגולה: (ג) היפלו. וכי בשובה יפלו ולא יוכלו לקום ר"ל וכי אין תשובה מועלת לשיקומו מנפילתם: אם ישוב. וכי אם מי מסם ישוב בתשובה הלא לא ישוב ס' מהם אפו בתמיה (דלך המ' ר"ל בשלומר שני תמיהות זא"ז נאמר בלשונה ס"ל התימה ובמיה עלא אם וכן המלים מלאת הת יסודם אם כלון גבלה נאמר) (לקמן י"ד): (ד) מדוע. לעמ מדבר כאם הזה עריפה מתמדת מד סעולה: אמם הזה ירושלים.

ה הִקְשַׁבְתִּי וְאֶשְׁמָע לוֹא־כֵן יִדַּבֵּרוּ אֵין אִישׁ נִחָם
עַל־רָעָתוֹ לֵאמֹר מֶה עָשִׂיתִי כְּיֵדָה שָׁב בְּמֵרֹצוֹתָם
כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמִּלְחָמָה: ו גַּם־חֲסִידָה בַּשָּׁמַיִם יָדְעָה
מוֹעֲדֶיהָ וְתוֹר וְסוּס וְעָגוּר שָׁמְרוּ אֶת־עֵת בֹּאָנָה
וְעַמִּי לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט יְהוָה:

ד במרוצתם קרי יומים קרי

נַטְרִין יַת עִדָּן מַעֲלֵהוֹן וְעַמִּי לָא הֲווּ יָדְעִין לְמֶעְבַּד יַת קְנָקָא דְיָי:

מצודת דוד

חסר הנסמך הטם הזה על ירושלים וכיים כמוהו: המזיקו. מוהיים בתלמה ומתמים לשוב כמילו אין מקוכה מועלת: (ה) הקשבתי. לכי מקשיב וכומע אמר לא ידברו כן לומ' כמתמים לשוב בעבור כי מוסבים שאין תכוכה מועלת אבל גם אין איש מהם מתחרט על הרעה שעשה לאמר מה עשיתי הלא פגעתי בנפשי: כולה שב. ר"ל לא די שאין מי מתחרט אלא אפ' כולו כאים ג' שב לרון בתכוכתה שלא אלא כמו שהיו רודפים אלא אחר הרעות כן הם רודפים אחר הרעות עם כי מאבדים נפשם בזה: (ו) גם חסידה בשמים. אפילו עוף לבלה: סוכך. ועם כי הוא בנפשו כן הם רודפים אחר הרעות עם כי מאבדים נפשם בזה: (ז) מועדיה. עת עברה אל אחי היה מפני הלגה: שמרו. המתינו:

רש"י

נצחת. משובת עולם: תחזיקו. אחזו: (ה) לא כן. לא כדין: כולה שב. חוטאין ומחזירים וחוטאים: שוטף. ממהר וכן: (ו) מועדיה. עת עברה אל אחי היה מפני הלגה: שמרו. המתינו:

כתובים משלי כב

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יחידה דיסוד יְהוָה היה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א פֶּן־תֵּאָלֵף אָרְחֹתָו וְלָקַחְתָּ מוֹקֵשׁ לְנַפְשֶׁךָ: ב אַל־תֶּהִי
בְתֹקְעֵי כָף בַּעֲרֵבִים מַשְׁאֹות: ג אִם־אֵין־לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה־
יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵתַּחְתֶּיךָ: ד אַל־תַּסֵּג גְּבוּל עוֹלָם אֲשֶׁר עָשׂוּ
אֲבוֹתֶיךָ: ה הֲזִיתָ אִישׁ ו מָהִיר בְּמְלַאכְתּוֹ לִפְנֵי־מְלָכִים

ד ארחתיו קרי

א אֲרַח תֵּילָף אוֹרְחוֹתָיהּ
וְתִשְׁכַּח פָּחָא לְנַפְשָׁךְ: ב לָא
תְהֵוֵי מַשְׁלִים אִינְדָּךְ בַּעֲרֵבוּתָא
עַל חַבְרָךְ: ג אִם לֵית לָךְ
דְפָרִיעַ נִיסְכִּין תִּשְׁוֵוֹיתָךְ
מִתַּחְתָּיךְ: ד לָא תַּשְׁנֵי תְּחוּמָא
דְמִן עַלְמָא דַעֲבָרוּ אֲבָהָתָךְ: ה אִין חֲזִיתָא גַּבְרָא דְמוּהֵי בַּעֲבִידָתֵיהּ קֳדָם מַלְכֵי יְקוּם וְלָא יְקוּם

(א) פן תאלף. פן תלמוד דרכיו ותקח בזה מוקש לנפשך: (ב) בתוקעי כף. בהכרת אנשים סתוקעים כף זה בעבור זה לרוע ערב לאחיו בעבור תקוים: בערבים. בהכרת אנשים הנעשים ערבים על ההלוואות וכפל הדבר כמ"ש: (ג) אם אין וגו'. ר"ל אם לא יהיה לך לשלם למה תגרום שיקחו מלאות משכבך: (ד) אל תסג. הדרך לעשות דבר לפי' בין שדה אחים לשדה לעמו לדעת נגול השדות ואמר פי' הגבול אשר מעולם עשו אבותיך אל תחזור לאחור אל תוך שדה רפן להכחיד את גבולך: (ה) חזית. כאשר תראה איש מהיר וזריז במלאכתו דע כי סיפו לפני מלכים יתיצב ולא יעמוד לפני אנשים שפלים:

(ה) פן תאלף. פן תלמוד: (ב) בערבים. ל' ערבות משאות. פי' הלוואות: (ד) אל תסג וגו'. אל תשוב אחר מנהג אבותיך: (ה) חזית. ראית: לפני מלכים

פירוש ע"ט

(א) פֶּן תֵּאָלֵף אוֹרְחוֹתָיו וְלָקַחְתָּ מוֹקֵשׁ לְנַפְשֶׁךָ וָוארום וָאמָער
וועסט דו אויך אָפּלערנען וויינע וועגען אזוי וועסט
דורך דעם געמין אשטרוכליינג צו דיין רייב: (ב) אַל
תֶּהִי בְתוֹקְעֵי כָף דו זאלסט ניט זיין מענטשן
וואס זענען גרינג צו געבין תקיעת כף בערבים
משאות אזוי אויך צווישען די לייט וואס זענען גרינג
ערב זיין פר געלט פאר אפרעמדין מענטשין וואס
דו קענסט אידם ניט גוט פר אערליכען מאן: (ג) אִם
אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵתַּחְתֶּיךָ דען ווען דו ווען דו וועסט
ניט האבן צו צאלן ווארום זאל דר פרליער אוועק
נעמען דיין גלעגער כון אונטער דיר: (ד) אַל תַּסֵּג גְּבוּל
עוֹלָם דו זאלסט ניט פרוקען דעם אייביגען גרענעץ
ודעם גוטען מנהג אשר עשו אבותיך וואס דיינע
עלטערין האבען גגרינדעט אוז האבין זיך געפירט
אליין אויך אזוי (עיין רש"י): (ה) חֲזִיתָ אִישׁ מָהִיר בִּמְלַאכְתּוֹ
לִפְנֵי מְלָכִים יִתְיַצֵּב ווען דו זעהסט אמאן וואס איז
גייאיילט אוז געשיקט אין זיין מלאכה זאלסט דוא
וויסען דאס ער וועט אמאהל שטיין פאר מלכים
צו דינען ווי כל יתיצב לפני חשכים אוז ער וועט ניט
דארפען שטיין פאר פינסטערע לייט היינו פאר
גידיריגע אוז שענדליכע מענטשין צו דינען וויא

קֶדֶם חֲשׁוֹכִי: ו אִין יִתְיַבְּתָּא יִתְיַצֵּב בַּל־יִתְיַצֵּב לְפָנַי חֲשֹׁכִים: י כִּי־תֵשֵׁב לִלְחֹם אֶת־
דְּמִיכַל עִם שְׁלִיטֵי אִתְּבָיִין מוֹשֵׁל בֵּין תְּבִין אֶת־אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ:
בְּמוֹ רְשִׁימֵי קָדָמָךְ:

רש"י

וגו'. הדבק לו: (ו) ללחום. לאכול לחם: בין תבין. תן לבך לדעת מי הוא לחם עינו צרה לו יפה:

מצורת דוד

יעמוד לפני מלכים לשמשם ולא יבא לעמוד זו לעמוד ולשמש לפני מלכים ופמוחים: (ו) כי תשב ללחום. כלומר תשב לאכל לחם עם המושל כה הוא בעל הסעודה: בין תבין. תן דעתך להבין את הדברים אשר לפניך להתבונן בכם לחם עינו יפה לו רפה:

פירוש ע"ט

(עין מצודת ציון): (ו) כי תשב ללחום. אם מושל ויען דוא
נעטצט דיך צו שפייזען מיט אנגעלטיגען בין תבין
את אשר לפניך ואלסט דו פארשטיין דאס וס פר דיר
איז, היינו דו זאלסט מיט דיין הארץ זוכען קענען
דעם מושל גוט, אויב ער גיט מיט זיין גוטען
וויל צו עסין אדער גיט:

עיקר תוי"ט — משנה ב"ב פרק ה — ברטנורא

(ה) מל' זה ידוע דמפי' לעיל נמי לא היו בכלל מתנה וסקדש אלא המשוך בקרקע לאפוקי סירות מלוטים. וכ"ש מעלטלין דלא. אם"ש שבשמר היא וכל מס שבאוכה הכל מכור. ומתוי"ע: [ה] המבדיל. שיש לו לבעל הספינה להנהיגם ולשמור פרקמטיא שלו בתוכו. כ"ב. ופשיטא היא וכן המתיקי כ"ש הוא מן המלוטין אלא מעוט היא בזמן שמ"ל כל' נקטינהו. תוס' וכ"ר: [ב] מכל מה שקיון לא כו'. ומפי' מיכא דמיה חיים מידה כ"ר מעוט דלמולא מין קיון ופרדות וקרקעות בשם מ'. כ"ר: (ב) מכל מכל שבדות מפי' מדוקין לא מכל הקרון. ומיין מוי"ם: [ג] מלמד. מפר' בגמ' דמיילי בחמרא דקרי לגמלא ולמדא ולבקר בקר. ומיכא נמי דקרי לבקר לגמלא. דמי בחמרא דיכא דקרי לבקר לגמלא מעיים' דבקר לא זכין ליה ומי דקרי לגמא נמי לבקר לגמלא לגמא זכין ליה ומי' מל"ש דבכה"ג ודמי מדמים מודיעים כו'. ומתוי"ם: [ד] לא כו'. ומפי' כשמדוקים

כלי שמלמי דלא דמלכות דילידה א אל

המוכר את הספינה מכר את התורן. ואת הגם ואת העוגיות כל המנהיגיות'. אבל לא מכר לא את העברי' [ה] ולא את המרצופין ולא את האנתיקי. וכזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה. הרי כולן מכורין. [ב] מכר את הקרון. לא מכר את הפרדות. מכר את הפרדות לא מכר את הקרון. מכר את [ג] הצמד לא מכר את הבקר. מכר את הבקר. [ד] לא מכר את הצמד. ר' יהודה אומר הדמים מודיעין. כיצד אמר לו מכור לי צמדך במאתים זוז. הדבר ידוע שאין הצמד במאתים זוז. וחכ"א אין הדמים ראיה:

המוכר את הספינה. סתם: מכר את התורן. עץ גבוה שתולין עליו את הגם והגם הוא כמין וילון שתולין בתורן לנגד הרוח: עונגן. כרזל שקושרין אותו בחבל וזורקין אותו בעומק המים לעכב ולעגן הספינה: מנהיגים. אלו המשוטים שבהם מוליכין הספינה למקום שרוצים: מרצופין. מתחתו שמותנים בהם הסחורה: אנתיקי. הפרקמטיא שבתוך הספינה וכל הני דמשיב הכא דמכר לא מכר אם נתן והקדים את הספינה לא הוי הכי בכלל המתנה והקדש ולא דמי לבור ודות ונת דפרקין דלעיל דכולהו מקרקעי ובטלי לגבי שדה [ה] לענין הקדש ומתנה אבל הכי לא בטלי כלל: פרדות. בהמות המושכים את הקרון והוא שאין מדוקים בו [ב] בשעת מכירה ואית דמפרשי פרדות עגלים הנפרדים מן הענלה שמושכי' את הענלה בהם והוא שלא יהיו קשורים בה בשעת המכירה: צמד. הוא השור שלומד ומחבר את השורים יחד: אין הדמים ראיה. והא דאמר לשתות קנה ומהזיר תוצאה. יותר משתות

פרק ה אַ הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה אַז רָאוּבֶן הָאט גִּיזָאגְט צוּ
שִׁמְעוֹן אִיךְ פַּארְקויף דִּיר אַשִׁיף מָכַר אֶת
הַתּוֹרֶן הָאט עֶר פַּארְקויפְט דָעם מַאסְט אוּיף וְאֶת הַגַּם
אוּנ דִיא פְּלַאכְטָע וָואס אוּיף דָעם מַאסְט אוּיף וְאֶת
הָעוּגִין אוּנ דָעם אַנְקֶער אוּיף וְאֶת כָּל הַמַּנְהִיגִין אוֹתָהּ
אוּנ דִיא אַלָע וְוָיאסְלָעס וָואס מָען מִישְׁט אִין דִיא
וָואסֶער הָאט עֶר אוּיף פַּארְקויפְט אֲבָל לֹא מָכַר לֹא אֶת
הָעֶבְרִים אָבֶער דִיא קְנֶעכְט פּוּן דִיא שִׁיף הָאט עֶר
נִיט פַּארְקויפְט וְלֹא אֶת הַמַּרְצוּפִין אוּנ דִי זָעק פּוּן דִי
שִׁיף וָואס מָען לֵייגְט אִין זַיי סְחוֹרָה הָאט עֶר אוּיף
נִיט פַּארְקויפְט וְלֹא אֶת הָאַנְתִּיקִי אוּנ דִיא סְחוֹרָה פּוּן
שִׁיף אִיז אוּיךְ נִיט פַּארְקויפְט וּבִזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ הִיא וְכָל
מַה שֶׁבְּתוֹכָהּ אָבֶער אַז רָאוּבֶן הָאט גִּיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן
אִיךְ פַּארְקויף דִּיר דִיא שִׁיף וָואס אִין
אִידֶר אִיז וָא הֲרֵי טוֹלֶן מְכוּרִין זָעגָען דִיא אַלָע וָואס אִין
אוּיךְ פַּארְקויפְט מָכַר אֶת הַתּוֹרֶן אַז רָאוּבֶן הָאט גִּיזָאגְט
צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַּארְקויף דִּיר אַנוואגָען לֹא מָכַר אֶת
הַמַּרְצוּפִין הָאט עֶר נִיט פַּארְקויפְט דִיא בְּהֵמוֹת וָואס
זָיקָען דָעם וואגָען מָכַר אֶת הַפְּרֵדוֹת אוּנ אַז רָאוּבֶן

הָאט גִּיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַּארְקויף דִּיר דִיא
בְּהֵמוֹת וָואס זִיהָען דָעם וואגָען לֹא מָכַר אֶת הַתּוֹרֶן
הָאט עֶר נִיט פַּארְקויפְט דָעם וואגָען מָכַר אֶת הַצֶּמֶד
אוּנ אַז רָאוּבֶן הָאט גִּיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַּארְקויף
דִּיר דָעם יָאךְ וָואס דִיא אָקְסִין גֵּייֶען אוּיף דָעם
הַאלְדֶז וֶוען זֵייא זִיהָען דָעם אַקֶער לֹא מָכַר אֶת
הַבָּקָר הָאט עֶר נִיט פַּארְקויפְט דִיא אָקְסִין מָכַר אֶת
הַבָּקָר אוּנ אַז רָאוּבֶן הָאט גִּיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ
פַּארְקויף דִּיר דִי אָקְסִין לֹא מָכַר אֶת הַצֶּמֶד הָאט עֶר
נִיט פַּארְקויפְט דָעם יָאךְ, רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט הַדְּמִים
מוֹדִיעִים דִיא גֶעלְט וָואס מָען צָאהְלְט מַאכְען אוּנְז
וִוייסֶען וָואס מָען הָאט גִּיקויפְט בֵּיצַד וִויא אַזוי אָמַר
לוֹ מְכוֹר לִי צִמְדְּךָ בְּמָאתַיִם זוּז רָאוּבֶן הָאט גִּיזָאגְט צוּ
שִׁמְעוֹן פַּארְקויף מִיר דָעם יָאךְ פַאר צְוַוייי הוּנְדֶערְט
גִּילְדֶען הַדָּבָר יָדוּעַ דִיא יָאךְ אַז בְּמָאתַיִם זוּז שֶׁאֵין הַצֶּמֶד
בְּמָאתַיִם זוּז אַז אֵיאַךְ אַלַיין אֵין דִיא אָקְסִין אִיז נִיט
וֶוערְט צְוַוייי הוּנְדֶערְט גִּילְדֶען, נָאר גֶעוָויס הָאט
עֶר דִי אָקְסִין אוּיךְ גִּיקויפְט וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִי

בסל מקח. ה"מ בכדי שהדעת טועה לסבר הלוקח שהוה כך והוי מקח טעות אבל בכדי שאין הדעת טועה כגון דקנה למד שהוה זוז במאתים (ג) אמרי' במתנה נתכוון לו ואין כאן בטול מקח ואין הלכה כר' יהודה:

(ב) לא מכר את כליו. בכליס העשויים לרכיבה כגון חיכף ומרדעת כ"ע לא פליגי דקנה אפי' איכא עליו (ד) בשעת מכירה כי פליגי בכלים של משאוי כגון שק ודיסקית תלא קמלא סבר לא מכר (ה) הכלים של משאוי שעליו ונחוש המדי סבר מכר הכלים של משאוי שעליו והלכה כתלא קמלא ולא קני הכלים של משאוי ואפילו היו עליו בשעת מכירה: חמורך זה. משמע כמות שהוא עם כליו: חמורך הוא. הוי כשואל לו חמורך הוא מכור אותו לי והוי כמוכר חמור סתם ואין כליו מכוריס (ו) ואפי' הן עליו בשעת מכירה ואין הלכה כר': (ג) המוכר את החמור מכר את הסייח. כגון של חמור (ז) וכגון' מוקי לה כגון שאמר לו חמור מייקה אני מוכר לך דהלכ' האתון נמאי מהכיא אלא ולאי היא וכגון קאמר ליה וסיפא האמר פרה מייקה אני מוכר לך לא קנה את בנה דפרה לחלבה עומדת ופרה וחלבה קאמר ליה: מכר אשפה. מקום גבוה שלשה טפחי' או יותר או עמוק שלשה טפחי' או יותר ברגיל להניח שם זבל בהמותיו: מכר בור מכר מימיו. מתני' יחידאה היא ופליגי רבנן עליה ואמרי מכר בור לא מכר מימיו והל' כחכמים: הלוקח פירות שובך. מה שילדו היונים כל השנה (ח): מפריח. הלוקח בריכה ראשונה ויניחה למוכר וכל שני ולדות קרוין בריכה(ט) ומניחן עם אמם כדי להיו'

(ב) המוכר את החמור. לא מכר כליו. (ה) נחום המדי אומר מכר כליו. ר"י אומר פעמים מכורין. ופעמים אינן מכורין. ביצד היה חמור לפניו וכליו עליו ואמר לו מכוך לי חמורך זה הרי כליו מכורין חמורך הוא אין כליו מכורין: (ג) המוכר (מ"ל את החמור מכר את הסייח. מכר את הפרה לא מכר את בנה. מכר אשפה. מכר זבלה. מכר בור (ו). מכר מימיו. מכר) כוורת מכר דבורים. מכר שובך מכר יונים. הלוקח פירות שובך מחבירו. מפריח בריכה

מייכי ולסוף מסיק ופסי' לעשפו קלי פי' סכ"ם וקנה כולן גם סמוכף ומנרדפם דלטעון מעשו על נכס עשויין לוכף ומרדפת דין לרכיבה ודין לעשפו: (ו) ל' הר"ם דס"ל לר"י דהמוכר חמור סתם כו': (ז) ולפ ע"ג דבנקבה מייכי נקב כגון ע"ם סהחמור כל' זכר הא. ועתו"ע: [ו] כוכ. אל מיס מלוגמים. ר"ם: (ח) ואפי' לע"ד אין מדם מקנה דשלב"ל מ"מ הוכא שאינן מוזרין וכולין לקיים המקח. לרוך הסנה לשמעון שני ולדות בכל חודש זכר ונקבה. אין מחודש אחד שאין יולדים. והנשו ולדות ג"כ לסוף ב"ם עוסיון ולדות בכל חודש ולא שני כו' אלא יכלתו הסמוסות והוא שוכנו לא מכר הלוקח נוסחא' גם

כו נמי לא קנה. ר"ם. והר"י הלוי פירש דהכא נמי דוקא בשאין מדוקים. אבל בשדוקים מכוונים. והכי מסתבר. טוב: לשמד. ד"ל היא אלא דפליגי ל"י ולכנן בפי' דהך מלתא. לבר"י זימנין מכר זימנין לא מכר ולרבנן לעולם לא מכר. ר"ם. וכלומר דלא תקשה חכמים הייתו א"ק. ומתו"ם (ג) שהדבר ידוע שאינו מכר

כמלאכים זוז מאת"ר כ"ם"ת בכמס ומרגליות דסכני מכמיס בס"ם ס"ד דד"מ דיס לכן אוכסס ומנמלא דה"ס דהוי נמי בטול מקח משום דהויין דבריס שלבעת עוסה בהן. ר"י: (ד) דהקשיני מנוכ' הוי יקני לסו סיכא דאיתיביה. תוס': (ה) דקסבר המוכר לרכיבה קאי ולא למשאוי ואיכעיא לסו אי בעודן עליו מחלוקת הוי ולא אסיקנא אי"ף ולאמ"ם והיינו שכר"ב לא אי': בתקלה היאך היו עליו. אבל הוא מעמס המעמ"ם. ועיין תוי"ם: (ו) נחום המדי לעשפו קלי פי' סכ"ם וקנה כולן גם סמוכף ומנרדפם דלטעון מעשו על נכס עשויין לוכף ומרדפת דין לרכיבה ודין לעשפו: (ז) ל' הר"ם דס"ל לר"י דהמוכר חמור סתם הוי: (ח) ולפ ע"ג דבנקבה מייכי נקב כגון ע"ם סהחמור כל' זכר הא. ועתו"ע: [ו] כוכ. אל מיס מלוגמים. ר"ם: (ח) ואפי' לע"ד אין מדם מקנה דשלב"ל מ"מ הוכא שאינן מוזרין וכולין לקיים המקח. לרוך הסנה לשמעון שני ולדות בכל חודש זכר ונקבה. אין מחודש אחד שאין יולדים. והנשו ולדות ג"כ לסוף ב"ם עוסיון ולדות בכל חודש ולא שני כו' אלא יכלתו הסמוסות והוא שוכנו לא מכר הלוקח נוסחא' גם

חֲכָמִים וְאָנֶעֶן אַיִן הַדְּמִים רַאֲיִת פּוּן דִי גֶעלְט אִיז קַיִין בֶּעוַוייזונְג, עֶס קֶען זַיין רַאוּבֶן הָאט גִיוָואלְט שַׁיינֶקען צְוַוייא הוּנְדֶערְט גִילֶדֶען צוּ שִׁמְעוֹן נָאר רַאוּבֶן הָאט מוֹרָא גִיהַאט טָאמֶער וָועט זִיךְ שִׁמְעוֹן שֶׁעמֶען צוּ גֶעמֶען דָאס גֶעלְט, דְרִיבֶּער הָאט עֶר גִיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן פַארְקוֹיף מִיר דָעם יָאךְ פַאר צְוַוייא הוּנְדֶערְט גִילֶדֶען: ב הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר אַז רַאוּבֶן הָאט גִיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַארְקוֹיף דִיר אַאֲייזִיל לֹא מֻכַּר כֵּלָיו הָאט רַאוּבֶן גִיט פַארְקוֹיפְט דִי מַשָּׂא וואס לִיגְט אוֹיף דָעם אֵייזִיל, נְחוּם הַמָּדִי זָאגְט מֻכַּר כֵּלָיו רַאוּבֶן הָאט דִיא מַשָּׂא וואס לִיגְט אוֹיף דָעם אֵייזִיל אוֹיךְ פַארְקוֹיפְט, רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט פְּעָמִים מְכוּרִין וּפְעָמִים אֵינָן מְכוּרִין אַמָּאהֶל אִיז דִי מַשָּׂא פַארְקוֹיפְט אוּנ אַמָּאהֶל אִיז דִיא מַשָּׂא נִיט פַארְקוֹיפְט כֵּיצַד וויא אַזוֹי הָיָה חֲמוֹר לְפָנָיו דָער אֵייזִיל אִיז גִישְׁטַאנְדֶען פַאר רַאוּבֶן וכְלָיו עָלָיו אוּנ דִי מַשָּׂא אִיז גִילֶעגְען אוֹיף אִיהם וָאמַר לוֹ הָאט שִׁמְעוֹן גִיזָאגְט צוּ רַאוּבֶן מְכוֹר לִי חֲמוֹרְךָ זֶה פַארְקוֹיף מִיר דָעם אֵייזִיל הָאט שִׁמְעוֹן גִימֵיינְט עֶר וויל קוֹיפֶען דָעם אֵייזִיל אַזוֹי וויא עֶר אִיז מִיט דִיא מַשָּׂא וואס אוֹיף אִיהם, אוּנ רַאוּבֶן הָאט גִיעֶנְטפֶערְט אִיךְ פַארְקוֹיף דִיר אִים חֲצִי כֵּלָיו מְכוּרִין זֶעגְען דִיא כֵּלִים. (דִיא מַשָּׂא וואס אוֹיף דָעם אֵייזִיל) אוֹיךְ פַארְקוֹיפְט חֲמוֹרְךָ הוּא אָבֶער אַז שִׁמְעוֹן הָאט גִיזָאגְט צוּ רַאוּבֶן דְרֵיסְט אִיז דִיין אֵייזִיל, עֶר הָאט אִיהם גִיקְרֶעגְט, דָאס אִיז דִיין אֵייזִיל, פַארְקוֹיף מִיר אִיהם אַיִן כֵּלָיו מְכוּרִין אִיז דִיא מַשָּׂא וואס אוֹיף דָעם אֵייזִיל נִיט כַּארְקוֹיפְט: ג הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר אַז רַאוּבֶן זָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַארְקוֹיף דִיר מֵיין אֵייזִיל וואס זִיא זַיינְט אַקֵּינְד מֻכַּר אֶת הַפְּרָה הָאט עֶר דָעם יוּנְגֶען אֵייזִיל אוֹיךְ פַארְקוֹיפְט, וואס אַרוּם אַז עֶר וואלְט נִיט גִימֵיינְט צוּ פַארְקוֹיפֶען דָעם יוּנְגֶען אֵייזִיל אוֹיךְ, צוּ וואס הָאט עֶר דָער צַייטְלִיכְ אַז זִיא זַיינְט אַקֵּינְד מֻכַּר אֶת הַבְּרִיכָה אָבֶער אַז רַאוּבֶן זָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַארְקוֹיף דִיר מֵיין קוּה וואס זִיא זַיינְט אַקֵּינְד לֹא מֻכַּר אֶת בְּנָהּ הָאט עֶר דָעם קִינְד נִיט כַּארְקוֹיפְט, וואס אַרוּם וואס עֶר הָאט גִיזָאגְט אַז זִיא זַיינְט, הָאט עֶר גִימֵיינְט צוּ זָאגֶען אַז זִיא נִיט פִיל מִילְךְ מֻכַּר אַשְׁפָּה אַז רַאוּבֶן זָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַארְקוֹיף דִיר דָעם מִיסְט פַאסְטֶען מֻכַּר זִבְלָה דָאס עֶר דִיא מִיסְט אוֹיךְ פַארְקוֹיפְט מֻכַּר בּוֹר אַז רַאוּבֶן זָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַארְקוֹיף דִיר מֵיין וואסֶער פוּן בְּרוּנֶען אוֹיךְ פַארְקוֹיפְט מֻכַּר כַּוָּרָת אַז רַאוּבֶן זָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַרְקוֹיף דִיר אַבִּינְשְׁטַאק מֻכַּר דְּבוֹרִים הָאט עֶר דִיא בִּינֶען אוֹיךְ פַארְקוֹיפְט מֻכַּר שׁוֹבָךְ אַז רַאוּבֶן הָאט גִיזָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן אִיךְ פַארְקוֹף דִיר אַטָאהבִּין שֶׁלָּאק מֻכַּר יוֹנִים הָמֶעֶר עֶר דִי טָאהבִּין אוֹיךְ פַרְקוֹפְט הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת שׁוֹבָךְ מֵחֲבֵרוֹ אַז רַאוּבֶן קוֹפְט

בריכה ראשונה. פירות כווריה נוטל שלשה נחילין [ז] ומסרם. חלות דבש [ח] מניח שתי חלות - זיתים לקוץ מניח שתי גרופיות: (ד) הקונה שתי אילנות בתוך שדה חבירו ה"ז לא קנה קרקע. ר"מ אומר קנה קרקע. הגדילו לא ישפה. והעולה מן הגזע שלו. ומן השרשים של בעל הקרקע. ואם מתו אין לו קרקע. קנה שלשה קנה קרקע הגדילו מניח שתי חלות. שמתפרנסי' הדבורי' מהם כל ימות הגשמי' (יג): גרופיות. עגפים (יד) וחוזר ועומה: (ד) הקונה שתי אילנות. פתמא: לא קנה קרקע. כלל (טו) סביבותיו: הגדילו. הרחיבו ענפיהם: לא ישפה. לא יכרות (טז) מותם בעל הקרקע מע"פ שהכל שלהם מזיק לקרקע שלו דכיון דאין לו קרקע לבעל האילנות הרי בעל הקרקע שיעבד לו קרקעו לכל ארכן כ"ז שהם קיימים: גזע. כל שהוא למעלה מן הארץ מקלתו בקרקע וירחו בשלשה אילנות ויאמר לו לוקח שלש אילנות בתוך שדה חברו אז ראובן הם ניקויפט צוויא בויטער ביא שמעון אין פעלד חברי זה לא קנה קרקע דיא ערד וואס ארום דיא בויטער ניהער ניט צו ראובן. רבי מאיר אומט קנה קרקע די ערד וואס ארום די בויטער ניהער צו ראובן תחילו אז דיא בויטער וועגען גרוים גיוואָרען אוג די צווייגען האבען זיך פאר שפרייט לא ישפה דארף ניט ראובן אפ האקען דיא צווייגען אדער דיא בויטער. נאר שמעון מוז לאזען וואקסען די בויטער תשלה מן הנטע שלו די צווייגען וואס וואקסען ארום פון בוים נאכט צו דיא ערד. גיהערין צו ראובן. ער האקט אפ דיא צווייגען אוג געמט ייא פאר זיך. נאר ער זאל ניט וואַרטען ביז די צווייגען וועלען גרוים ווערען ימן השרשים אוג דיא צווייגען וואס וואקסען ארום פון די וואָרצלען וואס אין די ערד של בעל הקרקע ייא גיהערען צו שמעון ווארום די ערד איז ייגע ואם מתו אויב די בויטער ועגען נישטארבין. פאר טריקונגס גיוואָרען אין לו קרקע האט ניט ראובן די ערד צו פלאנצען אנדערע בויטער אויף דעם ארט קנה שלשה אז ראובן הם ניקויפט דריי בויטער אוג פון איין בוים צום אנדערען איז ווייט ניט ווייניגער וויא פיר איילען אוג ניט ווייטער וויא ועקצעהן איילען קנה קרקע הם ראובן ניקויפט די ערד וואס צווישען דיא בויטער. אוג וואס אונטער דיא בויטער. אוג וואס ארום דיא בויטער אזוי בריים מען זאל קענען נין מיט אקארב ארום בוים אפ

בייא שמעון דיא טאהבין וואס ווערען גיבאהרין ווערען אין זיין טאהבין שלאק אנאנץ ואר מפרידי בריכה ראשונה די ערשטע פאר טאהבין וואס ווערען גיבאהרין דעם יאהר ופון יערד טאהב מוז ראובן זייא לאזען אייזק פליהען צו שמעון. ראם הייסט ער מוז זייא אייזק געבען צו שמעון פירות בורת אז ראובן קייפט ביי שמעון די בינען נוס ווערען גיבאהרין ווערען דיס יאהר. אין דעם בינשטאק גוטל שלשה נחילין זאל ער געמען דיא ערשטע דריי קאמפאנעס בינען וואס ווערען גיבאהרין ווערען ווארום אלע ניין טעג ווערען גיבאהרין אקאמפאנע בינען אוג זעצין זיך אויף אבום זאל ראובן געמען אביגשטאק אוג זאל ארין זעצין אין זייא דיא בינען וואס ווערען גיבאהרין ווערען אין דיא ערשטע דריי קאהל ניין טעג ומסרם אוג מיט דיא איבערינע בינען זאלן זיך טייקן ראובן מיט שמעון אמאל זאל ראובן נעמען אקאמפאנע בינען, אוג אקאהל זאל שמעון נעמען אקאמפאנע בינען חלות דבש אז ראובן קופט פון שמעון דיא חלות האניק וואס ווערט זיין אין דעם בינשטאק דעם יאהר ודי האניק מיט דיא וואקס ווען זייא ועגען צוזאמען אין בינשטאק ועגען זייא גיסאכט אזוי וויא חלות בניה שתי חלות מוז ראובן לאזן אין בינשטאק צוויי חלות. דיא בינען זאלען האבען צו עסען אנאנץ זוינטער זיתים לקוץ ראובן קופט ביי שמעון איילבירט ביימער אפ צו האקען מנין שני גרופיות זאל ראובן לאזן צווייא צווייגען, דיא איילבירט ביימער זאל

גם כריכה לאשונה של זו עכב עם הטוכך דזסו קייס הטוכך: [ז] ג' נחילין. כי מע' ימים לע' ימים יולא מן כוורת נחיל של דבורים ויושבין על ענף אילן ומביא כוורת מדבש ומכריסן לתוכה. סר"ש: (י) מפני שמע' מרמשוים ואילך הם גרועים. ומפ"ה יקח מהם המוכר כפירום לתוך כוורתו כדי שלא יפסל ליקן ויפסי' ולכן יטלו לו גם מן הסדוקים הלת כי. כ"י: (יא) לפי שהוא לא מכר לו כוורת כדלקמן: (יב) אם המכירה היא לעולם מ"ב לעולמו של מכירה קמבר דסיינו מגם: [ח] חלות כו'. אם לקח חלות דבש שהלוקח פירות כוורת אין החלות בכלל אלא הדבורים המוסים פירות שהלוקח סחלות מגיע כ' חלות: (יג) כדי שלא תחרב כוורתו. שהוא לא מכר לו הכוורת. כ"ש: (יד) הר"ש. וי"מ ב' מגרופין והוא יותר נכון כ"י וכ"ה בפי' הר"ש: (טו) עפ"ק דבבורים ע"ו בסר"ב. דמפסקא ליה מ' קנה קרקע אלא דסבא לא כ"מ בזה להבי סתם לפן: (טז) ומלה זו דומה לאמרי תבגוס ופכנה פותו סמון ופפיה יפיה: (יז) וכגון שיש בין הגזע לאילן בשעור המפוקם לפניו. הר"ש. וכ' הר"ן ופמ"ש שעל הלוקח להביא לאיש כי הוא המוליא מיהם מייתי ליה לדי דיגא ודיינא: (יח) פי' מורם מלקח כמו ומרוח כל עוזבי דרך: (יט) שהמה

ארוחה פני חמה: שרשין. כל שהן למטה מן הארץ: שלו. של בעל האילן ולא מיאיחמו שם ויגדל למיאיתן שמא תגביה הקרקע עד (שיתעבה) שיתכסה האילן היולא מן הגזע מקלתו בקרקע וירחו בשלשה אילנות ויאמר לו לוקח שלש אילנות מכרת לי ויש לי קרקע (יז) אלא יקון אותו ויסרפנו: ואם מתו. שיכם האילן: אין לו קרקע. שיוכל ליטע אחר במקומו: קנה קרקע. דמשיכי שדה האילן וקנה הקרקע שיש בין אילן לאילן ותחתיהן ומולה להן כמלא אורה (יח) וסלו כדי שיוכל לעמוד מלקח הפירות עם הכל שלו וה"מ כשיש בין אילן לאילן לא סמות מד' אמות (יט)

קענען נאך אמאהל אויף וואקסען: ד חקונה שני אילנות בתוך שדה חברו אז ראובן הם ניקויפט צוויא בויטער ביא שמעון אין פעלד חברי זה לא קנה קרקע דיא ערד וואס ארום דיא בויטער ניהער ניט צו ראובן. רבי מאיר אומט קנה קרקע די ערד וואס ארום די בויטער ניהער צו ראובן תחילו אז דיא בויטער וועגען גרוים גיוואָרען אוג די צווייגען האבען זיך פאר שפרייט לא ישפה דארף ניט ראובן אפ האקען דיא צווייגען אדער דיא בויטער. נאר שמעון מוז לאזען וואקסען די בויטער תשלה מן הנטע שלו די צווייגען וואס וואקסען ארום פון בוים נאכט צו דיא ערד. גיהערין צו ראובן. ער האקט אפ דיא צווייגען אוג געמט ייא פאר זיך. נאר ער זאל ניט וואַרטען ביז די צווייגען וועלען גרוים ווערען ימן השרשים אוג דיא צווייגען וואס וואקסען ארום פון די וואָרצלען וואס אין די ערד של בעל הקרקע ייא גיהערען צו שמעון ווארום די ערד איז ייגע ואם מתו אויב די בויטער ועגען נישטארבין. פאר טריקונגס גיוואָרען אין לו קרקע האט ניט ראובן די ערד צו פלאנצען אנדערע בויטער אויף דעם ארט קנה שלשה אז ראובן הם ניקויפט דריי בויטער אוג פון איין בוים צום אנדערען איז ווייט ניט ווייניגער וויא פיר איילען אוג ניט ווייטער וויא ועקצעהן איילען קנה קרקע הם ראובן ניקויפט די ערד וואס צווישען דיא בויטער. אוג וואס אונטער דיא בויטער. אוג וואס ארום דיא בויטער אזוי בריים מען זאל קענען נין מיט אקארב ארום בוים אפ

ולא יותר על מ"ז אמה (כ) לו קנה הקרקע שבין חילון לחילון ותחתיהן ומוכר להן כדאמרן אבל אם יש בין חילון לחילון פחות מד' אמות לו יותר מט"ז אמה לא קנה קרקע: (ה) לא מכר אר הרגלים. כתוספת' תניא בד"א במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה (כא): מכר את הקנה. את הריחה ונקרלת על שם הקנה שלה (כב): (ו) ד' מדות. דינים חלוקים זה מזה: מכר לו חטים יפות. התנה עמו שיתן לו חטין יפות ונמצאו רעות הוי כאומלה (כג) ולפיכך יכול לחזור בו מי שנתאנה בלבד דהוא לוקח אבל מוכר אינו יכול להזור בו אפילו הוקרו החיטין הרבה: אין אחד מהן יכול לחזור בו. ואפי' הוקרו לו הוזלו ולא מצי לוקח למימר מצי ליפות נתכוונתי והאי דלמינא רעות משום דרע רע יאמר הקונה וכן איפכא לא מצי מוכר למימר מצי לרעות נתכוונתי והאי דלמינא יפות דדרך המוכר לומר לרע טוב: שחמתית. אדומה וכל מוס מתרגמי' שמוס: לבנה ונמצאת לבנה. ואיכא דגרסי' ליה

ישפה[פ]. והעולה מן הגזע ומן השרשין שלו ואם מתן יש לו קרקע: (ה) המוכר את ראש בהמה נפה [י]לא מכר את הרגלים. מכר את הרגלים לא מכר את הראש. מכר את הקנה לא מכר את הכבד. מכר את הכבד לא מכר את הקנה. אבל בדקה מכר את הראש מכר את הרגלים. מכר את הרגלים לא מכר את הראש. מכר את הקנה מכר את הכבד. מכר את הכבד לא מכר את הקנה: (ו) [י] ד' מדות במוכרין. מכר לו חטים יפות ונמצאו רעות. הלוקח יכול לחזור בו. רעות ונמצאו יפות [יא] המוכר יכול לחזור בו. רעות ונמצאו רעות. יפות ונמצאו יפות אין אחד מהם יכול לחזור בו. שחמתית [יב] ונמצאת לבנה. לבנה ונמצאת שחמתית. עצים של זית ונמצאו של שקמה. של

כמוכרים לפי שיאמר דלא ניחא ליה כדעתה אפי' בזול. עפוי"מ: [יא] יפות. שהמפעה הלוקח וא"ל מתכוונתי רעות כמיל האלמא ובעבור זה מלכן ואמ"כ מלא שפיר מתכוין לומן ליפות. כ"י: [יב] שחמתית. עושים קמח מרובה. ולכאה

כמוייס המחליפה לחרוש בגמיס. סל"ש: (כ) דמשיבי מפוזרים כדלמשכחן בבלגיס סס"ה כו'. ופמ"ג דסמס פסקו סל"ע וכל"ב כל"מ ול"ש דסני כמ' מל מ' כ' סל"י דל"ל דשיטולא דבלגיס ודקנייס פ"ינס שוים. ופפוי"מ: [פ] ישפה. דכיון דלון נפופין בכל מוכר כי אם בקרקע של לוקח וסמוכר לא שפיר קרקע ש"ל ו' אינו מניחן לכנס בכלו מלחמר שמזיקין לו. סל"ש: [י] נפה. בגמס פין דקן למכור אלא כל מ' מאלו כפ"ע. אבל בדקה דקן למכור הרגלים פס הכלאם דלא מסיבי כולי אלי וכן הכבד עם סניה' אבל איפכא לא שהמשוב אינו דין שיהא פטל לאמינו משוב. כ"י: (כא) ה"ם בכל המכויים בשקיין אלנו שאם יש מנהג ידוע שהולכין אחריו סל"מ. ופפוי"מ: (כב) אבל אבל הקנה: [יא] ד'. מניחא לא לאמיתי מידי אחא אלא להדיעך שלריך לתת פעם לכל סד'. לעמ הס תלוקות זה מוס. סל"ש: (כג) כלו' אפ"ג שלא נתאנה דדמיס כלל. אפ"ס נלאה

צוא קלויבען דיא פירות פון בוים חבדילו אז דיא ערד האט פאר קויפט מכר את הבבד האט ער די לענגע אויך פאר קויפט מכר את הבבד אז ער הט פארקויפט די לענגער לא מכר את הקנה האט ער די לונג נים פאר קויפט: ן ארבע מדות במוכרין פיר ערליי דינים איז דא ביי דעם פארקויפין מכר לו חטים ישות ונמצאו רעות ראובן הט גקויפט וויץ ביי שמעון אונ ראובן האט אויסגיגרעט מיט שמעון ער זאל איהם געבין גוטע וויץ, אונ שמעון האט גיגעבין שלעכטע וויץ הלוקח יכול לחזור בו דר נים הט גקויפט (ראובן) קען חרטה האבין רעות ונמצאו יפות ווען שמעון האט פרקויפט די וויץ האט ער גיטיינט אז זיי זענען שלעכטע. ווייל ראובן האט אים גיגארט אונ האט איהם איינגיגרעט אז זיי זענען שלעכטע, דרנאך איז גיפונען גיוואָרען אז די וויץ זענען גוטע מוכר יכול לחזור בו שמעון וואס האט פארקויפט קען חרטה האבין רעות ונמצאו רעות אויב שמעון הט פר־קויפט די וויץ פר שלעכטע אונ זיי זענען שלעכטע יפות ונמצאו יפות שמעון האט פרקויפט די וויץ פאר גוטע אונ זייא זענען גוטע אין אחד מהם יכול לחזור בו קען קיינער נים חרטה האבין, נים ראובן אונ נים שמעון שחמתית ונמצאת לבנה ראובן האט גקויפט ביי שמעון וויץ אונ ער האט אויסגיגרעט מיט איהם די וויץ זאלין זיין רויטע, אונ שמעון האט אים גגעבין ווייסע וויץ לבנה ונמצאת שחמתית אבער ראובן האט גיקויפט ביי שמעון וויץ ער זאל אים געבין ווייסע וויץ, אונ שמעון האט איהם גיגעבין רויטע וויץ עצים של זית ראובן האט גיקויפט ביי שמעון האלץ פון איילבירם בוימר ונמצאו של שקמה אונ שמעון הט איהם גיגארט אונ האט איהם גיגעבין האלץ פון

שקמה ונמצאו של זיף. יין ונמצא חומץ. חומץ ונמצא יין שניהם יכולין לחזור בהן: (ז) המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה. מדד ולא משך לא קנה. אם היה פקח שוכר את מקומן. [יב]הלוקח פשתן מחבירו הרי זה לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום. ואם היה במחובר לקרקע ותלש כל שהוא קנה: (ח) המוכר יין ושמן [יג] לחבירו. והוקרו או שהוזלו. אם עד שלא נתמלאה המדה למוכר

קונה אלא בזול: מדד. המוכר לעוקח כר"ה אפילו בכלי של לוקח: לא קנה. שאין כליו של מדם קונים לו כרה"ר (כו) ואם לוקח עצמו מדד אפי' כר"ה קנה בהגבהה: אם היה פקח. הלוקח: שוכר את מקומו. אם הוא ברשות בעליו (כז) ומקומו קונה לו וכמשאות גדולות איירי לאין דרכן להגביה לכך קני כמשיכה: עד שיטלטלנו. היינו הגבהה ואורחא דמלתא נקט דדרך מגביה לעצמו ממקום למקום (כח): ואם היה מחובר לקרקע. בגמ' מוקי לה כגון שאמר לו מוכר לעוקח לך ויפה לי קרקע כל שהוא וקנה כל מה שעליה דכיון ששכרו לעשות מלאכה בקרקע שלו ועשה בו מלאכה כל שהוא קנה שכירתו וקנה נמי אותו דבר ברוחה להקעות לו עם השכירות (ל) לפיכך אם תלש כל שהוא קנה: (ח) עד שלא נתמלאה הכדה

בהאי ואיכא דניחא ליה בהאי וכל כהאי גוונא הוי מקח טעות לשניהם ושניהם יכולים לחזור דאלו ביפות ונמצאו רעות כ"ע ניחא להו ביפות: יין ונמצא חומץ. איכא דניחא ליה במחמרא ואיכא דניחא ליה בחלא (כד): (ז)משך. מר"ה(כה)כשמשך או אחר של שניהם: קנה. אבל משיכה בר"ה לא קנה. אע"פ שלא מדד וכגון שפסק לו מתחלה הדמים בכך וכך יתן לו המדה אבל לא פסק לו הדמים אפי' מדד ומשך לא קנה דלא סמכא דעתייהו שהמוכר יכול להטעות הדמי' כמו שרוצה והקונה אומר איני

אַפֵּייגִין בּוּים שֶׁל שְׁקֵמָה אֲדֶער רְאוּבֵן הָאט גִּיקוֹיפְט בֵּייא שִׁמְעוֹן הָאלְץ פּוּן אַפֵּייגִין בּוּים וְנִמְצָאוּ שֶׁל זַיִת אוּנְד שִׁמְעוֹן הָאט אִיהם גִּינְאַרְט אוּנְד הָאט אִיהם גִּינְעבִּין הָאלְץ פּוּן אַיילְבִּירְם בּוּטְעֶר יַיִן וְנִמְצָא חוּמְץ רְאוּבֵן הָאט גִּיקוֹיפְט בֵּיי שִׁמְעוֹן וַיִּין, אוּנְד שִׁמְעוֹן הָאט אִיהם גִּינְאַרְט אוּנְד הָאט אִיהם גִּינְעבִּין עָסִיג חוּמְץ וְנִמְצָא יַיִן רְאוּבֵן הָאט גִּיקוֹיפְט בֵּיי שִׁמְעוֹן עָסִיג, אוּנְד שִׁמְעוֹן הָאט אִיהם גִּינְעבִּין וַיִּין שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן קְעֶנְען בֵּיידֶע חֲרָטָה הָאבֶּין, וַיְיל דָּאס הַיְינְט נִיט גִּינְאַרְט אַיינְער וַיְיל רוֹיטֶע וַוייץ אַיינְער וַיְיל וַוייסֶע וַוייץ, אַיינֶער וַיְיל אַזְעלְבֶע הָאלְץ אַיינְער וַיְיל אַזְעלְבֶע הָאלְץ, אַיינְער דַארְף עָסִיג אַיינְער דַארְף נַוִיין: ז הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵרוֹ רְאוּבֵן הָאט פַארְקוֹיפְט פֵּירוֹת צוּ שִׁמְעוֹן, אוּנְד דִיא פֵּירוֹת זֶעְנען גִּישְׁמַאנען אִין נַאס מָשַׁךְ אוּנְד שִׁמְעוֹן הָאט גִּיצוּיגִין דִי פֵּירוֹת פּוּן דִי נַאס אִין אַקְלֵייגֶע גֶעסֶעלֶע, אֲדֶער אִין דֶעם הוֹיף וָואס גִּיהֶער צוּ זַיי בֵּיידֶע, צוּ רְאוּבֵן אוּנְד צוּ שִׁמְעוֹן, אוּנְד דֶער מָקוֹם וִויא פִיל עֶס קָאסְט אַמָאס הָאבֶּין זַיי שׁוּין אָפְּגִיגֶעבֶּן זִיךְ וְלֹא מֵדַד אֲפִילוּ מָעַן הָט נָאךְ נִיט גִּימָאסְטִין וִויפִיל קָאסְט עֶס אִיז דָא אִין דִי פֵּירוֹת קָנָה גִּיהֶער שׁוּין דִי פֵּירוֹת צוּ שִׁמְעוֹן מֵדַד אֲבָל אֵין רְאוּבֵן הָאט גִּימָאסְטִין דִי פֵּירוֹת אִין נַאס, אֲפִילוּ עֶר הָאט וִויא גִּישְׁמַאטִין אִין דִי בְּלִים פּוּן שִׁמְעוֹן וְלֹא מָשַׁךְ אוּיב שִׁמְעוֹן הָאט נָאךְ נִיט גִּיצוּיגִין דִי פֵּירוֹת פּוּן דִי נַאס אִין אַנְעֶסֶעלֶע אַרֵיין לֹא קָנָה גִּיהֶער נָאךְ נִיט דִי פֵּירוֹת צוּ שִׁמְעוֹן וְאֲבָל אֵין שִׁמְעוֹן וָואס הָאט גִּיקוֹיפְט דִיא פֵּירוֹת, הָאט גִּימָאסְטִין דִי פֵּירוֹת, אֲפִילוּ אִין נַאס, הָאט עֶר קוֹנֶה גִּיוֶועזֶן דִי פֵּירוֹת, אוּנְד זַייא זֶעְנען שׁוּין זַייגֶע,

וואורום אז דער וואס קויפט די זאַך, הייבט זי אויף איז זיא שוין זייגע] אם הָיָה פִּיקֵחַ אוֹיב דֶער וָום קוֹיפְט דִיא פֵּירוֹת אִיז קְלוּג, עֶר וַוייס דֶעם דִין, אוּנְד דִיא פֵּירוֹת זֶעְנען בֵּיי דֶעם פַּרְקוֹיפֶער אִין שְׁטוּב אֲדֶער אִין הוֹיף, אוּנְד דֶער וָואס קוֹיפְט וַוייל זַייא נָאךְ גִּיט גֶעסֶען צוּ זִיךְ אַהֵיים שׁוֹבֵר אֶת מְקוֹמוֹ זָאל דֶער קוֹיפֶער דִינְגען דֶעם אָרְט וְוא דִיא פֵּירוֹת לִיגען, פּוּן דֶעם פַּרְקוֹיפֶער, זֶעְנען שׁוּין דִי פֵּירוֹת זַייגֶע תַּלּוּיִין מֵחֲבֵרוֹ אַז רְאוּבֵן קוֹיפְט פְּלַאקֶס פּוּן שִׁמְעוֹן תְּרֵי זֶה לֹא קָנָה הָט רְאוּבֵן אַנְדֶערְש גִּיט קוֹנֶה גִּיוֶועזֶן דִי פְּלַאקֶס עַד שֶׁיְּטַלְטְלֶנּוּ מִמְּקוֹם לְמָקוֹם סַיידִין רְאוּבֵן זָאל מְרָאגִין דִי פְּלַאקֶס פּוּן אַיין אָרְט צוּם אַנְדֶערִין אָרְט [ש"ת פ"ז] וְאִם הָיָה בְּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע אוֹיב רְאוּבֵן הָאט פַּרְקוֹיפְט צוּ שִׁמְעוֹן פֵּירוֹת אֲדֶער פְּלַאקֶס וָואס זֶעְנען גִּיוֶועזֶן בֶּהֱעֶפְט צוּ דִי עֶרֶד, זַיי הָאבֶּין נָאךְ גִּיוֶואקְסִין, אוּנְד רְאוּבֵן זָאגְט צוּ שִׁמְעוֹן דוּא זָאלְסְט אַבֵּיסוּל פַּרְבֶּעסֶערִין דִיא עֶרֶד אוּנְד דוּרְךְ דֶעם וֶועסְט דוּ קוֹנֶה זַיין אַלְץ וָואס עֶס אִיז בֶּהֱעֶפְט צוּ דִי עֶרֶד וְתָלַשׁ כָּל שֶׁהוּא אוּנְד שִׁמְעוֹן הָאט אוֹיסגִּירִיסְען אַבֵּיסוּל פֵּירוֹת אֲדֶער אַבֵּיסוּל פְּלַאקֶס פּוּן דִי עֶרֶד צוּ פַּרְבֶּעסֶרִין זַייא קְנָה זַייגֶל שִׁמְעוֹן הָאט קוֹנֶה גִּיוֶועזֶן אַבֵּיסוּל פֵּירוֹת אֲדֶר אַבֵּיסוּל פְּלַאקֶס פַאר זַייגֶע שְׁכִירוּת, הָאט עֶר שׁוּין צוּזַאמֶען קוֹנֶה גִּיוֶועזֶן דִי גַאנְצֶע פֵּירוֹת: ח הַמּוֹכֵר יַיִן וְשֶׁמֶן לַחֲבֵרוֹ רְאוּבֵן הָט פַּרְקוֹיפְט וַיין אֲדֶער אַיֶיל צוּ שִׁמְעוֹן וְהוּקְרוּ אוֹ שֶׁהוּזְלוּ אוּנְד דִיא וַיין אֲדֶער דִיא אַיֶיל אִיז טַייעֶרֶער גִּיוֶואָרֶען, וַיְיל רְאוּבֵן חֲרָטָה הָאבֶּען, אֲדֶער זַיי זֶעְנען זֶעלְבֶּוועלֶער גִּיוֶואָרֶען וַיְיל שִׁמְעוֹן חֲרָטָה הָאבֶּען, אוּנְד דִי וַיין אֲדֶער דִי אַיֶיל שְׁטֵיים אִין אַנְעֶסֶעלֶע אֲדֶער עֶס שְׁטֵיים בֵּיי שִׁמְעוֹן אִין

שטוב

למוכר. כמדה שאינה של שניהם מיירי (לח) והמשאיל הבאילה לשניהם והרי היא שאולה למוכר עד שתמלאה ומשם ואילך היא שאולה ללוקח לפיכך עד שלא נתמלאה המדה שהכלי שאולה למוכר לא קנה לוקח ומשנתמלאה

המדה שהכלי שאולה ללוקח קנה לוקח שקנו לו כליו וכשימת מיירי לו ברשות הלוקח (לכ): היה סרסור ביניהם. ונשברה החבית (לג) והיתה החבית שלו: נשברה לסרסור. ולא אמרי' שלוחו של לוק' הוא ונשבר' ללוקח: חייב להטיף

למוכר. משנתמלאה המדה ללוקח. ואם היה סרסור ביניהן נשברה החבית. נשברה לסרסור. וחייב להטיף לו שלש טיפין. הרכינה ומיצה הרי הוא [יג] של מוכר. והחנוני אינו חייב להטיף ג' טיפין. ר' יהודה אומר ע"ש עם חשכה פטור: (ט) השולח את בנו אצל החנוני ופונדיון בידו ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר. שבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנוני חייב. רבי

(לח) דמי של לוקח לאמון לאמון קנה כשים שמתו' כמד' ופסקינ מתן אפי' בשמדה שים לה שמתות ולו' דמוכר אפי' משנתמלאה לא קנה ואפי' בכשות לוקח דכשם שכליו של לוקח אין קונות ברשות מוכר כך כליו של מוכר אין קונות ברשות לוקח: (לכ) סר"ע ולאשמעינן דאפ"ה לא קנה מא"ל המדה של מוכר. ופמאי"ם:

(לג) סר"ש ומיומה דא"ר אמאי שיק יוקרא דאיירי כה. ופירש ריב"ם שדרך סרסור למדוד בשכר ובשברה ע"י שמדיד וכלא אומה. מוס': [יג] של מוכר. לפי שנתיאשו הבעלים. סר"מ ומי' תוי"ם. (לד) אבל בחיוב סוגדיון. ל"ק דהיון שעלכו המנוני בידו נאמייב בחליפין וכמשלומין נמוכים כו' דאם סיה מחזיר אומו סוגדיון

(לט) דמי שלו לוקח לאמון לאמון קנה כשים שמתו' כמד' ופסקינ מתן אפי' בשמדה שים לה שמתות ולו' דמוכר אפי' משנתמלאה לא קנה ואפי' בכשות לוקח דכשם שכליו של לוקח אין קונות ברשות מוכר כך כליו של מוכר אין קונות ברשות לוקח: (לכ) סר"ע ולאשמעינן דאפ"ה לא קנה מא"ל המדה של מוכר. ופמאי"ם:

(לג) סר"ש ומיומה דא"ר אמאי שיק יוקרא דאיירי כה. ופירש ריב"ם שדרך סרסור למדוד בשכר ובשברה ע"י שמדיד וכלא אומה. מוס': [יג] של מוכר. לפי שנתיאשו הבעלים. סר"מ ומי' תוי"ם. (לד) אבל בחיוב סוגדיון. ל"ק דהיון שעלכו המנוני בידו נאמייב בחליפין וכמשלומין נמוכים כו' דאם סיה מחזיר אומו סוגדיון

מן הדבק כדופני המדה לאחר שעירה היין והשמן: הרכינה ומיצה. המה את המדה על צדה לאחר שעירה השמן והיין והטיף שלש טיפין ונתאסף מעוט המדה לשולי הכלי של מקום אחד: הרי היא של מוכר. שהרי נתייאש הלוקח ממנו: והחנוני אינו חייב להטיף ג' טיפין. לפי שהוא פרוד שמוכר כל שעה: ר"י אומר. לא אמרו שהמנוני פטור מלהטיף ג' טיפין אלא ע"ש עם חשכה כר"י: (ט) השולח בנו קטן אצל החנוני. וכידו פונדיון שהם שני איסרין להביא לו באיסר שמן ואיסר אחד יתן לו וכן עשה ושבר הצלוחית ונשפך השמן ואבד את האיסר שנתן לו החנוני: חנוני חייב. בשמן ובצלוחית ובאיסר דלא שלח אחר את כמו קטן אל החנוני אלא לאודועי ליה שהוא צריך לשמן ולא שיטלה השמן על ידו ובגמ' פריך אמאי חייב החנוני על הצלוחית אבדה מדעת היא (לד) שהרי הוא עלמו שלחה ביד בנו. ומשני כגון שנטלה חנוני לתוך בה

שטוב, און ראובן מיט שמעון האבען גיבארגט ביא איינעם אמאם, גיהער דיא מאם צו זייא ביידע, איידער מען מעסט אן פול, גיהער דיא מאם צום פאר קויפער, און אז דיא מאם איז שוין פול, גיהער זיא צום קויפער. דריבער איז דער דין אם עד שלא נתמלאה המדה אויב זייא ווילען חרטה האבען איידער דיא מאם איז פול גיוואָרען למוכר גיהער די ניין אדער די אייל צום פאר קויפער, קענען ביידע חרטה האבען משנתמלאה המדה אויב זייא ווילען חרטה האבען דער נאך וויא די מאם איז שוין פול גיוואָרען לוקח גיהער די ניין אדער דיא אייל צום קויפער, קענען ביידע ניט חרטה האבען ואם היה סרסור ביניהן אויב צווישען זייא איז גיוועזען אמעקלער, און דיא פאם וואס מען האט אין איהר גימאסטען איז גיוועזען דעם מעקלערס נשברה החבית און די פאס איז צו בראכען גיוואָרען נשברה לסרסור איז זיא צו בראכען גיוואָרען צום מעקלער, גיהער דער שארין צום מעקלער [עתי"מ] והחיב להטיף לו שלש טפין נאכדעם וויא מען האט אויס גינאסען דיא ניין אדער דיא אייל פון דיא מאם אין דיא כלים פון דעם ואם האט גיקויפט, מוז לאזען דער פאר קויפער עס זאל אראפ רינען פון די מאם דרייא טראפינס ניין אדער דרייא טראפינס אייל אין דיא כלים פון דעם קויפער הרכינה ומיצה דער נאך וויא דרייא טראפינס זענען שוין ארויס גינאנגען פון דיא מאם, האט ער איין גיבוינען די מאם אויף אייניט, האט זיך אן גיזאמולט אויף דעם דעק פון דיא מאם אביסעל ניין אדער אביסעל אייל, ואם עס האט אראפ גירונען פון די ווענט פון די מאם חרי היא של מוכר דאם גיהער

צום פאר קויפער והחנוני אינו חייב להטיף שלש טפין אקרעמער ואם מעסט ניין אדער אייל צום פאר קויפען, דארף נאר אויס גיסען פון דיא מאם אין די כלים פון קויפער, און דארף ניט ווארטען ביז עס וועט אראפ רינען פון די מאם דריי טראפינס רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה רבי יהודה אומר ערב שבת פטור דארף דער קרעמער ניט ווארטען ביז עס וועט אראפ רינען דרייא טראפינס אין דיא כלים פון קויפער אבער אין מיטען וואך מוז דער קרעמער אויך ווארטען ביז עס וועט אראפ רינען דרייא טראפינס אין דיא כלים פון קויפער: ט השולח את בנו אצל חנוני ופונדיון בידו [ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר שבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנוני חייב] ער זאל קויפען פאר אהאלבען פונדיון [ואיסר] זיין קינד [מיט אגלעזיל] צו אקרעמער, און דאס קינד האט גיהאלטען אין האנט אפונדיון ואזוי אמטבע וואס דאס איז צוויי אסרים אויך אזוי אמטבע] ער זאל קויפען פאר אהאלבען פונדיון [ואיסר] זיין, אייל, און האלבען פונדיון [ואיסר] זאל מען איהם געבען ארעשט ומדד לו באיסר שמן און דער קרעמער האט גימאסטען פר אאיסר אייל און האט ארין גינאסין אין גלעזיל און האט גינעבען דאס גלעזיל מיט דיא אייל צום קינד ונתן לו את האיסר און ער האט גינעבען דעם קינד ארעשט אאיסר שבר את הצלוחית און דאס קינד האט צו בראכען דיא גלעזיל און אויס גינאסען דיא אייל ואבד את האיסר און האט פארלאדרן דעם איסר והחנוני חייב איז דער קרעמער חייב צו בצאהלען פאר דיא אייל און פאר דיא גלעזיל און דעם איסר, ווארום דער פאטער האט ניט געשיקט דעם קינד צום קרעמער, דער קרעמער זאל אלץ שיקען דורך איהם, ער האט

שלמו ה"כ דפסולו. תוס' ומתוי"ט: [יד] שע"מ כו'. ומפי' גלוחים שלקח למוד כה לחמרים לא מחייב כיס ל"י דס"ל לא הוי אלא שלקח וכי מחיירו למקום שנשלו מעם לי. נמ': [טו] ומודים כו'. כלומר דלא נפלה למוד כה לחמרים אחילו בפלגם למוד לחיוקן כו'. ומ"ב לא מפקה מרשות בעלים ומפ"ה פסוד מן סלעותיה. ר"ש: [טז] חלוף מי'. סיטון פעם אחת כשאר דכיון שמוכר מדיר אין המשקה נקרא בשוכי אבל בעה"ב כו'. ר"ש ומתוי"ט: [יז] חנוני כו'. ומפי' רשב"ג מודה. ר"ש ר"י: (לה) כמו ומחם ס' דמעם מעל כל פעים. ר"ש: (לו) כדבר ומנן ודבם ולא מלוה מפני שנדבק בו מהלכלוך ומלכיך שמשקל ר"ל: (לז) לפי שיש לפן בים קבול נדבק בהן יותר. הר"ש: [יח] ליבם: כגון פירות כמון וקלפנין ר"ל לקנה אלא נדבק בהן מלומה. ומתוי"ט: (לח) וה"ה לעבדים ליטרין ביחד בלפי' כגנ' הכלם ל' לכולם ומוקי לה בעקו' מהגנו לסכליל: (לט) מנוס דבפיס יותר מדלפי הכלם טעם בדבר קל ר"ל. הר"ש: [יט] נותן בו'. דלמר קבל פיסה שלמה ולדק. ולדק מיותר הוא לעבדים אע"פ שאינה שלמה מדדת לדק מעלך מליטרא אין לריך הכרע עפה (מ): היה שוקל עין בעין. כגון במקום אלא מהגו להכריע ומעמיד קנה המתוזים בכשה: נותן לו את גרומיו

הכרעותיו

וגם לאחריה הלכך נעשה גזלן עליה וקמה ליה פרשותיה על דמהדר לה לחרה ואף ע"ג דהחדרה לתיוקן לא מיפסר מיהה: ר"י פוטר. שע"מ כן שלחו כי היכי דלשדר ליה חנוני ביד כנו: שהוא פטור. מדמי גלוחים ואין הלכה כר"י: (י) הסיטון. סוחר שקונה הרבה ביחד ומוכר ומוכר לחנוניים מעט מעט; מקנה מדותיו. בשביל היין והשמן שנקרב בתוכה והמדה מתמעטת: ובעל הבית. שליח מוכר תדיר כסיטון מקנה פעם אחת בשנה: פעמים בשבת. שהחנוני אינו חייב להניף ג' מיפין כמו שחייב הסיטון וכעא"ה ומשחייר בכלי ולדבק בו: וממחה. (לא) מקנה מכני מקלותיו שקולל בהן דבר לא (לב): על כל משקל ומשקל. כל פעם שקולל מקנה (לג): (יא) וחייב להכריע טפח. ממשקל ליטרא ולילך (לד) אבל פחות מן לאחריה הלכך נעשה גזלן עליה וקמה ליה פרשותיה על דמהדר לה לחרה ואף ע"ג דהחדרה לתיוקן לא מיפסר מיהה: ר"י פוטר. שע"מ כן שלחו כי היכי דלשדר ליה חנוני ביד כנו: שהוא פטור. מדמי גלוחים ואין הלכה כר"י: (י) הסיטון. סוחר שקונה הרבה ביחד ומוכר ומוכר לחנוניים מעט מעט; מקנה מדותיו. בשביל היין והשמן שנקרב בתוכה והמדה מתמעטת: ובעל הבית. שליח מוכר תדיר כסיטון מקנה פעם אחת בשנה: פעמים בשבת. שהחנוני אינו חייב להניף ג' מיפין כמו שחייב הסיטון

ובע"ה ומשחייר בכלי ולדבק בו: וממחה. (לא) מקנה מכני מקלותיו שקולל בהן דבר לא (לב): על כל משקל ומשקל. כל פעם שקולל מקנה (לג): (יא) וחייב להכריע טפח. ממשקל ליטרא ולילך (לד) אבל פחות

נאר נימיינט דער קיגד זאל נאגען דעם קרעמער אז ער דארף די ביסעל איל, ווען דער קרעמער צו געמען דאס גלעזיל און דעם פונדיון און ווען אלץ אפ שיקען מיט זיין משרת, און אז דער קרעמער האט ניט אזוי גימאכן נאר ער האט געשיקט דורך דעם קיגד, און דאס קיגד האט גימאכט אשארין דארף דער קרעמער בצאהלין, און דא שמועסט אז דער קרעמער האט גענומען דאס גלעזעל פון דעם קיגד און האט מיט איהר גימאסטען פאר אנדערע מענטשין, איז ער גיוואָרען אנזלן אויף דיא גלעזעל וואָרום אז מען באָרגט אנאך אן דעם וויסען פון בעל הבית איז מען אנזלן] און דאס וואס ער גיט דיא גלעזעל צוריק צום קיגד דאס הייסט ניט צוריק גיגעבין, דריבער אז דאס קיגד האט צו בראכען די גלעזיל דארף דער קרעמער בצאהלין [עיין בתרע"ב ותי"ט] רבי יהודה פוטר רבי יהודה זאגט דער קרעמער דארף ניט בצאהלין שעל מנת בן שלחו וואָרום צו דער זאך האט דער פאטער געשיקט דעם קיגד מען זאל אלץ שיקען דורך דעם קיגד וחודים חכמים לרבי יהודה און דיא חכמים זאגען מודה צו רבי יהודה בזמן שחצלוחית ביד התינוק אז דאס גלעזיל איז גיגעבן ביא דעם קיגד אין האנט ומדד תחנוני לתוכו און דער קרעמער האט גימאסטען אין דיא גלעזעל אביסעל איל אדער דער קרעמער האט גענומען דאס גלעזעל פון דאס קיגדס האנט און האט אין איהר אריין גיזאָטען איל און ער האט באלד דאס גלעזעל צוריק גיגעבען דעם קיגד און ער האט מיט דעם גלעזעל ניט גימאסטין פאר קיין מענטש נאר פאר דעם קיגד אליין, און דאס קיגד האט צו בראכען די גלעזעל חנוני פטור דארף ניט

דער קרעמער בצאהלין פאר דיא גלעזיל: י הסיטון מקנה מדותיו אחת לשלשים יום דער סוחר וואס קויפט מיט אמאהל פיל פעסער וויין און איל און קויפט צו די קרעמער ביסלאכווייז, איין מאהל אין דרייסיג טעג דארף ער אוים וויישען און ריין מאכען דיא מאסען פון דיא וויין און איל וואס איז אנגיקלעבט איגנווייניג ובעל הבית לשנים עשר חדש און אבעל הבית וואס פארקויפט אמאהל צו ווייג בעקאנטע איל אדער וויין, דארף ער אוים וויישען און ריין מאכען דיא מאסען איין מאהל אין צוועלף חדשים, רבן שמעון בן נמליאל זאגט חלוף הדברים דיא רייד זאגען אומגעביטען, אבעל הבית דארף אוים וויישען דיא מאסען איין מאהל אין דרייסיג טעג, און אסיטון דארף אוים וויישען די מאסען איין מאהל אין יאהר חנוני מקנה מדותיו פעמים בשבת אקרעמער דארף אוים וויישען דיא מאסען צוויא מאהל אין וואך וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת און דיא שטיינער וואס מען זעגט מיט זייא פייבטע זאגען, דארף מען אפ וויישען איין מאהל אין וואך ומקנו מאזנים על כל משקל ומשקל צו יעדער מאהל וואס מען וויל זעגען דארף מען אוים וויישען די שאלען: יא אמר רבן שמעון בן נמליאל רבן שמעון בן נמליאל האט גיזאגט בפה דברים אמורים ווען זעגען די ביידע גיזאגט גיוואָרען אז מען מוז אוים וויישען דיא מאסען יעדער אין זיין צייט בלה אויב מען מעגן מעסט אין זיי פייבטע זאגען, נוין אדער איל אכל כבש אבער אז מען מעסט אין זיי טרוקענע זאגען אינו צריך דארף מען ניט אוים וויישען דיא מאס וחייב להכריע לו טפח דיא שאלען וואס מען זעגט אין זייא אפונט אדער סעהר וויא

שלמו ה"כ דפסולו. תוס' ומתוי"ט: [יד] שע"מ כו'. ומפי' גלוחים שלקח למוד כה לחמרים לא מחייב כיס ל"י דס"ל לא הוי אלא שלקח וכי מחיירו למקום שנשלו מעם לי. נמ': [טו] ומודים כו'. כלומר דלא נפלה למוד כה לחמרים אחילו בפלגם למוד לחיוקן כו'. ומ"ב לא מפקה מרשות בעלים ומפ"ה פסוד מן סלעותיה. ר"ש: [טז] חלוף מי'. סיטון פעם אחת כשאר דכיון שמוכר מדיר אין המשקה נקרא בשוכי אבל בעה"ב כו'. ר"ש ומתוי"ט: [יז] חנוני כו'. ומפי' רשב"ג מודה. ר"ש ר"י: (לה) כמו ומחם ס' דמעם מעל כל פעים. ר"ש: (לו) כדבר ומנן ודבם ולא מלוה מפני שנדבק בו מהלכלוך ומלכיך שמשקל ר"ל: (לז) לפי שיש לפן בים קבול נדבק בהן יותר. הר"ש: [יח] ליבם: כגון פירות כמון וקלפנין ר"ל לקנה אלא נדבק בהן מלומה. ומתוי"ט: (לח) וה"ה לעבדים ליטרין ביחד בלפי' כגנ' הכלם ל' לכולם ומוקי לה בעקו' מהגנו לסכליל: (לט) מנוס דבפיס יותר מדלפי הכלם טעם בדבר קל ר"ל. הר"ש: [יט] נותן בו'. דלמר קבל פיסה שלמה ולדק. ולדק מיותר הוא לעבדים אע"פ שאינה שלמה מדדת לדק מעלך מליטרא אין לריך הכרע עפה (מ): היה שוקל עין בעין. כגון במקום אלא מהגו להכריע ומעמיד קנה המתוזים בכשה: נותן לו את גרומיו

הכרעותיו (מ) לכל י' ליטרא מוסיף לו עשירית ליטרא שהוא ג' למחה (מא) כשימכור כלח וכיבש מוסיף [חלי] עשירית ליטרא לכל עשרים ליטרא: למוד בדקה. כמדה קטנה: לא ימוד בגסה. כמדה גדולה דהוי פסיד' דלוקח שאין נותן לו חלא בלח ואחד לעשרים ביבש. מקום שנהגו למוד בדקה. לא ימוד בגסה. בגסה לא ימוד בדקה [כ]. למחוק לא יגדוש. לגדוש לא ימחוק:

ותן לו. גמ': (מ) וכן סגרמה דסיסה ל' סכרעס דסיס פיס' סמסה סכסין מון למקום סמיסה. סר"ש: (מא) מדלא קמני ל' מעטרס כו' דיקין לא כגמ' דמ"מ וס"ק ג' מעטרה לעטלס כו'. וכלפס מפני שסלמ מעמדכ יוסר ומינו מסיף לו סכל גרוך לסיסיף לו יוסר מכיכס. סר"ש: (מב) ופסי' במקום שמוסקיס נמי ל' ל' למחוק ל"כ כלמלוס. סר"ש: [כ] בדקס. דמסקיר שוכר מכסוס שמינו יכול לעסוק כ"כ וכגסס מוסק יוסר כו'. ל"ס: (מג) מדכתי' ליפס כו' ולדק לעמוני לעמס מ"מ שלס זס יכול לגלס לרמעמס דמיכס דמזי כמדידס ולא ידס לא כפסות אלא כמוסכס ויומר כך סמגסכ. סר"ש:

אפונט, דארף אראפ ווענען דיא שאל וואס אין איהר ליגט דיא סחורה, מיט אטפח מער וויא דיא שאהל וואס אין איהר ליגט דיא געווייכט הייס שקל לו עין בעין אויב דער קרעמער האט גיוואגין דיא שאלין גלייך, איין שאל געגין דיא אנדערע נותן לו ניחוס מזו דער קרעמער אוועק געבען דעם קויפער דיא איבערגעווייכט אחד לעשרה בלח אויב דער קרעמער האט גיוואגין פייכטע זאכען דארף ער געבען צו צוהן פונט אצעהנטיל פונט, דאס איז איין פונט צו הונדערט פונט ואחד לעשרים ביבש אונ אויב דער קרעמער האט גיוואגין טרוקענע זאכען דארף ער געבען צוא צוואנציג פונט אצעהנטיל פונט מקום שנהגו למוד בדקה וואס דער מנהג איז צו מעסטען מיט אקליינע מאס ודהיינו אז מען פארקויפט אטאפ, מעסט מען פיר קוואר[ז לא ימוד בגסה טאר ניט דער קרעמער מעסטין מיט אגרויסע מאס, מיט דעם נאנצען טאפ, ווארום דער וואס קויפט וועט שארין האבען, אז מען

מעסט פיר קוואר, יעדער קוואר מעסט מען אביסעל העבער וויא דיא מאס, איז דא פיר ביסלאך, אונ אז מען מעסט אטאפ מיט איין מאהל, איז דאך נאר איין ביסעל העבער וויא די מאס בגסה וואס דער מנהג איז צו מעסטען מיט אגרויסע מאס, מיט דעם נאנצען טאפ לא ימוד בדקה דער וואס קויפט קען ניט נייטען דעם פאר קויפער ער זאל איהם מעסטין מיט דיא קליינע מאס, ער זאל איהם מעסטין פיר קוואר, ווארום דער וואס פאר קויפט וועט שארען האבען, ער וועט דארפין פיר מאהל געבען צו ביסלאך העבער וויא דיא מאס למחוק וואס דער מנהג איז צו פאר גלייכען דיא מאס לא יגדוש דער וואס קויפט קען ניט נייטען דעם פארקויפער ער זאל אויף שיטען דיא מאס אביסעל העבער לגדוש וואס דער מנהג איז מען זאל אויף שיטען די מאס אביסעל העבער לא למחוק טאר ניט דער פארקויפער פאר גלייכען דיא מאס:

גמרא ב"ב דף עה ע"ב

הלכה ס' כלס כלי המילון דנלס דמלכוס דכריסס בס

מכר את הפרה לא מכר את בנה וכו'. ה"ד אי דא"ל היא ובנה אפי' פרה ובנה נמי אי דלא אמר ליה היא ובנה אפי' חמור נמי לא אמר רב פפא דא"ל חמור למימר לחלבה בעי לה אלא חמור מאי קאמר ליה ש"מ היא ובנה קאמר ליה, ואמאי קרי ליה סיח

רש"י

חמור. אין לריך לחלבה ומסתמא כי אמר לו מניקה לפשוט נכה

מכר את הפרה לא מכר את בנה אין דער משנה שטיים אז ראובן האט גיזאגט צו שמעון איך פרקויף דיר מיין קוה, האט ער די קאלב ניט פארקויפט, אבער אז ראובן האט גיזאגט צו שמעון איך פארקויף דיר מיין איזיל, האט ער דעם יונגען איזיל (דעם סיח) אויך פארקויפט, פרעגט דיא גמרא מיכי דמי ווי שמועסט דא אי דאמר ליה היא ובנה ראובן האט גיזאגט צו שמעון איך פארקויף דיר דעם איזיל מיט איהר קינד אונ דיא קוה מיט איר קינד אפילו פרה ובנה נמי דארף ראובן די קוה מיט איר קינד איך ניין פארקויפט אי דלא אמר ליה היא ובנה אויב ראובן האט ניט דערמאנט דס קינד, ער הט נאר גיזאגט צו שמעון איך פאר קויף דיר דעם איזיל איך פארקויף דיר די קוה אפילו חמור נמי לא

דארף דאך דס קינד פון דעם איזיל אויך ניט זיין פארקויפט אמר רב פפא האט רב פפא גיזאגט דאמר ליה חמור ופרה מניקה אני מוכר לך ראובן האט גיזאגט צו שמעון איך פארקויף דיר אזאיזיל וואס זיינט איר קינד אונ איך פארקויף דיר אקוה וואס זיינט איר קינד בשלמא פרה איבא למימר לחלבה בעי לה ביי די קוה קען מען זאגין דריבער האט ראובן גיזאגט צו שמעון אז די קוה זיינט אקינד. שמעון זאל ווישען אז די קוה ניט פיל מילך, אבער די קאלב האט ער נאר ניט געטראכט צו פארקויפין אלא חמור מאי קאמר ליה נאר ווען ראובן האט גיזאגט צו שמעון ער פארקויפט אים אזאיזיל וואס זיינט אקינד, צו וואס דארף שמעון ווישען אז דער איזיל זיינט איין קינד שמע מינה היא ובנה קאמר ליה געווים האט ראובן

נמה קאמר ליה: אחר שיחה נאה. בקרי׳ בנמת ולא כזקן שצריך מרדע: כעייר זה. שמתפתה ביצרו: מן המחשבים. לדיקים: שנקראו שיחין. מילות כדכתי׳ צדיק כתמר יפרח: ער מואב. כעייר שמהלך אחר תאותו: אבד חשבונו של עולם. כלו׳ לית דין ולית דיין: ער נופח. כלומר אם שמנופח מעצמו: עד דעביד. הקב״ה

אחר סיחה נאה מה כתי׳ אחריו כי אש יצא׳ מחשבון וגו׳ תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין. להבה מקרית סיחון מקרית צדיקי׳ שנקראו שיחין. אכלה ער מואב זה המהלך אחרי יצרו כעייר זה שמהלך אחר סיחה נאה. בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח דאמר מר כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם. ונירם אמר רשע אין רם. אבד חשבונו של עולם. ער דיבון אמר הקב״ה המתן עד שיבא דין, ונשים עד נפח עד שתבא אש שאינ׳ צריכ׳ ניפוח. עד מידבא עד שתראיב נשמתן ואמרי לה עד דעביד מאי דבעי. אמר רב יהודה אמר רב כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שנא׳

נעמיינט זאגען צו שמעון אז ער פארקויפט איהם דעם איייזל מיט דעם קינד ואמאי קרי לה סיח פרוואס רופט מען דעם יונגען איייזל סיח שמהלך אחר שיחה נאה וייל ער גייט נאך שיינע רייד, אז מען רופט אים מיט גוטע רייד. גייט ער צו דעם מענטש. רבי שמואל בר נחמן האט גיזאגט פון רבי יוחנן׳ס וועגען מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וואס מיינט דער פסוק דריבער וועלין זאגין די מושלים קומט האבין אחשבון המושלים אלו המושלים ביצרם מושלים מיינט מען די מענטשין וואס גיוועלטיגין אויף זייער יצר הרע בואו חשבון קומט האבין ארע־כענונג, דאס מיינט מען בואו ונחשב חשבונו של עולם קומט ברעכענען דעם רעכענונג פון דער וועלט דמפסד מצוה כנגד שכרה דעם שאדין וואס מען האט אויף די וועלט דורך די מצוה וואס מען טוהט, זאל מען ברעכענען געגין דעם שכר וואס מען וועט האבין פון די מצוה אויף עולם הבא ושכר עבירה כנגד הפסדה אונ דעם פרדינסט וואס מען האט אויף דיא וועלט פון עבירה זאל מען ברעכענען געגין דעם שאדין וואס מען וועט האבין פון די עבירה אויף עולם הבא תבנה ותכונן דו וועסט געבאהט אונ גע־פעסטיגט ווערין אם אתה עושה כן אויב דו׳ א וועסט אזוי טאהן (דו׳ וועסט אזו ברעכענען) תבנה בעולם הזה ותכונן בעולם הבא וועסט דו גיבאהט ווערין אויף דיא וועלט אונ וועסט גיפעסטיגט (גישטארקט) ווערין צו עולם הבא דאס מיינט מען עם נועט דיר גוט זיין אויף דער וועלט אונ אויף דיא אנדערע וועלט עיר סיחון וואס מיינט מען עיר סיחון אם משים אדם שבמו בעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה אויב דער מענטש דעבינט אבער זה דער יונגער איייזל וואס ער מאכט זיך גלייך ווי דער יונגער איייזל וואס ער גייט נאך שיינע רייד שם כתיב אחריו ואם שמיים נאכדעם אין פסוק כי אש יצאה מחשבון אפייער איז ארום געגאנגען פון חשבון תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבים עם נועט ארום גיין אפייער פון דיא מענטשין ואם דעבענען אונ עם וועט פארברענען דיא מענטשין

ואם רעבענען גיט לחמה מקרית סיחון אפלאם וועט ארויסגיין פון די שמאט סיחון מקרית צדיקים שנקראו שיחין פון דיא צדיקים ואם ווערין גירופין שיחין (ביומער, דיא צדיקים זענען געגליכען צו ביומער, ווי עם שמיים אין פסוק צדיק כתמר יפרח דער צדיק נועט בלייהען וויא דער טייטיל ביום) אכלה ער מואב עם נועט פרברענען ער מואב זה המהלך אחר יצרו בעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה דאס מיינט מען עם נועט פרברענען דעם מענטש ואם גייט נאך זיין יצר הרע אזוי ווי דער יונגער איייזל ואם גייט נאך שיינע רייד בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח דאס מיינט מען דיא הייך פון ארנון אלו גסי הרוח דאס מיינט מען דיא מענטשין ואם זענען גרוים ביי זיך דאמר מר ונארום דער תנא האט גיזאגט כל אדם שיש בו גסות הרוח דער מענטש עם איז גרוים ביי זיך טפל בגיהנם פאלט ער אין גיהנם נירם, אמר רשע אין רם ונירם מיינט מען דער רשע זאגט עם איז גאר גיטא קיין העבערער איבער איהם אבד חשבונו דער רעכענונג איז פרלארין אבד חשבונו של עולם דער רעכענונג פון דער וועלט איז פרלארין, אויף דער וועלט איז גאר גיטא קיין רעכענונג, גאר ואם איינער וויל קענ ער מאהן עד דיבון מיינט מען נאט זאגט צום רשע ווארט ביז עם נועט קומען אמשפט נשים עד נופח, ער שתבא אש שאינה צריכה ניפוח ונשים עד נופח מיינט מען ביז עם נועט קומען אויף דעם רשע אזוי אפייער ואם מען נועט אים גיט דארפין אויפבלאזין, דם איז דער פייער פון גיהנם עד מידבא (מיינט מען) עד שתראיב נשמתן ביז דיא נשמות זייערע ווערין האבין יסורים ואמרי לה אונ אנדערע זאגין עד מידבא (מיינט כ״ן) עד דעביד מאי דבעי ביז נאט נועט טאהן מיט דעם רשע ואם ער וויל, רב יהודה הט גזאגט פון רבם וועגין כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו דער ואם שייידט זיך אפ פון תורה לערנען ועט איהם אפייער פרברענען שנאמר ווי עם שטיים אין פסוק

גאט

שמהלך אחר שיחה נאה. א״ר שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו׳ המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון בואו ונחשב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעוה״ז ותכונן לעוה״ב, עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעייר זה שמהלך אחר שיחה נאה. אל״ר שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו׳ המושלים אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון בואו ונחשב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעוה״ז ותכונן לעוה״ב, עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעייר זה שמהלך אחר יצרו. אכלה ער מואב זה המהלך אחרי יצרו כעייר זה שמהלך אחר סיחה נאה. בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח דאמר מר כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם. ונירם אמר רשע אין רם. אבד חשבונו של עולם. ער דיבון אמר הקב״ה המתן עד שיבא דין, ונשים עד נפח עד שתבא אש שאינ׳ צריכ׳ ניפוח. עד מידבא עד שתראיב נשמתן ואמרי לה עד דעביד מאי דבעי. אמר רב יהודה אמר רב כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שנא׳

ונתתי פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן כל הפורש עצמו מדברי תורה גופל בגיהנם שנא' אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח ואין רפאים אלא גיהנם שנאמר ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה:

מתי דכתי: מהאש יצאו. מן התורה פירשו דכתיב הלא כה דברי כאש:

אָמַר אַבָּיֵי בְּהָם מֵהָאֵשׁ יִצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם כִּי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַפּוֹרֵשׁ עַצְמוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה נוֹפֵל בְּגֵיהִנָּם שֶׁנֶּאֱמַר אָדָם תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשֶּׂכֶל בְּקָהָל רְפָאִים יָנוּחַ וְאֵין רְפָאִים אֶלָּא גֵיהִנָּם שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יָדַע כִּי רְפָאִים שָׁם בְּעֲמֻקֵּי שְׁאוֹל קְרוּאֶיהָ אוּם עֵר הָאֵם נִיט גֶעוואוּסְט אַז דָּאוֹרְט אִיז דָּער גֵיהִנָּם. אִין דָּעם טִיפְּעֶן גְּרוּב זֶעֶנֶן אֵירֶע גֶערוּפֶענֶע:

זוהר (צו דף לה ע"א) ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

פתח ר' אלעזר ואמר (ישעיה נח) ואמשיך דברי בפיך ובגלל ידי כסיתיך וגו'. תניא כל כך גם דאסתדל במלי דאורייתא יפסוותיה מרחקן אורייתא. קב"ה חפי עליה וסכיתא פרסי עליה גדפתא. הה"ל ואמשיך דברי בפיך ובגלל ידי כסיתיך. ולא עוד אלא דהוא מקיים עלתא וקב"ה חדי עמיה כאלו ההוא יומא נפא שמיא וארעא הה"ל (שם) לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. מכאן אוליפנא דישראל אקרון בשמא דציון דכתיב ולאמר לציון עמי אתה וחמיתא דכנסת ישראל אקרי בשמא דציון דכתיב (שם ח) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. תו פתח ואמר (שם ה) צור תעודה חתום תורה בלמודי. מר תעודה. דא סהדותא דדוד דכתיב (תהלים קלב) ועדותי זו אלמדם צור היא קיטורא כמאן דקטר קיטורא באתר חד. חתום תורה בלמודי. חתום תורה חתימה דאורייתא וכל נגידו ורבו דנגיד מלעילא כאן (כ"ל בגין) חתימה דיליה. בלמודי. בגין דתמן אתכנש רבו ומשמא כין תרין קיימין דתמן סריין אתר כגוונא דכל רבות ומשמ דנגיד מלעילא לאסדרא ליה בפומא דאמה ולארקא ליה בהאי תעודה וכדין אתקשר כלא קשרא חד מהימנא. תא חזי מה כין חיונן דמשתדלי באורייתא לגביהי מהימני. חיונן דמשתדלי באורייתא עדיפי מגביהי בכל זימנא. מ"ם דחיונן קיימין בדרגא עלאה יתיר מגביהי. חיונן דמשתדלי באורייתא קיימי לעילא באתר דאקרי תורה (כ"ל ת"ת) דהוא קיומא דכל מהימנותא וגביהי קיימי לתתא באתר דאקרון גלח והוד וע"ד (אקרון) חיונן דמשתדלי באורייתא עדיפי מגביהי ועלאין מגהון יתיר דאלין קיימין לעילא ואלין קיימין לתתא. חיונן דאמרי מלין ברוח הקדש קיימי לתתא מכלהו (ועל דא) זכאין חיונן דמשתדלי באורייתא. דחיונן בדרגא עלאה יתיר על כלא. (ועל דא) מאן דלבי באורייתא לא אצטריך לא לקרבנא ולא לעלון דהא אורייתא עדיף מכלא וקטרא דמהימנותא דכלא. וע"ד כתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום וכתיב (תהלים קיט) שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול:

מוסר יוסף לחק

מספר שערי קדושה ח"ב שער ו

ציצית כבר ידעת כי היא שקולה כנגד התורה וכנימטריא ת"ר ופס י"ג חוליות הרי תרי"ג גם כתיב ולמדתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' מגיד בשקולם כנגד המצות. תפילין מי שאינו מקיימן נקרא קרקפתא דלא מנח תפילין שאינו קם בתחיית

הלכה פסוקה

הר"מ הלכות מעשה הקרבנות פרק ב

(א) כמה הוא שיעור נסכים נסכי כבש או כבשה עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין ליסך רביעית ההין וכן נסכי העז בין קטן בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אע"פ שהיא גדולה אבל נסכי איל הן שני

(א) כמה הוא שיעור נסכים ויין פיל איז דער שיעור זאל זיין נסכים נסכי כבש או כבשה דיא נסכים פון איין שעפס אזכר אדער אַ שעפס אנקבה וישרון סולת בלול ברביעית ההין שמן קעהל זאל מען ברייגען אצעהנטיל פון אמפה (אזוי אמאס). די קעהל זאל זיין נעמיסשט מיט ביומאייל אפערטיל פון אהין ודאס איז אויך אזוי אמאס) ויין לנסך רביעית ההין ויין צום ניסן אויף דעם מזבח אויף אפערטיל הין וכן נסכי חטאו אזוי זאל זיין דיא נסכים פון אציג בין קטן בין גדול סייא אנרויסער סיי אקליינער בין זכר בין נקבה סיי אדער סיי אנקבה או נסכי רחל אף על פי שהיא גדולה אבילו אדער איז סקריב אנרויסען שעפס זאל ער אויך ברייגען אזעלכע נסכים אבל נסכי איל אבער די נסכים ודאס

ציצית כבר ידעת כי היא שקולה כנגד התורה ודאס ווייסטו אז די מצוה ציצית איז גלייך גענגין די אנצע תורה ובגימטריא ת"ר דער וואורט ציצית בטרעפט זעקס הונדערט ופס י"ג חוליות אונד מיט דרייצעהן חוליות ודאס איז אבט פעדים אונד פינף קניפלאך הרי תרי"ג איז צו זאמען זעקס הונדערט מיט דרייצעהן ווי די הרי"ג מצות ודאס עס איז דא אין די גאנצע תורה כמו כתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' נאך שטייט ביי די ציצית אז איר וועט אים זעהן די ציצית) ודאס איר גדייגקען אלע מצות פון גאט מגיד ששקולה כנגד המצות דער פסוק ואנבט אונז אז דיא מצוה ציצית איז גלייך גענגין אלע מצות פון דיא תורה תפלין מי שאינו מקיימן דער ום לייגט נים תפלין

עשרונים סולת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין, ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סולת בלול בחצי ההין שמן ויין לנסך חצי ההין: (ב) אלו הנסכים בין לעולה בין לשלמים כשיעור הזה לכל אחד ואחד שנאמר כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם. אין מוסיפין על השיעורין האלו ואין גורעין מהן. ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסול חוץ מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העומר שהנסכים שלו שני עשרונים בלול בשלישית ההין שמן אע"פ שנכפלה סולתו לא נכפלה יינו ושמנו אלא יין לנסך רביעית ההין:

המעמים והמיעטן כל המזיקין רלפים מפניו ומלו ומלמד כל מעני סתרן וגו' רבי מלישמעל מומר מלו תפילין של ראש ולעתיד לבוא עליהן יאמר לזריקים יומבים ומפרומיהן כרמסיהן. ק"ב ברבר ידעת כי הוא יחודו של מקום ספוק שרש לכל המצות אונ כה רמ"ח תיבות כי ע"י קרילתה נתקנין רמ"ח מיבבי סנהמש גם מלז"ל הקודמ ק"ם המעמים בכל יום כמלו כמלו מקיים כל הפוסק שבאמר והגית בו יומם ולילה:

מָעַן בְּרַיינְגְן צוּ אַיין אֵיל הֵן שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים סֹלֶת דַּארְף מָעַן בְּרַיינְגְן מֶעהל צְוַוִיי צֶעהנְטֵיל פּוּן אַיין אֵיפָה בְּלוּל בִּשְׁלִישִׁית הַהִין שֶׁמֶן דְּרֵיא מֶעהל זָאל זַיין גֶעמִישְׁט מִיט בּוּימאֵיל אַדְרִיטוּל פּוּן אַהִין יַיִן לְנֶסֶךְ שְׁלִישִׁית הַהִין אוּנ וַיין צוּ גִיסֶען אוּיף דֶעם מִזְבֵּחַ זָאל אוּיך זַיין אַדְרִיטוּל פּוּן אַהִין, וְנִסְכֵּי הַפָּר אוֹ הָעֵגֶל אוּנ דֵּיא נְסָכִים פּוּן אַרַיינְד אָדער פּוּן אַקאלְב בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת סַיֵיא אַזָּכָר סַיי אַנְקֵבָה [אַאֶקֶם אָדער אַקוּה] שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים סֹלֶת זָאל מָעַן בְּרַיינְגְן מֶעהל דְּרֵיא צֶעהנְדְלִינ פּוּן אַאֵפָה בָּלוּל בַּחֲצִי הַהִין שֶׁמֶן דֵּיא מֶעהל זָאל זַיין גֶעמִישְׁט מִיט בּוּימאֵיל אַהַאלְבִּין הִין יַיִן לְנֶסֶךְ חֲצִי הַהִין אוּנ וַיין צוּ גִיסֶען אוּיף דֶעם מִזְבֵּחַ זָאל אוּיך זַיין אַהַאלְבֶּער הִין. (ב) אֵלּוּ הַנְּסָכִים בֵּין לְעוֹלָה בֵּין לִשְׁלָמִים דֵּיא נְסָכִים דַּארְף מָעַן בְּרַיינְגְן סַיי צוּ אַעוֹלָה אוּנ סַיי צוּ שְׁלָמִים כְּשִׁעוּר הַזֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד דִּי מַאם בְּרַיינְגְט מָעַן צוּ יְעֶדער שֶׁפֶּס, אָדער צוּ יְעֶדער אַיל, אָדער צוּ יְעֶדער אָקֶם שֶׁנֶּאֱמַר כְּמִסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ לְאֶחָד כְּמִסְפָּרָם וַוי עֶס שְׁטֵיט אִין פָּסוּק וַוי דֶעם צָאהל קָרְבָּנוֹת וָואם אִיהר וָועט מַאכֶען צוּ יְעֶדער קָרְבָּן וַוי וַייטֶער צָאהל אִיז אַין מוּסִיפִין עַל הַשִּׁעוּרִין הָאלוּ וְאֵין גּוֹרְעִין מֵהֶן מָעַן מַאר נִיט צוּ גֶעבֶּען אַבִּיסוֹל מֶעהר אוּיף דֶעם צָאהל, אוּנ מָעַן מַאר נִיט מַאכֶען וַוייניגֶער פּוּן דֶעם צָאהל וְאִם גָּרַע אוֹ הוֹסִיף כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל אוּיב עֶר הָאט אַבִּיסוֹל וַוייניגֶער גֶבְּרַיינְגְט וְמֶעהל אָדער וַוין אָדער בּוּימאֵיל] אָדער עֶר הָאט גֶעבְּרַיינְגְט אַבִּיסוֹל מֶעהר, אִיז פָּסוּל חוּץ מִכֶּבֶשׂ הָעוֹלָה שֶׁמַּקְרִיבִין בְּיוֹם הַנְּפַת הָעֹמֶר נָאר דֶער שֶׁעפֶּס וָואם מָעַן אִיז אִים מַקְרִיב מַאר אַ עוֹלָה דֶעם אוּנדערין מַאג פֶּסַח וָועַן מָעַן אִיז מַקְרִיב דֶעם עוֹמֶר שֶׁהַנְּסָכִים שֶׁלּוֹ דִּי נְסָכִים פּוּן דֶעם שֶׁעפֶּס שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים צְוַוייא צֶעהנְטֵיל אֵיפָה מֶעהל בָּלוּל בִּשְׁלִישִׁית הַהִין שֶׁמֶן גֶעמִישְׁט מִיט בּוּימאֵיל אַדְרִיטוּל הִין אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְפְּלָה סֹלֶת אֶפְילוּ דִּי מֶעהל אִיז גֶעטְאפִּילְט, צְוַוִיי צֶעהנְטֵיל, פּוּן דֶעסְטְוֶוגֶען לֹא נִכְפְּלָה יֵינוֹ וְשַׁמְנוֹ דִּי וַוין מִיט דִּי בּוּימאֵיל זָעגֶען צוּ גִיסֶען אוּיף דֶעם מִזְבֵּחַ אִיז גוּוָען אַפֶּערְטִיל הִין:

נִקְרָא קַרְקַפְתָּא דְּלֵא מָנַח תְּפִלִּין שֶׁאֵינוֹ קָם בְּתְחִיַּת הַמֵּתִים וְוֶועְרְט עֶר גֶעוֶועקְט פּוּן אַקָאפּ וָואם לֵייגְט נִיט תְּפִלִּין. עֶר וְוֶועְט נִיט אוּיף שְׁטֵיין צוּ תְּחִיַּית הַמֵּתִים וְהַמִּנְיָנָן כָּל הַמַּזִּיקִין יִרְאִים מִמֶּנּוּ אוּנ דֶער וָואם לֵייגְט תְּפִלִּין וְוֶועלְן אַלֶע מַזִּיקִין מוֹרָא הָאבֶּין פַאר אִיהם וְעָלָיו נֶאֱמַר אוּנ אוּיף אִים אִיז גִיזָאגְט גִיזָאגְט דֶער פָּסוּק וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ אַלֶע פֶעלְקֶער פּוּן דֶער וֶועלְט וְוֶועלְן זֶעהֶן אַז דֶער נָאמֶען פּוּן נָאט וְוֶועלְט גִירוּפֶין אוּיף דִיר, וָואם מֵיינְט מָעַן דֶעם נָאמֶען פּוּן נָאט, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר נָאגְט רַבִּי אֶלְעָזָר אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ דָּאס מֵיינְט מָעַן דִּי תְּפִלִּין וָואם אוּיף דֶעם קָאפּ וְיִרְאוּ מִמְּךָ וְוֶועלְן זֵיי פַאר דִיר מוֹרָא הָאבֶּין לְעָתִיד לָבוֹא עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר אוּנ וְוֶען מְשִׁיחַ וְוֶועט קוּמֶען וְוֶועט אוּיף זֵיי גִיזָאגְט וְוֶערֶן [אוּיף דִּי מֶענְטְשֶׁן וָואם לֵייגֶען תְּפִלִּין] צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וַעֲטָרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶן דִּיא צַדִּיקִים וְוֶועלְן זִיצֶען אוּנ זַייעֶרע קְרוֹנֶען וְוֶועט זַיין אוּיף זַייעֶרע קָעפּ קְרִיאַת שְׁמַע בְּבֶר יָדֵעַתְּ כִּי הוּא יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם קְרִיאַת שְׁמַע לֵייגֶען דָּאס אִיז בֶּעוָוואסְט אַז מִיט דִּי וָוערְטֶער זָאגְט מָעַן עֵדוּת אוּיף נָאט אַז עֶר אִיז אַיינֶער אוּיף דֶער וֶועלְט שֶׁהוּא שׁוֹרֶשׁ לְכָל הַמִּצְוֹת אוּנ דָּאס אִיז דֶער וָוארְצֶיל וְדֶער עִיקָּר] פּוּן אַלֶע מִצְוֹת גַּם יֵשׁ בָּהּ רְמַ"ח תֵּבוֹת אִין קְרִיאַת שְׁמַע אִיז דָא צְוַוייא הוּנְדֶערְט אַכְט אוּנ פֶערְצִיג וְוֶערְטֶער כִּי עַל יְדֵי קְרִיאָתָהּ נִתְקַנִּין רְמַ"ח אֵבְרֵי הַנְּשָׁמָה דּוּרֵךְ דֶעם קְרִיאַת שְׁמַע לֵייגֶען וְוֶערֶן גֶעהֵיילִיגְט דִּי צְוַוִיי הוּנְדֶערְט אַכְט אוּנ פֶערְצִיג גְלִידֶער פּוּן מֶענְטְשׁ גַּם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה נָאך הָאבֶּין דִּי רַבָּנָן גִיזָאגְט הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע פַּעְמַיִם בְּכָל יוֹם דֶער וָואס לֵייגֶענְט קְרִיאַת שְׁמַע צְוַוִיי מָאהל אִין מָאג כְּאִילוּ מְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה אִיז גְלֵיךְ וַוי עֶר וָואלְט מְקַיֵּם גִיוֶוען דִּי גַאנְצֶע תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה וָואס בַּייא דִּיא תּוֹרָה שְׁטֵיט דִּיא וָאלְסְט רֵיידִין אִין אִיר מָאג אוּנ נָאכְט:

גִיט גִיטָאפִּילְט אֶלָּא יַיִן לְנֶסֶךְ רְבִיעִית הַהִין נָאר דָּאס וַוין צוּ גִיסֶען אוּיף דֶעם מִזְבֵּחַ אִיז גוּוָען אַפֶּערְטִיל הִין:

אונקלוס — צו יום ה תורה

להמשיך כת"ת דז"א יהוה נפש ר' יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ה דמלוי ה"ה אל שם ב"ן שבעשיה בניקור הולם:

כב כָּל דְּכוּרָא בְּכָהֲנַיָּא ת"א כל זכר. עם לו לז לט קכ: כב כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ

קֹדָשִׁים הִוא׃ כג וְכָל־חַטָּאת אֲשֶׁר
יוּבָא מִדָּמָהּ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר
בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃ פ
ז א וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים
הוּא׃ ב בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַטוּ אֶת־
הָעֹלָה יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָאָשָׁם וְאֶת־
דָּמוֹ יִזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב׃ ג וְאֶת
כָּל־חֶלְבּוֹ יַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאַלְיָה
וְאֶת־הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב׃

ייכול יתה קודש קודשין
היא׃ כג וכל חטאתא די
יתעל מדמה למשכן
זמנא לכפרא בקודשא
לא תתאכל בנורא
תתוקד׃ א ודא אורייתא
דאשמא קודש קודשין
הוא׃ ב באתרא די יכסון
ית עלתא יכסון ית
אשמא וית דמיה יזדרוק
על מדבחא סחור סחור׃
ג וית כל תרביה יקרב
מניה ית אליתא וית
תרבא דחפי ית גוא׃

ת"א וכל חטאת. פסחים יג זבחים סב: לכפר. שם סו: בקדש. פסחים נד זבחים לט: ותם תולת. שם מט

מנחות קי כריתות כב: קדש קדשים. זבחים כ תמורה יח: במקום. שם מט: ותם דמו. שם:

רשב"ם

(כג) וכל חטאת אשר יובא כדמה וגו'. חטאות הפנימיות. פר כהן המשיח ופר העלם דבר של צבור ופר ושעיר של יום הכפורים ושעירי עבודת כוכבים כל אלו כתיב בהם מתנות לפנים בהיכל על המזבח ומזבח הזהב. וזהו פשוטו:

בעל הטורים

(ו) ותם תורת הפשם. ס' פעמים כתיב הפשם בפרשה כנגד ס' אמות ודלים:

שפתי חכמים

א פי' אינה קריבה סיה בפעמה ומ"מ קדושה מל עליה ולא נפקה לחולין ותכעה מד שיפול בה מוס ואז תמכר ויפלו דמיה לנדבה: בדק"ל לעמה לא כתיב ופם בכם הוא מקריב וגו' ופם עז הוא מקריב וגו':

רש"י

(כב) כל זכר בכהנים יאכל אותה. הא למדת שהחטאת אותה החמור למעלה לא להוציא שאר הכהנים אלא להוציא את שאינו ראוי לחטוי: (כג) וכל חטאת וגו'. (וזבחים סב) שאם הכנים מדם חטאת המיצוה לפנים פטולה. (תמורה יח ת"כ) הוא קרב ואין א תמורתו הרבה: וכל לרבות שאר קדשים: (ו) קדש קדשים הוא. (ב) ישחטו. ריבה לנו שחיטו' הרבה לפי שמלינו שאם בגבור נאמר ישחטו ובעולה נאמר לנזקן: (ג) ואת כל חלבו וגו'. עד כאן לא נתפרשו אימורין בחטאת לכך הוצרך לפרשם כאן אבל חטאת בכר נתפרשו בה בפרשת ויקרא: את האליה. לפי שאשם אינו בא אלא מיל או בכש ב ומיל ובכש נתרבו באליה:

טעמי הקרבנות

(ו) ותם תורת האשם וגו'. ותם התורה שנצרכתי להשוות החטאת אחת אשם בעולה, אלא שיש ג"כ תורת הפשם שאינו מזיד כמבין אשם גזלות, שגם הוא בשוגג מרשעו ידמה לאשר לא חטא, כי במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו גם הפשם. כי ע"י מה שהוא מביא אשר אשם לה' ובזה ומתקן בעצם חטאו, טוב יותר ממקריב עולה, כי בעולה יוכל שיהא שאינו מביא בחטאו, ואינו שב בכל לבו, ע"כ הפשם עם שהוא נאכל מכ"ז קדש קדשים הוא לה':

פירוש לתורת אלהים

(כב) כל זכר איטליבר זכר פון די כהנים יאכל אותה מעג זי עסין מיינט מען דעם חטאת קודש קדשים היא זיא איז גאנץ הייליג: (כג) וכל חטאת אונ איטליבער חטאת אשר יובא כו' ום ווערט גבראכט ווערן פון איר בלום צו דעם אהל מועד לכפר בקודש צו פארגעבין אין הייליגקייט לא תאכל זאל דאס נים גנעסן ווערין באש תשרף אין פייער זאל דאס פרבראנט ווערין:

מצות השם

(כג) [קלם] (נאו מו) שלא יאכל מבשר חטאות הנעשות בפנים שלמאר וכל חטאת אשר יובא דמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף:

(ו) [קמ] (עשה סד) לעשות האשם שנאמר וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא:

וכל חטאת אשר יובא וגו' ודאם אינו אמצות לא תעשה אמרבן החטאת ודאם דיא בלום זיינע ווערם נעשפריצט

אונקלוס

ייכול יתה קודש קודשין היא׃ כג וכל חטאתא די יתעל מדמה למשכן זמנא לכפרא בקודשא לא תתאכל בנורא תתוקד׃ א ודא אורייתא דאשמא קודש קודשין הוא׃ ב באתרא די יכסון ית עלתא יכסון ית אשמא וית דמיה יזדרוק על מדבחא סחור סחור׃ ג וית כל תרביה יקרב מניה ית אליתא וית תרבא דחפי ית גוא׃

ת"א וכל חטאת. פסחים יג זבחים סב: לכפר. שם סו: בקדש. פסחים נד זבחים לט: ותם תולת. שם מט

מנחות קי כריתות כב: קדש קדשים. זבחים כ תמורה יח: במקום. שם מט: ותם דמו. שם:

נביאים ירמיה ז

להמשיך מג"ת דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהוָה חיה יחידה דנצח יְהוָה היה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה:

א אֵיכָה תֹאמְרוּ חֲכָמִים אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת יְהוָה אִתָּנוּ
אָכֵן הִנֵּה לַשֶּׁקֶר עָשָׂה עֵט שֶׁקֶר סֹפְרִים: ב הֹבִישׁוּ
חֲכָמִים חַתּוּ וַיִּלָּכְדוּ הִנֵּה בִּדְבַר־יְהוָה מָאָסוּ וְחָכְמַת־
מָה לָהֶם: ג לָכֵן אֶתֵּן אֶת־נְשֵׁיהֶם לַאֲחֵרִים שְׂדוֹתֵיהֶם
לְיוֹרְשִׁים כִּי מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל כֹּלֹה בֶּצַע בֶּצַע
מִנָּבִיא וְעַד־כֹּהֵן כֹּלֹה עֹשֶׂה שָׁקֶר: ד וַיִּרְפּוּ אֶת־
שֶׁבֶר בַּת־עַמִּי עַל־נְקֹלָה לֵאמֹר שָׁלוֹם׀ שָׁלוֹם וְאֵין
שָׁלוֹם: ה הֹבִישׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם־בּוֹשׁ לֹא יֵבוֹשׁוּ
וְהַכְּלֵם לֹא יָדָעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת פְּקֻדָתָם
יִכָּשְׁלוּ אָמַר יְהוָה:

יחסר א

א אֵיכָדֵין תֵּימְרוּן חַכִּימִין אֲנַחְנָא וְעַל אוֹרַיְתָא דַיְיָ אִנַחְנָא וְחַיְצִין בְּכֵן הָא לְשִׁקְרָא עֲבִיד סְפַר קוֹלְמוֹס דְּשִׁקַּר לְזִיפָא: ב בְּהֵיתוּ חַכִּימַיָּא אִתְבְּרוּ וְאִתְאֲחִידוּ הָא בְּפִתְגָמָא דַיְיָ קָצוּ וְחוּלַק בְּחוּכְמָתָא לֵית לְהוֹן: ג בְּכֵן אֶתֵּן יַת נְשֵׁיהוֹן לְאוּחֲרָנִין חַקְלַתְהוֹן לִירוּתִין אֲרֵי מִן זְעֵירָא וְעַד רַבָּא כּוּלְּהוֹן אַנְסֵי סְמוֹן מִסְפַּר וְעַד כָּהֵן כּוּלְּהוֹן עַבְדֵי שִׁקַּר: ד וְאַסִיאוּ יַת תֻּבַר בְּנִשְׁתָּא דְעַמִּי בְּמִלֵּי שִׁקְרֵיהוֹן לְמֵימַר שְׁלָמָא שְׁלָמָא וְלֵית שְׁלָם: ה עֲלֵיהוֹן לְמִבְהַת אֲרֵי תּוּעֲבָה עֲבָדוּ אַף מִבְהַת לֵית אִינּוּן בַּהְתִין וְאִתְבְּנָעוּ לֵית אִינּוּן יַדְעִין בְּכֵן יִתְרְמוּן קְטִילִין בְּעִדָּן דַּאֲתָעַר עֲלֵיהוֹן חוֹבֵיהוֹן יִתְקְלוּן אָמַר יְיָ:

רש"י

(ה) הנה לשקר. הנה חכמתכם לשקר ככם: עשה עט שקר סופרים. כגילוכם: (ב) הובישו. חכמיס כמותכם: (ג) בוצע בצע. גזליס: (ד) וירפו. וירפאו: לאמר שלום. יהיה לכם: (ה) לא יבושו. מיגס מסבייטין במעשיהם הרעים לשוב מלי: תתמו

מצודת דוד

(ה) ומורם וגו'. כ"ל יודעים אמו מת המורה אמן בלמעת סגם להיס עסה העובה את הקולמוס לכתוב ספר התורה ולמגס היו הסופרים שכתבו את התורה כוזיל ומיגכם מקיימים מוסם: (ב) הובישו חכמים. הם המחזיקים מלמס למכמים הלא יבושו כמעם יתמו וילכדו בדבריס ולא ילילו כפסס בחכמתם: ומכמת מס להם. כ"ל מס היא החכמה שבידם הלא בחכמת המורה מאסו ואף לא יודעו להגיד נפסס בחכמ' ל"כ במה יתפארו: (ג) לאחרים. לגס לאחר: ליורשים. כל מי מהעבו"ס מירלה לרשת: כולה בוצע בצע. כולם גוזלין הון: מנביא. ועד כהן: הכהן. הכהן הגדול: (ד) וירפו. הם מלפאים את שבר בת עמי. רעתם המפידה לבא כ"ל הם מוליאים מלבם דמגת הרע' הבאה. מס מגיר' נקלה ומבוזה לאמר שלום תהיה ולא תבא הרעה. כזה הם מרפאים שברכם אבל לא יהיה שלום והמה מבהיים: (ה) הובישו. כ"ל בעמקה: גם כוס וגו'. כ"ל עמו המועבה וגם לא יבושו בעבודה: והכלם וגו'. איכם יודעים מס סיא לגיגם וכאל הדבר בעמ"ם: לכן יפלו. הגבהים הבהים יפלו בעת יפלו כל המוליכים מ"י המוריכים: בעת פקודתם. בעת מזגיר מליהם מוגם לספרא מהם וסוף בזמן המוכרן מז יכשלו גם המה:

כתובים משלי כג

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד' ארנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו היה יחידה דיסוד יְהוָה חיה יחידה. דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א וְתָשִׂים סַכִּין בְּלוּעֶךָ אִם בַּעַל נָפֶשׁ אָתָּה: ב אַל־תִּתְאַו
טְרָפָיו כִּי לֶחֶם שַׁקָּרוֹת הוּא:

א וְשַׁמְתָּ סַכִּין בְּלוּעֶךָ אִם בַּעַל נַפְשָׁא אַתְּ: ב לָא
תְּרַגֵּשׁ לְמִטְעַם מַרְגְּלִיתָא דְּמַלְכָּא אֲרֵי לַחְמָא דְשִׁקְרָא הוּא

רש"י

(א) ושמת סכין בלועך. אם רצית עיגו לרה אל תאכל מעלו: אם בעל נפש אתה. תאב לאכול: (ב) אל

מצודת דוד

(א) ושמת. כ"ל אולי תמבוגן בדבר וייסיר לך לשום סכין בגיית סבליעה מעמאכל עמו: אם בעל נפש אתה. אם יש לך נפש מעכלת למאוס בכבו: (ב) אל תתאו. אל תבאו' לאכליו המוגאמי'

פירוש ע"ט

(א) וְשַׁמְתָּ סַכִּין בְּלוּעֶךָ אוּן וַאלְסְט מַאן אַמְעֶקֶער אִין דַיינֶע קִינְבַּאקֶן אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה וֶוען אֶפֶּילוּ דוּ בִּיסְט אַהוּנְגֶערִיגֶער אוּן דוּא גְלוּסְט צוּ עֶסֶן אִיז בֶּעֶסֶער דוּ וַאלְסְט דִיר אַמְעֶקֶער צְוַוישֶׁען דַיינֶע צַיין אַרַיין שְׁטֶעקֶן וֶוען דוּ פַרְשְׁטַיינְסְט אַז עֶר אִיז נִיט גֶערֶן פַאר אִיהם אִיז. דוּא וַאלְסְט עֶסֶן מִיט אִיהם וַאלְסְט דוּ בֶּעֶסֶר נִיט נֶעסֶן מִיט אִיהם: (ב) אַל תִּתְאַו לְמַטְעַמּוֹתָיו הוּא לֶחֶם כְּזָבִים

דוּא וַאלְסְט נִיט גְלוּסְטֶן צוּ זַיינֶע גוּטֶע עֶסֶן שְׁפַּייז וָוארוּם דָאס אִיז פַאלְש בְּרוֹט, עֶס וֶועט דִיר קֵיין גוּטְץ טָאהֶן (עיין מצודת דוד) אוּן דִיא חֲכָמִים דַרְשֶׁנֶן דִי דְרַיי פְּסוּקִים אוֹיף אַמְלִיטִיר וָוס וֶועט זִיךְ לֶערְנֶן פַאר זַיין רַבִּי וַאל עֶר פַרְשְׁטַיינְסְט וָוס פַאר אִיהם אִיז, אוּיב דֶער רַבִּי וֶועט אִיהם קֶענֶען אָפּ גֶענֶערן אוֹיף זַיינֶע שַׁאֲלוֹת וָואס עֶר וֶועט אִיהם פְרֶעגֶן וַאל עֶר

לְמַטְעַמּוֹתָיו וְהוּא לֶחֶם כִּזְבִים: ג אַל־תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר מִבִּינָתְךָ חֶדֶל: ד הֲתַעֲוִף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כִּי עָשֹׂה יַעֲשֶׂה־לּוֹ כְנָפַיִם כְּנָשֶׁר וְעָף הַשָּׁמָיִם: ה אַל־תִּלְחַם אֶת־לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל־תִּתְאַו לְמַטְעַמּוֹתָיו:

*התעיף קרי יעוף קריי

דְּמָעְבַּר עָבִיד לֵיהּ נַפְהָא הֵיךְ נִשְׁרָא דְּמַיִין בִּשְׁמַיָּא: ה לָא תֵיכוּל עִם גַּבְרָא דְּבִישָׁא עַיְנִיהּ וְלָא תִתְרַגַּשׁ לְבִישׁוּלוֹי:

תִתְרַגַּשׁ לְבִישׁוּלוֹי וְהִינוּן מִיכוֹלְתָּא דְּרַבְרְבוּתָא: ג לָא תִקְרַב לְעַתִּירָא אֶלָּא בְּבִינָתָךְ פְּרַק מַנְיָה: ד אִין תִּצַּר עֵינָךְ בֵּיהּ לָא מִתְחַיֵּי לָךְ מִטּוּל דְּמָעְבַּר עָבִיד לֵיהּ נַפְהָא הֵיךְ נִשְׁרָא דְּמַיִין בִּשְׁמַיָּא: ה לָא תֵיכוּל עִם גַּבְרָא דְּבִישָׁא עַיְנִיהּ וְלָא תִתְרַגַּשׁ לְבִישׁוּלוֹי:

מצורת דוד

ומוכיח: וסוף. ר"ל מאכלו כוזבת בסטולתו כי דרך המאכל להכריח נוף האדם ולא כן הנה מבטל עין לעם: (ג) אל תיגע. להרבות עסק להרבות הון: מבינתך חדל. ר"ל ואם מבלי עלתי חדל מזה מלינם עלמך כי מה תועלת במלרית הסון: (ד) התעיף. ר"ל מה בלע בעושר כי הוא דבר המתקיים הנא שעמים מכוזב בשמים קלה מודך בעמנע עיניך להתאכל בו ותיכנו כי שמאוס יאכל ולאחר עשה לעלמו כנפים לעוף ממך מיש מהר בנשר הזה הממהר לעוף ולך השמים ונכסם מהעין: (ה) אל תאכל. אל תאכל לחם ולתוספת כיאור סירם ומאר מה לחם וגו':

רש"י

תתאו. אל תתאוה: (ג) אל תיגע להעשיר. לעשות גרסתך תכילות תכילות סוף שתשכחם: ומבינתך. שאתה מבין חדל מלבר זה: (ד) התעיף עיניך. כרגע שתכסול עיניך לעלמך ואין אותה הגירסא מלויה בך:

פירוש ע"ט

אִיהֶם פָּרְעָנִין, אוּנ וֶוֶען עֶר וֶוייסְט אַז דֶר רַבִּי וֶועט אִיהֶם נִיט קָעֶנֶען אָפּ עֶנְפֶערִין אוּיף זַייגֶע שְׁאֵלוֹת וָואס עֶר וֶועט אִיהֶם פְּרָעגִין זָאל עֶר נִיט גְלוּסְטֶען צוּ זַיין תּוֹרָה אוּנ זָאל בֶּעסֶער נִיט פְּרָעגִין, אוּם דֶער רַבִּי זָאל נִיט מְבַרִּיש וֶוערִין, נָאר עֶר זָאל זַיין צוּ אַ אַנְדֶער רַבִּין לֶערֶנֶען תּוֹרָה וָואס קֶען בֶּעסֶער פַאר דֶעם רַבִּי: (ג) אַל תִּיגַע לְהַעֲשִׁיר דוּא זָאלְסְט דִיךְ נִיט מִיטְרֶען רַייכְ צוּ וֶערִין נִיךְ, הַיינוּ דוּ זָאלְסְט נִיט פִּיל לֶערֶנֶען מִיט אַיין מָאהֶל, וָוארוּם דֶער סוֹף וֶועט זַיין מִבִּינָתְךָ חֶדֶל דָאס דוּא וֶועסְט מִיד מַאכֶען דַיין פַר־שְׁטַאנְד אוּנ וֶועסְט פַרגֶעסֶן וָום דוּ הָאסְט גְלֶערִינְט: (ד) הֲתַעֲוִף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ דֶען אִין אַזוֹי אַקְלִייגֶע וַויילֶע וָואס דוּ וֶועסְט טָאפְּלִין אוּנ צוּ שְׁלִיסֶן דַיינֶע אוּיגִין אִין דֶעם לֶערֶנִין וֶועט דָאס לֶערֶנִין שוֹין נִיט זַיין אִין דִיר אַזוֹי גִיךְ וָוארוּם דוּא וֶועסְט דָאס לֶערֶנִין פַאר־גֶעסִין כִּי עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לּוֹ כְנָפַיִם דֶען דָאס לֶערֶנִין וֶועט זִיךְ מַאכֶן פְּלִיגֶעל צוּ אַוֶועק פְּלִיהֶען פוּן דִיר כְּנֶשֶׁר יָעוּף הַשָּׁמָיִם גְלֵייךְ וִוי אַאדְלֶער פְּלִיהט צוּם הִימֶעל:

(ה) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עַיִן דוּ זָאלְסְט נִיט עֶסִין בְּרוֹיט מִיט דֶעם וָואס הָאט אַבֶּייז אוּיג אוּנ אִין נִיט גֶערִין צוּ גֶעבֶּין עֶסִין וְאַל תִּתְאַו לְמַטְעַמּוֹתָיו אוּנ דוּ זָאלְסְט נִיט גְלוּסְטִין צוּ זַיינֶע עֶסִינְשַׁפֶּייז, וָוארוּם עֶס קֶען דִיר שָׁאדֶין, אַזוֹי וִוי דֶער פְּסוּק אִין וַוייטֶער מְפוֹרָשׁ:

ברטנורא

שתי הלחם. לחם הפנים נלוש אחד אחד. דכתיב כיה שני עשרונים יהיה החלה האחת מלמד שנילוסו' אחת אחת ומנין שאפייתן ב' ב' ת"ל ושמת אותם שימה רשומה שאתה עושה מהם דהיינו כתנור תהא בלשון אותם דמשמע שהיה נותן שנים בשני דפוסים יחד כתנור יכול אף שתי הלחם כן ת"ל ושמת אותם שהיה לו לומר ושמתם מה ת"ל ושמת אותם אותם אתה נותן שנים שנים **בתנור**: אין אתה נותן שתי הלחם שנים שנים (ו) אחת ו' ו': **בטפוס.** כמו דפוס פורמ"ה בלע"ז כמין תיבה שנעשו כפויה ושתי דפמותיה זו כנגד זו כך הלחם היו לו שתי דפמות ושוליס רחבים ומתקן הכלי בתוך הדפוס שיהא עשוי כמין הדפוס: **וכשהוא רודה.** אותן מן התנור נותנן בדפוס:

משנה מנחות פרק יא

שתי הלחם [ח] נלושות אחת אחת ונאפות אחת אחת. לחם הפנים נלוש א' א'. ונאפה שנים שנים, **ובטפוס** [ט] היה עושה אותן וכשהוא רודן נותנם

עיקר תוי"ט

[ח] שתי הלחם. ל' הפוס. ל' הפוס' כמשנה וכמקלא קרוי ל' זכר ולשון נקבה ושמעי' דכמשנתנו ל"ג גבי לחם"פ מחד שנים בב' זכל ומתוי"ט: (ט) לדעלמא קאי דהא בפעם ו' מין בלפוס מלא ב' בלבד: [ב] ובטפוס כו'. דת"ל ושמת אותם בדפוס וכ' הפוס. ות"ת הא מסקתיה לומר שאפייתן שנים שנים וי"ל דא"כ לכתוב ונתת אותם. אבל ושמת משמע שימה לדפוס: וסיו

כלי אמלעי דסוד דמלכות דילילה א אל אלה אלהי אלהים

פרק יא א שְׁתֵּי הַלֶּחֶם נִלּוּשׁוֹת אַחַת אַחַת דִּיא צְוֶוייא חַלּוֹת צוּ בְּרוֹיט וָואס מָען בְּרֵייגְנֶט שָׁבוּעוֹת, וֶערֶט נִיקְנֶעטִין יָעֶדֶער בְּרוֹיט בַּזוּנְדֶער וְנֶאפוֹת אַחַת אַחַת אוּנ מָען בַּאקְט יָעֶדֶער בְּרוֹיט בַּזוּנְדֶער מָען זָעצְט אַרֵיין אִין הוֹיכִין אַיין בְּרוֹיט אַז דֶער בְּרוֹיט וֶערֶט אָפְּגֶעבַּאקְט גֶעמַט מָען אִיהֶם אַרוֹיס פוּן הוֹיכִין אוּנ מָען זָעצְט אַרֵיין דֶעם אַנְדֶערֶען בְּרוֹיט אִין הוֹיכִין לֶחֶם הַפָּנִים נִילוּשׁ אֶחָד אֶחָד דֶער לֶחֶם הַפָּנִים וֶערֶט אוּיף נִיקְנֶעטִין יָעֶדֶער חַלָּה בַּזוּנְדֶער וְנֶאפֶה שְׁנַיִם שְׁנַיִם אוּנ עֶר וֶועט נִיבַּאקְט צְוֶוייא חַלּוֹת צוּ זַאמֶען מִיט אַיין מָאהֶל, וָמָען זָעצְט אַרֵיין אִין הוֹיכִין צְוֶוייא חַלּוֹת מִיט אַיין מָאהֶל, אַז דִי צְוֶוייא חַלּוֹת וֶועלֶן פֶערְטִיג גֶעמַט מָען צְוֶוייא אַרוֹיס, אוּנ מָען זָעצְט אַרֵיין אַנְדֶערֶע צְוֶוייא חַלּוֹת, אוּנ אַזוֹי טוּהט מָען בִּיז מָען בַּאקְט אָפּ אַלֶע צְוֶועלְף חַלּוֹת; וּבְטִפּוּס הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָן יָעֶדֶר חַלָּה בַּזוּנְדֶער אִיז גֶימַאכְט גֶיוָוארֶען אִין אַפַּארֶעם וּכְשֶׁהוּא רוֹדֶן נוֹתְנָן בְּטִפּוּס אַז עֶר גֶעמַט אַרוֹיס דִיא חַלּוֹת פוּן הוֹיכִין

כדי

(כ) וסח מסיקין אותו סם המות ומוסיף את הלחם. רש"י: [ג]כפף פ. הן הקטנות על הסלתן, כדאמר קטנותיו ולו פסיסין. וכפרש"י בחומש שהיה נותנו בקטנותיו לאחר מסייה. תוס'. וכגון, ולהדריה לדפוס קמא כיון דאמר לה נפחא ומזג הוכיחו המוס', דסלתם חון לדפוס ומא"כ הכי מגמתא כו' ולפי' הר"ב ר"ל ומפחלם לעשה כחון הדפוס והדפוס שבחמור היה לו וכלכם כחיך ותן הלחם וסלתם מבחון ודלבן בחמור. ועי' חוי"ם: (ג) וכן כ' הר"מ. ועל דרחמו ל"ל שני' אחרת היתה לרב בגמ'. דלי גרסי' הכי הא גופא קשיא אמרת ליתמן ועריכתן לחון אלמא מדחון יבש לא נתקדשה דלי מקדשה מנייהו מלמא לי אמיך לכו לאכלתי ולא כש"ם מעמם אסור יולא דמשום קיומם כלי לא מיסתל ביולא. תוס' (ואפייתן בפנים אלמא מדם יבש נתקדש' אמר רבא כו' מלי קשיא דלגמא מסיון לא מקדש אמור מקדש אלא הא קשיא ואפייתן בפנים אלמא אמור מקדש ולין דומיה את השבת ועריכתן בחון ואפייתן בפנים ומקדש לישתן קמן דהך מלמא דלישתן ועריכתן בחון ואפייתן בפנים אתכלל אלמא מעון דמדם יבש לא נתקדשו אלא ודלי שנכסם לא סיפס כך ולא"ב פסק כש"ק דמ"ס ס"ק דמדו' יבש נתקדשו.) ומתוי"ט: (ד) ול"ל דה"ג לישתן ואפייתן: (ה) והלי דלא מעמו עשיון שלם נעשי שכל אדם מודל בו מגמתו ופעמים שמוליאו לחון. אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחלות ב עשרונים, והתוס' שיטה דהכיתין ביון דיש בהן שמן סולרכו לעשות בכלי הלא ומדות הלא נתקדשו לכ"ע וה"ס לכל סתגמות הסעמונות שמן: (ו) וזה המאמר מתוכר המס שאמר שלחם"ם הוחר לנוס אותן מחון ומחון ולאחוות בפנים. הר"ם. כלומר דאלו אמר מגמות ליתמן ועריכתן נמי בפנים כו' ודש"י פי' ליתה שלחם"ם הוחר לנוס אותן מחון ומחון ולסיכוסו כולה מדא מלאת היה. והתוס' פי' דבמחון לסמיכ' הקרבד' קאי דלא כמי כלי שרת. ומתוי"ט: [ד] כלי שרת. הוא שאל מל סכת היות לחה"ם נאסת בדפוסים ומאמר שרת. ומתוי"ט: [ד] כלי שרת. ולגמ' יליף ליה מקרא. ומתוי"ט: [ה] כ"ל. הוא שאל מל סכת היות לחה"ם נאסת בדפוסים ומאמר

(ב) ואחד כהנות רודה מן התמור טותה בדפוס כדי שלא תתקלקל: (ב) לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. ולא מתבריר מגמתא דהא מלתא בגמרא אמאי ליתמן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים (ג): ואינן דורחות את השבת. אפייתן: וכשרות בבית פאגי. רמב"ם אומר שהוא מקום סמוך להר הבית מחוץ שהם היו אוסים המגמו' מלגון פת בג המלך ואין הלכה אלא כדברי ת"ק: (ג) חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן (ד) בפנים. לדברי הכל אחותו אלי עשרון שחולק בו עשרונו של כ"ג נאמה ומקדש ומקדש את המנחה (ה): ודורחות את השבת. לפי שלא לעשות ליבה ועריכה ואפיה מאחמול דכיון דמקדשה בכלי מפסלה בליבה: (ד) יש בה מעשה כלי בפנים. במלאכתן שנעשה בהן בפנים שעונים כלי לאפוקי ע"ג שבלא, ובמלאכתן שנעשית בחוץ בגון ליבתו ועריכתו של לחם הפנים (ו) אין מעון כלי: וקרנותיהן

נותנם [ג] בטפום כדי שלא יתקלקלו: (ב) א' שתי הלחם ואחד לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ. ואפייתן בפנים. ואינן דורחות את השבת. ר' יהודה אומר כל מעשיהם בפנים. רבי שמעון אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי: (ג) חביתי כהן גדול לישתן (נ"א ועריכתן) ואפייתן בפנים. ודורחות את השבת. בחוץ והרקדן אינן דורחות את השבת. כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב שבת אינה דורחה את השבת ושאי אפשר לה לעשות מע"ש דורחה את השבת: (ד) כל המנחות יש בהן מעשה כלי [ד] בפנים ואין בהן מעשה כלי בחוץ. כיצד [ה] שתי הלחם אוכן שבעה ורחבן

לייגם ער אויך אריין יעדער חלה בזונדער אין אפאריעם כדי שלא יתקלקלו (ד"ו חלות ואלען ניט קאלע ווערען וייא ואלען ניט צו ברוכין ווערען) דריי ערליי פארטעס ווענען גיווען, אין איינע האט מען גימאכט דיא טייג אוג געקנעטין, אין איינע האט מען גיבאקין, אין איינע איז דיא חלה גילעגען נאך דעם באקין: ב אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים סיי די צוויי ברויט פון שבועות, אוג סיי דעם לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ האט מען גיקנעטין אוג גיוועלגערט אויסער דיא עזרה ואפייתן בפנים אוג מען האט וייא גיבאקט אינווייניג אין דיא עזרה ואינן דורחות את השבת אוג מען טאר וייא ניט באקין אום שבת, רבי יהודה ואומט כל מעשיהם בפנים אלץ האט מען גימאכט אינווייניג גיקנעטין אוג גיוועלגערט אוג גיבאקט האט מען אלץ אין דיא עזרה, רבי שמעון ואומט לעולם הוי רגיל לומר דומא ואכטם איביג זיין גיוואומט צו ואגען שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי דיא עזרה אין דיא ברויט פון שבועות אוג דעם לחם הפנים מעג מען מאכען אין דיא עזרה, אוג מען מעג וייא מאכען אין בית פאגי דאס איז אזוי אארט ואומט פון דעם באדג ואום דר בית המקדש איז אויף אים גישטאנען (עיין בהרע"ב): ג חביתי כהן גדול דיא חלות ואום מען מאכט אלע מאג פון דיא מנחה ואום דער כהן גדול בריינגט לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים דארף מען וייא

קנעטין אוג וועלגערין אוג באקין אינווייניג אין די עזרה ודורחות את השבת אוג וייא שטויסען אנועק דעם שבת, מען מעג דיא חלות קנעטין אוג וועלגערין אוג באקין אום שבת מדינו ודרכדן אינו דורחות את השבת מאלין אוג זיפען די מעהל שטויסט ניט אנועק דעם שבת, מען טאר ניט מאלין אוג ניט זיפען דיא מעהל אום שבת, ווייל דאס האט מען גיקענט טאהן ערב שבת כלל אמר רבי עקיבא אבלי האט רבי עקיבא גיזאגט כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אלע ארבט ום מען קען טאן ערב שבת אינה דורחה את השבת שטוסט וייא ניט אנועק שבת, טאר מען וייא ניט טאהן אום שבת ושאי אפשר לה לעשות מערב שבת אוג דר מלאכה וואס מען קען ניט טאהן ערב שבת דורחה את השבת שטויסט וייא אנועק שבת, מעג מען וייא טאהן אום שבת: ד כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים אלע זאכען וואס עס ווערט גיטאהן בייא דיא מנחה אינווייניג אין די עזרה, מוז דאס גימאכט ווערען אין אפרי ניט אויף אבערעט ויין בהן מעשה כלי בחוץ אוג אלע זאכען וואס עס ווערט גימאהן בייא דיא מנחה אויסווייניג אויסער דיא עזרה, דאס קנעטין אוג דאס וועלגערין דארף ניט גימאכט ווערען אין אכלי מען מעג דאס מאכען אויף אבערעט אויך שתי הלחם די צוויי ברויט פון שבועות אויך שתי ווענען

גיווען

וקרנותיהן. שהוא מדביק בלה בכל דופן כמין קרניים וחורך הקרן יוצא ד' אצבעות: ר"י אומר שלא תטעה. בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בסיעור חורך ורוחב בין בסיעור הקרנות. בשתי הלחם תרכו שבעה ורחבו ד' וקרנותיו ד' אצבעות וסימנך זד"ד. לחם הפנים תרכו י' ורחבו חמשה וקרנותיו ד' אצבעות וסימנך יה"ז ודרכו של רבי יהודה לתת סימנים כמו דל"ך עד"ם בהא"ב: שיהא לו פנים. דפנות (שיהא לו פיות וזויות) (ז) והן הן הקרנו': (ה) ארכו י' ורחבו ה'. כדכתי' אמתים תרכו ואמה רחבו ר' יהודה לגיעמיה(ח) דאמר דאמה של כנים בת חמשה טפחים היא: נותן ארכו. של לחם הפנים כנגד רחבו של שלחן: וכופל. הלחם טפחים ומחצ' למעלה בגובה מכאן ומכאן והן הן הקרנו' (ט) ונמצאו תרכו ממלא רחבו של שלחן ורחבו מחצי' חצי אורך של שלחן וכשהיה מסדר אחר תצו נמצא שלחן כלו מלא: ארכו שנים עשר. ר"מ לטעמיה דאמר כל אמה בת ששה טפחים חוץ ממזבח הזהב וקרן מזבח החיצון והסובב והיסוד והלבה כר"מ: לחם הפנים ארכו י'. כהא מודה ר"מ: וטפחים ריוח באמצע. בין שני הסדרים

ארבעה. וקרנותיהן ד' אצבעות. לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה וקרנותיו ד' אצבעות. ר' יהודה אומר שלא תטעה זד"ך יה"ז. בן זומא אומר ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד. שיהיה לו פנים: (ה) השלחן ארכו עשרה ורחבו חמשה. לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה. נותן ארכו כנגד רחבו של שלחן. וכופל טפחיים ומחצה מכאן. וטפחיים ומחצה מכאן. נמצא ארכו ממלא כל רחבו של שלחן. דברי ר' יהודה. ר' מאיר אומר השלחן ארכו שנים עשר. ורחבו ששה. לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה. נותן ארכו כנגד רחבו של שלחן. וכופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן. וטפחיים ריוח באמצע

ספסלים זה שיהא בשל שמתים משמה רוחים וכן שתי הלחם. הר"מ. וכ"ל בשמה שמתים. שמה המחם וב' שתי הכפלה שמנה ומנה וכמה ג' מסמה ו' ג' מכמון וג' מכפנים. ויולפינן שתי הלחם מלמ"ם מלמ דבלה"ם שנינו מעוה פלוגתא דר"י ור"ש. ועתוי"ם: (ז) כ"ם לשון רש"י וג"ל ג' כ"ם כמשמה כך היה שיהא לו פנים שיהא לו פינים ותרתי ילפינן מעמשמעות הפנים מדא לדלתיב פנים ודלתי' דפנות ושיינו כפילות דלקמן ומדא דקרינן פינים שפילוחו זוית והן הן הקרנות ולא אחא כן זומא לאלוני אלא לפרוחי דדפנות וזוית מקרא קא ילפי'. ועתוי"ם: (ח) נמצ' כלים פי"ז מ"י: (ט) כ"ל

גיוועגן לאנג זיבען טפחים ורחבן ארבעה אונ בריית פיר טפחים וקרנותיהן ארבע אצבעות דיא הערנער ווענען גיוועגן לאנג פיר פינגער, (ביי יעדער וואנט פון די חלה האט מען אנגיקלעבט טייג אונ מען האט גימאכט אזוי וויא הערנער) לחם הפנים ארכן עשרה יעדער חלה פון דעם לחם הפנים איז גיוועגן לאנג צעהן טפחים ורחבן חמשה אונ בריית פינף טפחים וקרנותיו שבע אצבעות אונ דיא הערנער ווענען גיוועגן לאנג זיבען פינגער (ביי דעם לחם הפנים איז אויך גיוועגן הערנער אזוי וויא ביי די צוויי ברויט פון שבועות), רבי יהודה זאגט שלא תטעה דוא זאלסט ניט האבען אצעות, וועל איך דיר געבען אסימן (זד"ד) ביי דיא צוויי ברויט פון שבועות איז דער סימן „זדד" (ז' איז זיבען ד' איז פיר) זיבען טפחים דיא ליינג, פיר טפחים דיא בריית. פיר פינגער די ליינג פון די הערנער (יה"ז) ביי דעם לחם הפנים איז דער סימן. יה"ז" (י' איז צעהן ה' איז פינף) צעהן טפחים דיא ליינג, פינף טפחים די בריית, זיבען פינגער די ליינג פון די הערנער, בן זומא זאגט עס שטייט אין פסוק ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד דוא זאלסט געבען אויף דעם טיש ברויט מיט אפנים, אונ די ברויט זאל איביג ליגען פאר מיר, וואס מיינט מען ברויט מיט אפנים שיהא לו פנים די ברויט זאלען האבען וועגט אונ הערנער (ועיין בהרא"ב ותי"ם): ה השלחן ארכו עשרה דער טיש איז גיוועגן לאנג צעהן טפחים ורחבו חמשה אונ בריית פינף טפחים לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה אונ דער לחם הפנים איז אויך גיוועגן לאנג צעהן טפחים אונ בריית פינף טפחים נותן ארכו כנגד רחבו של שלחן ער ליינט די ליינג פון די חלה אויף די בריית פון טיש, איז די חלה

ליינגער וויא דער טיש צוויי מיט אהאלבען טפח אין יעדער זייט וכופל טפחים ומחצה מכאן די צוויי אונ אהאלבען טפח וואס די חלה איז ליינגער פון דעם טיש אין דער זייט בייגט ער ארויף אין די הייך אזוי וויא אנואנט וטפחים ומחצה מכאן אונ די צווייא מיט אהאלבען טפח וואס דיא חלה איז ליינגער וויא דער טיש אין דיא אנדערע זייט, בייגט ער אויך ארויף אין די הייך אזוי וויא אנואנט נמצא ארכו ממלא כל רחבו של שלחן ורעדט גיפונען די ליינג פון די חלה פאר געמט די נאנצע בריית פון טיש, אונ די בריית פון די חלה פאר געמט אהאלבע ליינג פון טיש, אונ מען האט גיליינט זעקס חלות איינעם אויף דעם אנדערען אויף דעם האלבען טיש, אונ זעקס חלות איינעם אויף דעם אנדערען אויף דעם אנדערען האלבען טיש, ווענען גילעגען די חלות איינס ביי דאס אנדערע, אונ דער גאנצער טיש איז גיוועגן פול מיט דיא חלות דברי רבי יהודה אזוי זאגט רבי יהודה, רבי מאיר זאגט השלחן ארכו י"ב דער טיש איז גיוועגן לאנג צוועלף טפחים ורחבו ששה אונ בריית זעקס טפחים לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה אונ דער לחם הפנים איז גיוועגן לאנג צעהן טפחים אונ בריית פינף טפחים נותן ארכו כנגד רחבו של שלחן ער ליינט די ליינג פון די חלות אויף די בריית פון טיש, איז דיא חלה ליינגער וויא דער טיש צוויי מיט אין יעדער זייט וכופל טפחים מכאן די צוויי אונ וואס די חלה איז ליינגער פון דעם טיש אין דער זייט בייגט ער ארויף אין די הייך אזוי וויא אנואנט וטפחים מכאן אונ די צווייא טפחים וואס די חלה איז ליינגער וויא דער טיש אין דיא אנדערע זייט בייגט ער אויך ארויף אין די הייך אזוי וויא אנואנט,

אזוי זָעגָען גיוָען זָעקָם חַלות איינער אויף דָעם אַנדערען אין דָער זייט טיש, אוג זָעקָם חַלות איז גילעגען איינער אויף דָעם אַנדערען אין דיא אַנדערע זייט טיש וּפָסְחִים רֵיוַח בְּאֶמְצַע פון די זָעקָם חַלות ביז דיא זָעקָם חַלות איז גיוָען אָפגירוקט צוויי טָפָחִים כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת בֵּינֵיהֶן דָער ווינט זָאל בְּלָאזען צְווישָען דיא חַלות, זייא זָאלען גיט פאַרשימוקט ווערען, אַבָּא שָׁאוּל וָאנט שָׁם חָיוּ נוֹתְנִים שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה של לֶחֶם הַפָּנִים דָארט צְווישָען דיא חַלות האט מען גילייגט דיא צְווייא לָעפיל בְּשָׂמִים פון לֶחֶם הַפָּנִים אָמְרוּ לוֹ הָאבען די חֲכָמִים גיזאָגט צו אַבָּא שָׁאוּל חֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר עָם שְׁטַייט דָאך אין פְּסוּק וְנָתַתָּ עַל הַמַּעֲרֶכֶת לְבוֹנָה זַכָּה דוא זָאלסט נָעבען בְּשָׂמִים אויף די חַלות, איז דָאך די בְּשָׂמִים גילעגען אויף דיא חַלות, גיט צְווישָען דיא חַלות אָמַר לָהֶן הָאט אַבָּא שָׁאוּל גיזאָגט צו דיא חֲכָמִים חֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר וְעָלָיו מַטָּה מְנַשֶּׁה עָם שְׁטַייט דָאך אין פְּסוּק „וְעָלָיו מַטָּה מְנַשֶּׁה" קָען מען דָאך גיט טייטשין „וְעָלָיו" אויף איהם, נָאר „וְעָלָיו" מיינט מען בייא איהם, וְעבען איהם איז גיוָען דָער שַׁבָּט מְנַשֶּׁה, אַזוי דָא אַז שְׁטַייט „עַל הַמַּעֲרֶכֶת" מיינט מען גיט אויף דיא חַלות, נָאר מען מיינט בייא דיא חַלות, צְווישָען דיא חַלות האט מען גיליינט די בְּשָׂמִים: וְ אַרְבַּע סְנִיפִין של זָהָב הָיוּ שָׁם דָארט בייא דָעם טיש איז גיוָען פיר גָאלדענע בְּרעטער וואס זָעגען גיוָען פון דָער עֶרֶד ביז איבער דָעם טיש, שׁוּפְצְלִין בְּרֵאשֵׁיהֶן דיא שְׁטִיק בְּרֶעט וואס איז גיוָען הָעבער וויא דָער טיש איז גיוָען איין גישפָּאלטען אין עָמְלִיבָע אַרְטָער שֶׁהָיוּ סוֹמְכִין בָּהֶן אין דיא שְׁפָּאלטען האט מען אַריינגיזעצט דיא האלבע רָערען שְׁנַיִם לְסֵדֶר זֶה וּשְׁנַיִם לְסֵדֶר זֶה צְווייא בְּרֶעטער זָעגען גיוָען בייא דיא זָעקָם חַלות איין בְּרֶעט אין די זייט, אוג צְווייא בְּרֶעטער זָעגען גיוָען בייא דיא אַנדערע זָעקָם חַלות איין בְּרֶעט אין דיא זייט אוג איין בְּרֶעט אין די זייט וְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה קָנִים כְּחָצִי קָנֶה חָלוּל אַכָּט אוג צְווּאַנציג האלבע רָערען זָעגען דָארט גיוָען בייא די חַלות וויא אַרָער גישפָּאלטען אין די לייגג אַרְבָּעוֹת עָשָׂר לְסֵדֶר זֶה פָּעַרְצָעהן האלבע רָערען איז גיוָען בייא די זָעקָם חַלות וְאַרְבָּעוֹת עָשָׂר לְסֵדֶר זֶה אוג פָּעַרְצָעהן האלבע רָערען איז גיוָען בייא די זָעקָם חַלות וְדיא עֶרְשְׂטע חַלָּה איז גילעגען אויף דָעם טיש, דיא אַנדערע חַלָּה איז גילעגען אויף דָרייא האלבע רָערען וואס זָעגען גיוָען אוס געשפּרייט אין די בְּרייט. די דְרִיטע חַלָּה איז אויף גילעגען אויף דָריי האלבע רָערען, דיא פָערטע חַלָּה איז אויף גילעגען אויף דָריי האלבע רָערען, די פִּינְפְטע חַלָּה איז אויף גילעגען אויף דָרייא האלבע רָערען, אוג דיא זָעקְסטע חַלָּה איז גילעגען אויף צְווייא האלבע רָערען, איז פָערצָעהן האלבע רָערען, אוג אַזוי זָעגען גילעגען דיא אַנדערע זָעקָם חַלות אויף פָערצָעהן האלבע רָערען, אוג אין עָבדער הָרעטיל איז גיוָען איין גישפָּאלטען פינף מָאהל אַריין צו זָעצען דיא האלבע רָערען] לֹא סִדּוּר קָנִים וְלֹא נִשְׁלְתָּן דוחק אֶת הַשַּׁבָּת מען מאַר גיט אַריין זָעצען די רָערען אין דיא בְּרֶעטער אום שַׁבָּת צו לייגען אויף זייא די גייע חַלות, אוג מען מאַר גיט אַרוים נָעמען דיא רָערען פון דיא בְּרֶעטער אום שַׁבָּת אַראָפּ צו נָעמען פון זייא די אַלטע חַלות אֶלָּא נִכְנַס מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְשׁוּמְטָן נָאר דָער כֹּהֵן גייט אַריין עֶרֶב שַׁבָּת אין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוג נָעמט אַרוים דיא רָערען פון צְווישָען דיא חַלות וְנוֹתְנָן לְאַרְכּוֹ של שֻׁלְחָן אוג עָר לייגט

שלין להניח וכהן הן סקרטות. ופי' חוי"ט: (י) ואף על גב דבמ"ד פ"ס דפסחים אמרי' דעל המנן ל"ד בסמוך הכא שאני דסבכא הוא דהוי כסמוך דהא בשעת הגמא הלחם היו מניחים אותם וכשמם סלוק נקסרים. תוס': [ו] ד' כו'. כגון' ולפי' לכל פני מקלא: [ז] סניפים. שם לדבר שעשוי לתכר ולהחזיק דבר אחר: [ח] מלאשיהן. כלומר כאותו חלק שבהן שעולה לגעולה על השלחן לפי שהסניפין כתו יתדות זהב עומדות בתוך ונעוצות עד לגעלה על השלחן שלהם בע"ש רש"י כפי' המשנה: [ט] חלול. כדי שיהא רוח מנשבת ביניהם. הר"ב: [י] דוחה כו'. ופע"ג דעדאור' נגמו כדבק' לפו מקלא הא אר"ע כל מלאכה שאפשר לעשותה עמ"ש אינו דוחה כו' וס"ג אפשר דלא דחי שבת עליהם [מעשו לפו] דלא נפשר לחם בכי האי מיעוכא לא מיפשר. גמ'. וכ' התוס' דאין מיסיכה אלא משום שלגול בעלמא ופא"ה נזכו עליהם המקדש ופע"ג דחזי למעו' כיון דאין עשויים כלי. תוס'. ופתוי"ט: [יא] לארכו. לפו לגמרא שהיו מוזמין ממזרח

לדרוחב הלחם לא הוי אלא ממשה ואני הסדרים מחזיקים עשרה בשלחן לארכו פשו להו טפחיים רוחב בין סדר לסדר שתהא הרוח מנשבת בהם אלא יתעפשו: אבא שאול אומר שם. כאותו רוחב בין סדר לסדר מותנים הכזיכים: והלא כבר נאמר ונתת על המערכת. על מתם משמע: ועליו ממה מנשה. והייט סמוך ה"ל על סמוך (י) והלי כאתא שאול: (ו) מפוצלין. לתת רחבי קנים באותם פצולים וכמנין הקנים כדמנין הפצולים: ארבעה עשר לסדר זה. שם חלות שהיו בסדר המערכה לארכע' מהן לכל אחת שלשה קנים הרי

באמצע. כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהן. אבא שאול אומר שם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפני'. א"ל והלא כבר נאמר ונתת על המערכ' לבונה זכה. אמר להן הלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה: (ו) ארבעה [ז] סניפים [ז] של זהב היו שם. מפוצלין מראשיהן [ח] שהיו סומכין בהם שנים לסדר זה. ושנים לסדר זה, ועשרים ושמונה קנים כחצי קנה חלול [ט]. י"ד לסדר זה וי"ד לסדר זה. לא סדור הקנים. ולא נטילתן [י] דוחה את השבת אלא נכנס מע"ש ושומטן ונותנן לארכו [יא] של

י"ב קנים והעליון אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה מעשו הרי ארבעה עשר והלה התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על מהרו של שלחן: לא סדור קנים. במערכה הסדשה: ולא נטילתן. מעל

כיצה דוחה שבת: נכנס מערב שבת ושומטן. מבין כל לחם ולחם ומניחם לארכו של שלחן ולמחר מסדר הלחם

זָעגָען גיוָען בייא דיא זָעקָם חַלות איין בְּרֶעט אין די זייט אוג איין בְּרֶעט אין די זייט, אוג צְווייא בְּרֶעטער זָעגען גיוָען בייא דיא אַנדערע זָעקָם חַלות איין בְּרֶעט אין דיא זייט אוג איין בְּרֶעט אין די זייט וְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה קָנִים כְּחָצִי קָנֶה חָלוּל אַכָּט אוג צְווּאַנציג האלבע רָערען זָעגען דָארט גיוָען בייא די חַלות וויא אַרָער גישפָּאלטען אין די לייגג אַרְבָּעוֹת עָשָׂר לְסֵדֶר זֶה פָּעַרְצָעהן האלבע רָערען איז גיוָען בייא די זָעקָם חַלות וְאַרְבָּעוֹת עָשָׂר לְסֵדֶר זֶה אוג פָּעַרְצָעהן האלבע רָערען איז גיוָען בייא די זָעקָם חַלות וְדיא עֶרְשְׂטע חַלָּה איז גילעגען אויף דָעם טיש, דיא אַנדערע חַלָּה איז גילעגען אויף דָרייא האלבע רָערען וואס זָעגען גיוָען אוס געשפּרייט אין די בְּרייט. די דְרִיטע חַלָּה איז אויף גילעגען אויף דָריי האלבע רָערען, דיא פָערטע חַלָּה איז אויף גילעגען אויף דָריי האלבע רָערען, די פִּינְפְטע חַלָּה איז אויף גילעגען אויף דָרייא האלבע רָערען, אוג דיא זָעקְסטע חַלָּה איז גילעגען אויף צְווייא האלבע רָערען, איז פָערצָעהן האלבע רָערען, אוג אַזוי זָעגען גילעגען דיא אַנדערע זָעקָם חַלות אויף פָערצָעהן האלבע רָערען, אוג אין עָבדער הָרעטיל איז גיוָען איין גישפָּאלטען פינף מָאהל אַריין צו זָעצען דיא האלבע רָערען] לֹא סִדּוּר קָנִים וְלֹא נִשְׁלְתָּן דוחק אֶת הַשַּׁבָּת מען מאַר גיט אַריין זָעצען די רָערען אין דיא בְּרֶעטער אום שַׁבָּת צו לייגען אויף זייא די גייע חַלות, אוג מען מאַר גיט אַרוים נָעמען דיא רָערען פון דיא בְּרֶעטער אום שַׁבָּת אַראָפּ צו נָעמען פון זייא די אַלטע חַלות אֶלָּא נִכְנַס מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְשׁוּמְטָן נָאר דָער כֹּהֵן גייט אַריין עֶרֶב שַׁבָּת אין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוג נָעמט אַרוים דיא רָערען פון צְווישָען דיא חַלות וְנוֹתְנָן לְאַרְכּוֹ של שֻׁלְחָן אוג עָר

לייגט

ילמולאי שבת נותן הקיים בין כל לחם כמשפטן: ארכן לארכו של בית. ממזרח למערב היו מונחים כארכן חוץ מן הארון (יח) שארכו לרחבו של בית שהכדים שבארון היו כולמים ודוחקין בפרוכת ודומין כשני דדי אשה שנאמר שלחן. כל הכלים שהיו במקדש. אורכן לאורכו של בית: (ז) ב' שלחנו' היו באולם מבפני' על פתח הבית א' של שיש וא' של זהב על של שיש נותנין לחם הפני' בכניסתו. ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקדש ולא מורידין. וא' של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד. ארבעה כהנים נכנסין. שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין. וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים. ושנים ליטול שני בזיכין. המכניסים עומדים בצפון ופניה' לדרום. המוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. אלו מושכין ואלו מניחין. וטפחו של זה כנגד טפחו של זה. שנאמר לפני תמיד. רבי יוסי אומר אפי' אלו

לרחבו של בית: (ז) על פתח הבית. אצל פתח ההיכל בכניסתן ולא היו מניחין אם אלא להרחות שמעלין בקדש דאפשר מניחין על של שיש ומיד מושאם להיכל (יב) ומסדרן על של זהב של משה: ועל של זהב ביציאתו. מד שיוקטרו כזיכים כלקתני לקמן במתני': המכניסין עומדין בצפון. הכהי עדיף עפי דאותן שמסדרין העטרה יהיו נלפון (יג): אלו מושכין. ומד אלא הנגיהו מן השלחן אלו מניחין: אפי'

לייגט די רערין צווישען די חלות דארט וואו די בשמים ליגט נאך רבי מאיר (אזוי וויא עס שטייט אין משנה ה', ועיין תי"ט), אוז אויף מארגען שבת נעמט מען אראפ דיא אלטע חלות פון טיש אוז מען לייגט דיא נייע חלות אויף דעם טיש אן דיא רערין, אוז שבת־צו־נאכט לייגט מען די רערין צווישען דיא חלות כל חכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית אלע בלים וואס זענען גינוען אין בית המקדש, זענען גישטאנען די לייגנ פון בלים צו די לייגנ פון בית המקדש, פון מזרח צו מערב, נאר דער ארון איז גישטאנען דיא לייגנ זייגע צו דיא ברייט פון בית המקדש, פון צפון צו דרום: ז שני שלחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית אינווייניג אין אולם ודיא שטוב וואס פאר דעם היכל וואס מען גייט דורך איהר אין היכל הייסט אולם] בייא די טיר פון היכל זענען גישטאנען צווייא טישען אחד של שיש ואחד של זהב איין טיש פון מארמער שטיין אוז איין טיש פון גאלד על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו איידער מען טראגט ארויס דעם לחם הפנים אין היכל, לייגט מען אים פריער אין אולם אויף דעם טיש פון מארמער שטיין ועל של זהב ביציאתו אוז אז מען טראגט ארויס דעם לחם הפנים פון היכל אין אולם, לייגט מען איהם אויף דעם גאלדענעם טיש שמעלין בקודש ולא מורידין בייא דיא הייליגע ואבען מזו מען אלע מאהל העבערין ניט ניידערינען, דריבער לייגט מען דעם לחם הפנים פריער איידער מען טראגט אים ארויס אויף אמטיש פון שטיין דער נאך נוען מען טראגט איהם ארויס לייגט מען איהם אויף אמטיש פון גאלד ואחד של זהב מבפנים אוז איין גאלדענער טיש שטייט אין היכל שעליו לחם הפנים תמיד וואס אויף איהם ליגט

דער לחם הפנים שטענדיג אנאנצע וואך ארבעה כהנים נכנסין פיר כהנים גייען ארין שבת אין היכל שנים בידם שני סדרים צוויי כהנים האבען גיהאלטען אין דיא העגט צו זעקס חלות (איין כהן האט גיהאלטען זעקס חלות, אוז דער אנדערער כהן האט גיהאלטען זעקס חלות) ושנים בידם שני בזיכים אוז צווייא כהנים האבען גיהאלטין אין די העגט צווייא לעפיל בשמים, איין כהן האט גיהאלטען איין לעפיל בשמים, אוז דער אנדערער כהן האט גיהאלטין איין לעפיל בשמים וארבעה מקדימים לפניהם אוז פיר כהנים זענען גינאנגען פארארוים פאר זייא שנים ליטול שני סדרים צווייא כהנים זענען גינאנגען אראפ געמען דיא אלטע צוועלף חלות, איין כהן זאל געמען זעקס חלות, אוז דער אנדערער כהן זאל געמען זעקס חלות ושנים ליטול שני בזיכין אוז צווייא כהנים זענען גינאנגען געמען דיא צווייא לעפיל בשמים, איין כהן זאל געמען איין לעפיל בשמים, אוז דער אנדערער כהן זאל געמען איין לעפיל בשמים המכניסים עומדים בצפון דיא כהנים וואס ברייינגען ארין דעם לחם הפנים אין היכל שטייען בייא דיא צפון צייט פון טיש ופניהם לדרום אוז זייער פנים איז צו דרום המוציאים עומדים בדרום דיא כהנים וואס געמען אראפ דעם לחם הפנים פון טיש, שטייען אין דרום צייט פון טיש, ופניהם לצפון אוז זייער פנים איז צו צפון אלו מושכין ואלו מניחין די כהנים וואס שטייען אין דרום צייט צייהען דעם אלטין לחם הפנים פון טיש, אוז דיא כהנים וואס שטייען אין צפון צייט לייגין דעם נייעם לחם הפנים אויף דעם טיש וטפחו של זה כנגד טפחו של זה דיא נייע חלות וואס דיא כהנים לייגין אויף דעם טיש, רינען אן די אלטע חלות וואס די כהנים

למערב על מורך הסלתן דכה"ג אין מקום פנוי כלל אלא מלפון לדרום הוי מונחין ומקום הפנוי שכין שהי שמפרכות שלותו מקום פנוי הוא מלא מרכו של שלהן שהוא י"ב ספחי' ותמה' כל"מ. ומתוי"ט: (יח) ושייל נמי מטולה דלרחבו של בית הים' עומדת ולאמ"ש הוא וכוותי' פסק סל"מ. ותמוה, כ' דאפי' כלבי ומה"ל דלא שייל מידי ולא חני מרון דכלפני ולפנים לא מייתי: (יט) ומכתי מקשה לעמ של שיש ולא של כסף אלכן סלכון כמ"ש סל"ב כשקבלים דאחל שנאפה הנתנים על שיש עד שיסרגוהו והשתא עשו של שיש אלא יתעשה כיון שנשמה זמן רב: (יג) דקדוש לפון ממילא דק"ק שמיפנן נלפון:

אלו נוטלין ואלו עצמן מניחים. אחר שנטלו: אף זו היתה תמיד. דסבר ר"י דאין תמיד אלא שלין ילין שלחן ג' לילה מ' אלא לחם: והחלות מתחלקות לכהני'. משמר היוצא חולק עם משמר הנכנס (יד): חל יוה"כ להיות בשבת. שלין לחם הפנים נאכלו בחוצו שבת שנוטלין אותו מעל השלחן ונכנסיו אין יכולין לאכלו מפני התענית: החלות מתחלקות לערב. ואין ממתינים לחלקו למחר מפני שנפסל כליל' לאחר זמנו שנסתל': השעיר'. של מוסף שהוא חטאת ונאכל לכהנים: נאכל לערב. כלילי שבת שזמנו ליום ולילה עד חצות ואע"פ שאין יכולים לבשלו בשבת ולא ביום הכפורים: הבבליים. כהנים שעלו מבבל ובגמרא מפרש דלא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו ועל שם שעמדו' ת"ח (עו) שבא"י את הבבלים קורא' אלכסנדרי' שעשיס מעשה רעבתנות בבליס: היו אוכלים אותו חי. כשחל יום הכפורים להיות בע"ש: מפני שרעתן יפה. ואינן קיים לאכול הבשר בשהוא חי: (ח) ואת הבזיכים לאחר שבת. ולינן הי' לסדרן בשבת כשעת עריכת הלח': והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה. דמתוסר זמן הוא שלא היו על השלחן אלא ו' ימים והכא ח"א לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה לכיון דלחם נסדר כדינו ובשבת קדמו שלחן ושוב אינו יכול להשהותו אלא עד שבת ראשון' ומיפסל כליה: ואין חייבין עליהן משום פגול. אם הקטירן ע"מ לאכול הלחם למחר אינו פגול שלא קרב המתיר כמצותו.

(יד) כלו' שום כשו': [יב] ע"ש. ל"ע שמתי לא מייתי למשנה זו בגמ' מוכח דל"ד ולומר דאתיא לאתאיס: [יג] שעיר כו'. וכשפעיין בכל הקרבנות יה"כ לא תמצא כהן מה שיאכל זולתי שעיר חטאת שנעשה בחוץ. הר"מ: [יד] שבבלים כו'. ה"ק נאכל לערב ומי סם שלובלים כו'! (עו) לפי שלא עלו בימי עזרא. גמ'. מה שמזכירין אותם לגנאי על שאולו' אם הטעיתים חייס אע"ג דמלוה קעבדי אלא יבואו לידי עוכר לפי שהרגילו עצמם כמו כן אף בכל הטעים דמחוי כרעבתנותא. תוס': [עו] מי. ולין בו משום דס המבריס שהוא בע"ה ולוקין עליו דבכליתות דל"ד מוקמי' לה דדוקא בדפרים

אלו נוטלין ואלו מניחין אף זו היתה תמיד. יצאו ונתנו על השלחן של זהב שהיה באולם הקטירו הבזיכין והחלות מתחלקות לכהנים. חל יוה"כ להיות בשבת. החלות מתחלקו' לערב. חל להיות ע"ש [יב] שעיר של יוה"כ [יג] נאכל לערב. הבבלים [יד] אוכלין אותו כשהוא חי [עו]. מפני שרעתן יפה: (ח) סידר את הלחם בשבת. ואת הבזיכים לאחר שבת. והקטיר את הבזיכים בשבת פסולה ואין חייבין עליהן משו' פגול נותר וטמא, סדר את הלחם ואת הבזיכים בשבת והקטיר את הבזיכים לאחר שבת פסול ואין חייבין עליהן משום פגול

גָעמָען אַראָפּ פון טִישׁ, דער טִישׁ זָאל נִיט זַיין אַיין מְנוּט אָן לֶחֶם הַפָּנִים שֶׁנְּאַמַּר וְנוֹתַרוּם עִם שְׁמֵיעִם אין פְּסוּק לְפָנַי תָּמִיד דער לֶחֶם הַפָּנִים זָאל זַיין אויף דעם טִישׁ פאר מיר אייביג, מאר נִיט זַיין דער טִישׁ אָן לֶחֶם הַפָּנִים אֲפִילוּ אַיין מְנוּט, רַבִּי יוֹסֵי וְאוֹמֵר אֲפִילוּ אֵלּוּ נוֹטְלִין וְאֵלּוּ מַנִּיחִין אַף זוֹ הָיְתָה תָּמִיד אֲפִילוּ די כֹּהֲנִים וְוֹאלְטָען אַראָפּ נֶעמָען די אַלְטֶע חַלּוֹת פון טִישׁ אונ זייא אַליין וְוָאלְטִין אַרוֹיף גִּילייגְט די נייע חַלּוֹת אויף דעם טִישׁ, דאס וואלט אויך גִּיהַיינְטָען עס ליגט אייביג חַלּוֹת אויף דעם טִישׁ, ווייל דאס וואלט אייביג מיינט מען נִיט עס זָאל אַיין מְנוּט נִיט ליגען אָן חַלּוֹת, מען מיינט נאר דער טִישׁ זָאל נִיט נֶעבְּטִיגְען אָן חַלּוֹת יָצְאוּ וְנָתְנוּ עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁל זָהָב שֶׁהָיָה בְּאוּלָם די כֹּהֲנִים האבין גינומען די חַלּוֹת אונ זְענען אַרוים גינאנגען פון הֵיכָל, אונ האבין גִּילייגְט די חַלּוֹת אויף דעם נאלדענעם טִישׁ וואס איז גישטאנען אין אולם הִקְטִירוּ הַבְּזִיכִין וְהַחַלּוֹת מִתְחַלְּקִין לַכֹּהֲנִים זַיי האבן מקריב גיווען די צְווַיי לֶעפֶל בְּשָׁמִים, אונ דיא חַלּוֹת האט מען צו טיילט צו דיא כֹּהֲנִים חַל יום הַכִּפּוּרִים לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת אויב שַׁבָּת איז גיווען יום כִּפּוּר חַלּוֹת מִתְחַלְּקוֹת לְעֶרֶב צו טיילט מען די חַלּוֹת [אונ מען עֶסְט זַיי] שַׁבָּת צו נאכט חַל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת אויב יום כִּפּוּר איז גיווען עֶרֶב שַׁבָּת, פְּרַייטָג שֶׁעִיר שֶׁל יום הַכִּפּוּרִים נֶאֱכָל לְעֶרֶב דָּרֶשׁ שֶׁעִיר פון יום כִּפּוּר עֶסְט מען ביי נאכט, אום שַׁבָּת, ווי אַזוי עֶסְט מען אום שַׁבָּת, אונ ווער עֶסְט אום שַׁבָּת, די פְּלִישׁ איז דאך רוי מען מאר דאך נִיט קאָכין דיא פְּלִישׁ נִיט יום כִּפּוּר נִיט שַׁבָּת, זאגט דיא מִשְׁנָה הַבְּגָדִים אוכלים אותו כְּשֶׁהִיא חַי די כֹּהֲנִים פון בָּבֶל [פון אַלְכְּסַנְדְּרִיָא]

עֶסִין די פְּלִישׁ רוי מִפְּנֵי שֶׁדַּרְעָתָן יָפָה וְוייל זַיי מיאוסין זיך נִיט צו עֶסִין רוי פְּלִישׁ: (ח) סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם בְּשַׁבָּת אויב מען האט גִּילייגְט דעם לֶחֶם הַפָּנִים אויף דעם טִישׁ אום שַׁבָּת וְאֵת הַבְּזִיכִים לְאַחַר שַׁבָּת אונ דיא צְווייא לֶעפֶל בְּשָׁמִים האט מען גִּילייגְט אויף דיא חַלּוֹת נָאך שַׁבָּת, זונגטאג וְהִקְטִיר אֶת הַבְּזִיכִים בְּשַׁבָּת אונ באלד דעם ערשטין שַׁבָּת האט מען אַראָפּ גינומען דיא חַלּוֹת פון טִישׁ, אונ מען האט מקריב גיווען דיא בְּשָׁמִים פְּסוּלָה איז פְּסוּל דער לֶחֶם הַפָּנִים אונ דיא בְּשָׁמִים וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל אויב מען האט גיטראַכט וְוען מען האט מקריב גיווען די בְּשָׁמִים] מען זָאל עֶסִין די חַלּוֹת נָאך שַׁבָּת, זָעגען דיא חַלּוֹת נִיט פִּגּוּל, וְוייל די בְּשָׁמִים איז אָן די פִּגּוּל אויך פְּסוּל קֵען נִיט קומען אויף זַיי דער איסור פון פִּגּוּל נוֹתָר אויב פון די חַלּוֹת איז גיבליבען אַ שִׁטְיָקעל חַלָּה אויף נָאך שַׁבָּת, איז גינומען די חַלָּה דער איסור פון נוֹתָר, וְוייל די חַלָּה איז אָן דעם פְּסוּל פון נוֹתָר אויך פְּסוּל וְטָמֵא אונ אויב אַ טָמֵא עֶסְט דיא חַלּוֹת קומט איהם נִיט כָּרֵת, וְוייל דיא חַלּוֹת זָעגען פְּסוּל סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם וְאֵת הַבְּזִיכִין בְּשַׁבָּת אויב ער האט גִּילייגְט דעם לֶחֶם הַפָּנִים מיט דיא בְּשָׁמִים אויף דעם טִישׁ אום שַׁבָּת וְהִקְטִיר אֶת הַבְּזִיכִין לְאַחַר שַׁבָּת אונ ער האט מקריב גיווען די בְּשָׁמִים נָאך דעם ערשטין שַׁבָּת פְּסוּל איז פְּסוּל דער לֶחֶם הַפָּנִים אונ דיא בְּשָׁמִים וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּגּוּל אויב מען האט גיטראַכט וְוען מען האט מקריב גיווען די בְּשָׁמִים מען זָאל עֶסִין דיא חַלּוֹת נָאך שַׁבָּת, זָעגען דיא חַלּוֹת נִיט פִּגּוּל, וְוייל דיא בְּשָׁמִים איז אָן פִּגּוּל אויך פְּסוּל

ונותר

ולא משום נותר. שאין נותר חל על הלחם שהרי אין ראוי לאכילה: **וטמא.** האוכלן בטומאת הגוף אינו בכרת. כדאמרי' בהקומץ הניתר למהוריס חייבים עליו משום הטומאה וזה לא ניתר לטהורי' מעולם דבזיכי' הוו מתירי' דידה ולא קרבו בהלכתן: **יניחנו לשבת הבאה.** ויעמוד מבוטיים על השלחן דכיון דלא נסדר בשבת אין שלחן מקדש עד שתניע שבת ומאותו שבת יכול להשהותן ז' ימים: **שאפילו היא על השלחן ימים רבים.** קודש השבת: **אין בכך כלום.** שאין השלחן מקדשו על השבת הלכך לא מפסיל בליונה לאחר השבת: (מ) **אין פחות מב'.** מב' ימים משאפשר: **נאכל לשלשה.** שאפשר בע"ש לפי שאין אפייתן דוחה בע"ש ולא יו"ט: לתשעה. בשבת שנייה שהוא תשיעי לאפייתו: **לעשרה.** שאפשר בה' בשבת: **שני יו"ט של ר"ה.** קודש לשבת נאפה בראשון ונאכל בשבת שניה הרי לאחד עשר ולאכל בשבת שניה אכילת קדשים הלילה הולך אחר היום שעבר הלכך מקרי י"ל: **ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט.** לפי שאין אופים ומבשלים ביו"ט אלא מה שאוכל באותו היום לבד: **רבן שמעון בן גמליאל אומר.** ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ונותר וטמא. סדר את הלחם ואת הבזיכין לאחר שבת והקטיר את הבזיכים בשבת (פסול) כיצד יעשה [מז] יניחנה לשבת הבאה שאפילו היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום: (מ) שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים ולא יותר על שלשה [יז] כיצד נאפות מעיו"ט ונאכלות ביו"ט לשנים. חל יו"ט להיות אחר השבת נאכלות לשלשה. לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה. ולא יותר על י"א. כיצד נאפה בע"ש ונאכל בשבת לתשעה חל יו"ט להיות ע"ש נאכל לעשרה ב' ימים טובים של ר"ה נאכל לאחד עשר ואינו דוחה לא את השבת ולא את יו"ט. רשב"ג אומר משום ר' שמעון בן הסגן דוחה את יו"ט. ואינו דוחה את יום צום [יח]:

ולפיכך אמרו אף בלא מלאכה. ומתני"ט: [מז] כלל ופרט. שלא יהא דבר לפסול ויניחנה פס הבזיכים לשבת הבאה ס"ל מפ יעשה מן הלחם אחר שהוקטרו הבזיכין. פוס' ומתני"ט: [יז] סל ג'. אין קמוח מב' ימים שמפרכו וכן ג' ולא קשיא דלאחני לכ' ונג'. עיין בכים מסכת פרס: [יח] נוס. חל יה"כ בע"ש אין לחם הפנים נאפה כו'. רש"י!

תחתר אויב פון דיא חלות איז געבליבען אשטעקעל חלה אויף נאך דעם אנדערען שבת, איז ניטא אויף די חלה דער איסור פון נותר, ווייל די חלה איז אן דעם פסול פון נותר אויף פסול וטמא אונ אויב אטמא עקט די חלות קומט איהם ניט ברת, ווייל דיא חלות זענען פסול [ועיין תוי"ט] סדר את הלחם ואת הבזיכין לאחר שבת אויב מען האט גרייגט דעם לחם הפנים מיט די בשמים אויף דעם טיש נאך שבת, אין מיטען וואך יחקטיר את הבזיכין בשבת אונ באלד דעם ערשטען שבת האט ער מקריב גיווען דיא בשמים כיצד יעשה וויא זאל מען טאהן וזאל מען דעם ערשטען שבת לייגען אנדערע בשמים) יניחנה לשבת הבאה זאל ער לאזען ליגען די חלות מיט די בשמים אויף דעם טיש ביז דעם אנדערען שבת שאפילו היא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום וארום אפילו דיא חלות ליגען אויף דעם טיש פאר שבת פיל טעג, ווערען ניט פסול דיא חלות. וארום מען הייבט אן אייבינ צו רעכענען בייא די חלות פון שבת, דריבער מעגען זייא ליגען ביז דעם אנדערען שבת: (מ) שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים דיא צווייא ברויט פון שבועות ווערען גיגעסען ניט ווייניגער וויא אויף דעם צווייטען טאג וויא זייא זענען גיבאקען גיווארין ולא יתר על שלשה אונ גים ליינגער ווי אויף דעם דריטען טאג כיצד וויא אזוי נאפות מערב יום טוב ונאכלות ביום טוב לשנים זייא ווערין גיבאקען ערב יום טוב, אונ מען עסט זייא אום יום טוב, איז דאס דער צווייטער טאג חל יום טוב לחיות אחר השבת אויב יום טוב איז גיווען נאך שבת, זונטאג נאכלות לשלשה ווערין די חלות גיגעסין אויף דעם דריטען טאג, גיבאקט זענען זייא גיווא.ין

פרייטאג אונ מען עסט זיי זונטאג לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה דר לחם הפנים ווערט גיגעסין ניט ווייניגער ווי אויף דעם ניינטען טאג ולא יתר על אחד עשר אונ ניט ליינגער וויא אויף דעם עלפטין טאג כיצד ווי אזוי נאפה בערב שבת ונאכל בשבת לתשעה דער לחם הפנים ווערט אייביג גיבאקין פריטאג (אויב פרייטאג איז אנואכין טאג), אונ ער ווערט גיגעסין איבער־מאכטאג שבת, איז דאס דער ניינטער טאג חל יום טוב לחיות ערב שבת אויב פרייטאג איז גיווען יום טוב, איז דער לחם הפנים גיבאקין גיווארין דאנערשטאג, אונ ער ווערט גיגעסען איבער אכטאג שבת נאכל לעשרה ווערט ער גיגעסען אויף דעם צוהנטין טאג שני ימים טובים של ראש השנה אויב דאנערשטאג אונ פרייטאג זענען גיווען צווייא טעג יום טוב ראש השנה, איז דער לחם הפנים גיבאקין גיווארין מיטוואך, אונ ער ווערט גיגעסין איבער אכטאג שבת נאכל לאחד עשר ווערט ער גיגעסין אויף דעם עלפטין טאג ואינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב וארום דער באקין פון לחם הפנים שטויסט ניט אנועק שבת אונ ניט יום טוב, מען טאר ניט באקין דעם לחם הפנים אום שבת אונ ניט אום יום טוב, רבן שמעון בן גמליאל זאגט רבי שמעון בן הסגן האט גיזאגט דוחה את יום טוב דער באקין פון לחם הפנים שטויסט אנועק יום טוב, אויב יום טוב איז פרייטאג, באקט מען דעם לחם הפנים אום יום טוב ואינו דוחה את יום צום אבער דער באקין פון דעם לחם הפנים שטויסט ניט אנועק יום כפור, אויב יום כפור איז פרייטאג באקט מען דעם לחם הפנים דאנערשטאג [וע' בתוי"ט]:

הישנה. מערכות שעמדו שם בשבת זו: שלא ילין. כליל, מדכריו של רבי יוסי דאמר משום דעמד היום שחרית מעט בשלהן והחדש ערבית מעט קרוי ליה תמיד ש"מ אפי' לא שנה אדם וכו': אסור לאומרו. שלא יאמר בק"ש סגי ולא ירגיל בניו לת"ת: מצו' לאומרו. דסבר משום ק"ש נוטל שכר גדול כזה כי אז תגליה את דרכיך אם הי' עוסק בתורה' כל היום כ"ש שכרו גדול וירגיל את בניו לת"ת: ופליגי. הא דר' ישמעאל דאמר מוכה ללמוד כל

הלכה ס' כלה כלי המילון דסוד דמלכות דבריאה במוכן

אפילו אלו נוטלים ואלו מניחים וכו'. תניא ר' יוסי אומר אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום. אלא מה אני מקיים לפני תמיד שלא ילין שלחן בלא לחם. א"ר אמי מדברי ר' יוסי למדנו אפי' לא שנה אדם אלא פרק א' שחרית ופרק א' ערבית קיים מצות לא ימוש ספר התורה הזה מפיך. א"ר יוחנן משום רשב"י אפי' לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש

ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עם הארץ שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה מהו ללמוד חכמת יונית קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה ולמוד בה חכמת יונית ופליגי דר' שמואל בר נחמני דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה ראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר שנאמר ומשרתו יהושע

אפילו אלו נוטלים ואלו מניחין כו' אפילו די כהנים נעמען אראפ פון טיש דעם אלטען לחם הפנים, און דיא ועלבינע כהנים ליינען ארויף דעם נייעם לחם הפנים, דאס הייסט אויף דער לחם הפנים ליגט שטענדיג אויף דעם טיש תניא רבי יוסי אומר מיר האבין גילערנט רבי יוסי זאגט אפילו סילק את הישנה שחרית אפילו ער האט אראפגענומען פון טיש דעם אלטן לחם הפנים שבת פריה וסידר את החדשה ערבית און ער האט גלייגט דעם נייעם לחם הפנים שבת פארין נאכט אויף דעם טיש אין בכך כלום האט ער קיין עבירה גיטאהן אלא מה אני מקיים לפני תמיד ווייא אזוי ווערלין מיר מקיים זיין דעם פסוק וואס זאגט האט גיזאגט דער לחם הפנים זאל זיין פאר מיר שטענדיג שלא ילין שלחן בלא לחם הפנים, רבי אמי האט גיזאגט, פון רבי יוסי לערנען מיר אדין אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית אפילו א מענטש האט גילערנט איין פרק משניות אין דער פריה און איין פרק משניות פארין נאכט און א אנאנדער מאנ האט ער נים גילערנט, פון דעסטווענען מקיים מצות לא ימוש ספר התורה הזה מפיך האט ער מקיים גווען די מצוה עס זאל נים אפגיטאהן ווערין די תורה פון דיין מויל, נאר עס איז גלייך וויא ער טאלט גילערנט אנאנדער מאנ. רבי יוחנן האט גיזאגט פון רבי שמעון בן יוחאי'ס ווערגין אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש אפילו אמענטש האט נאר גילייענט קריאת שמע אין דער פריה און ביי נאכט האט ער אויף מקיים גיווען די מצוה די תורה זאל נים אפגיטאהן ווערין פון דיין מויל דבר זה אמר לאומרו בפני עם הארץ, ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עם הארץ, ואמר מער מען נים זאגין צו אמעם הארץ, ווען דו האט זאל מיינע קינדער לערנען תורה, איך וועל זיי נאר לערנען קריאת שמע לייענען ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עם הארץ און רבא זאגט פארקערט עס איז אמצוה מען זאל דאס זאגין פאר אמעם הארץ, ווארום דער עם הארץ, וועט זאגין מאראך אז מען לייענט נאר קריאת שמע פריה און אויבער איז דער שכר אזוי גרויס, אז מען לערנט תורה אנאנצין מאנ איז דאך געוויס דער שכר גרויס, וועט ער געבין זייגע קינדער זייא זאלין לערנען תורה שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי ישמעאל בן דמה דער זוהן פון רבי ישמעאל'ס שוועסטער האט גיפרעגט ביי רבי ישמעאל כגון אני שלמדתי את כל התורה כולה אזוי ווי איך וואס איך האב שוין אויס גילערנט דיא גאנצע תורה מהו ללמוד חכמת יונית צו מעג איך לערנען חכמה ביי דיא גריכען קרא עליו המקרא הזה האט רבי ישמעאל אויף אים גילייענט דעם פסוק לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה דיא תורה זאל נים אפגיטאהן ווערין פון דיין מויל און דו אלט זאלסט ריידין אין דיין טאג און נאכט צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה ולמוד בה חכמת יונית גיי זוך אויס אשעה וואס זיא איז נים טאג און נים נאכט, אין דיא שעה וועסט דו לערנען דיא גריכישע חכמות, און אזוי אשעה איז דאך ניטא, און ווען עס איז טאג אדער נאכט מוז מען לערנען תורה ופליגי דרבי שמואל בר נחמני רבי ישמעאל קריגט אויף רבי שמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן וארום רבי שמואל בר נחמני האט גיזאגט פון רבי יונתן'ס ווערגין פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה דער פסוק לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, איז נים אחוב, מען זאל מוזין אזוי מאהן, און נים עס איז אמצוה מען זאל אזוי מאהן, דאס איז נאר אברכה ראה הקדוש ברוך הוא את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביחיד נאמר

מהו ללמוד חכמת יוונית. מימה וכי לא היה יודע דנגזרו עליה. ולפיל פירקתי בכיס פ' ר' ישמעאל (דף סד): לא יסור מפיך. כלומר שיש לו חוב ואומר מתי אפרסמנו ואפסוק כך לא יאמר אשנה פרק אחד ואפסוק אתי אחס כשלא לפסוק את עצמך מסן כך פי' בקו' עוד יש לפרש לא יסור מפיך שלא תפסוק אלא בכן ואלו אחס כשלא לפסוק עצמך מסן שלא תפסוק בכן כלל אלא יסס תלמיד מוכיח עס דיך אלא כ"ב לא יסו מליך חוב ללמוד כל סעורים בדחנן בעמ' מיוס [פ"ב] לא מליך מעלאכה לנעור ולא אחס בן מוכיח ליכמל:

יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל א"ל הקב"ה יהושע כל כך חביבים עליך דברי תורה לא ימוש ספר התורה הזה מפיך. תנא דבי ר' ישמעאל דברי תורה לא יהו עליך חובה ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהם. אמר חזקיה מ"ד ואף הסיתך מפי צר רחב לא מוצק תחתיך. בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו. מדת ב"ו אדם מסית את חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתה. והקב"ה מסית את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים שנאמר ואף הסיתך מפי צר מניחנם שפיה צר שעשנה צבור בתוכה ושמא תאמר כשם שפיה צר כך כולה צרה ת"ל העמק הרחיב מדורה ושמא תאמר למלך לא הוכנה ת"ל גם היא למלך הוכנה ושמא תאמר אין בה עצים ת"ל מדורתה אש ועצים הרבה ושמא תאמר זה הוא שכרה ת"ל ונחת שלחנך מלא דשן:

כל היום: כל כך חביבין כו' לא ימוש. הכסיחו מלא תשתכח תורתו ממנו: לא יהו עליך חובה. כאדם שיש לו חוב ואומר מתי אפרענו ומפסר כך לא יאמר אדם אשנה פרק ח' ומפסר שאי אתה רשאי לפטור עצמך מהן: ואף הסיתך. הקב"ה ללמוד תורה כדי ליגלל מהניחנם שפיה לר: שיהא.

העמק הרחיב. כיון שכא לעומק מיד מרסיב: למלך לא הוכנה. לתלמיד שפי' מן התורה לא הוכנה ניהנם שיהא נדון בה מלך קרוי ת"ח דכתיב כי מלכים ימלוכו: שמא תאמר זה שכרה. של תורה שמגלת מניחנם אבל שכר אחר לא ת"ל ונחת וגו':

הָאט גִיזֶעהן אַז יְהוֹשֻׁעַ הָאט שְׁטַארְק לִיב דִי תּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר וְיוֹ עָם שְׁטַיִיט אִין פָּסוּק וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן דָּער מְשָׁרֵת פּוּן מֹשֶׁה הָאט זִיךְ נִיט אָפְּגִיטָאהן [עֶר אִיז נִיט אַוֶועק גִינַאנְגֶען] פּוּן פְּרִיה אוּנ אָבֶעגֶנְד פּוּן גִיצֶאהְלְט [וָוּם נָאט אִיז גִיזֶעהן גִיוָוארִין צוּ מֹשֶׁה] אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָאט נָאט גִיזָאגְט צוּ יְהוֹשֻׁעַ יְהוֹשֻׁעַ כָּל כָּךְ חֲבִיבִים עָלֶיךָ דִּבְרֵי תּוֹרָה לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְוַיל דִיר זֶעגֶען אַזוֹי לִיב דִי רֵייד פּוּן דִי תּוֹרָה, וָאוּנ אִיךְ דִיר אַז דִי תּוֹרָה וֶועט נִיט אָפְּגִיטָאהן וֶוערִין פּוּן דֵיין מוּיל אוּנ דוּ וֶועסְט אִין זַייא רֵיידִין טָאג אוּנ נַאכְט הָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּיא תַּלְמִידִים פּוּן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָאבֶּן גִילֶערְנְט דִּבְרֵי תּוֹרָה לֹא יְהוּ עָלֶיךָ חוֹבָה דִּי תּוֹרָה זָאל נִיט זַיין בֵּיי דִיר וְיוֹ אַחוֹב, אַזוֹי וְיוֹ אֵיינֶער אִיז שׁוּלְדִיג גֶעוֶעסְט צוּ בַּצָּאהְלִין, וָאוּנְט עֶר וֶוען וֶועל אִיךְ שׁוּין בַּצָּאהְלִין דָּעם חוֹב אוּנ פָּטוּר וֶוערִין, אוּנ עֶר בַּצָּאהְלְט מִיט וָוּאם עֶר קָען, אַזוֹי וֶועסְטוּ זָאגִין אִיךְ הָאבּ אוּיף מִיר אַחוֹב צוּ לֶערְנֶען אַלֶע טָאג, אִיךְ וֶועל שׁוּין אָפְּלֶערְנֶען אוּנ פָּטוּר וֶוערִין דָּעם חוֹב. דָּס טָאר מָען נִיט זָאגִין וְאִי אַתָּה רָשַׁאי לִפְטוֹר עַצְמְךָ מֵהֶם דוּ טָארְסְט נִיט דִיךְ פָּטוּר מַאכִין פּוּן תּוֹרָה לֶערְנֶען, נָאר טָאג אוּנ נַאכְט וֶוען אַמְעֶנְטְשׁ הָאט נָאר צַייט מוּז עֶר לֶערְנֶען תּוֹרָה אֲמַר חִזְקִיָּה הָאט גִיזָאגְט מַאי דִּכְתִיב וָאוּם מַיינְט דֶ"ר פָּסוּק וְאַף חָסִיתְךָ מִפִּי צַר רָחָב לֹא מוּצָק תַּחְתֶּיךָ עֶר הָאט דִיךְ אָנְגִיגֶעבֶּן פּוּן דִיא אֵיינְגֶע מוּיל עָם אִיז בְּרֵייט אוּנ אוּנְטֶן אִיז נִיט אַיינְגֶ, בָּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשַׂר וָדָם קוּם אוּנ זֶעה דִי מִדּוֹת פּוּן נָאט זֶעגֶען נִיט וִוי דִי מִדּוֹת פּוּן אַמְעֶנְטְשׁ מִדַּת בְּשַׂר וָדָם אָדָם מַסִּית אֶת חֲבֵרוֹ מִדַּרְכֵי חַיִּים לְדַרְכֵי מִיתָה דִי מִדָּה פּוּן אַמְעֶנְטְשׁ אִיז עֶר רָעט אָן זַיין חֲבֵר עֶר זָאל אַוֶועק גֶיין פּוּן דִי וֶועגֶין וָוּאם פִּירְעֶן אִים צוּם לֶעבֶּן אוּנ עֶר זָאל גֶיין אִין דִי וֶועג וָוּאם וֶועט אִים פִּירְעֶן צוּם שְׁטַארְבֶּן, אָבֶער נָאט אִיז נִיט אַזוֹי וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסִּית אֶת הָאָדָם מִדַּרְכֵי מִיתָה לְדַרְכֵי חַיִּים נָאט רָעט אָן דָעם מֶענְטְשׁ עֶר זָאל אַוֶועק גֶיין פּוּן דִי וֶועגֶין וָוּאם פִּירְעֶן אִיהם צוּם טוֹט, אוּנ עֶר זָאל גֶיין אִין דִיא וֶועגֶין וָוּאם פִּירְעֶן אִיהם צוּם לֶעבֶּן שֶׁנֶּאֱמַר וְיוֹ עָם שְׁטַיִיט אִין פָּסוּק וְאַף חָסִיתְךָ מִפִּי צַר נָאט הָט דִיךְ אָנְגִיגֶעבֶּן וּדוּ זָאלְסְט לֶערְנֶן תּוֹרָה אוּנ דוּ זָאלְסְט גִירֶעטֶעט וֶוערִין פּוּן גֵיהִנָּם שְׁפִיהָ צַר וָוּאם אִיהר מוּיל אִיז אֵיינֶ קֶען נִיט דָר רוֹיךְ אַרוּם גֵיין פּוּן אִיהר שֶׁעֶשְׁנָה צָבוּר בְּתוֹכָהּ דְּרִיבֶּער בְּלֵייבְט דָר רוֹיךְ אִינְוַוייגִיג, דִי רָשָׁעִים זָאלֶן אִינְוַוייגִיג גֶשְׁטָאפְּט וֶוערִין מִיט רוֹיךְ אוּנ פֶיעֶער וְשָׁמָּא תֹּאמַר כֻּלָּהּ צָרָה מָאמֶער וֶועסְטוּ זָאגִין אַזוֹי וִוי דִי מוּיל פּוּן גֵיהִנָּם אִיז אַיינֶ אַזוֹי אִיז אִין גֵיהִנָּם אוֹיךְ אַיינֶ גַם הָאבּ אוֹיף מִיר אַחוֹב צוּ לֶערְנֶען אַלֶע טָאג, אִיךְ וֶועל שׁוּין אָפְּלֶערְנֶען אוּנ פָּטוּר וֶוערִין דָעם חוֹב. דָס טָאר מָען נִיט זָאגִין וְאִי אַתָּה רָשַׁאי לִפְטוֹר עַצְמְךָ מֵהֶם דוּ טָארְסְט נִיט דִיךְ פָּטוּר מַאכִין פּוּן תּוֹרָה לֶערְנֶען, נָאר טָאג אוּנ נַאכְט וֶוען אַמְעֶנְטְשׁ הָאט נָאר צַייט מוּז עֶר לֶערְנֶען תּוֹרָה אֲמַר חִזְקִיָּה הָאט גִיזָאגְט מַאי דִּכְתִיב וָאוּם מַיינְט דֶ"ר פָּסוּק וְאַף חָסִיתְךָ מִפִּי צַר רָחָב לֹא מוּצָק תַּחְתֶּיךָ עֶר הָאט דִיךְ אָנְגִיגֶעבֶּן פּוּן דִיא אֵיינְגֶע מוּיל עָם אִיז בְּרֵייט אוּנ אוּנְטֶן אִיז נִיט אַיינֶ, בָּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשַׂר וָדָם קוּם אוּנ זֶעה דִי מִדּוֹת פּוּן נָאט זֶעגֶען נִיט וִוי דִי מִדּוֹת פּוּן אַמְעֶנְטְשׁ מִדַּת בְּשַׂר וָדָם אָדָם מַסִּית אֶת חֲבֵרוֹ מִדַּרְכֵי

זוהר צו דף לה ע"א. ת"מ דאלילות יוד הא ואו הא

עיר דהוו אזלו אסכחו חד גברא דהוה אתי וג' ענפי סדם ביידיה קריבו גביה אמרי ליה למה לך האי אמר לרוחה מובדא ח"ר אלעזר ספיר קאמרת אבל ג' אלין למה א"ל חד לאכרהם וחד ליצחק וחד ליעקב וקטירנא להו כחדא ואתרמא כהו בגין דכתיב (שיר א) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך בגין דבהאי ריחא אתקייים אולמא דנפשא וכהימנותא דא אתקיימא ואתגנידו בהאלין אלעילא יתתא אר"א זכאה אר"ש אולקיהון דישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי ת"ח לית עלמא מתקיימא אלא על ריחא ומריחא דא אסתמודעא ריחא אחרא דהא בשעתא דנפיק אבתא נפרדה אחבילה ואסלקא נפשא יתיהה ואסתאחרון נפשא ורוחא מתפרסן עליהון אתא ריחא דא ומתקרבן דא בדא ואחדאן וע"ד כבי רוחא בתר רוחא לקבלא ריחא כיון דאתקבל

חַיִּים לְדַרְכֵי מִיתָה דִי מִדָּה פּוּן אַמְעֶנְטְשׁ אִיז עֶר רָעט אָן זַיין חֲבֵר עֶר זָאל אַוֶועק גֵיין פּוּן דִי וֶועגֶין וָוּאם פִּירְעֶן אִים צוּם לֶעבֶּן אוּנ עֶר זָאל גֵיין אִין דִי וֶועג וָוּאם וֶועט אִים פִּירְעֶן צוּם שְׁטַארְבֶּן, אָבֶער נָאט אִיז נִיט אַזוֹי וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסִּית אֶת הָאָדָם מִדַּרְכֵי מִיתָה לְדַרְכֵי חַיִּים נָאט רָעט אָן דָעם מֶענְטְשׁ עֶר זָאל אַוֶועק גֵיין פּוּן דִי וֶועגֶין וָוּאם פִּירְעֶן אִיהם צוּם טוֹט, אוּנ עֶר זָאל גֵיין אִין דִיא וֶועגֶין וָוּאם פִּירְעֶן אִיהם צוּם לֶעבֶּן שֶׁנֶּאֱמַר וְיוֹ עָם שְׁטַיִיט אִין פָּסוּק וְאַף חָסִיתְךָ מִפִּי צַר נָאט הָט דִיךְ אָנְגִיגֶעבֶּן וּדוּ זָאלְסְט לֶערְנֶן תּוֹרָה אוּנ דוּ זָאלְסְט גִירֶעטֶעט וֶוערִין פּוּן גֵיהִנָּם שְׁפִיהָ צַר וָוּאם אִיהר מוּיל אִיז אֵיינֶ קֶען נִיט דָר רוֹיךְ אַרוּם גֵיין פּוּן אִיהר שֶׁעֶשְׁנָה צָבוּר בְּתוֹכָהּ דְּרִיבֶּער בְּלֵייבְט דָר רוֹיךְ אִינְוַוייגִיג, דִי רָשָׁעִים זָאלֶן אִינְוַוייגִיג גֶשְׁטָאפְּט וֶוערִין מִיט רוֹיךְ אוּנ פֶיעֶער וְשָׁמָּא תֹּאמַר כֻּלָּהּ צָרָה מָאמֶער וֶועסְטוּ זָאגִין אַזוֹי וִוי דִי מוּיל פּוּן גֵיהִנָּם אִיז אַיינֶ אַזוֹי אִיז אִין גֵיהִנָּם אוֹיךְ אַיינֶ גַם הָאבּ אוֹיף מִיר אַחוֹב צוּ לֶערְנֶען אַלֶע טָאג, אִיךְ וֶועל שׁוּין אָפְּלֶערְנֶען אוּנ פָּטוּר וֶוערִין דָעם חוֹב. דָס טָאר מָען נִיט זָאגִין וְאִי אַתָּה רָשַׁאי לִפְטוֹר עַצְמְךָ מֵהֶם דוּ טָארְסְט נִיט דִיךְ פָּטוּר מַאכִין פּוּן תּוֹרָה לֶערְנֶען, נָאר טָאג אוּנ נַאכְט וֶוען אַמְעֶנְטְשׁ הָאט נָאר צַייט מוּז עֶר לֶערְנֶען תּוֹרָה אֲמַר חִזְקִיָּה הָאט גִיזָאגְט מַאי דִּכְתִיב וָאוּם מַיינְט דֶ"ר פָּסוּק וְאַף חָסִיתְךָ מִפִּי צַר רָחָב לֹא מוּצָק תַּחְתֶּיךָ עֶר הָאט דִיךְ אָנְגִיגֶעבֶּן פּוּן דִיא אֵיינְגֶע מוּיל עָם אִיז בְּרֵייט אוּנ אוּנְטֶן אִיז נִיט אַיינֶ, בָּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשַׂר וָדָם קוּם אוּנ זֶעה דִי מִדּוֹת פּוּן נָאט זֶעגֶען נִיט וִוי דִי מִדּוֹת פּוּן אַמְעֶנְטְשׁ מִדַּת בְּשַׂר וָדָם אָדָם מַסִּית אֶת חֲבֵרוֹ מִדַּרְכֵי

רילא״ן מתקרבן כחדא וחדלן כה״ג ריח דקרבנא בריחא דא מתקרבן כלא כחדא ומתלבטן בוצינא וחדלן. ת״ח תרי בוצינין חד לעילא וחד לתתא אי לתתא ב״ג בוצינא דלתתא וכדי לה ההוא דלעילא ההוא תנגא (דסליק מבוצינא תתאה להיכ) [ג״א דסליק להיכ] ההוא בוצינא עלאה כך תנגא דקרבנין האי תנגא דסליק להיכ בוצינא עלאי ומתלבטן בחד ומתקרבן כלהו כחדא בריחא דא וכנין כך אשה ריח ניחוח לה׳ הא מוקמוה וש״ד ריחא דקרבנא קיומא דכלא וקיומא דעלמא וקרבנא על ידי דכהנא דמקריב כלא וכג״כ ז׳ יומא אשלמותא אשתלימו ביה בנין דיתברכון כולהו כפולהא ויתחכמו חדוותן וברכאן לעילא ותתא. כתיב (ישעיה כה) ה׳ אלהי אתה ארוממך וגו׳ האי קרא אוקמוה ה׳ אלהי אתה דבעי ב״כ לאודאה לשמא קדישא ולשבחא ליה על כלא ומאן אתר שבחא ליליה כמה דאוקמוה והכא תמיהא דכלא דכתיב כי עשית פלא. פלא כמה דכתיב (שם ט) ויקרא שמו פלא והא אתמר עצות מרחוק, עצות כד״ת יומן. מרחוק דכתיב (ירמיה לא) מרחוק ה׳ נראה לי וכתיב (משלי לא) ממרחק תביא לחמה, אמונה אומן כד״ת (דברים לב) אל אמונה ואין עול ואוקמוה אמונה בליליא כד״ת (תהלים לב) ואמונתך בלילות וכתיב (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך וזמין קב״ה לדכאה לון לישראל מחוביהון כמה דכתיב (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם בילא״ן יילא״ן:

מוסר

משערי קדושה ח״ב שער ז

תפלה. אמרו רז״ל בסוף מדרכיה שמעדים ברוחו של מלך וכמו שדמם כי סיא נדולה מכל הקרבנו׳ שנא׳ נמס לי רוב אחיתם וגו׳ וכתיב גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דם הקרבנות מכפרין בחטא ג״כ מבקשים מוחותיו של מלך. הזוהר כ״ה ס״ל לעתה יקילא מכל פולחנין מכל פולקנין אבו׳. מזכי לחייבא אמרי״ל אמר זכה אלקנה לאמעיד שמואל שמקול כמעשה ולאסרן מפני שסיס מולה לרגל ומעלה לבני אדם סרכי אמו אמזכה אותן. וכן שמואל כמו נוסג אחריו. כמ״ש ויסבו ביתה אל חלה וכבר ביארנו שיעורו בענין חלה: (ג) בשמודרין

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב״ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ב

(א) המצורע מביא עם שלשה כבשים שלו שהן חטאת ואשם ועולה שלשה עשרונים וספי חשמונה לחרי שהן באין בכלל הובחים שלו עשרון עם כל כבש בלול ברביעית ההין שמן ורביעית יין עם כל עשרון משלשתן כשאר נסכי הכבשים והמקריב את הפלגם מביא עמו נסכי איל ולא עולה לו זבחו: (ב) ההין הוא שנים עשר לוג. וכבר הודענו שיעור הלוג עם מדות אחרות בהלכות עירובין. והעשרון הוא העומר שהוא שיעור הנסכים או המנחות בין מנחת יחיד בין מנחת צבור

(א) המצורע מביא עם שלשה כבשים שלו אמצורע ברייגנט מיט ווייגע דרייא שעפסין שהן חטאת ואשם ועולה דאס איז אמחטאת און אמאשם און אעולה שלשה עשרונים דריי עהנדליגען מעהל יסבי חשמונה לחרי די הבנן האבין ניילעריגט שהן באין בכלל הובחים שלו אז דריא דרייא עשרונים קומען צוזאמען מיט ווייגע קרבנות עשרון עם כל כבש צו יעדער שעפס ברייגנט ער אצעהנדליג מעהל בלול ברביעית ההין שמן אויס־געמישט מיט אפערטיל הין בוימאייל ורביעית יין עם כל עשרון משלשתן און אפערטיל הין וויין באראף ער ברייגנגען צו יעדער צעהנדליג מעהל פון די דרייא צעהנדליג כאשר נסכי הבבשים אזוי וויא אלע נסכים פון שעפסין והמקריב את הפלגם אז איינער ברייגנט אקרבן אפלגם (אשעפס וואס איז אלמ אין דריי־צעהנטין חודש) מביא עמו נסכי איל דאראף ער ברייג־גען צוים פלגם נסכים וואס מען ברייגנט צו אז איל ולא עולה לו זבחו און דער קרבן וועדט נים גיבעבינט נים פאר אשעפס און נים פאר אז איל: (ב) ההין הוא שנים עשר לוג אז הין איז צוועלף לוג ובבר הודענו שיעור הלוג עם מדות אחרות בהלכות עירובין און דיא דינים פון עירובין האבין מיר שון געשריבען וויא פיל אז לוג איז און נאך אנדערע מאסין ווי פיל זיי זענען והעשרון הוא העומר מאשרון דאצעהנטיל איפה) דאס איז אז עומר וואס שמ״ט אין דער תורה שהוא שיעור חלה דאס איז אמאס מעהל אז מען פארקנעט דאס דאראף מען פון דעם גענען חלה ובבר בארט שיעור בענין חלה אין דעם דין חל״ איז שון געשריבען ווי פיל די מאס איז: (ג) כשמודרין הנסכים או המנחות בין מנחת יחיד

אפה רבותינו זכרונם לברכה דיא רבנן האבין ניזאגט, תפלה איז איינע פון די זאכין שעומדים ברומו של מלך וואס זענען דיא גרעסטע פון דער וועלט וכמו שדרשנו כי היא גדולה מכל הקרבנות אזוי ווי דו ווייסט אז תפלה איז גרעסער פון אלע קרבנות שנאמר ווי עם שמייס אין פסוק נאט זאגט צו דיא יודין למה לי רוב זבחיכם צו וואס דארף איך איינע פיל קרבנות נם כי תרבו תפלה אפילו איהר וועט פיל געבען וועל איך נים הערן מכל שנדולה מהן אז מען זאגט אפילו איר וועט געבען, ועהן מיר אז בעטן [תפלה] איז גרעסער ווי קרבנות, קרבנות וויל איך נים, אפילו תפלה וויל איך אויך נים וכמו שהקרבנות מכפרין אזוי וויא קרבנות זענען מכפר די עבירות המתפלה נם כן מכפרת שהתפלה של אדם אזוי איז תפלה אויך מכפר די עבירות פון מענשין ובמפר חטאתי פרשת ויקהל דער זוהר זאגט איז די סדרה ויקהל צלותא יקירא מכל פולחנין מכל פולקנין תפלה איז טייערער פון אלע עבודות און פון אלע אויסלייזונגען מזבי לחייבא תפלה ברייגנט אזכות אפילו צו רשעים אמרי רבותינו זכרונם לברכה די רבנן האבין ניזאגט למה זכה אלקנה לחעמיד שמואל פאר וואס נאט אלקנה הבה גיווען דער נביא שמואל ואל פון אים גיבארין ווערין שפטל במשה ואהרן וואס ער איז גערעכינט גיווען ווי משה און אהרן מזבי שהיה עולה לרגל וויל אלקנה פלעגט גיין אויף יעדער יום טוב אין ירושלים ומעלה לבני אדם הרבה עמו און ער פלעגט מיט געמען פיל טענטשין מיט זיך ומזמר אותן און ער נאט ווי אויך מזבה גיווען דיא מצנה וכן שמואל בנו נדר אחריו און זיין זוהן שמואל פלעגט אויך אזוי מאהן כמו שכתוב ווי עם שמייס אין פסוק

אין מודרין אותו במדה של שלשה עשרונים לפר או של שנים לאיל אלא מודר הכל בעשרון א׳ שהי׳ במקדש וכן השמן של נסכים מודרין אותו במדתו שבמקדש ושמן של מנחות היחיד בלוג שבמקדש ומנין העשרונות כך מנין הלוגין:

בין מִנְחַת צִבּוּר בֵּין דִּי מִנְחָה וְאִם אַ מֶענְטְשׁ בְּרֵיינְגְט, אוּנְ סַיִיא דִיא מִנְחָה וְאִם דֶער צִבּוּר בְּרֵיינְגְט אֵין מודרין אותו בְּמִדָּה שֶׁל שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לְפַר אוֹ שֶׁל שְׁנַיִם לְאַיִל מֶעְסְט מֶען נִיט מִיט אַ מָאס פוּן דְּרֵיי עֶשְׂרוֹנִים צוּ אַ פַּר, אָדֶער מִיט אַמָאס פוּן צְוֵוִיי עֶשְׂרוֹנִים צוּ אַיין אַיִל אֶלָּא מודר הַכֹּל בְּעֶשְׂרוֹן אֶחָד שֶׁהָיָה בַּמִּקְדָּשׁ נָאר מֶען מֶעְסְט מִיט אַ מָאס פוּן אַיין עֶשְׂרוֹן וְאִם עֶס אִיז גִיוֶוען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מִיט דֶעם אַיין עֶשְׂרוֹן מֶעְסְט מֶען צְוֵוִיי מָאהל צוּ אַ אַיִל אוּנְ דְּרֵיי מָאהל צוּ אַ פַּר וְכֵן הַשֶּׁמֶן שֶׁל נְסָכִים מודרין אותו בְּמִדָּתוֹ שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ אוּנְ דִי בוּימאַייל צוּ דִי נְסָכִים מֶעְסְט מֶען אוֹיךְ מִיט דִי מָאס פוּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְשֶׁמֶן שֶׁל מִנְחוֹת הַיָּחִיד בְּלוֹג שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ אוּנְ דִי בוּימאַייל וְוָאס מֶען אַיִין מֶעְדְּרַאוְרְף צוּ דִיא מִנְחָה פוּן אַאֵיינְצִיגֶען מֶענְטְשׁ מֶעְסְט מֶען מִיט דֶעם לוֹג וָוָס אִין מִקְדָּשׁ כְּמִנְיַן הָעֶשְׂרוֹנוֹת כָּךְ מִנְיַן הַלּוֹגִין אַזוֹי וִויא מֶען צַיילְט וִוי פִיל עֶשְׂרוֹנוֹת מֶעהל מֶען בְּרֵיינְגְט צוּם קָרְבָּן, אַזוֹי צַיילְט מֶען וִוי פִיל לוֹגִין בּוּימאַייל אוּנְ וַיין מֶען בְּרֵיינְגְט צוּם קָרְבָּן:

וְסָבַב בֵּית אֵל וְהַגִּלְגָּל וְשָׁמַם אֶת יִשְׂרָאֵל שְׁמוּאֵל פְּלֶעגְט אַרוּמגַיין אִין בֵּית אֵל אוּנְ אִין גִּלְגָּל אוּנְ פְּלֶעגְט מִשְׁפָּטִין דִי יוּדִין וּתְשׁוּבָתוֹ הָרַמָתָה אוּנְ עֶר פְּלֶעגְט זִיךְ צוּרִיק קֶערֶן אִין רָמָה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ וָוארוּם דָארְט אִיז גִיוֶוען זַיין שְׁטוּבּ [זַיין וָוארְהנוּנְגְ] וְאַבְרָהָם לֹא זָכָה לְכָל מַעֲלוֹתָיו וָוארוּם אַבְרָהָם הָאט וּזְכָה גִיוֶוען צוּ דִי אַלֶּע מַעֲלוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן אִיז דָאס נָאר גִיוֶוען וְוֶעגֶען דִי מֶענְטְשִׁין וָוארוּם עֶר הָט מְגַיֵּר גִיוֶוען אִין חָרָן וּכְתִיב אוּנְ עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהֵיה לְגוֹי גָּדוֹל אַבְרָהָם וְוֶעט זַיין צוּ אַגְרוֹיס פָאלְק כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה לְבָנָיו אַחֲרָיו אוּנְ אִיךְ הָאב אִיהם לִיב וַוייל עֶר וֶוֶעט גִיבִּיטֶען זַיינֶע קִינְדֶער וָוארוּם וָוֶעלֶען זַיין נָאךְ אִיהם זַייא זָאלֶין מְאהֶן צְדָקָה אוּנְ מִשְׁפָּט אוּנְ זָאלֶין הִיטֶען דֶעם וֶוֶעג פוּן גָאט וְכָל רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֵינָן וּזְכִין אוֹ אֵינָן נִמְנָשִׁין אֶלָּא עַל סִיבָּה זוּ אוּנְ וָוארוּם אַלֶּע גְרֶעסְטֶע מֶענְטְשִׁין וֶוֶענֶען נָאר וּזְכָה אָדֶער זַיי וֶוערֶען גִישְׁטְרַאפְט, אִיז נָאר וֶוֶענֶען דִי זָאךְ וְאוֹ זַיי קֶענֶען מְזַכֶּה זַיין אַנְדֶערֶע מֶענְטְשִׁין אוּנְ וֶוֶענֶען זַיי מְזַכֶּה, אִיז זַייֶער זְכוּת גְרוֹיס, אוּנְ אַז זַיי קֶענֶען מְזַכֶּה זַיין אַנְדֶערֶע מֶענְטְשִׁין אוּנְ וֶוֶענֶען נִיט מְזַכֶּה אִיז זַייֶער שְׁטְרַאף גְרוֹיס]:

צו ליל ו תורה

כ״ו פסוקי שמו״ת נגד מילוי כ״ן וי׳ ת׳ ר׳ ח׳ ותעשה ממנו צירוף הויה בניקוד ששי

אונקלוס

ד וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד עַל־הַכְּלָיֹת יְסִירֶנָּה׃ ה וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה לַיהוָה אָשָׁם הוּא׃ ו כָּל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכֵלֶנּוּ בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא׃

ד וַית שְׁתֵּי תַּרְתֵּין כּוּלְיָן וַית תַּרְבָּא דִי עֲלֵיהֶן דִי עַל גַּסְסַיָּא וַית חַצְרָא דְעַל כַּבְדָּא עַל כּוּלְיָתָא יַעֲדֻנָּהּ׃ ה וַיַּסֵּק יַתְהוֹן כָּהֲנָא לְמַדְבְּחָא קוּרְבָּנָא קֳדָם יְיָ אֲשָׁמָא הוּא׃ ו כָּל דְּכוּרָא בְּכָהֲנַיָּא יֵיכְלִנֵּיהּ בַּאֲתַר קַדִּישׁ יִתְאֲכַל קוּדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא׃

ת״א מסס סוף. נזיר כה זבחים י יב: כל זכר. סס לז קנ: קודש קדשים. סס יא כס:

שפתי חכמים

ג דסיינו עד שנא סקריב אם המאס דשב מ״ל להקריב לפי שסמיים מעכבים: ד כגון שהפרים מאס ונאבד ממנו והקריב מאס אמר ואם״כ נמצא מאס לאשון מ״כ ככר נתכפרו בעליו ולכיך לרעות מאס זה עד שימצאנו ואם״כ עוכבים אותו וקוכים כדמיו שולה. אפרכ״ו דסקרא כא לאודיענו מא״פ שמוגר להיות דמיו שולה לקין סעוכה אם שחטו פחס אינו כשר לעולה קודם שניתה לרעי״ה אבל מעכיתה לרעייה אם שחטו פחס כשר. מדכתיב אשם הוא משמע אבל לא עולה ופשיטא שהוא אשם ולא עולה אבא מעמע שפחמים יכול הוא להיות עולה כגון שניתה לרעייה ושחטו פחס בשר לעולה: הכלומר ומכיון שלא קוקטלו לימוריו כשר הו לא

(ה) אשם הוא. עד שיתתה שמו ממנו לימד על אשם שחטו בעליו ג לו שנתכפרו בעליו ד תע״פ שעומד להיו דמיו עולה לקין המוכה אם שחטו פת׳ אינו כשר לעול׳ קודש שנתה לרעיי׳ ואינו בא ללת׳ על האשם שיהא פסול שלא לשמו כמו שדרשו הוא הכתוב בחטאת לפי שאשם לא נא׳ כו אשם הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עלמו שלא הקטירו ה לימוריו כשר (זבחים דף ל׳. וע״ש ברש״י): (ו) קדש קדשים

ז כַּחַטָּאת כָּאָשָׁם תּוֹרָה אַחַת לָהֶם
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ לוֹ יִהְיֶה׃
ח וְהַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֶת־עֹלַת אִישׁ
עוֹר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לַכֹּהֵן לוֹ
יִהְיֶה׃ ט וְכָל־מִנְחָה אֲשֶׁר תֵּאָפֶה
בַּתַּנּוּר וְכָל־נַעֲשָׂה בַמַּרְחֶשֶׁת וְעַל־
מַחֲבַת לַכֹּהֵן הַמַּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ
תִּהְיֶה׃ י וְכָל־מִנְחָה בְלוּלָה־בַשָּׁמֶן
וַחֲרֵבָה לְכָל־בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ
כְּאָחִיו׃ פ שלישי יא וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח

ז כְּחַטָּאתָא כְּאָשָׁם תּוֹרָה אַחַת לְהֹם
דְּכָהֲנָא דְּיִכְפַּר בֵּיהּ לֵיהּ יְהֵי׃
ח וְכָהֲנָא דְּמְקָרֵב יַת עֲלַת
גְּבַר מִשְׁכַּן עֲלָתָא דְּיִקְרֵב
לְכָהֲנָא דִּילֵיהּ יְהֵי׃ ט וְכָל
מִנְחָתָא דִּי תִתְאַפֵּי
בְּתַנּוּרָא וְכָל דְּתִתְעֲבֵד
בְּרִדְתָּא וְעַל מַסְרִיתָא
לְכָהֲנָא דְּמְקָרֵב יָתָהּ
דִּילֵיהּ תְּהֵי׃ וְכָל מִנְחָתָא
דְּפִילָא בְּמִשְׁחָא וּדְלָא
פִילָא לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן
תְּהֵי גְּבַר כְּאַחוּהִי׃ יא וְדָא
אוֹרַיְתָא דְּנִכְסַת קוּדְשָׁיָא

ת"א כמטפח. סס יח כה: לו יהיה. סס סז: עולת איש. סס סג: עור העולה. סס קג: אשר הקריב. סס קג: לכהן לו. סס סו קב: וכל מנחה. קידושין נג מנחות סג נג עד: וכל מנחה. קידושין סס מנחות נג עד קב: וחרבה. סס ג פג: לכל בני. קידושין סס מנחות נג: איש כאחיו. קידושין סס מנחות סס ו: וזאת תורת. זבחים כ קג:

בעל הטורים

(י) לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו. ופמיך ליה וחלם פורם

רש"י

קדשים הוא. כתורת כהנים הוא נדרש: (ז) תורה אחת להם. כדבר זה: הכהן אשר יכפר בו. הרמוי לכפר ו חולק בו פרט לעכול יום ז ומחוסר כפורים ח ואונן: (ח) עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה. פרט לעכול יום ומחוסר כפורים ואונן שאינן ט חולקים בעורות (זבחים קג): (ט) לכהן המקריב אותה וגו'. (ת"כ) יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהיה יכול לכולן ת"ל לכהן המקריב הא כיצד בנית אב של אותו יום י המקריבין אותה: (י) בלולה בשמן. זו מנחת חוטא ומנחת קנאות שאין בהן שמן: נדבה שאמורים בפרשת ויקרא דהא שאר מינים בכל תצא כדכתי' וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת וגו'

טעמי הקרבנות

(יא) זאת תורת זבח השלמים וגו'. שני מיני שלמים הם, שלמי תודה ושלמי נדבה, הנה שלמי תודה באים על נס והצלה שבאה לאדם מאתו ית' כמנין כוורי מדבריות, והולה שתרפא, וחכום שיולא מבית האסורים, ויורדי הים. ונגד מרבעה דברים שלו באה הקרבן תודה עם מרבעים מצות, ופסח שלמים לאכילה ופטר חלות ופטר רקיקים, ופטר רבוכה, ופטר חלות

פירוש לתורת אלהים

(ז) כַּחַטָּאת אַזוי וַוי דֶער דִין פוּן אַחַטָּאת כָּאָשָׁם אַזוי וַוי דֶער דִין פוּן אַ אָשָׁם הַכֹּהֵן דֶער כֹּהֵן וָואס איז דָאס מַקְרִיב צו זַיין לוֹ צו אִים יִהְיֶה זָאל עֶס זַיין בְּלוֹמֶר עֶר זָאל פוּן דֶעם קָרְבָּן אַחֵלֶק נֶעמֶן (עיין רש"י): (ח) הַכֹּהֵן אוּנ דֶער כֹּהֵן וָוס איז דָאס מַקְרִיב זַיין דִי עוֹרָה פוּן אַמֶענטְשׁ עוֹר הָעוֹלָה דִי פֶעל פוּן דֶער עוֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב וָוס עֶר הָאט מַקְרִיב גֶיוֶועזן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה זָאל דָאס זַיין צוּם כֹּהֵן כְּלוֹמֶר עֶר הָאט אַחֵלֶק אִין דִי פֶעל: (ט) וְכָל מִנְחָה אוּנ אַזֶעלְכֶי מִנְחָה אֲשֶׁר וָואס וָועֶרְט גֶיבַאקֶן אִין אַיין אוֹיבֶן וְכָל אוּנ אַלֶע מִנְחוֹת וָואס איז גֶימַאכְט גֶיוָוארֶין אִין אַטִיפֶע פַּאן

(יא) וְזֹאת תּוֹרַת אוּנ דָאס איז דָאס לֶערְנוּנְג פוּן דֶעם

רש"ם

(י) וחרבה. מנחת הוטא ומנחת סוטה:

שפתי חכמים

שייך לומר לשמו כשר שלא לשמו פסול אמת"כ יסא אמר אין סקסרת אימוריו לשמו מאמר שאמר סוא כתיב אמריו והכי אם לא סוקטרו אימוריו כשר דאין כפרה אלא כדם: ו אי' תורה אחת לסם דיוק עם סכהן אשר יכפר וגו' הכא אמריו אמר להשוות חטאת ואשם הא בכל כתיב כחטאת כאשם שהושו זה לזה: ז אי' ואין לו הערב שמש: ח אי' פעמים יש שמא שלריך להקריב קרבן לאחר: ם פרט לט"י וכו' ואם"ם שמיעטן הכתוב מלהאוכל בכשר כדלעיל ה"א דוקא בשר דקאי לאכילה והם אינם ראויין לאכילה מכשיו לכך מיעטן הכתוב אבל עורות כיון דלא קאי לאכילה ה"א אפ"ג דלא חיין לעבודה חולקין בעורות קמ"ל וכו' לאחר מתוכו: י סכהנים היו חולקים לכ"ל מנחות לשבה הימים לכל יום בית אב אחד ויש בהלקת לשבה בתי אבות לשבה הימים לכל יום בית אב אחד ויש שבת שאינו כל השבה בתי אבות ביחד: כ אי' זו מנחת חלה על וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת וגו'

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יא) זבח השלמים. לאמר הקרא שאמר שלמים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים וכן כתיב זובח תודה יכבדנני בשני עונין בעולם הזה ובעולם הבא:

פירוש רש"י

(ז) כַּחַטָּאת אַזוי וַוי דֶער דִין פוּן אַחַטָּאת כָּאָשָׁם אַזוי וַוי דֶער דִין פוּן אַ אָשָׁם הַכֹּהֵן דֶער כֹּהֵן וָואס איז דָאס מַקְרִיב צו זַיין לוֹ צו אִים יִהְיֶה זָאל עֶס זַיין בְּלוֹמֶר עֶר זָאל פוּן דֶעם קָרְבָּן אַחֵלֶק נֶעמֶן (עיין רש"י): (ח) הַכֹּהֵן אוּנ דֶער כֹּהֵן וָוס איז דָאס מַקְרִיב זַיין דִי עוֹרָה פוּן אַמֶענטְשׁ עוֹר הָעוֹלָה דִי פֶעל פוּן דֶער עוֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב וָוס עֶר הָאט מַקְרִיב גֶיוֶועזן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה זָאל דָאס זַיין צוּם כֹּהֵן כְּלוֹמֶר עֶר הָאט אַחֵלֶק אִין דִי פֶעל: (ט) וְכָל מִנְחָה אוּנ אַזֶעלְכֶי מִנְחָה אֲשֶׁר וָואס וָועֶרְט גֶיבַאקֶן אִין אַיין אוֹיבֶן וְכָל אוּנ אַלֶע מִנְחוֹת וָואס איז גֶימַאכְט גֶיוָוארֶין אִין אַטִיפֶע פַּאן

(יא) וְזֹאת תּוֹרַת אוּנ דָאס איז דָאס לֶערְנוּנְג פוּן דֶעם אַנְדֶערֶין:

הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יַקְרִיב לַיהוָה׃
יב אִם עַל־תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל־זֶבַח הַתּוֹדָה חַלֹּת מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וְסֹלֶת מְרֻבֶּכֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן׃ יג עַל־חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב

אונקלוס

די יִקְרַב קֻדָּם יְיָ׃ יב אִם עַל תּוֹדְתָא יַקְרִינֵיהּ וְיַקְרֵב עַל נִכְסַת תּוֹדְתָא גְּרִיצָן פְּטִירִין דְּפִילָן בְּמִשְׁח וְאִסְפּוּגִין פְּטִירִין דְּמִשְׁיחִין בְּמִשְׁחָן וְסוֹלְתָא רְבִיכָא גְּרִיצָן דְּפִילָן בְּמִשְׁח׃ יג עַל גְּרִיצָן דִּלְחֵם חֲמִיעַ יַקְרֵב

פמוכה יח: וסקריב. מנחות עמ ס: מלות. שם מז עמ: וסלת. זכחים נא: על חלות. שם כו מנחות עמ עמ ס: ת"א שם על תודה. קידושין שם זכחים נ מנחות עז עמ ס

בעל הטורים

ומה שהיה שעוסקים בתורה נעשו כאילו הם מקריבין הקרבנות ותורה זכה לגלות. ורבותינו פי' שכל החלות מ' אמה תודה מביא קרבן על שנוצל מצרותיו כמו שאמרו חכמים ד' צריכין להודות.

רש"ם

(יב) אם על תודה. שנדר על תודה. ולא הזכיר ל' שלמים. ואתם תודה מביא קרבן על שניצל מצרותיו כמו שאמרו חכמים ד' צריכין להודות.

רש"י

(יב) אם על תודה יקריבנו. אם על דבר הולאה על מה שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן (תהלים קז) יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה אם על אחת מאלה כדר שלמים הללו. שלמי תודה הן ונטעונות לחם החמור בענין ואין נאכלין אלא ליום ולילה כמו שמפורש כאן: והקריב על זבח התודה. ד' מיני לחם חלות ורקיקין ורבוכה ג' מיני מלה וכתי' על חלות לחם חמץ וגו' וכל מין ומין ' חלות ל כך מפורש במנחות (דף מז) ושיעורן ה' סלין ירושלמיות שהן ו' מדברויות מ כ' עשרון: מרבכת. לחם חלוט ברותחין ג כל לרכו: (יג) יקריב קרבנו

שפתי חכמים

יג"כ בשאר וכל מנחה בלולה בשמן בשהכתוב על מנחת חלה: ל גמ' כאן מרומה לה' ומאמר בתרומת מעשר תרומה לה' מה להלן ג' מעשרה אף כאן ג' ממעשר' ולמדנו שכל מין ומין היו מעשר' חלות שאם היו אחות מעשרה לו יותר על עשרה ג"ל שיהא עשירית מכל מין אלא מחיבה מן החלה אחת לו מלי החלה והחור' אמר' ג' מכל הקיבן שהיו מוחד אחד שלא מכל מין ואלא יעול אחות: ם מדבריו' כאן לחם חמץ וכתיב גבי לחמי עגלת לחם מצוה שהיה שני עשרונים וא"כ נמצינו לחם לחם מה לחם שאמור גבי עגלת הוה כל לחם ולחם היה עשרון אחד וכאן היה י' לבכות של חמץ דכל מין היה עשר עשרונים וא"כ שיעור שלחם היה י' עשרונים וכל שאר ג' מינים בכללן לא היו כי אם עשר עשרונים ומצלן דלמא כל מין היה עשר עשרונים. דא"כ היה לו לכתוב ולחם חמץ וגו'. אלא ר"מ דכתיב על חלות לחם וגו' הרי בכל אחד ואחד לעיל הג' מיני חלות אלא לומר לך שיהיו החלות דומות ללחם אלו כל החלות לא יהיו אלא י' עשרונים כמו לחם אלבד: ג אינו ר"ל שחלבים

טעמי הקרבנות

לחם חמץ. כי אלבד שקרבן שלמים כל אחד להביא, מייב עוד להודות לה' כפני עשרה אנשים, ומאד זה עשרה עשרה חלות

פירוש לתורת אלהים

קָרְבָּן שְׁלָמִים וואס מען וועט מַקְרִיב זַיין צו גאָט׃ (יב) אִם אויב ער איז מַקְרִיב דעם קָרְבָּן שְׁלָמִים פאַר איין זויבונג, פון וועגן אַנַם וואס איז אים גישעהן וואס מען דאַרף לויבן און דאַנקען השי"ת, דהיינו וועגן איינער איז געם יַם אָדער דיא מִדְבָּר בְּשָׁלוֹם אויבר גיפאָרן אָדער מען הט אים פון דער הפיסה אַרויס גילאָזט אָדער ער איז גיוועזן קראַנק און איז גיזונד גיוואָרן און אַז ער האָט אויף איינם פון די פיר נאַכן מנהג גיוועזן אַקְרָבָן שְׁלָמִים וועט דאַס אָן גירופין אַקְרָבָן תּוֹדָה זאָל דר קָרְבָּן אַזוי גימאַכט וועדן וְהִקְרִיב זאָל ער מַקְרִיב זַיין בייא געם קָרְבָּן תּוֹדָה פיר מיני חַלּוֹת אין אימליעס מין זאָל זַיין עָשָׂרוֹן חַלּוֹת אַזוי ווי ווייטער אין פסוק וועט שטיין עָשָׂר זאָל בְּרַיינגען חַלּוֹת מַצּוֹת פון אומגי־זייערט טייג בְּלוּלוֹת גימישט מיט אייל דאס איז אין מין וּרְקִיקֵי מַצּוֹת און דינע מַצּוֹת נום נעמען גישמירט מיט אייל דם איז דר אנדערר מין וסֹלֶת מְרֻבֶּכֶת און פון מעהל וואס איז גמישט מיט הייסע וואסער חַלּוֹת בְּלוּלוֹת בַּשָּׁמֶן גמישט מיט אייל דאס איז דר דריטר מין׃ (יג) עַל חַלּוֹת לֶחֶם חָמֵץ מיט עשרון חַלּוֹת

מצות השם

(יא) [קמא] (פסח סה) לעשות זכר השלמים כמשפטו שנאמר וזאת תורת זבח השלמים וגו' ודאם איז אויך אַמִּצְוַת עֲשֵׂה עם איז אַמִּצְוָה מען זאָל בְּרַיינגען אַקְרָבָן שְׁלָמִים, עם זַיינען דא פיר אַרְבָּעָה שְׁלָמִים, אין דעם יום טוב שבועות האם מען נעדאַרפט בְּרַיינגען אַקְרָבָן שְׁלָמִים אַנדערש שְׁלָמִים, יעדער יום טוב דאַרף מען בְּרַיינגען שְׁלָמִים מען זאָל האָבען שמחה, און ער דאַרף בְּרַיינגען שְׁלָמִים וויל ער האָט גיפאָרן אַנדער אָדער אַנגעבה צו בְּרַיינגען שְׁלָמִים

קוּרְבָּנֵיהּ עַל נִכְסַת תּוֹדַת
קוּדְשׁוֹהִי: יד וְיַקְרֵב מִנֵּיהּ
חַד מִכָּל קוּרְבָּן
אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְכַהֲנָא
דְּיִזְרוֹק יַת דַּם נִכְסַת
קוּדְשָׁיָא דִּילֵיהּ יְהֵי:
טו וּבְשַׂר נִכְסַת תּוֹדַת
קוּדְשׁוֹהִי בְּיוֹם קוּרְבָּנֵיהּ
יִתְאֲכֵל לָא יַצְנַע מִנֵּיהּ
עַד צַפְרָא: טז וְאִם נִדְרָא

קָרְבָּנוֹ עַל־זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו:
יד וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל־קָרְבָּן
תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת־דַּם
הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: טו וּבְשַׂר זֶבַח
תּוֹדַת שְׁלָמָיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֵאָכֵל
לֹא־יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר: טז וְאִם־נֶדֶר

ת"א על זבח. סס יס כז עו עח: והקריב. סמסיס לז מגמות עז עמ: הזורק את. זכמיס כ קד: ובשר זבח. סס ד ז לו לח: יניח סס לו: ואם נדר. סמסיס עמ ל"ס ס:

רשב"ם

הם ופירשו שמנן כמה וכמה עשרונים: (טז) ואם נדר או נדבה. שאמר הרי עלי שלמים שזהו לשון נדר

רש"י

קרבנו על זבח. (סס דף עו ת"כ) ס מגיד שאין הלם' קדוש קדוש' הגוף ליפסל ביומא ובכול יום ומלגא' לחולין בפדיון מד שיאחע הזבח: (יד) אחד מכל קרבן. לחם אחד מכל מין ומין ע יעול תרומה לכהן העובד עבודתה והאמר מאכל לבעלים ובארה לבעלים חוץ מחזה ושוק שבה כמו שמפורש למקה תנופת חזה ושוק בשלמים והתודה קרויה שלמים: (טו) ובשר זבח תודת שלמיו. (זבחים לו ת"כ) יש כאן רבויין הרבה לרבות תמחת ותאסם ואיל נזיר ותגיגת י"ד פ שיהיו נאכלין ליום ולילה: ביום קרבנו יאכל. וכזמן בארחצ זמן לחמה: לא יניח ממנו עד בוקר. חכל אוכל הוא כל הלילה אם כן למה אמרו ק עד תאות כדי להרחיק האדם מן העביר' (ריש ברכות): (טז) ואם נדר או נדבה.

ברבמים ומין מופים מוחן אמ"כ בתנור אלא לריכים אנו לאפוקם אחר מליפתה כמו בתמנ' סכ' הם בהליל מופיני וילפינן מוהבכם מוהבכם לג"ש: ס דאל"כ יקריב קרבנו על זבח תודה שלמיו ל"ל הא לעיל מיניה כתיב והקריב על זבח הסודה חלות מלות וגו' אלא ש"מ מיני אלא לדרשא אחין לחם קדוש וכו' ויסיס אלא לחם מחן ודלא לפניו ולאחריו לפניו חלות מלות בלולות בשמן וגו'. וקלא מרבבת בלולות בשמן על אלא לחם וגו'. ולאחריו אל חלות לחם מחן יקריב קרבנו לזבח תודת שלמיו: ש דק"ל והלא לא סיס אלא קרבן אחד שלמי תודה. ל"פ לחם אחד וגו' דבל מין ומין נקרא קרבן: ם ופע"ג שרש"י פי' בפרשת דאם נדר ולא יהיו מן הבשר בתגיגת י"ד הכ' מדבר ולימד אלים שנאכלת לשני ימים ולינ' אחד י"ל שרש"י ז"ל פי' הכא אלינא דבן תימא דאמר דתגיגה הבאה עם הפסח נאכלת ליום ולילה כמו הפסח והא דקאמר לשני ימים וגו' הוא אלינא דרבנן דאליני עליה דבן תימא וס"ל הא דשלמים הבאים מחמת הפסח מיהן נאכלים אלא ליום ולילה שייו אותן שלמים שבאים ממותר הפסח כגון שהפרים מעות לפסחו וקנה בהן פסחו ונותרו מן המעות שמאותן מעות יביא שלמים ויהיו דמכח פסח קאתי דיהן בפסח לאכול ליום ולינ': צ מדכתי' קרבנו ולא כתיב ביומו יאכל אלא יומר לך שיהיו חחלות כמו הקריבן שלמו לעניין שיהיו דהחלות כמו כן נקרא קרבן דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן: ק"ל לעם אמרו חכמים שיאכל אותו על

טעמי הקרבנות

מכל מין. וכג' מסס בסס בריאים, דסיינו יורדי הים, וסיולא מבים האסורים, והולכי מדברות. הסלאם מיניו חלות שלמן, מן

משלי חכמים

גיקענט נאר פון דעם פרוועגן האט ער פארשטאנען אז ער איז אלמדן האט ער אים ארין גיבעטן צו זיך אין שמוב און האט אים גיגעבן אבזוועגדער הדר און אלץ וואס ער האט געדארפט. וויא דער רב איז דארט ניזעסן אמליכע טאנ. האבן אלע שטאם מענטשן שוין געוואסט ווער דער רב איז אז ער איז אנרוסער נאן און אנרוסער צדיק. דער גביר

וואס

הלה עם זאל זיין תרומה אז אפשיידונג צו נאט) לכהן צו דעם כהן הזורק פון די שלמים לו יהיה צו אים זאל דס זיין (כלומר די תרומה ניהר צו די כהנים פון דעם מאנ וואס זענען ראוי די עבודה צו טאן און דאס איבערשיגע ברוים טים דעם פלייש פון דעם קרבן זאלען עסן די בעלים פון דעם קרבן נאר די חזה ושוק איז צו די כהנים אזוי ווי ווייטער ווערט שטיין): (טו) ובשר און דס פלייש פון דעם שעכטונג פון זיינע שלמים ביום זאלן גנעסן ווערין צו די בעלים נאר אין דעם מאנ וום מען הט דעם קרבן מקריב גיוועזן לא יניח מען זאל דיא פלייש פון דעם קרבן שלמים ניט לאזען ביז מארגען פריה: (טז) ואם נדר און אז ער הט מנדר גוועזן אדער מנדב

השם

אז מען האט גילאזען פון דיא פלייש ביז מארגען פריה. מוז מען דיא פלייש פארברענען. און אויב וועז ער האט גישאפטען דיא תודה האט ער גימראכט ער זאל עסין דיא פלייש מארגען. איז דער קרבן שוין פסול ניטראען. דאס הייסט פיגול און מען מוז דעם קרבן פארברענען:

ותשלומים כמו שפירשתי למעלה. כלומר שאינו תודה אלא נדר: ביום הקריבו. ביום שהקריב הוא כבר את

שפתי חכמים

(טו) [קמכ] (לא עז) שלא לאחיר מקרבן התודה עד מחלת יום זלישתו שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא ינים ממנו עד בקר:

לא יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְאִם דָּם דִּין אִיז דָּא אַמְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה אוֹ אַמְצוֹת עָשֶׂה אִז מַן שֶׁעֶבֶּם אַקְרַבֵּן תּוֹדָה מוּאר מַן נִים לָאזַן פון דיא פְלַיִיש בִּיז מָארְגֶן פְרִיה. אוֹ

אוֹ נִדְבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת־זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל׃ יז וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזֶּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף׃ יח וְאִם הָאָכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר־זֶבַח שְׁלָמָיו

תרגום אונקלוס

אוֹ נִדְבַת אָנָא נִכְסַת קוּרְבָּנֵיהּ בְּיוֹמָא דִיקָרֵב יָת נִכְסַתֵּיהּ יִתְאֲכֵל וּבְיוֹמָא דְבָתְרוֹהִי וּדְאִשְׁתְּאַר מִנֵּיהּ יִתְאֲכֵיל׃ יז וּדְאִשְׁתְּאַר מִבְּשַׂר נִכְסַתָּא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוּרָא יִתּוֹקַד׃ יח וְאִם אִתְאֲכָלָא יִתְאֲכֵל מִבְּשַׂר נִכְסַת קוּדְשׁוֹהִי

רש"ם

לבחו יאכל לאחר הקרבה: (יח) ואם האכל יאכל. חבמים עקרוהו מפשוטו. ופירשוהו במחשב לאכול מזבחו

רש"י

מלה הכיאה על הודאה של כם ר מיכה מעונה לחם ומלכלה לב' ימים כמו שמפורש בענין: וממחרת והנותר ממנו. כראשון ש יאכל. (ס"ל והנותר ממנו יאכל) וא"ו זו יתירה היא ויש כמוה הרבה במקרא כגון ואלה בני לבנון ואיה ומנה (בראשית לו) תת וקדש ולבא מרומם (דניאל ח): (יח) ואם האכל יאכל וגו'. (ת"כ) במחשב בפחים' נאכלו בשליש הכתוב מדבר ת יכול אם אכל ממנו בשליש יפסל למפרע א ת"ל המקריב אותו לא יחשב בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל בשליש וכן פירושו בשעת הקרבתו לא תעלה ואם במחשבה

שפתי חכמים

מלום ולא יוחר וכו': ד"מ' מה דכתיב ואם נדר לו נדבה לא נומר דלעיל לא מייתי בנדבות דהכי נמיל מנים מיירי ג"כ בנדבה. ל"ם בס"י מלא הכיאה מל סודאה כו' אבל מד הבשה מייתי דהכיא מל סודאה מל כם: שיאכל ביום שני מלא מפלכל יאכל ביום ג' וממחרת ג"כ יאכל ובנותר ממנו מי' ביום שני יאכל ביום ג' מלא כך מי' וממחרת והנותר ממנו בראשון יאכל מי' מה שנותר ביום לאמצון יאכל ביום שני ולא"ז ביום הו"ו מוסנותר יתירא והוכחתו מדבמי' בבמוון ואם בשבל יאכל וגו' ביו' השליש וגו' הכא דלא פרש"י ות"ו והנותר כמו ות"ו ומשמנה דמי' מלוז' מקו' מי' הקיומן ממקו' שמבדכה שמנה לף כלן פירושו ומתי הותר לאכול לאמרלא בשנותר ביום לאמצון אבל בתחלה מלוחו ביום לאמצון כדבו כמו שרולה סרמ"ם לפל' מעשה דמ"ב ביה לו לבחו' יאכל והנותר ממנו ממחל' דלא נמנה לפרש ושנותר ביום שני דעדים קמי מבשבים דקמי מל ביום ג' מלא ודלי הוא"ו יתירא אבל לעיל אין מקום לפעות ובכא בלא וא"ו אין מקום לפעות ומ"ם פירש וא"ו זו יתירה ודו"ק: ת"מי אם תשב מליו בשעה שבבהן אוכל אם דמו מחשבת אבול דבייתו לאוכלו ביום ג' שבוא און לזמנו אז הוא פסול אבל לאבל אבקבתו שנעשה בל מבוקדו בבשרות אין שום מחשבה ולא שום סוב: סוסל בו: א ואין לחמים ליון שבקיבון נעשם בבשבתו ג"ב לין אמ"ב בשליבו יפסל בבר תילו בת"ב אם מליבו בזב ובזבה ושומרת יום בנגד יום שביו בחזקת מהבה ובשבלו אמרו פיום

טעמי הקרבנות

מלם, שלא נכנס בסם מעוה שאור שבעים, אף מולה שמן הבמים הבלילומו שבאמור שבעים [סייגו סיל שבע] מיבם לומו ונבל בחליו מל מבבבו שיבר מיבומו בעלמו ממם בבאור שבמבון בבים' ומעבבם, נגדו בלו מבל מלים אמן, וכנגד יובלי מדבלות שבים לבבים גם לעמים, והילום ה' והבביע נבם שוקקה, ע"ל בלמו במנחת סולה שלבם מבר הלום. ולעומת אבר מיבבר בביב בבמוסיים, ובים שם בדומק, נגדם הם מעבר לבקים דקות, ולעומת יובלי בים, שבים לבבומים בבעלת הים, נגדם הם מבם מלום מולבבים בעים, ילבוים בי בג' לא הגיעו מד שבבי מות, בי אם מודם בביבים ובלילם ה' מלבים, ע"ב סיו מלים מבומיב בשמן, בי שמן מל ראבם לא אבר, מה שמן בן הבולה, בי מם בים לולא ביבם ה' מלו ובבייבו ע"ל מין בבלמו שמן:

פירוש לתורת אלהים

גיוועז דעם קרבן שלמים אונ ער האט דאס נים איבראכט אויף אלויבינג פון אנם באדארף ער נים ברייננן חלות אונ דם פליש הט אנגדערין דין ביום אין דעם טאג וום מען הט מקריב גיוועז דעם קרבן זאלן די בעלים עסן דם פליש והנותר אונ די פליש וואס וועט בלייבן פון דעם ערשטן טאג זאלן זייא דם מארגין עסין: (יז) והנותר אונ וום עס וועט בלייבן פון די פליש אויף דעם דריטן טאג זאל עס אין פייער פרברענט ווערין: (יח) ואם אונ אויב ווען ער האט גישאבטן דעם קרבן שלמים הט ער נטראכט תאכול עס זאל גינעסין ווערין פון דעם פליש פון דעם קרבן שלמים ביום השלישי אין דעם דריטן טאג

לא

דאמאלם האבין שין די שטאם טענטשין נעוואסט אז דער טענטשין איז דעם רב גיפעלן. אזוי איז גיוועז ווען שאם אר אראפגעקומען אויף דער וועלט נעבין די תורה. האבין דיא פעלקר אים נים גיקענט. אונ קיינער האט נים גענומען ד

מצות השם

(יז) [קמב] (עשה סו) שריף סנותר מבשר הקרבנים אחר עבור זמן מכילתן המוגבל לכל אחד ואחד שנאמר והנותר מבשר האש בשלישי באש ישרף:

משלי חכמים

וואס האט ארייין גענומען דעם רב צו זיך אין שטוב האט זיך בערייהמט פאר די שענטשין מן שטאם ווייל ער איז אנדרשטן חשוב ביי דעם רב דריבער איז דער רב ארייין געקומען האבין סטאנציע ביי אים. האבין די שטאם טענטשין גיזאגט צו איר וואס בערייהמסט דיך מיט אלינען ווייל קיינער האט נים גיקענט דעם רב אונ קיינער האט אים אין שטוב נים ארייי גענומען דריבער איז ער ארייין גענומען צו דיר. איב איי אנדערער וואלם אים ארייין גענומען צו זיך גישט דוא וואלם ער צו יענעם ארייין גענאנגען. דער ווייל איז דער רב אויסגיפארין. אין איאהר ארום איז דער רב נאך אמאהל געקומען אין די שטאם. ווי די שטאם טענטשין האבין אים דערזעה זענען אלע גילאפין צו אים אונ יעדער האט איהם גיבעטן ער זאל ארייין קומען צו איהם אין שטוב. האט דער רב גיגענטערט איך ווייל מיין סטאנציע נים אנדערין ווארום דשו בעל הבית איז מיר גיפעלין. ווייל ער האט מיך דערקענט איידער איך בין נאך בעוואסט גיוואארין צו אייך אלע

בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה לָא יְהֵי לְרַעֲוָא דְּמִקְרֵב יְתֵיהּ לָא יִתְחַשֵּׁב לֵיהּ מְרַחֵק יְהֵי וְאֲנַשׁ דְּיֵכוּל מִנֵּיהּ חוֹבֵיהּ יְקַבֵּל: יט וּבְשַׂר קוּדְשָׁא די יִקְרַב בְּכָל מְסָאֲבָא לָא יִתְאֲכֵיל בְּנוּרָא יִתּוֹקַד וּבְשַׂר קוּדְשָׁא כָּל דִּידְכִי לְקוּדְשָׁא יֵיכוּל בְּשַׂר

בעל הטורים

יט לת זה כדדכתי׳ לת וסד כסיפה: (יט) והבשר לשר יגע בכל טמא לא יאכל. הס׳ מחמיר בבשר ומסיים בבשר בלעד שלא בטמא

רש"י

במחשב׳ ב ומס חשב פגול ג יהי׳: והנפש האוכלת ממנו. אפי׳ בתוך הזמן ד עונה תשא: (יט) והבשר. של קדש שלמי ה לשר יגע בכל טמא לא יאכל: והבשר. לרבות אבר שלא מקלתו ו שהפרימי מותר: כל טהור יאכל בשר. (פסחים עט) מה ת״ל לפי שנא׳ (דברים יב) ודש זבחיך ישפך והבשר תאכל יכול לא יאכלו שלמי׳ אלא הבעלי׳ ן לכך נאמ׳ כל טהור יאכל בשר: (והבשר כל טהור יאכל בשר. כלומר כל מה שאסרתי לך בחטאת ואשם שאם יגלו חוץ לקלעי׳ אסורה

בעל הטורים

מחשב קודש פיגול יהיה מפני שבאולת זה יהיה המזבח ממנו שלאמר לא יאכל חוץ לזמנו פגול יהיה: ד דהכי׳ בתוך הזמן ג״כ פיגול הוא כיון שנסול במחשבה בשעת שחיטה לו זריק׳ לכן מגיס הכי׳ בתוך הזמן: ה לאפוקי של פיגול הנמוך לו שהוא מינו נאכל אף בלא נגיעת טומאה: ז פי׳ שיגלה חוץ לעזרה לו ק״ק חוץ לחומת ירושלים דהיולא אסול בארילה משום בשר בשדה מרשה לא תאכלו והפרימי מותר אע״פ שנוגע בטמא טמא וכן לנפסל דהאי הכנסר שבשי לרבות בא דהא״ל כל טהור יאכל בשר וחו לא מאי והבשר אלא לרבות שהר מותר: ז וא״ח ג״ל קרא דיסוף ליה מדאלישרין למלחב גבי פסח דאינו נאכל אלא לנמוייו דהיינו בעלים בעלים מכלל דשלמים הנאכלים לשני ימים ולי׳ אחד נאכלי׳ לכל אדם דאל״כ שאינו נאכלי׳ אלא לבעלי׳ פסח דבתב רחמנא דאינו נאכל אלא לבעלים ג״ל הנהא נילף מאלמים בסה קלים שנאכלים לשני ימים ובכל מאכל אע״פ אינו נאכל אלא לבעלים פסח החמור שאינו נאכל אלא לייס ולילה ואינו נאכל אלא לג״ם. יא דאי לאו קרא ה״א שאר שלמים אינן נאכלים אלא לבעלים וקרא דפסח לריבא לגופיה דאין נקרלים בעלי׳ אלא שנמנו אליו קוד׳ שחיטתו אבל אחר שחיטתו לא לאפוקי

משלי הכמים

תורה, נאר דיא יודין האבין אים דערקענט אונ הָאבּ גענומען דיא תורה, בּיי דיא יודין זענען אויך דא בּיזונדערשׁ נאמס דערקענען נים דיא נרויסקייט פון נאמ אונ דרי׳בער זינדיגען וויא, אפילו נאכדעם וען זייא שוין דיא גרויסקייט פון נאמ אונ האבין חרטה אויף זייערע זינד אונ בּריינגען אקרבּן אונ נאמ איז זייא מוחל אויף זייערע זינד, איז נאך אויך נים נאנץ דער כּבוד פון נאמ, אבּער דער מענטש וואס האט נים נעזינדיגט אונ האט באלד דערקענט דעם כּבוד פון נאמ, אונ אז זו איהם איז גיטאהן גיוויארען אשרה אדער אנם ווייס ער באלד אז דאס האט קיינער גיטאן נאר נאמ, אונ ער קומט אין בּית המקדש אונ דערציילט סאר אלע מענטשׁן דעם נם וואס נאמ האט איהם גיטאהן, אונ בּריינגט אקרבּן תודה, אונ בּעט זו דער סעודה נאך

מצות השם

דיא תורה האט גיבּאפען מען זאל איהם עסן. איז דער קרבּן פסול מען מאר אים נים עסן אפילו אין דיא ציים:

והבשר אשר יגע וגו׳. נראם איז אמצות לא תעשה איב אקרבּן איז סמא ניטארען מאר מען אים נים עסן:

והבשר אשר יגע וגו׳. נראם איז אמצות עשה דיא קרבּנות נאם זענען סמא ניטארען מיט סין מארברענען, אונ תרומה נאם איז סמא ניטארען מיט סין אויך מארברענען:

פירוש לתורת אלהים

לא יֵרָצֶה וְנֶעֱשָׂה דָּאם נִיט בְּוַוילִיגְט וְוערין פאר נאם הַמַּקְרִיב וְוען עֶר איז דעם קָרְבָּן מַקְרִיב לא יֶחָשֵׁב זאל עֶר אויך נִיט מְרַאכְטֶן עֶר זאל דעם דְּרִיטֶן טאג עֶסִין די פְּלַייש אונ אַז עֶר האט יָא אַזוי גִיטְרַאכְטֶט פגול זאל דֶּר קָרְבָּן זיין אומְוערדיג וְהַנֶּפֶשׁ אונ דֶּר מענטש וָם וְוועט עֶסִין פון דעם פגול אֲפִילוּ אין דיא צְוַוייא טאג שֶׁנֶּה וְוועט עֶר גִישְׁטְרַאפְט וְוערין וָם עֶר האט גִיגעסען פון אַזוי אַקְרְבָּן וָואס איז פָּסוּל: (יח) וְהַבָּשָׂר אונ פְּלַייש פון שְׁלָמִים וָם האט אנגירירט אַטָּמָא זאך לא יֵאָכֵל טָאר מען דם נִיט עֶסִין בָּאֵשׁ. שְׂרֹף עֶם זאל אין פַייער פַרבּרענט וְוערין וְהַבָּשָׂר אונ דָּאם פְּלַייש

(יח) [קמד] (לאו מח) שלא לאכול פיגול שנאמר לא יחשב לו פיגול יהיה:

(יט) [קמה] (לאו טט) שלא לאכול בשר הקדשים שנטמא שנא׳ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל:

(כס) [קמו] (עשה ס.) לשרוף קדשים שנטמאו שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף:

פגול יהיה וגו׳ נראם איז אמצות לא תעשה איז איינער שעכט אקרבּן. אונ ווען ער האט איהם גישאכטען האט ער נעטראכט ער זאל איהם עסין איינער וויא דיא צייט וואס

בָּשָׂר׃ כ וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל בָּשָׂר
מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה
וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעַמֶּיהָ׃ כא וְנֶפֶשׁ כִּי־תִגַּע בְּכָל־טֻמְאָה
בְּטֻמְאַת אָדָם אוֹ׀ בְּבְהֵמָה טְמֵאָה
אוֹ בְכָל־שֶׁקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבְּשַׂר־
זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְנִכְרְתָה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃ כב וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ כג דַּבֵּר אֶל־

קוֹדְשָׁא׃ כ וְאֲנָשׁ דִּי יֵכוּל
בִּשְׂרָא מִנְכַּסַת קוֹדְשָׁיָא
דִּי קֳדָם יְיָ וּסְאוּבָתֵיהּ
עֲלוֹהִי וְיִשְׁתֵּצֵי אֲנָשָׁא
הַהוּא מֵעַמֵּיהּ׃ כא וַאֲנָשׁ
אֲרֵי יִקְרַב בְּכֹל מְסָאֵב
בְּסוּאֲבַת אֲנָשָׁא אוֹ
בִּבְעִירָא מְסָאֲבָא אוֹ
בְּכֹל רְחַשׁ מְסָאֵב וְיֵכוּל
מִבְּשַׂר נִכְסַת קוֹדְשָׁיָא דִּי
קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתֵּצֵי אֲנָשָׁא
הַהוּא מֵעַמֵּיהּ׃ כב וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
כג מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

ת"א והנפש . פסחים כד לא יכנסו
ז מכות יד נגעים כה כליעות
כ : אמר לה' . פסחים לב זבחים לו

מלאום כם : וטומאתו . מכות יד זבחים לג לד מנ מו : בבהמה . שבועות ז חולין עח : ואכל . זבחים מג מד :

שפתי חכמים

אשר שלמים אפי' אם נטמאתו כו אפי' אחר שחיטתו מותרים לאוכלן אבל בלא שיתוף לא מ"ה אילפריך קרא כ"ל . והכא"מ פירן דאי לאו קרא דכל טהור וגו' הוי קשה קראי אהדדי כתיב בנסחת תחוטו אל הסה מעמד שאין הנסחת נאכל אלא לבעלים הא שלמים נאכלים אף שאינן בעלים דאי לבעלים דוקא תיתי נסחת מק"ו דשלמים כדאיתא וכתי' דם זבחיך יסוך והבשר תאכל דמשמע דשלמים אינן נאכלים אלא לבעלים מ"ה לאב לחמנא קרא דכל טהור וגו' ללמד דקרא דוהבשר וגו' לאו דוקא בעלים אלא כל טהור אף שאינו בעלים : ה דילפי' וטומאתו וטומאתו ג"ם כתיב אבל וטומאתו עליו וכ' אחם בם' אבל מוד טומאתו כו מה להלן טומאת הגוף דבהדיא כתיב ביה וכל נפש אשר יגע בטומאת מת אף הכא מיילי בטומאת הגוף : ט דלאו דוקא שלא אקשה והלא אין מיגאין אלא"כ מזהירין . ל"ם מיהא מסולקת וכו' : י ג"ם כתיב ביה כרת ואזהרתו בם' נפש דכתיב ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם הגוף למקדש ולעניין טומאתו דהכא מטומאתו דאחם מה טומאתו דהתם' יש בו אזהרה : כ אחת באמור אל אלעזר . כל איש אשר יקרב מטומאתו דאחם מה טומאתו דהתם' יש בו אזהרה אף טומאתו דהכא יש בו אזהרה : כ אחת באמור אל אלעזר . כל איש אשר יקרב אבל אכלם אל הקדשים וגו' . ומאריגן בזבחים פרק ד' דהאי יקרב אכולו להקריב אסור אבל אכלו

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֵלֶב שׁוֹר
וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ: כז וְחֵלֶב נְבֵלָה
וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל־מְלָאכָה
וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: כח כִּי כָּל־אֹכֵל
חֵלֶב מִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב
מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַיהוָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: כט וְכָל־דָּם לֹא
תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף
וְלַבְּהֵמָה: כט כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל
כָּל־דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעַמֶּיהָ: פ כח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־

לְמֵימַר כָּל תְּרַב תּוֹר
וְאִימַר וְעִיזָא לָא תֵיכְלוּן:
כז וּתְרַב נְבֵלָה וּתְרַב
תְּבִירָא יִתְעֲבִיד לְכָל
עֲבִידְתָּא וּמֵיכַל לָא
תֵיכְלוּנֵיהּ: כח אֲרֵי כָּל
דְּיֵיכוּל תַּרְבָּא מִן בְּעִירָא
דִּי יִקְרְבוּן מִנָּהּ קוּרְבָּנָא
קֳדָם יְיָ וְיִשְׁתֵּצֵי אֱנָשָׁא
דְּיֵיכוּל מֵעַמֵּיהּ: כט וְכָל
דְּמָא לָא תֵיכְלוּן בְּכָל
מוֹתְבָנֵיכוֹן דְּעוֹפָא
וְדִבְעִירָא: כט כָּל אֱנָשׁ
דְּיֵיכוּל כָּל דְּמָא וְיִשְׁתֵּיצֵי
אֱנָשָׁא הַהוּא מֵעַמֵּיהּ:
כח וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה

ת"א כל חלב. יומא עד זכמים ע מולין קיז כריתות ד: וחלב נבלה. זכמים סס מולין לז: יעשה לכל פסמים כג: ואכל לא. זכמים ע: כי כל. פסמים מג בכורות פו כריתות ד: ונכרתה. סס יז קנ: וכל דם. כריתות ד לא כב:

רשב"ם

יאכל בשר: טהור: (כה) מן הבהמה אשר יקריב. ממין אותה הבהמה: אשה לה'. ואפי' חולין:
(כו) בכל מושבותיכם. אע"פ שודאי הן חולין בגבולין:

רש"י

(כד) יעשה לכל מלאכה. (פסחי' כ"ג ת"כ) כח ולמד על החלב שאינו מטמא מ טומאת נבלות: ואכל לא תאכלהו. (חולין פ' ג"ה) אמרה תורה יבוא איסור נבילה וטרפ' ויחול על איסור חלב שאם אכלו יתחייב אף על גאו של נבלה נ ולא תאמר אין איסור חל על איסור: (כו) לעוף ולבהמה. (סס ה) פרט לדם דגים ם וחגבים: בכל מושבותיכם. לפי שהיה חוכת הגוף ואינה חוכת קרקע נוהגת בכל מוקצות ע ובמסכת קידושין בפ"א (דף לז) מפר' למה הולרך לומר:

שפתי חכמים

מה לחלן טומאת קודש אף כאן טומאת קודש מיכו מיון לטומאת עקדש: ם פי' דאי להכיר הנאה איין דנבלה אוסרים מלאכתיב לגר אשר בשעריך וגו' חלב נמי בכלל ע"כ כח שאינו מטמא טומאת נבלות ואפי' למשות בו מוליות קדשי בדק הבית מש"ה כתיב יעשה לכל מלאכה: נ דס"ה לאו של טרפה ולאיכי לכתוב תרוייהו חלב נבלה וחלב טרפה דאי משמעינן נבלה ה"א נבלה סוא דאיסור חל על איסור מטוס דמטמא טומאה חמורה אבל טרפה לא ואי אשמעינן טרפה ה"א טרפה סוא דאיסור חל איסור מטוס דאסור מחייס אבל נבלה לא מ"ה לאיכי תרוייהו: ס דאל"כ לעוף ולבהמה ל"ל אבל אין לומר דמטמא דס חיים זס אינו דחיים בכלל בהמה ולאו דוקא דגים וחגבים ה"ה דס אדם מטוס דסוי בכלל ופרס ואין בכלל אלא מה שבארנו אוף ובסמה אין אבל אמר דס שאינו דס אוף ובסמה לא: ע ומ"ת לאמה מהפך כש"י ולא מש' על אדר סקרא

פירוש לתורת אלהים

צו די קינדר ישראל און זאלסט זיי אזוי זאגן כל חלב אלע חלב שור וכשב ויז פון איין אקס אדער פון א שאף אדר פון א ציג לא תאכלו זאלט איר ניט עסין: (כד) וחלב און חלב פון אנבלה וחלב טרפה און חלב פון אבהמה וואס איז אמרפה יעשה זאל גיטאהן ווערין לכל מלאכה צו אלע מלאכות. מען מעג מאכן דערפון וואס מען וויל ואכול אבר עסין טאר מען אים ניט: (כה) כי כל איטליכר מענטש וס וועט עסין חלב מן

מצות השם

(כג) [קמז] (לאו ס) שלא לאכול כל סלב בהמה מהוכה שנאמר כל חלב שור וכשב ומן לא תאכלו:

כל חלב שור וכשב. ודאם איז אמצות לא תעשה: מען טאר ניט עסין דיא חלב פון אקס און ניט פון אשפאס שו ניט פון אציג, אבער די חלב פון אחיה ואם מען מעג ניט עסין, מעג מען איהרע חלב אייך עסין:

(כו) [קמח] (לאו פא) שלא לאכול דם בהמה מהוכה ומיה ומוף שנאמר וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה:

וכל דם לא תאכלו. ודאם איז אמצות לא תעשה: מען טאר ניט עסין דיא בלוט פון אבהמה און ניט דיא בלוט פון אחיה און ניט דיא בלוט פון אשוף, אבער דיא בלוט פון אפיש מעג מען עסין:

כט דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמַּקְרִיב אֶת־זֶבַח שְׁלָמָיו לַיהוָה יָבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֶּבַח שְׁלָמָיו׃

כט למימר: מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דְּמִקְרֵב יָת נִכְסַת קֻדְשׁוֹהִי קָדָם יְיָ יֵיתֵי יָת קוּרְבָּנֵיהּ קָדָם יְיָ מִנִּכְסַת קֻדְשׁוֹהִי׃

יום ו

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצנענו תשלום כל הסדרה והתרגום והפטרה:

ל יָדָיו תָּבִיאֶנָּה אֶת אִשֵּׁי יְהוָה אֶת־הַחֵלֶב עַל־הֶחָזֶה יְבִיאֶנּוּ אֵת הֶחָזֶה לְהָנִיף אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ לא וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַחֵלֶב הַמִּזְבֵּחָה וְהָיָה הֶחָזֶה לְאַהֲרֹן

לִידוֹהִי תֵּיתוּן יָת קוּרְבָּנֵיא דַּיְיָ יָת תַּרְבָּא דְעַל חַדְיָא יֵיתִינֵיהּ יָת חַדְיָא לְאַרְמָא יָתֵיה אַרְמוּתָא קָדָם יְיָ׃ לא וְיַסֵּק כַּהֲנָא יָת תַּרְבָּא לְמַדְבְּחָא וִיהֵי חַדְיָא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי׃

ת"א דכר מל. קידושין לו מ:מו' סמ: ידיו תביאנה. סוכה מז סוסס יפ קידושין לו מכות יב מנחות כמ נב:

פמ המלב. מנחות סס: להניף. קידושין לו: לפני ה'. מנחות פמ חולין קל: והקטיר. פסחים כפ:

בעל הטורים

סכסל מקלסו כמנמ כלו: (ל) להניף אותו. בגימט' מוליך ומביא

שפתי חכמים

וי"ל בלא זאת ה"מ בכל מושכותיכ' כמ לרבו' כל מה שבמושכותיכ' יסמ אמו' אמי' דני' ומגבי' מ"כ קשה ג"ל בכל מושכותיכם אלא בא ללמדנו שאף כמ"ל יבא נסוג לפי שסו' מוב' הגוף. ולא"ת פשיט' כיון דמוב' הגו' הוא נוכג בתמן ומו' ל"פ כש"י ובעמ' קידוש' וכו' ואחס מפו' הכי מי לא כתיב בכל מושכותיכ' סד"מ הוציל ובעניו הקרבנו' כתיבי בזמן דמיבא קרבן נאסר מלב ודס בזמן דליבא קרבן לא קמ"ל פ מדכתיב ונקח הכהן הטמא מידך מה אתה יד הכהן אף הכא מייבי ידיו של כהן וכתיב ידיו תביאנה דמייבי בכבלים הם כיצד שחטא יד בעלים כו': צ ואע"פ שדי בחמד מעשה דבריב עם סדרת מלב: קפי' כיון דכתיב את החלב על החזה יביאנו לא היה לדין לכתוב עוד את החזה לכך פירש דהאי את החזה בחלא אלהניף אותו אלא כלומר שאת החזה שמביא עם החלב אינו מביא אלא כדי להניף אותו כלבד אלולא זה ה"מ דאת אשי ה' דנעשה בולא החלב והחזה הבאים אחריו. וא"ת הא בהניף כתיב אמר זה והקטיר הכהן המזבחה את החלב והיה החזה לאהרן ולבניו ואיכי תיסק לדעתין שיהא אף החזה לאישים. י"ל דאי לאו קרא דאת החזה להניף ה"מ דקרא והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו הא לגמר שלא תאמר דהא דכתיב את החלב על החזה לגמר שאף החזה לאישים אבל לא לגמר שאין הבשר

טעמי הקרבנות

(כמ) דבר אל בני ישראל לאמר המקריב את זבח שלמיו לה' וגו'. כתב אברבנאל שר"ל האיש מבני ישראל המקריב את זבח שלמיו לה' לא יחשוב בלבו שיביא דבר מכס לבהן מעבי החזה והשוק אשר יאכל מהם, אבל המקריב המתנדב ההוא יביא את קרבנו לה' ויגעור בלבו שבל קרבנו הוא נגש אל שלחנים ושהוא יתברך מעל שלחנו נותן אל הכהנים משברתיו עושי רצונו מה שיאכלו, ומעבי זה ידיו של מקריב חביאנה את אשי ה' שהם החלב על החזה להניף אותם תנופה לפני ה' להודות שאלו נקרב

פירוש לתורת אלהים

וועט פרשנטן וועדין דם נפש פון איהר פאלק, דר מענטש איז חיב כרת: (כמ) נאט הט גזאגט צו משה רייד צו דיא קינדער ישראל און זאלסט זיי זאגען המקריב ווען איינער וויל מקריב זיין צו נאט אן קרבן שלמים: (ל) ידיו זיינע הענט זאלן ברייגען דעם קרבן מזבחה און דערנאך תביאנה אתו' זאל זיין די ברוסט צו נאט את חלב דעם חלב מיט דר ברוסט יביאנו זאל איר ער ברייגען די ברוסט לתניף אותו תנופה צו אויפהייבונג פאר נאט: (לא) והקטיר הכהן און דער כהן זאל מקטיר זיין דעם חלב אויף דעם מזבח און דערנאך תהיה החזה וגו' זאל זיין די ברוסט

מעלה ומוליל לכן כמ' ג"פ מ:יכס ואחד מכס המנוסס והכ"מ רש"י

(ל) ידיו תביאינה וגו'. (מנחות סו') שתהא יד הבעלים מלמעלה' והחלב והחזות נתונין בה ויד כהן פ מלמטה ומניפן: את אשי ה'. ומה הן האישים את החלב יגל החזה: יביאנו כשמביאו מביא המובחים נותן חלב על החזה וכשאתנו ליל הכהן המניף ממלא החזה למעלה והחלב למטה וזהו האמור במקום אחר (ויקרא י) שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבי' יביאו להניף וגו' ולאחר התנופ' נותנו לכהן המקטיר ומלא החזה למעלה וזהו שנאמר (שם ט) וישימו את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבח' למדנו שב' כהנים זקוקין לה צ כך מפורש במנחות (דף סב): את החלב על החזה יביאנו. ואת החזה למה מביא להניף אותו הוא מביאו ולא שיהא הוא מן האישים ק לפי שנא' את אשי ה' את החלב על החזה יכול שיהא אף החזה לאישים לכך נא' את החזה להניף וגו': (לא) והקטיר הכהן את החלב. ואח"כ והי' החזה לאהרן (ת"כ) למדנו שאין הבשר נאכל בעוד שהאימורים

וּלְבָנָיו׃ לב וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ
תְּרוּמָה לַכֹּהֵן מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם׃
לג הַמַּקְרִיב אֶת־דַּם הַשְּׁלָמִים וְאֶת־
הַחֵלֶב מִבְּנֵי אַהֲרֹן לוֹ תִהְיֶה שׁוֹק
הַיָּמִין לְמָנָה׃ לד כִּי אֶת־חֲזֵה הַתְּנוּפָה
וְאֶת־שׁוֹק הַתְּרוּמָה לָקַחְתִּי מֵאֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵיהֶם וָאֶתֵּן
אֹתָם לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּלְבָנָיו לְחֹק־
עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ לה זֹאת
מִשְׁחַת אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו מֵאִשֵּׁי
יְהוָה בְּיוֹם הַקְרִיב אֹתָם לְכַהֵן
לַיהוָה׃ לו אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת
לָהֶם בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אֹתָם מֵאֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם׃ לז זֹאת

לב וַיָּת שׁוֹקָא דְיַמִּינָא
תִּתְּנוּן אַפְרָשׁוּתָא לְכַהֲנָא
מִנְכְּסַת קוּדְשֵׁיכוֹן׃
לג דְּמֵקְרֵב יַת דַּם נִכְסַת
קוּדְשֵׁיהּ וְיַת תַּרְבָּא מִבְּנֵי
אַהֲרֹן דִּילֵיהּ יְהֵי שׁוֹקָא
דְיַמִּינָא לְחוּלְק׃ לד אֲרֵי
יַת חַדְיָא דַאֲרִימוּתָא וְיַת
שׁוֹקָא דְאַפְרָשׁוּתָא
נְסִבִית מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִנְכְּסַת קוּדְשֵׁי הוֹן
וִיהַבִית יַתְהוֹן לְאַהֲרֹן
כַּהֲנָא וְלִבְנוֹהִי לְקִים
עָלַם מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
לה דָּא רְבוּת אַהֲרֹן
וּרְבוּת בְּנוֹהִי מִקּוּרְבָּנַיָּא
דַיְיָ בְּיוֹמָא דְקָרֵיב יַתְהוֹן
לְשַׁמָּשָׁא קֳדָם יְיָ׃ לו דִּי
פַקִּיד יְיָ לְמִתַּן לְהוֹן
בְּיוֹמָא דְרַבֵּי יַתְהוֹן מִן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִים עָלַם
לְדָרֵיהוֹן׃ לז דָּא אוֹרַיְיתָא

ת"א סמקריב. זבחים ד לא קב מנחות כ ג חולין קלב בכורות ל: מבכי מסכן. חולין קלג: שוק סימן. שם קלד: כי את חזה. יבמות פז: שלמיכם. מנחות סב: ומתן מוחס. חולין קל:

בעל הטורים

לפי לרבוי עוד ממך ויהיה ד' שמוליך למרכע רוחות וכ' כמו שנא' בצו את אהרן עוד העולה בשר חטאת ואשם לחטי תורה וחזה ושוק של שלמים הנותרת מן המנחה:

רש"י

למשה מן המזבח: (לב) שוק. מן הפרק של מרכובה המכרכת עם הרגש על הפרק הממלאי שהוא סובך של ירך: (לג) המקריב את דם וגו'. (פסחים נט) מי שהוא רשוי לזריקתו ולהקטיר חלביו ולא טמא בשעת זריק' דמי' לו כשעת הקטר מלבי' שאינו חולק בכשר: (לד) התנופ' התרומ'.

רשב"ם

(לה) זאת משחת אהרן ובניו. שכך משחת אהרן ובניו כמו שנא' בצו את אהרן עוד העולה בשר חטאת ואשם לחטי תורה וחזה ושוק של שלמים הנותרת מן המנחה:

שפתי חכמים

נאכל בעוד שאימוריהם נעשה מן המזבח הבשר דכתיב את החזה למשה מן המזבח: (לב) שוק. מן הפרק של מרכובה המכרכת עם הרגש על הפרק הממלאי שהוא סובך של ירך: (לג) המקריב את דם וגו'. (פסחים נט) מי שהוא רשוי לזריקתו ולהקטיר חלביו ולא טמא בשעת זריק' דמי' לו כשעת הקטר מלבי' שאינו חולק בכשר: (לד) התנופ' התרומ'.

טעמי הקרבנות

מזה ליון קלית מועלנו, ותמז כליון מיניו, ועלא יתכרך נאמר מיניו יתנו עפעפיו יבמנו כני אדם, ולזה כתיחדה התנופה לחזה כי התנופה היתה לכל ד' רוחות לרמוז שעיניו יתנו כל הנעשה בעולם ממזרח וממערב לפון ודרום, וסיה בא החלב על החזה, לפי שחלב הקרבים רומז למחבאים, ויורה כזה שהוא ויודע ותזה ממחבות הלב, והנה השוק רמז להגמתה לפי שעוק הסתומים היה הכהן מעלה ומוליך וזהו מעשה ההגמתה מגביה שפלים ומשפיל גבוהים מוליך שאול ויפל וכן אמו"ל הנופה כחזה מוליך

פירוש לתורת אלהים

צו אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע קִינְדֶר׃ (לב) וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין אוּנ
דִי רֶעכְטֶע פְּאֶלְקֶע תִּתְּנוּ תְּרוּמָה וָאֶלְט אִיר גֶעבֶּן אַאפְּ
שַׁיידוּנְג צוּם כֹּהֵן פּוּן אַיינֶרע שְׁלָמִים׃ (לג) הַמַּקְרִיב
דֶר כֹּהֵן פּוּן אַהֲרֹן'ס קִינְדֶר וָם עֶר מֶעג מַקְרִיב זַיין
דָּם בְּרוּט פּוּן דִיא שְׁלָמִים אוּנ דָעם חֵלֶב לוֹ תִהְיֶה צוּ
אִים זָאל דָּם זַיין שׁוֹק הַיָּמִין דִיא רֶעכְטֶע פְּאֶלְקֶע לְמָנָה
צוּ אַמְתָּנָה. עֶר הָט אִין דָעם אַחֲלֶק׃ (לד) כִּי אֶת וגו'
וָארוּם דִי בְּרוּסְט אוּנ דִי פְּאֶלְקֶע וָואם עֶר הֵייבְט
אוֹיף אוּנ שַׁיידְט דָאס אָפּ פּוּן דָעם קָרְבָּן שְׁלָמִים
לָקַחְתִּי הָאבּ אִיךְ גֶינוֹמֶן פּוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל פּוּן דִי
שְׁעֶכְטוּנְג פּוּן זַיינֶרע שְׁלָמִים וָאֶתֵּן אוּנ אִיךְ הָאבּ
גֶיגֶעבֶּן צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע קִינְדֶר לְחֹק עוֹלָם צוּ
אַגֶוֶעזִיג אוֹיף אֵייבִיג פּוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל׃ (לה) זאת
מִשְׁחַת אַהֲרֹן דָס אִיז דָס גְרוֹסְקֵייט פּוּן אַהֲרֹן וּמִשְׁחַת בָּנָיו
אוּנ דָס גְרוֹיסְקֵייט פּוּן זַיינֶע קִינְדֶר וָוָס נָאט הָט זַיי
גֶגֶעבֶּן מֵאִשֵּׁי יְיָ פּוּן דִי קָרְבָּנוֹת פּוּן נָאט בֵּיום אִין דֶעם
טָאג אַז מַען הָט זַיי גֶינֶעהרט צוּ דִינֶען פַאר נָאט׃
(לו) אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ וָוָס נָאט הָאט גֶישַׁאפְט אִין דֶעם טָאג

הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת
וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים:
לח אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּהַר
סִינַי בְּיוֹם צַוֹּתוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְהַקְרִיב אֶת־קָרְבְּנֵיהֶם לַיהוָה
בְּמִדְבַּר סִינָי: פ רביעי ח א וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב קַח אֶת־
אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו אִתּוֹ וְאֵת הַבְּגָדִים
וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת ו פַּר
הַחַטָּאת וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִים וְאֵת סַל

אונקלוס

לְעָלְתָא וּלְמִנְחָתָא
וּלְחַטָּאתָא וְלַאֲשָׁמָא
וּלְקוּרְבָּנַיָּא וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא: לח דִּי פַקִּיד יְיָ
יָת מֹשֶׁה בְּטוּרָא דְסִינַי
בְּיוֹמָא דְפַקִּיד יָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְקָרְבָּא יָת
קוּרְבָּנַיְהוֹן קֳדָם יְיָ
בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי:
ח א וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר: ב קָרֵב יָת אַהֲרֹן
וְיָת בְּנוֹהִי עִמֵּיהּ וְיָת
לְבוּשַׁיָּא וְיָת מִשְׁחָא
דְרַבּוּתָא וְיָת תּוֹרָא
דְחַטָּאתָא וְיָת תְּרֵין
דִכְרַיָּא וְיָת סַלָּא דְפַטִּירַיָּא:

ת"א זאת התורה. זכתיב ד ס מ לו מנחות כב סג קי: ביום לוטו. שבת קלב מגילה כ זכתיב ז לט ממנחות מג:

שפתי חכמים

לפרף שלמדנו מזה שאין מחזה מן הפסים נשאר קרא דוסיס מחזה לפסרן ולכניו ללמד שאין הכשר נאכל בעוד הלמודי' למעשה מן המזבח. הרא"ם. (ג"ת) דאי לאו הלי קרא דאת החז' לפניף ס"ל דמקלא מחזה לפסים ומקלתה לאהכן: ד מדכתיב ואשר סוף ואשר סוף דפי' תמוסה מל' הכפה מילך ומילך ופי' תרומה לשון הרפה למעלה ומעולה מוריד: ש שכל מלוי יד בכ"מ מיהה אלא ל' מינוך: ת דהקמת המשכן היה בכ"מ ניסן וזה היה בכ"ג בחדש. יפי' ופתח אהל מועד תשבו שבעת ימים ל"ל במקום פתח אהל מועד לפי שכל ז' הימים היה ממעידו ומעמיקו וכד"ה הוקם המשכן ולא נפרק כי אם בעת המסעות: אלא מל' לקימה:

(סוכה לו) מוליך ומכיתר מעלה ומוריד: (לז) ולמלואים. ליום חימוך ש הכהונה: (ב) קח את אהרן. פרשה זו נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן ת שאין מוקדם ומאוחר בתורה: קח את אהרן. קחנו א בדברים ומשכהו: ואת פר החטאת וגו'. אלו האמורים במנין לוחות המלואים כוחתה תלוה (שמות כו) ומכאן ביום ראשון למלואים מזר

טעמי הקרבנות

זמכים ומלומה בשוק מעלה ומוריד. ולא ישחוט הפים המקריב אם זכר המלאים שהקריבו גוזלים אם קרבנו ומולכים בשר שלמיו שלא מדעתו, כי הכם הקב"ה נקח הסחזה והשוק ההוא לעלמו מהשלמים והוא הרחמיו ולכות מהדיו נתנם לפרלנות הכהנים. ומ"כ לה' סס ומליו הוגשו והוא נתנם למזרחיו:

(לז) זאת התורה לעולה ולמנחה וגו'. אמרי כל הקרבנות בפה

פירוש לתורת אלהים

נוּם מָען רַט זַיי גְּנַאלְבֶּט אַז מָען זָאל זַיי נֶעבֶּן דֶעם נָשָׂא וְשׁוֹק פּוּן שְׁלָמִים הוּיבֶּן שׁוֹלֶם אַנְגֶעזֶעץ אוּיף אַייבִּיג צוּ זַייעֶרֶע דוֹרוֹת: (לז) זאת התורה דָס וָוס פָרֶיעֶר אִיז גֶשְׁטַאנֶען אִיז דָס לֶערְנוּנְג לְעוֹלָה דֶר דִין בַּיי אַקְרֶבֶּן עוֹלָה אוּנְד בַּיי אַמְנְחָה אוּנְד בַּיי אַחַטָּאת אוּנְד בַּיי אָ אָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים אוּנְד בַּיי דֶעם שֶׁכְטוּנְג פּוּן דִי שְׁלָמִים: (לח) אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ וָוס נָאט הָאט גְּבֶאטֶען צוּ מֹשֶׁה אוּיף דֶעם בֶּארְג סִינַי בְּיוֹם צַוֹּתוֹ אִין דֶעם מָאנְ וָוס עֶר הָט גְּבֶאטֶען דִי. קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב זַיי זָאלֶען מַקְרִיב זַיין זַייעֶרֶע קָרְבָּנוֹת צוּ נָאט אִין דֶער מִדְבַּר סִינַי: (ב) קַח אֶת אַהֲרֹן דֶעם אַהֲרֹן אוּנְד זַייגֶע זִיהן מִיט אִיהם וְאֶת הַבְּגָדִים אוּנְד דִי קְלֵיידֶר דָס מַיינְט מָען דִי בִּגְדֵי כְּהוּנָּה וְאֵת שֶׁמֶן אוּנְד דֶעם אֵייל וָוס מָען הָט דֶרְמִיט גְּנַאלְבֶּט וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וגו' אוּנְד דֶעם פַּר הַחַטָּאת אוּנְד דִי צְוֵוִיי וִוידֶר וְאֵת אוּנְד דֶעם קָארְב מִיט מַצּוֹת אַזוֹי

ליקוטים על התורה

(ז) זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת. דיא נמרא ואמר אין סוף מסכת מגילה (לא ב) אברהם אבינו האט גיזאגט צו גאט במה אדע כי איר שאנה, איך וויל וויסען מיט וועלכין זכות וועל איך ירשנו ארץ ישראל, אברהם אבינו האט גיזאגט פאר גאט רבונו של עולם קאמער הס ושלום ווען דיא יודין זינדיגען פאר דיר אונ דוא וועסט מיט זיא קאהן אזוי ווי דוא האסט גיקאהן מיט דיא מעגשין ואם דוא האסט איף זיא געבריינגט אמבול, אדער דוא וועסט מיט זיא קאהן ווי דוא האסט גיקאהן מיט דעם דר הפלגה, דוא וועסט זיא איך פארשפריינען איבר די וועלט, האט גאט גיזאגט צו אברהם מיט זיא וועל איך נים אזוי קאהן, האט אברהם אבינו געזאגט פאר גאט רבונו של עולם במה אדע, מיט וואס וועל איך ווישען אז דוא וועסט מיט דיא יודין נים אזוי קאהן, האט גאט גיזאגט צו אברהם נעם דיא קרבנות אנקלב אונ אשעפס אונ אמאהב

סתורס נלמדנו כי למוד סתורס משוב כנגד הקרבנות, ומוד יוחר מסס. וסכלתיס שסתורס לוס ס' לס מסס בהל סיני. ובזכוס לוסו לס בני ישראל להקריב לס הקרבנוס לס. כמדבר סיני, לאחר עשיית המנ, כמלא סתורס קדמה לקרבנות. מ"כ סתורס משוכה יומר מכל הקרבנות, וכלמוד תורס קרבנות כלמו הקריב הקרבנות כלס לרצון לס!

תרגום אונקלוס

(לז) זאת התורה לעולה ולמנחה וגו'. אמרי כל הקרבנות כאשר

(לח) אשר צוה יי. אמר רבי יוסי בר חנינא, מה ראה הקב"ה לומר לו לאהרן, אמר לו, אהרן אחי, אל תירא מן הדין, אני ואתה נכנסים לדין, אני ואתה יוצאים

אונקלוס

ג וַיַּת כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּנוּשׁ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: ד וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָתֵיהּ וְאִתְכְּנִשַׁת כְּנִשְׁתָּא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: ה וַאֲמַר מֹשֶׁה לִכְנִשְׁתָּא דֵּין פִּתְגָמָא דִי פַקִּיד יְיָ לְמֶעְבַּד: ו וְקָרֵב מֹשֶׁה יָת אַהֲרֹן וְיָת בְּנוֹהִי וְאַסְחֵי יַתְהוֹן בְּמַיָּא: ז וְיַהֵב עֲלוֹהִי יָת כִּתּוֹנָא וְזָרֵיז יָתֵיהּ בְּהַמְיָנָא וְאַלְבֵּישׁ יָתֵיהּ יָת מְעִילָא וְיַהֵב עֲלוֹהִי יָת אֵפוֹדָא וְזָרֵיז יָתֵיהּ בְּהֶמְיַן אֵפוֹדָא וְאַתְקַן לֵיהּ בֵּיהּ: ח וְשַׁוִּי עֲלוֹהִי יָת חוֹשְׁנָא וְיַהֵב בְּחוֹשְׁנָא יָת אוּרִיָּא וְיָת תֻּמִּיָּא:

ת"א ויאמר עשה. יומא פ: ויתגור. סס ו ז:

רש"י

המצות: ג ואת כל־העדה הקהל אל־פתח אהל מועד: ד ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ותקהל העדה אל־פתח אהל מועד: ה ויאמר משה אל־העדה זה הדבר אשר־צוה יהוה לעשות: ו ויקרב משה את־אהרן ואת־בניו וירחץ אתם במים: ז ויתן עליו את־הכתנת ויחגר אתו באבנט וילבש אתו את־המעיל ויתן עליו את־האפד ויחגר אתו בחשב האפד ויאפד לו בו: ח וישם עליו את־החשן ויתן אל־החשן את־האורים ואת־

חצי התורה בפסוקים

שפתי חכמים

ב כאן לא נזכר למעלה שום דבר שיאמר עשו זה הדבר נ"מ דכריס שבלמה: ג כי בכתוב לא הוזכר אם מי זוה לכן הולכן לפרש סופי

רש"י

זוהו בשעת מעשה: (ג) **הקהל אל פתח אהל מועד**. זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה: **זה הדבר**. דכריס שתרגמו ב שאני עושה לפניכם עוני הקב"ה ג לעשות ואל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה. כל הענין הזה לפרשת המלואים פירשתי בותחה תלזה (שם): **המצנפת**. פתילי תכלת הקבועים בלין (ח) **את האורים**. כתב של שם המפורש: **וישם על** נתן על המצנפת

ליקוטים על התורה

אאלקע און איינגע, ווען דיא יודין וועלין פאר מיר סקריב זיין דיא קרבנות וועל איך זייא טוהן זיין דיא עבירות, האט אברהם אבינו גיזאגט פאר נאט רבונו של עולם האט איז גוט ווען דער בית המקדש וועט זיין, אבער ווען דער בית המקדש וועט נים זיין און דיא יודין וועלין זינדיגען, וואס וועט זיין מיט זייא, האט נאט גיזאגט צו אברהם אבינו, איך האב שוין לאנג אנגעגרייט פאר זייא דעם סדר פון דיא קרבנות ואין דיא תורה! ווען דיא יודין וועלין לייענען דעם סדר פון די קרבנות, וועל איך איוך זייא רעכענען גלייך ווייא זייא וואלטין דיא קרבנות סקריב גיווען פאר מיר, און איך וועל זייא טוהן זיין זייערע אלע עבירות:

שפתי חכמים

ב כאן לא נזכר למעלה שום דבר שיאמר עשו זה הדבר נ"מ דכריס שבלמה: ג כי בכתוב לא הוזכר אם מי זוה לכן הולכן לפרש סופי

פירוש לתורת אלהים

וויא פריער איז גישמאנן אין פרשת ואתה תצוה: (ג) ואת כל העדה און נאר די עדה הקהל ואלקמו איין זאמלען צו דער טיהר פון אוהל מועד: (ד) ויעש משה און משה הט גימאן אזוי ווי נאט האט אים גיקאמן ותקהל און עס איז גיוואכן איינגזאמילט די עדה צו דר טיהר פון אוהל מועד: (ה) ויאמר הט משה גזאגט צו דר עדה זה הדבר דאס איז די זאך (כלומר די זאכין וואס איך וועל אייך מאן אזוי ווייסער אין דער פרשה ועשה שטיין האט נאט גיהייסען מען זאל דאס מאן): (ו) ויקרב משה את אהרן און משה הט גימאכט גיגעהנין אהרן ואת בניו גוואשן מיט וואסר: (ז) ויתן עליו און ער הט אנגטאן ויחגור אותו באבנט און הט אים ארומגגארטילט מיט איהם ארומגיגארטלט מיט דעם גארטיל פון דעם אפוד ויאפד לו בו און הט אים דערמיט אנגיגורט: (ח) וישם עליו און האט אויף אים גיגעבין דעם חושן ויתן

ויתן

הַתְּמִים׃ ט וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּצְנֶפֶת עַל־
רֹאשׁוֹ וַיָּשֶׂם עַל־הַמִּצְנֶפֶת אֶל־מוּל
פָּנָיו אֵת צִיץ הַזָּהָב נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ י וַיִּקַּח
מֹשֶׁה אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח
אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ
וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃ יא וַיַּז מִמֶּנּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּמְשַׁח אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ
לְקַדְּשָׁם׃ יב וַיִּצֹק מִשֶּׁמֶן הַמִּשְׁחָה
עַל רֹאשׁ אַהֲרֹן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ לְקַדְּשׁוֹ׃
יג וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן
וַיַּלְבִּשֵׁם כֻּתֳּנֹת וַיַּחְגֹּר אֹתָם אַבְנֵט
וַיַּחֲבֹשׁ לָהֶם מִגְבָּעוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ חמישי יד וַיַּגֵּשׁ אֶת פַּר
הַחַטָּאת וַיִּסְמֹךְ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־

ט וְשַׁוִּי יַת מַצְנֶפְתָּא עַל
רֵישֵׁיהּ וְשַׁוִּי עַל מַצְנֶפְתָּא
לֶקְבֵיל אַפּוֹהִי יַת צִיצָא
דְּדַהֲבָא כְּלִילָא דְקוּדְשָׁא
כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יַת
מֹשֶׁה׃ י וּנְסִיב מֹשֶׁה יַת
מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא וְרַבִּי
יַת מַשְׁכְּנָא וְיַת כָּל דִּי
בֵיהּ וְקַדִּישׁ יַתְהוֹן׃
יא וְאַדִּי מִנֵּיהּ עַל מַדְבְּחָא
שְׁבַע זִמְנִין וְרַבִּי יַת
מַדְבְּחָא וְיַת כָּל מָנּוֹהִי
וְיַת כִּיּוֹרָא וְיַת בְּסִיסֵיהּ
לְקַדְּשׁוּתְהוֹן׃ יב וְאַרִיק
מִמִּשְׁחָא דְרַבּוּתָא עַל
רֵישָׁא דְאַהֲרֹן וְרַבִּי יָתֵיהּ
לְקַדְּשׁוּתֵיהּ׃ יג וְקָרִיב
מֹשֶׁה יַת בְּנֵי אַהֲרֹן
וְאַלְבֵּשִׁינוּן כִּתּוֹנִין וְזָרִיז
יַתְהוֹן מַכְּלִין וְאַתְקַן לְהוֹן
כּוּבְעִין כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ
יַת מֹשֶׁה׃ יד וְקָרֵב יַת
תּוֹרָא דְחַטָּאתָא וְסָמַךְ
אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יַת יְדֵיהוֹן

ת"א ויקח עמה. כליתום ס׃
וילק משמן. סוליות יפ"ג
כליתום ס׃ ויקרב. יומא ס׃

שפתי חכמים

לוח וג׳: ד׳ ע׳ לעיל פרשת תצוה׃

ידעתי היכן נלקווה בהוראות הללו: (יב) ויצק. וימשח. כמנהגו מזה לזה: (יג) ויחבש. לשון קשיר׳ ד׃

רש"י

נמצא הליון תלוי במלכפת: (יא) ויז ממנו על המזבח. לא בתחלה יולק על ראשו ואח"כ מזה כדי ריסי עיניו ומשך ויחמא

פירוש לתורת אלהים

וְתוּמִים׃ (ט) וַיָּשֶׂם אוּנְ עֶר הָט גְטָאן דִי מִצְנֶפֶת אוֹיף
זַיִן קָאפּ וַיָּשֶׂם אוּנְ עֶר הָט גִישָׂאן אוֹיף דִי מִצְנֶפֶת אֶת
צִיץ הַזָּהָב דִי גִילְדֶענֶע בְּלֶעך וָואס וָועְרְט אָנְגְרוּפֶן נֵזֶר
הַקֹּדֶשׁ אַ הֵיילִיגֶע קְרוֹין כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹי וִויא
נָאט הָאט גֶבָּאטִין צוּ מֹשֶׁה עֶר זָאל טָאהן צוּ אַהֲרֹן
אַזוֹי הָט מֹשֶׁה גְטָאן׃ (י) וַיִּקַּח מֹשֶׁה גוּ׳ הָט מֹשֶׁה גְנוּמֶן
דָעם שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אוּנְ הָאט גֶיזַאלְבְּט דָעם מִשְׁכָּן
אוּנְ אַלֶץ וָואס אִין גֶיוֶועזֶן אִין מִשְׁכָּן וַיְקַדֵּשׁ אוֹתָם אוּנְ
הָט זַיי גֶהֵיילִיגְט׃ (יא) וַיַּז אוּנְ עֶר הָאט גֶישְׁפְּרֶיינְגְט
מִמֶּנּוּ פוּן אִים אוֹיף דָעם מִזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּבָּעֶן מָאל
וַיִּמְשַׁח אוּנְ עֶר הָאט גֶיזַאלְבְּט דָעם מִזְבֵּחַ מִיט זַיינֶע
כֵּלָיו וְאֶת הַכִּיּוֹר אוּנְ דָעם הַאנְדְפַאס וְאֶת כַּנּוֹ אוּנְ זַיין
פוּס לְקַדְּשָׁם צוּ הֵיילִיגֶן זַיי׃ (יב) וַיִּצֹק גוּ׳ אוּנְ מֹשֶׁה הָט
גֶיגָאסֶן פוּן דָעם שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אוֹיף דָעם קָאפּ פוּן
אַהֲרֹן אוּנְ הָאט אִיהם גֶיזַאלְבְּט צוּ הֵיילִיגֶן אִיהם׃
(יג) וַיַּקְרֵב אוּנְ עֶר הָט גֶימַאכְט גֶיגֶעהֶנְגֶן דִי קִינְדֶר פוּן
אַהֲרֹן וַיַּלְבִּשֵׁם אוּנְ הָאט זַיי אָנְגֶיקְלֵיידְט דִי הֶעמְדֶער
פוּן דִי בֶּגְדֵי כְהוּנָּה וַיַּחְגֹּר אוּנְ הָאט זַיי אָנְגֶיגוּרְט
נַארְטְלִין וַיַּחֲבֹשׁ אוּנְ הָט זַיי אָנְגֶיטָאהן מִגְבָּעוֹת הֵיטְלֶן
אַזוֹי וִוי נָאט הָט גֶיבָּאטִין צוּ מֹשֶׁה׃ (יד) וַיַּגֵּשׁ אוּנְ עֶר
הָט גֶימַאכְט גֶיגֶעהֶנְגֶן דָעם פַּר הַחַטָּאת וַיִּסְמֹךְ אוּנְ
אַהֲרֹן מִיט זַיינֶע קִינְדֶר הָאבֶּן גֶלֵיינְט זַיינֶע הֶענְט

ידיהם על־ראש פר החטאת׃
טו וישחט ויקח משה את־הדם
ויתן על־קרנות המזבח סביב
באצבעו ויחטא את־המזבח ואת־
הדם יצק אל־יסוד המזבח ויקדשהו
לכפר עליו׃ טז ויקח את־כל־החלב
אשר על־הקרב ואת יתרת הכבד
ואת־שתי הכליות ואת־חלבהן
ויקטר משה המזבחה׃ יז ואת־הפר
ואת־עורו ואת־בשרו ואת־פרשו
שרף באש מחוץ למחנה כאשר
צוה יהוה את־משה׃ יח ויקרב את
איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את־
ידיהם על־ראש האיל׃ יט וישחט
ויזרק משה את־הדם על־המזבח
סביב׃ כ ואת־האיל נתח לנתחיו

אונקלוס

על רישתורא דחטאתא׃
טו ונכיס ונסיב משה ית
דמא ויהב על קרנת
מדבחא סחור סחור
באצבעיה ודכי ית
מדבחא וית דמא אריק
ליסודא דמדבחא
וקדשיה לכפרא עלוהי׃
טז ונסיב ית כל תרבא
די על גוא וית חצר
כבדא וית תרתין כולין
וית תרביהון ואסיק
משה למדבחא׃ יז וית
תורא וית משכיה וית
בסריה וית אוכליה
אוקיד בנורא מברא
למשריתא כמא די פקיד
יי ית משה׃ יח וקריב
ית דכרא דעלתא וסמכו
אהרן ובנוהי ית ידיהון
על רישׁ דכרא׃ יט ונכיס
וזרק משה ית דמא על
מדבחא סחור סחור׃
כ וית דכרא פלג

ת"א סביב. זכמים ס׃

רש"י

(טו) ויחטא את המזבח. חטאו וטהרו מזרות הליכתם לקדוש׃ ויקדשהו. ו בעבור׃ זו: לכפר עליו. מעת׳ ז כל הכפרו׃ : (טז) ואת יותרת הכבד. לבד הכבד. שהיה נוטל

שפתי חכמים

ח כלו׳ מי שמא את המזבח שלריך לטהרו ומל זה סיכם מזבוח כו׳: ו דמל"ב כמלי קדשו: ז כמלו מעל ויקדשהו להיות

מעט

פירוש לתורת אלהים

אויף דעם קאפ פון דעם פר החטאת׃ (טו) וישחט אונד
מען הט דעם פר גישׁאכטן ויקח אונד משה הט גנומען
דם הט בלוט ויתן על קרנת המזבח אונד ער הט גגעבן אויף
די ווינקלען פון דעם מזבח סביב ארום באצבעו מיט
זיין פינגער ויחטא אונד ער הט גיריינינגט דעם מזבח
ער זאל ווערין הייליג ואת הדם אונד דאס איבערינע
בלוט יצק הט ער אויסגגאסן צום אפגרונד פון דעם
מזבח ויקדשהו אונד דערמיט הט ער אים גיהייליגט
לכפר עליו צו פרגעבין אויף איהם (כלומר אז איינער וועט
זינדיגן אונד וועט בריינגען אגקרבן אונד וועט מקריב זיין אויף דעם
מזבח וועט די זינד פרגעבין ווערין) : (טז) ויקח גו׳ אונד ער
האט גנומען פון דעם פר גאר דעם חלב וואס איז

אויף דעם קאפ פון דעם פר החטאת׃ (טו) וישחט אונד
מען הט דעם פר גישׁאכטן ויקח אונד משה הט גנומען
דם הט בלוט ויתן על קרנת המזבח אונד ער הט גגעבן אויף
די ווינקלען פון דעם מזבח סביב ארום באצבעו מיט
זיין פינגער ויחטא אונד ער הט גיריינינגט דעם מזבח
ער זאל ווערין הייליג ואת הדם אונד דאס איבערינע
בלוט יצק הט ער אויסגגאסן צום אפגרונד פון דעם
מזבח ויקדשהו אונד דערמיט הט ער אים גיהייליגט
לכפר עליו צו פרגעבין אויף איהם (כלומר אז איינער וועט
זינדיגן אונד וועט בריינגען אגקרבן אונד וועט מקריב זיין אויף דעם
מזבח וועט די זינד פרגעבין ווערין) : (טז) ויקח גו׳ אונד ער
האט גנומען פון דעם פר גאר דעם חלב וואס איז

אויף די אינגווייניגסטע זאכן ואת יותרת גו׳ : (יז) ואת
הפר ואת עורו אונד דעם פר מיט זיין פעל מיט זיין
פליש ואת פרשו גו׳ אונד זיין מיסט הט ער פרברענט
אין פייער פון אויסענווייניג פון דר מחנה אזוי ווי
נאט הט גיבאטין צו משה׃ (יח) ויקרב אונד ער האט
גימאכט גיגעהען דעם ווידר נום מען הט גבראכט
פר אקרבן עולה ויסמכו האבן אהרן ומיט זייגע זיהן
אנגילעדנט זייערע הענט אויף דעם קאפ פון דעם
איל׃ (יט) וישחט אונד מען האט דעם איל גישׁאכטין
ויזרק גו׳ אונד משה האט גישפריינגט דאס בלוט
ארום דעם מזבח׃ (כ) ואת האיל אונד דעם איל נתח

וַיַּקְטֵר מֹשֶׁה אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־
הַנִּתָּחִים וְאֶת־הַפֶּדֶר׃ כא וְאֶת־הַקֶּרֶב
וְאֶת־הַכְּרָעַיִם רָחַץ בַּמָּיִם וַיַּקְטֵר
מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הָאַיִל הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה
הוּא לְרֵיחַ־נִיחֹחַ אִשֶּׁה הוּא לַיהוָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ ששי
כב וַיַּקְרֵב אֶת־הָאַיִל הַשֵּׁנִי אֵיל
הַמִּלֻּאִים וַיִּסְמְכוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־
יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הָאָיִל׃ כג וַיִּשְׁחָט
וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדָּמוֹ וַיִּתֵּן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן־
אַהֲרֹן הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית
וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃ כד וַיַּקְרֵב
אֶת־בְּנֵי אַהֲרֹן וַיִּתֵּן מֹשֶׁה מִן־הַדָּם
עַל־תְּנוּךְ אָזְנָם הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן
יָדָם הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן רַגְלָם הַיְמָנִית
וַיַּזְרֹק מֹשֶׁה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ

לַאֲבָרוֹהִי וְאַסִּיק מֹשֶׁה
יַת רֵישָׂא וְיַת אֵבְרָיָא
וְיַת תַּרְבָּא׃ כא וְיַת גַּוָּא
וְיַת כְּרַעַיָּא חַלֵּל בְּמַיָּא
וְאַסִּיק מֹשֶׁה יַת כֹּל
דִּכְרָא לְמַדְבְּחָא עֲלָתָא
הוּא לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא
קוּרְבָּנָא הוּא קֳדָם יְיָ
כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יַת
מֹשֶׁה׃ כב וְקָרֵיב יַת דִּכְרָא
תִּנְיָנָא דִּכַר קוּרְבָּנַיָּא
וְסָמְכוּ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יַת
יְדֵיהוֹן עַל רֵישׁ דִּכְרָא׃
כג וּנְכִיס וּנְסִיב מֹשֶׁה
מִדְּמֵיהּ וְיַהֵב עַל רוּם
אוּדְנָא דְאַהֲרֹן דֵּימִינָא
וְעַל אֶלְיוֹן יְדֵיהּ דֵּימִינָא
וְעַל אֶלְיוֹן רַגְלֵיהּ דֵּימִינָא׃
כד וְקָרֵיב יַת בְּנֵי אַהֲרֹן
וְיַהֵב מֹשֶׁה מִן דְּמָא עַל
רוּם אוּדְנְהוֹן דֵּימִינָא וְעַל
אֶלְיוֹן יְדֵהוֹן דֵּימִינָא וְעַל
אֶלְיוֹן רַגְלֵיהוֹן דֵּימִינָא
וּזְרַק מֹשֶׁה יַת דְּמָא עַל
מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר׃

שפתי חכמים

מכפר עליו שפילושו מכלן ומילך: ח שמנותיו דכתיב שמנותיו ל׳ שלמים ח שממלאים ומשלימים את הכהני׳ ככהונתם:

רש״י

מעט מן הכבד עמה: (כב) איל המלואים. איל השלמים וחלת

פירוש להורת אלהים

לְנִתְחָיו הָט עָר צוּשְׁנִיטֶן אוּיף שְׁטִיקֶר וַיַּקְטֵר הָט מֹשֶׁה מִקְטִיר גִּיוֶוען דֶעם קָאפּ מיט דִיא שְׁטִיקֶר וְאֶת הַחֵלֶב אוּנד דִי נָעץ׃ (כא) וְאֶת הַקֶּרֶב אוּנד דִיא אִינְוַוייְנְגִיסְטֶע זַאכֶן וְאֶת הַכְּרָעַיִם אוּנד דִי קְנִיעֶן רָחַץ הָאט עָר גִיוואשֶׁן אִין וואסֶר וַיַּקְטֵר הָאט מֹשֶׁה מִקְטִיר גִיוֶוען נָאר דֶעם אֵיל אוּיף דֶעם מִזְבֵּחַ עוֹלָה הִיא דָס אִיז אַיין עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ צוּ אַנְשְׁמָאכֶן רֵיחַ אִשֶּׁה הִיא לַיְיָ דָס אִיז אַפַּייֶער־אָפֶער צוּ נָאט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹי וִוי נָאט הָאט גֶבָּאטֶן צוּ מֹשֶׁה׃ (כב) וַיַּקְרֵב אוּנד עָר הָאט גִימַאכְט גִיגֶעהֶן דֶעם אַנְדֶרֶן וְיָדֶר דָם וְיָדֶר חֲמֵלוּאִים דָם דֶר פִילוּנְג וַיִּסְמְכוּ אוּנד אַהֲרֹן מִיט זַייְנֶע זִיהֶן הָאבֶן אָנְגִילֶענְט זַייֶערֶע הֶענְט אוּיף דֶעם קָאפּ פּוּן דֶעם אֵיל׃

(כג) וַיִּשְׁחָט אוּנד מֶען הָט גִישְׁלַאכְטֶן דֶעם אֵיל וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִדָּמוֹ מֹשֶׁה הָט גֶנוֹמֶן פּוּן זַיין בְּלוּט וַיִּתֵּן אוּנד עָר הָאט גֶגֶעבֶן אוּיף דֶעם לֶעפֶּל אוֹן פּוּן דֶעם רֶעכְטֶן אוֹיעֶר פּוּן אַהֲרֹן וְעַל בֹּהֶן אוּנד אוּיף דֶעם גְרָאבֶּן פִינְגֶער יָדוֹ הַיְמָנִית פּוּן זַיין רֶעכְטֶע הַאנְד וְעַל בֹּהֶן אוּנד אוּיף דֶעם גְרָאבֶּין פִינְגֶער רַגְלוֹ הַיְמָנִית פּוּן זַיין רֶעכְטֶען פּוּס׃ (כד) וַיַּקְרֵב׃ אוּנד עָר הָט גֶמַאכְט גֶגֶעהֶן דִי קִינְדֶר פּוּן אַהֲרֹן וַיִּתֵּן אוּנד מֹשֶׁה הָאט גֶגֶעבֶּין פּוּן דֶעם בְּלוּט פּוּן דֶעם אֵיל עַל תְּנוּךְ אוּיף דֶעם לֶעפֶּל פּוּן זַייֶער רֶעכְטֶן אוֹיעֶר עַל אוּנד אוּיף דֶעם גְרָאבֶּין פִינְגֶער פּוּן זַייֶער רֶעכְטֶע הַאנְד וְעַל בֹּהֶן אוּנד אוּיף דֶעם גְרָאבֶּין פִינְגֶער פּוּן זַייֶער רֶעכְטֶן פּוּס אוּנד דֶערְנָאך הָאט מֹשֶׁה גִי

סָבִיב׃ כה וַיִּקַּח אֶת־הַחֵלֶב וְאֶת־
הָאַלְיָה וְאֶת־כָּל־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל־
הַקֶּרֶב וְאֶת יֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאֶת־שְׁתֵּי
הַכְּלָיֹת וְאֶת־חֶלְבְּהֶן וְאֶת שׁוֹק
הַיָּמִין׃ כו וּמִסַּל הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי
יְהוָה לָקַח חַלַּת מַצָּה אַחַת וְחַלַּת
לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרָקִיק אֶחָד וַיָּשֶׂם
עַל־הַחֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיָּמִין׃ כז וַיִּתֵּן
אֶת־הַכֹּל עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל כַּפֵּי
בָנָיו וַיָּנֶף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃
כח וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֹתָם מֵעַל כַּפֵּיהֶם
וַיַּקְטֵר הַמִּזְבֵּחָה עַל־הָעֹלָה מִלֻּאִים
הֵם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה הִוא לַיהוָה׃
כט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הַחָזֶה וַיְנִיפֵהוּ
תְנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵיל הַמִّלֻּאִים

כה וּנְסִיב יַת תַּרְבָּא וְיַת אַלְיָתָא וְיַת כָּל תַּרְבָּא דִי עַל גַּוָּא וְיַת חֲצַר כַּבְדָּא וְיַת תַּרְתֵּין כּוּלְיָן וְיַת תַּרְבֵּיהֶן וְיַת שׁוֹקָא דְיַמִּינָא׃ כו וּמִסַּלָּא דְפַטִּירַיָּא דִי קֳדָם יְיָ נְסִיב גְּרִיצְתָּא פַּטִּירְתָּא חֲדָא וּגְרִיצְתָּא דְלֶחֶם מִשַּׁח חֲדָא וְאַסְפּוֹנָא חַד וְשַׁוִּי עַל תַּרְבַּיָּא וְעַל שׁוֹקָא דְיַמִּינָא׃ כז וִיהַב יַת כּוֹלָא עַל יְדֵי אַהֲרֹן וְעַל יְדֵי בְנוֹהִי וְאַרִים יַתְהוֹן אֲרָמָא קֳדָם יְיָ׃ כח וּנְסִיב מֹשֶׁה יַתְהוֹן מֵעַל יְדֵיהוֹן וְאַסִּיק לְמַדְבְּחָא עַל עֲלָתָא קוּרְבָּנַיָּא אִינוּן לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא קוּרְבָּנָא הוּא קֳדָם יְיָ׃ כט וּנְסִיב מֹשֶׁה יַת חַדְיָא וְאַרִימֵיהּ אֲרָמָא קֳדָם יְיָ מִדְּכַר קוּרְבָּנַיָּא לְמֹשֶׁה הֲוָה לְחוּלַק כְּמָא דִי

בעל הטורים

סמנים מרומזים שמעלה ומוריד: (כח) מלמים. מסר כמיב כי נספך נסס לתונה [שמתו נדב ואביהוא]:

רש"י

(כו) וחלת לחם שמן. היא רגול' שהי' מרכה בה שמן ש כנגד החלות והרקיקין כך מפורש במנחות: (כח) ויקטר המזבחה. משה שמש כל שבעת ימי המלואים בחלק לבן: על כויקח משה שם סדס וגו' וכל המעשים שכל הסימנים סיו על ידי משה. ושמע י"ל שהמתין עד סוף כל סימנו של משה

שפתי חכמים

סכא מינו ל' מינוך מלא ל' שלמים שמעלים ומוריד וכו': ם דק"ל למה לא כתיב וחלת מלה שמן בכרשם דקלא ור' כמיבם דקלא ורקיק שמן וזה נמי קאי אכל מה דכתיב למיל מיינים ומעלה וכו': יי כתב הרא"ם לא ידעתי סיבום כאן ולא

פירוש לתורת אלהים

שְׁפָּרַיינְגְט רָאם איבְּרִיגֶע בְּלוּט אַרוּם דָעם מִזְבֵּחַ׃ (כח) וַיַּקְטֵר אוּנְ עֶר הָאט גְנוּמָען אֶת הַחֵלֶב וְאֶת הָאַלְיָה נר׃ (כט) וּמִסַּל הַמַּצּוֹת אוּנְ פוּן דָעם קָארְבְּ מיט מַצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ וְוָס איז פַּר גָאט אִין אוֹרְהַל מוֹעֵד לָקַח הָט עֶר גְנוֹמָען חַלַּת מַצָּה אַחַת איין קוּכֶן פוּן מַצָּה חַלַּת אוּנְ איין קוּכֶן וָוָס איז גְמִישְׁט מיט אֵיל וְרָקִיק אוּנְ איין דִין קִיכֶיל וַיָּשֶׂם אוּנְ עֶר הָאט גְיְטָאן דִי חַלּוֹת אוֹיף דִיא חֲלָבִים וְעַל שׁוֹק הַיָּמִין אוּנְ אוֹיף דִי רֶעכְטֶע פָּאלְקֶע׃ (כז) וַיִּתֵּן אוּנְ עֶר הָאט דָאס אַלְץ גְיְגֶעבֶּין אֶל כַּפֵּי אוֹיף דִי הַיְנְדֶר פוּן אַהֲרֹן אוּנְ אוֹיף דִי הַיְנְדֶר פוּן זַיְינֶע קִינְדֶער וַיָּנֶף אוּנְ עֶר הָט אוֹיף גְיהוּיבֶּין זַיין אוֹיף

לְמִשְׁחָה הָיָה לְמָנָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה׃ שביעי ל וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִשֶּׁמֶן
הַמִּשְׁחָה וּמִן־הַדָּם אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וַיַּז עַל־אַהֲרֹן עַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו
וְעַל־בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֶת־
אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־
בִּגְדֵי בָנָיו אִתּוֹ׃ לא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו בַּשְּׁלוּ אֶת־
הַבָּשָׂר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְשָׁם
תֹּאכְלוּ אֹתוֹ וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בְּסַל
הַמִּלֻּאִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר אַהֲרֹן
וּבָנָיו יֹאכְלֻהוּ׃ לב וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר
וּבַלֶּחֶם בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ׃ מפטיר לג וּמִפֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים
עַד יוֹם מְלֹאת יְמֵי מִלֻּאֵיכֶם כִּי
שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת־יֶדְכֶם׃

פקיד ייי ית משה׃ ל ונסיב משה ממשחא דרבוותא ומן דמא די על מדבחא ואדי על אהרן על לבושוהי ועל בנוהי ועל לבושי בנוהי עמיה וקדיש ית אהרן ית לבושוהי וית בנוהי וית לבושי בנוהי עמיה׃ לא ואמר משה לאהרן ולבנוהי בשילו ית בשרא בתרע משכן זמנא ותמן תכלון יתיה וית לחמא די בסל קורבניא כמא די פקדית למימר אהרן ובנוהי ייכלונייה׃ לב ודאישתאר בבשרא ובלחמא בנורא תוקדון׃ לג ומתרע משכן זמנא לא תפקון שבעא יומין עד יום משלם יומא קורבניכון ארי שבעא יומין ייקרב ית קורבניכון׃

ת"א כשלו פס. וכתיב כו: כלסר. יומל כ נ ד:

פירוש לתורת אלהים

האמט גיבאמטין צו משה׃ (ל) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אוג משה דס
גינומען מִשֶּׁמֶן פון דעם אייל הַמִּשְׁחָה דאס זאלבונג
אוג פון דעם בלוט וואס אויף דעם מִזְבֵּחַ יי יכ׳ אוג
ער הט גישפריינגט אויף אַהֲרֹן אוג זייני קליידער
אוג אויף זייגע זין אוג אויף די קליידער פון זייני
זין אמט מיט אים וזען ער האט גישפריינגט אויף
אַהֲרֹן הט ער אויף זייני קליידער אוג אויף זייני זין
מיט זייערע קליידער אויף גישפריינגט וַיְקַדֵּשׁ אוג
ער האט גיהייליגט אֶת אַהֲרֹן אוג זייגע זין אוג
זייערע קליידער האט ער אויף גיהייליגט אמט מיט
אים׃ (לא) וַיֹּאמֶר אוג משה הט גיזאגט צו אַהֲרֹן אוג
צו זייני קינדר בַּשְּׁלוּ קאכט דאס פליש פון דעם
אֶל הַמלואים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד פאר דער טיר פון
דעם אוהל מועד׃ וְשָׁם תֹּאכְלוּ אוֹתוֹ אוג דארט זאלט

איר אים עסין וְאֶת הַלֶּחֶם אוג דאס ברויט אֲשֶׁר בְּסַל
וואס איז אין קארב זאלט איר אויך עסין פאר דער
טיר פון דעם אוהל מועד כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אוזי ווי איך
בין גיבאמטין גיווארין פון נאמ לֵאמֹר איך זאל אייך
זאגין אַהֲרֹן יוכניי יאכלוהו אַהֲרֹן מיט זייגע קינדער
זאלין דאס עסין׃ (לב) וְהַנּוֹתָר בַּבָּשָׂר וואס עס זעמ
בלייבין פון דעם פליש וּבַלֶּחֶם אוג פון דעם ברויט
וואס איר ווט דעם מאג גיט אויף עסין בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ
זאלט איר אין פייער פאווי ברענען׃ (לג) וּמִפֶּתַח אוג
פון דער טיר פון דעם אוהל מועד זאלט איר גיט
ארויס גיין זיבען טאג עד יום בין אין דעם טאג מְלֹאת
עם ווט דער פילט ווערין יְמֵי די טעג מִלֻּאֵיכֶם פון
אייערע מילואים כִּי שִׁבְעַת יָמִים ווארום זיבען טעג

לי פְּקָא דִי עֲבַד בְּיוֹמָא
הָדֵין פַּקִיד יְיָ לְמֶעְבַּד
לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן :
לה וּבְתְרֵע מַשְׁכַּן זִמְנָא
תִּתְּבוּן יְמָם וְלֵילֵי
שַׁבְעָא יוֹמִין וְתִטְּרוּן יַת
מִטְרַת מֵימְרָא דַיְיָ וְלָא
תְּמוּתוּן אֲרֵי כֵן
אִתְפַּקְדִית : לו וַעֲבַד
אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יַת כָּל
פִּתְגָמַיָּא דִי פַקִיד יְיָ
בִּידָא דְמֹשֶׁה : ס ס ס

לד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה
לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם : לה וּפֶתַח אֹהֶל
מוֹעֵד תֵּשְׁבוּ יוֹמָם וָלַיְלָה שִׁבְעַת
יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה
וְלֹא תָמוּתוּ כִּי־כֵן צֻוִּיתִי : לו וַיַּעַשׂ
אַהֲרֹן וּבָנָיו אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה : ס ס ס

ת"א מעשו . סיכה מג :

בעל הטורים

(לד) לעשות . חסר ו' דממילא כפ"ק דיומא לעשות זו מעשה פרה שהיו מזין עליו ז' ימים ולא היו מזין עליו בשבת :

שפתי חכמים

רש"י

העולה. אחר העולה כ ולא מלינו שוק של שלמים קרב בכל מקום חוץ מזה : (לד) צוה ה' לעשות . כל שבעת ל' ימים ורז"ל דרשו לעשות זה מעשה פרה לכפר עליכם דהיינו יום הכפורים וללמד שכהן גדול עשוי פריסה קודם יום הכפורים מ שבעת ימים וכן הכהן השורף את הפרה : (לה) ולא תמותו . הא אם לא תעשו כן הרי נ אתם חייבים מ מיתה : (לו) ויעש אהרן ובניו . להגיד שכהן ע שלא העו ימין ושמאל : חסלת פרשת צו

עכ"ל . ומי"ל דק' לרש"י למה הקשיתו השוק על המזבח כי לא מלינו בשום שוק של שלמים שהקטילו וכמ"ש רש"י בשוק . ומתרץ מעשה היה מעשה וכו' ובכי מזה ושוק כתיב לאהרן ולבניו יהיו למל ע"ם הקטיר המזבחה ולא נתנה לו למנה אלא לחזה כדי לעשות היכר בינו ובין אהרן ובניו כי הם היו כהנים והוא היה לוי ולא שמש אלא בז' ימי המלואים והיכר זה עשה הקב"ה בינו ובין הכהנים בני אהרן : כ ולא על מעמ דהא כבר הקטיר את העולה קודם שהיעמו על גב המזבח : ל פי' מקרא קצר הוא ובא לרבות להיות המזבח עשוי ביום הזה לזה ה' לעשות כל ז' הימים ואם היה המזבח עשוי ביום הזה דבוק למעלה עם שבעת ימים ימלא את ידכם המזבח עשוי ביום הזה מ"מ המזבח לזה ה' לעשות ישאר לבדו ואין לו מעם . אבל רז"ל הוקשו לעשות זה מעשה פרה לכפר זה מעשה יום הכפורים ומ"ל לפי מדרשם ל"ל הרי מדובקים המזבח עשה ביום הזה הוא הוקדש לו ומאמר לזה ה' לעשות מאמר בפ"ע הוא שהמזבח הפרה ולכ"ג לכפר עליכם ביום"כ על ידי הריסת שבעת ימים : ם כמו שלגיך אלו דיבים בכלן כך לגיך המזבח . ולדבריהם ל"ל למזבח כלל ולא תמוה: ותלי לא יעותו בשומרו עלות ה' אלא ולמי נכתב לדיוקא : ם פי' שמלגל לאו אתה שומע הן ומפני שכוונת המקרא הזה אינו רק להסרים לאי עשה כן ולא לומר אפשר הן לא יעות כיון דהיקר הוא הסתיה הולך רש"י לומר הלן שמלגל לאו אתה שומע הן וכאלו אמר אתה לא תעשו הן תמוהו : ע דאל"כ ל"ל לעיכבה ויעמ עשיעה לדיק כמותו ח"ו לא יעשה מה שהוא לו הקב"ה . לפר הרא"ם גבי דבר אל בני ישראל ויעשו גו' ויעשו הן ובפרשת אחרי גבי ויעשו לאחר הוא ה' את מעשה וגו' ובפרשת בהעלותך גבי ויעשו הם הפסח וגו' לא פירשו כלום . ושמא מפני שהמבו על מה שדלשו בפסח עלמו בם' בא ע"ל . ול"ל מה אלא פירשו בם' בהעלותך גבי ויעשו את הפסח וגו' מפני שכל אותה פרשה מדברת כנגומן של ישראל כמו שפירש רש"י שכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא עשו הפסח אלא זה וכו' מ"ם לא דרשו גבי אותו ויעשו וגו' כמו בשאר וק"ל . ועוד כתב הרא"ם אך בם' קדם גבי ויעשו מעשה בפנים שהעמוד אלא דרשו לגם לא ידעתי למה בם' ל . ול"ל מעשה אלא שייך בו לדרוש הפסח לפגיד שבתו וכו' כיון שהוא אלומו של מקום דמזקה אלים עושה אלימותו ואין זה שבח לאלים בשעות אלימותו המשלחו אבל ישראל ואהרן ובניו עבו ע"פ דבורו של מקום אינו מבל אחר לזה לפסח לזה ולהמינו לאלימותו אל זה שייך למדרש להגיד שבחו בכ"ל . וק"ל :

פירוש לתורת אלהים

יַבְלֵא אֶת יָדְכֶם וְאֶל דֶּעֶר פִּילֶט וְוֶעֶרִין אֵיעֶרֶע הֶעֶנֶר
(כְּלוּמַר דִּי מַעֲשֶׂה פוּן דִּי מִלּוּאִים הֶעֶשֶׂה נִיעֶוֶערִין וְיִבֶּן פָּאנְ : (לד) כַּאֲשֶׁר
עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה אַזוֹי וִוִי עֶר הָאט גִיטָאן דֶעם טָאג צֶוֶה
יְיָ הָאט נָאט גִיבָּאטֶין צוּ טָאהן לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם צוּ פָאר
גֶעבֶּען אוֹיף אֵייך (כְּלוּמַר אֵוֶעלְכֶע קָרְבָּנוֹת וִוִיא מֶען הָאט
מַקְרִיב נִיעֶזֶען דֶעם עֶרְשְׁטֶן טָאג פוּן דִּי מִלּוּאִים אַזוֹי הָאט נָאט
גִיבָּאטֶין מֶען זָאל אַלֶּי זִיבֶּען טָאג אַזוֹיעֶלְכֶע קָרְבָּנוֹת מַקְרִיב זַיין
אִישְׁלִיכֶען טָאג בַּאזוּנְדֶער) : (לה) וּפֶתַח אוֹהֶל מוֹעֵד וָאלְט אִיר זִיצֶען זִיבֶּען טָאג
פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד וָאלְט אִיר זִיצֶען זִיבֶּען טָאג
טָעג אוּנְ נָעבְט וּשְׁמַרְתֶּם אוּנְ אִיר וָאלְט הִיטֶן דָאס
הִיטוּנְג פוּן גָאט וְלֹא תָמוּתוּ אוּנְ אִיר וָאלְט נִיט
שְׁטֶארְבֶּין אַז אִיר וֶועְט אַזוֹי נִיט טָאן וֶועְנְט אִיר
חַיָּיב מִיתָה כִּי וָארוּם אַזוֹי בִּין אִיך גִיבָּאטֶין גִיוָארְן
פוּן גָאט : וַיַּעַשׂ אוּנְ אַהֲרֹן מִיט זַיינֶע קִינְדֶער הָאבֶּין
גִיטָאן אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה דוּרְךְ מֹשֶׁה :
הָאט גִיבָּאטֶין בַּיד מֹשֶׁה דוּרְךְ מֹשֶׁה :

הפטרת צו בירמיה סימן ז

א כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹלוֹתֵיכֶם ספו

פירוש ע"מ

(מ) כֹּה אָמַר יְיָ אַזוֹי הָאט גִיזָאגְט נָאט צְבָאוֹת דֶער וָואס נָאט פוּן דִּי יִשְׂרָאֵל עוֹלוֹתֵיכֶם אַיינֶערֶע עוֹלוֹת וָואס אִיר
הֶערְשְׁט אִיבֶּער נָאר דִּי וֶועלְט אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דֶר

סִפּוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאִכְלוּ בָשָׂר׃ כִּי לֹא־דִבַּרְתִּי אֶת־
אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם הוֹצִיאִי אוֹתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עַל־דִּבְרֵי עוֹלָה וָזֶבַח׃ כִּי אִם־אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וְהָיִיתִי
לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם וְהֲלַכְתֶּם בְּכָל־
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם לְמַעַן יִיטַב לָכֶם׃ וְלֹא
שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וֵיֵלְכוּ בְּמֹעֲצוֹת
בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע וַיִּהְיוּ לְאָחוֹר וְלֹא לְפָנִים׃
לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עֲבָדַי
הַנְּבִיאִים יוֹם הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ׃ וְלוֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא
הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם הֵרֵעוּ מֵאֲבוֹתָם׃
וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא
יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה׃
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לוֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל
יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוּסָר אָבְדָה הָאֱמוּנָה
וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם׃

(ב) כִּי אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר, נָאט זָאגט צוא דיא יודין איך האב קיין פאהל ניט פארלאנגט פון אייך איהר זאלט ברייננען קרבנות, נאר דיא זאך הייב איך איין שטימע ווען איך זיין צו אייך אנאט איר ווען זיין צו מיר אפאלק אוג איר ווען זיין אין דעם באנצין ווען וואס איך ווען זאגן. לכשל איין ארגם מאן וואס האט נאר גילבב פון נדבות, ער פלעגט גיין פון שטאט צו שטאט צוזאמען נעמען נדבות, אוג אין יעדער שטאט האט ער שוין גיקענט דיא נבירים, יעדער נביר מיט זיין פירונג וויא אזוי ער פירט זיך מיט דיא פרעמדע ארבייט ליים וואס קומען צו אים, אוג אזוי איז ער גיווען עפליקע יאהר אין ווענ, אמאהל האט זיך גיטראפען מיט אים איין ארעם מאן, וואס ער איז נים גיווארין ארעם, אוג מיט אויך ארום גיין נאך נדבות ער האט אבער קיינעם גיקענט גיקענט אוג האט נים געוואסט זייער פירונג, דיא ביידע ארעמע זענען גיווארען צווישען זיך גוטע פריינד, אוג זענען געגאנגען צוזאמען, אמאהל זענען דיא ביידע ארעמע לייט אוזיקס אזוי ווי זיי וואלטין גיווען זייגע קינדער. זיי האבין זיך גיזעצט ביי אסיש אוג זענען גיזעסען צוויי דריי שעה אוג נואדרין מען זאל אויא נעבין עסין, אוג מען האט אויא נים גיגעבען, האט דער גייער ארעמסמאן גיזאגט צו דעם אלטין וואס שוויינין מיר. פאר וואס זאגין מיר נים מען זאל אונז נעבין עסין, מיר וועלין גיין צום בעל הבית אים זאגין מיר זיצען שוין דא צוויא דרייא שעה אוג מיר זענען הונגריג אוג מען גיט אונז נים עסין, האט דער אלטער ארעם מאן אנגעשריגען אויף אים אוג זאגט צו אים האלט פארמאכט דאס מויל אוג שווייג.

פירוש ע"ט

ברענגט צו מיר מקריב זיין כפו מערט וויא בעסער מקריב צו זיין אויך אייגרע שלמים ואכלו וועט איר עסען דאס פלייש (כולמר נאט זאגט וואס שולות וואס עס ווערט פאר ברענגט אין גאנצין אוג עס איז נים צו מיין ווילען בעסער לאזען וויא שלמים מקריב וויא ווילען וויא האבשי עסען דאס פלייש): (ב) כי לא ואורום איך האב ניט גרעט מיט איערע עלטערען ולא צויתים אוג איך האב זיי ניט גבאטען ביום אין דעם טאג וואס איך האב זיי אויס גיצוגן פון לאנד מצרים על זיי אלען מקריב זיין עולה אוג שעכטונג: (ג) כי אם צויתי איך האב וויא נאר גיבאטען שמעו בקולי הערט מיין שטימע והיתי אוג איך וועל זיין צו אייך נאט ואתם אוג איר וועט צו מיר זיין אז פאלק והלכתם אוג איר זאלט גיין אין אלע וועגען אשר וואס איך טוא אייך גביטען למען דרום ייטב עס זאל אייך גוט זיין: (ד) ולא שמעו אוג זיי האבען ניט גהערט ולא הטו אוג זיי האבען ניט גייבט אויערע אוערען וילכו אוג זיי זענען גינאנגען מיט זייערע עצות בשרירות מיט דעם שטארקייט פון זייער שלעכט הארץ ויהיו אוג וויא דרעגנגט צו מיר מקריב זיין כפו מערט וויא בעסער מקריב צו זיין אויך אייגרע שלמים ואכלו וועט איר עסען דאס פלייש (כולמר נאט זאגט וואס שולות וואס עס ווערט פאר ברענגט אין גאנצין אוג עס איז נים צו מיין ווילען בעסער לאזען וויא שלמים מקריב וויא ווילען וויא האבשי עסען דאס פלייש): (ב) כי לא ואורום איך האב ניט גרעט מיט איערע עלטערען ולא צויתים אוג איך האב זיי ניט גבאטען ביום אין דעם טאג וואס איך האב זיי אויס גיצוגן פון לאנד מצרים על זיי אלען מקריב זיין עולה אוג שעכטונג: (ג) כי אם צויתי איך האב וויא נאר גיבאטען שמעו בקולי הערט מיין שטימע והיתי אוג איך וועל זיין צו אייך נאט ואתם אוג איר וועט צו מיר זיין אז פאלק והלכתם אוג איר זאלט גיין אין אלע וועגען אשר וואס איך טוא אייך גביטען למען דרום ייטב עס זאל אייך גוט זיין: (ד) ולא שמעו אוג זיי האבען ניט גהערט ולא הטו אוג זיי האבען ניט גייבט אויערע אוערען וילכו אוג זיי זענען גינאנגען מיט זייערע עצות בשרירות מיט דעם שטארקייט פון זייער שלעכט הארץ ויהיו אוג וויא

(ה) למן היום פון דעם טאג אשר וואס איערע עלטערין זענען ארוים גינאנגען פון מצרים עד היום הזה ביז דעם טאג ואשלח אוג איך האב גשיקט צו אייך אלע מיינע קנעכט די נביאים יום אלע טאג השכם נאנץ פריה האב איך וויא גשיקט: (ו) ולא שמעו אוג זיי האבען ניט גהערט צו מיר אוג האבען ניט גייבט זייערע אוערען ויקשו אוג זיי האבען גהארט זייער אזקין הרעו וויא זיי האבען גיטאהן ערגער מאכוהם פון זייערע עלטערין ואנט נאט צום נביא: (ז) והדברת אוג דוא וועסט ריידען צו וויא נאר די דאזיגע ריידי ולא ישמעו אוג זיי וועלען ניט הערען צו דיר ויקרא אוג דו וועסט רופען צו זיי ולא אוג זיי וועלען דיר ניט ענטפערען: (ח) ואמרת אלהם אוג זיי וויא אז תגוי דאס פאלק אשר וואס זיי האבען ניט גיהערט דעם קול ה' אלהיו פון זיין נאט ולא לקחו אוג זיי האבען ניט גענומען דעם מוסר אבדה עס איז פאר לארען גיווארען די אמונה ונכרתה אוג עס איז פארשוינען גיווארען פון זייער מויל. (ט) גזי שייר אפ

שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת־דּוֹר עֶבְרָתוֹ׃
י כִּי־עָשׂוּ בְנֵי־יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם־יְהוָה שָׂמוּ
שִׁקּוּצֵיהֶם בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי־עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃
יא וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם לִשְׂרֹף
אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי
וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי׃ יב לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־
יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם כִּי אִם־
גֵּיא הַהֲרֵגָה וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם׃ יג וְהָיְתָה
נִבְלַת הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃ יד וְהִשְׁבַּתִּי | מִעָרֵי יְהוּדָה
וּמֵחוּצוֹת יְרוּשָׁלִַם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן
וְקוֹל כַּלָּה כִּי לְחָרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ׃ טו בָּעֵת הַהִיא
נְאֻם־יְהוָה יוֹצִיאוּ אֶת־עַצְמוֹת מַלְכֵי־יְהוּדָה וְאֶת־
עַצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת־עַצְמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת | עַצְמוֹת
הַנְּבִיאִים וְאֶת עַצְמוֹת יוֹשְׁבֵי־יְרוּשָׁלִַם מִקִּבְרֵיהֶם׃

יוציאו קרי

מיר מוזען וואַרפֿען ביז מען ווערט אונז רופֿן צום עסן, דערווייל זענען אַריין געקומען אין דעם נאַסט הויז עטליכע מענשען סוחרים און האָבען ניזאָגט מיט אַהויכע שטימע געשווינד גיט אונז עסן און טרינקען, באַלד אויף געשווינד האָט מען זייא גיגעבען עסן און טרינקען און אַלץ וואָס זייא האָבען ניזאָלט, דער בייער אָרעם מאַן האָט זיך געוואונדערט און האָט גיזאָגט אין דער שטיל צום אַלטען אָרעם מאַן פֿאַר וואָס זאָל איך אויך גיט אַזוי מאַכען, איך זאָל מיר נעבען עסן, דער אַלטער אָרעם מאַן האָט אים פֿאַרמאַכט דאָס טויל ער זאָל שווייגען, נאָך דעם איז דער בעל הבית געגאַנגען עסן האָט ער גיזאָגט צוא דיא אָרעמע לייט קומט עסן מיט מיר, דיא צוויי אָרעמע לייט האָבען גיגעסען און געטרונקען צוזאַמען מיט דעם בעל הבית, און האָבען דאַרפֿין גוט גיגעכטיגט, האָט דער אַלטער אָרעם מאַן גיזאָגט צום זיי אָרעם מאַן וואָס האָסטו אַזוי נעאַיילט און האָסט גיט גיקענט רופֿען, איך האָב דאָך דיר גיזאָגט דיא צייט ווען קומט מען אונז בייגע אויך רופֿען צום עסן, האָט דער בייער אָרעם מאַן גיזאָגט איין זאַך ווייס איך גיט, פֿאַר וואָס זענען מיר אַנדערש פֿון דיא סוחרים, פֿאַר וואָס האָבען דיא סוחרים גיט געשווינען, נאָר באַלד

פירוש ע"ט

דייגע האָר חשליכי און וואַרף אַוועק ישאי און הייב אויף על שפים אויף די הייך קינה איין קלאָג כי וואַרום נאָט האָט פֿאַר מיאוסט וישש און האָט פֿאַר לאָזט דאָס דור וואָס האָט עובר גיווען אויף זייגע דייד: (י) כי וואַרום די קינדער פֿון יהודה האָבען גיטאָן הרע בעיני וואָס עס איז שלעכט אין די אויגען פֿון נאָט נאָט ייי אַזוי זאָגט נאָט שמו זיי האָבען גיטאָן זייער אום ווערדיקייט אין דעם הויז וואָס מיין נאָמען איז דרויף גירופֿען מיינט מען דאָס ביהמ"ק למטאו צו פֿאַר אום רייניגען: (יא) ובנו און זיי האָבען גיבויעט את במות דיא הויכע ערטער אשר בגיא וואָס אין דעם טאָל (רש"י שרייבט זייא האָבען גיתאָט איין עבודת כוכבים פֿון קופּער וואָס זיא הייסט מולך פֿלעגען זייא פֿון הינעסען איין הייצען איז זיא גיוואָרען בייער הייס האָבען זייא גענומען דאָס קינד וואָס דער פֿאָטער האָט געבראַכט פֿאַר מאַרבען און האָבען עס אַרויף גיזעצט אויף דיא הענד פֿון דעם מולך איז דאָס קינד פֿאַר ברענט גיוואָרען און דיא כומרים פֿלעגען פֿיקען דער פֿאָטער זאָל גיט הערען וויא דאָס קינד שריים דרום ווערט דיא עבודת כוכבים אָן גערוּפֿען במות התופת וואָרום התופת איז הייטש פֿיקען בן הינום דער זון ברומם און שריים אַזוי וויא אויבען איז גישכאַנען) נאָנט נאָט די עבודת כוכבים האָבען זיי גיבויעט לשרוף צו פֿאַר ברענען את בניהם זייערע זיהן ואת בנותיהם און זייערע טעכטער באש אין פֿייער אשר וואָס איך

האָב גיט גיבאָטען זייא זאָלען דאָס טאָן ולא עלתה און עס איז גיט אויף גיגאַנגען אויף מיין האַרץ: (יב) לכן דרום הנה וועלען קומען אַזעלכע טעג נאום ייי זאָגט נאָט ולא יאמר דער אָרט וועט שוין גיט גערופֿען ווערען תופת און גיא בן הינום כי גייער וועט גערופֿען ווערען גיא ההרגה דער טאָהל פֿון דיא גהרגתע וקברו און מען וועט בגראָבען הרוגים ביי דעם אָרט תופת ווייל עס וועט קיין אָרט זיין צו בגראָבען: (יג) והיתה און עס וועט זיין נבלת די טויטי לייבער פֿון דעם דאָזיגען פֿאָלק למאכל צו עסען צו די פֿייגיל וואָס זיי פֿליהן אונטערען הימעל ולבהמת און צו די בהמות פֿון דער ערד ואין מחריד און עס וועט זיין קיינער דער שרעקען אַוועק צו טרייבען זיי: (יד) והשבתי און איך וועל פֿאַר שטערען מערי פֿון די שטעטע פֿון יהודה ומחוצות און פֿון די נאַסען פֿון ירושלים קול ששון אַקול פֿון ששון און פֿון שמחה אקול פֿון אחתן און פֿון אכלה כי וואַרום וויסט וועט זיין דאָס לאַנד: (טו) בעת ההיא די דאָזיגע צייט נאום ייי זאָגט נאָט יוציאו מען אויס ציען די בייגער פֿון די מלכים פֿון יהודה ואת עצמות און די בייגער פֿון זייגע האַרען און פֿון דיא כומרים און פֿון דיא פֿאַלשי נביאים ואת עצמות און דיא בייגער פֿון דיא לייט וואָס זיצען אין ירושלים וועלען זיי די שוואַרצען

מז וּשְׁטִחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר עֲבָדוּם וַאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם
וַאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם וַאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ
וְלֹא יִקָּבְרוּ לְדֹמֶן עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ׃ יז וְנִבְחַר
מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֲרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן־
הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת בְּכֹל־הַמְּקֹמוֹת הַנִּשְׁאָרִים
אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃
יח כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְאַל־
יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ אַל־יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ׃
יט כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי
כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ כִּי
בְּאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃

ברכות אחר ההפטרה

מאהנם דיך נים צו בצאהלין, די גיזעגענסט דיך און גייסט אונעק סים מרידען, אבער דיא סוחרים וואס האבין געשריגען בצאהלין. דער נמשל עגן דיא יודין זענן ארין געקומען אין ארץ ישראל און האבין גיזעהן ווי דיא פעלקער דינען עבודה זרה און האבין איך זייערע לעגדער און האבין ארוך נאלד און זילבער, האבין דיא יודין גיזאגט צו וואס דארפן מיר האבין אזוי פיל הורה און מצות, מיר וועלין אויך מאהן צו נאס וויא זייא טוהען צו זייער עבודה זרה, זייא זענען מקריב קרבנות צו זייערע עבודה זרות און ווייסער טוהען זייא וואס זייא ווילען, מיר וועלין אויך מאהן וואס מיר ווילען נאר מיר וועלין מקריב זיין קרבנות, האט נאס נאגאנט צו דיא יודין צוויי זאכען, ערשטינס האב איך דיך גיבאטען איר זאלט מקריב זיין פאר מיר קרבנות, ווען איך האב אייך ארויסגענומען פון מצרים האב איך אייך גיבאטען איר זאלט היטען דיא הורה און מצות, און פאר דיא הורה און מצות וועל איך אייך געבין שכר צו עולם הבא, דיא נוסט וואס איך וועל אייך געבין איך דיא וועלט, דאס וועל איך אייך געבין אומזיסט זאגט ווען דיא נוסט פארשפעטינט זיך אמאהל צוקומען געטט איר דאך אומזיסט, וואס איך בין דער בעל הבית פון דער וועלט, און איך וועל זיין איער נאט און איר וועט זיין מיין פאלק, איך האב נאר גיזאגט מאמער וועט פרעפין טען וועט זיגדיגען זאל מען מקריב זיין אקרבן, אבער איך האב נים גיזאגט מען זאל מיך דינען מיט קרבנות, אבער דיא פעלקער וואס היטען נים מיין הורה און מצות זייא זענען נים מיין פאלק זייא דארפען טון דיא וועלט נאר נים געטען עס איז נים זייערע, און איך וועל מיך מיט זייא באארעבענען אויף אלץ וואס זייא האבין הנעאה געהאט פון דער וועלט און וועלין טוהין בצאהלין:

וויא זייא זענען אריין געקומען איז שטוב האבין זיי אנעשריא ניטהארן סען זאל זיא געבין עסין, און באלד האט סען זיי גינעבען עסין, און אונז האט סען גילאזט זיצען אזוי לאנג, האט דער אלטער ארעם מאן גיזאגט צו אים מארגין וועסטו זעהן דעם אונטערשייד וואס עס איז צווישען דיא סוחרים און אונז, דיא צוויא ארכסט ליים זענען איפגעשטאנען אין דער פריה צו גיין זייער וויגע, און דער בעל הבית איז גיזעסען מיט דיא סוחרים און האט זיך גירעדעט מיט זייא וויפיל עס קומט פאר עסין און פאר מרינקען, און פאר געכמיגען, האט דער אלטער ארעם מאן גיזאגט צום ניעם ארעם מאן זעה דוא האסט מאקי אין אנהייב אביסל געליטען עס איז דיר שווער גיווען צו וואנדרין בז מען האט דיר גיגעבען עסין, אבער מען

אוים צייען מקברים פון זייערע קברים: (מז) ושטחום אונ וועלען פאר שפרייטען זיי פאר דער זון אונ פאר דער לבנה וכל צבא אלע הערשאפט פון דעם היומעל אשר וואס זיי האבען גערינט ואשר הלכו אונ וואס זייא זענען נאך גינאנגען נאך זייא ואשר דרשום אונ זייא זענען נאך גיפארשט זיי ואשר אונ וואס זיי האבען גיפארשט צו זיי לא יאספו זיי וועלען נים פארזאמולט ווערען אונ וועלען נים באגראבען ווערען לרומן צו מיסט וועלען זייא זיין אויף דעם פעלד זאגט דער פסוק אפילו די מתים וועלען ליגען אין פעלד מיט גרוים ווייל פון דעסט וועגען: (יז) ונבחר וועט אוים דער ווייל זיין דער טוים בעסער וויא דאס לעבען לכל צו אלע איבער בלייבונג פון די ישראל הנשארים וואס זיי זענען געבליבען מן פון דער שלעכטער משפחה בכל אין אלע ערטער וואס זיי זענען געבליבען אשר וואס איך האב זייא דארטען פאר שטוסען נאום יי דאס זאגט נאט צבאות וואס ער הערשט איבער אלע הערשאפט: (יח) כה אמר יי אזוי האט נאט גיזאגט אל יתהלל ער זאל זיך נים לויבען אחכם מיט זיין חכמה זאל און אגבור זאל זיך נים לויבען מיט זיין גבורה אל יתהלל איין עושר זאל זיך נים לויבען מיט זיין עשירות: (יט) בזאת יתהלל זאל זיך לויבען המתהלל דער וואס לויבט זיך השכל דער וואס היט סייגע מצות כי אני יי וארום איך נאט עושה טובה המיר חסד און משפט און צדקה בארץ צו די מענטשען וואס זענען אויף דער ערד כי באלה וארום אין דיא דאזיגע וואס זייא היטען סייגע מצות חפצתי טובה איך בגערען נאום יי אזוי נאט נאט:

ברכות אחר ההפטרה

אחר קריאת פרשת השבוע שניים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יגל"ח דברי משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בהיות היום:

המסכנים ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות. פוסל אחד כחולין דרשאן עושה שני כחולין ומטמא ג' ופוסל ג' בתרומה ומטמא שנים ופוסל ג' בקדש: כל הטמא בגדים בשעת מגעו. כגון זוחו של זב ורוקו וכל הני דתנן בפ' בתרא דזבים שהמוגע בהן מטמא בגדים בשעת מגעו: וכי האיך אפשר להם להיות תחלה. שאין ראוי להיות תחלה אלא הנוגע באב הטומאה ואם נגע בידיו באב הטומאה נטמא כל גופו הלכך אין בידו למנוע ידים תחלה חוץ מהמסכנים ידיו לבית המנוגע שאם הכניס ידיו לא נטמא כולו והמטמא בגדים בשעת מגעו שאע"פ שהוא חשוב אב הטומאה לטמא בגדים ולעשות ראשון ושני אינו חשוב אב הטומאה לטמא אדם אבל מטמא את הידים שנגעו בו להיות תחלות ואין הלכה כר"ע: את שנטמא באב הטומאה. כלומר אוכלים וכלים שנטמאו באב הטומאה מטמאין את הידים ולא אוכלים וכלים שנטמאו במשקין (ה) ואין שני עושה שני והלכה כל

[ה] המסכנים ידיו לבית המנוגע. ידיו תחלות. דר"ע. וחכ"א ידיו שניות. כל הטמא בגדיו בשעת מגעו מטמא את הידים להיות תחלות דברי ר"ע. וחכ"א להיות שניות. אמרו לו לר"ע[ב] היכן מצינו שהידים תחלה בכל מקום. אמר להם וכי היאך אפשר להן להיות תחלה אא"כ נטמא גופו. חוץ מזה. האוכלין והכלים שנטמאו במשקין מטמאין את הידים להיות שניות. דברי ר' יהושע. וחכ"א את שנטמא באב הטומאה מטמא את הידים כולד אבא. אמרה לו נבנסו ידי לאויר כלי חרס. א"ל בתי ובמה הית' טומאתו הטומאה אינו מטמא את הידים. אמרו חכמים לר"ע. כל הני דכפרקין לא מי"ח דכל הן חוץ מנחתי סקדש דהני שפי' בידים סיכוכות מיליי ודי"ח דכל כסף' ידים סיג: [ב] לי הר"ש לומר מה שלא מלינו הוא מעוש דלא אפשר: (ה) לפי שאין כלים מקבלים טומאה מולד אלא ממשקין לקח נמי אוכלים אע"פ שמוטמאים מולד שהרי מוגין בהם ראשון ושני:

פרק ג א הַמְסַכְּנִים יָדָיו לְבֵית הַמְנוּגָע אַז אֵיינֶער שֶׁטֶעקט אַריין זַיינֶע הֶענְט אין אַשְׁטוּב וואס אין איהר איז דָא אַנֶגֶע יָדָיו הַחֵלּוֹת וועדען זַיינֶע הֶענְט אַראשון לְטוּמְאָה דִיא עֶרְשְׁטֶע צו טוּמְאָה אוּנ אַז דִי הֶענְט רִירְען אָן אֵעסִין וואַרְג פוּן תְּרוּמָה הַייסְט דָאס דִיא זְוַוייטֶע פוּן דִיא טוּמְאָה אוּנ אַז דָאס עְסִינְוואַרְג רִירְט אָן אֵעסִינְוואַרְג פוּן קוֹדֶשׁ הַייסְט דָאס דִיא דְרִיטֶע פוּן דִיא טוּמְאָה דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא אַזוֹי זָאגְט רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִי חֲכָמִים זָאגֶען יָדָיו שְׁנִיּוֹת דִיא הֶענְט הַייסֶען אַשֵׁנִי לְטוּמְאָה דָאס צְוַוייטֶע פוּן דִיא טוּמְאָה כָּל הַמְסַכֵּנָא בְּגָדִים בִּשְׁעַת מַגָּעוֹ דָער מֶענְטְש וואס איז מְטַמֵּא דִיא קְלַייְדֶער אַנְדֶערֶע כֶּלִים וואס עֶר רִירְט אָן אִין דִיא זְעלְבִּיגֶע צַייט וואס עֶר רִירְט אָן דִיא טוּמְאָה, דַהֲיְינוּ מִיט אַיין הַאנְט רִירְט עֶר אָן דִיא טוּמְאָה אוּנ מִיט דִיא אַנְדֶערֶע הַאנְט רִירְט עֶר אָן קְלַייְדֶער אָדֶער כֶּלִים, וועדען דִיא קְלַייְדֶער אָדֶער דִי כֶּלִים טְמֵאִים, אוּיב עֶר רִירְט אָן דִיא הֶענְט פוּן אֶמֶענְטְש וועלְן עֶר רִירְט אָן דִי טוּמְאָה דַהֲיְינוּ דִי שְׁפַּייאַרְץ פוּן אָנְב[ב] מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם לִהְיוֹת חֲלוֹת אִין עֶר מְטַמֵּא דִיא הֶענְט זַייא זָאלְן וועדען אַראשון לְטוּמְאָה דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא אַזוֹי זָאגְט רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִי חֲכָמִים זָאגֶען לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת דִי הֶענְט וועדען נָאר אַשֵׁנִי לְטוּמְאָה אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא הֵאבֶען דִיא חֲכָמִים גִיזָאגְט צו רַבִּי עֲקִיבָא הֵיכָן מָצִינוּ שֶׁהַיָּדַיִם תְּחִלָּה בְּכָל מָקוֹם אוֹיף וועלְכֶען אָרְט גֶעפִינֶען מיר וואו גֶעפִינֶען מיר] אַז דִי הֶענְט זָאלְן זַיין אַראשון לְטוּמְאָה אָמַר לָהֶם הָאט רַבִּי עֲקִיבָא גִיזָאגְט צו דִיא חֲכָמִים וְכִי הֵיאַךְ אֶפְשַׁר לָהֶן לִהְיוֹת תְּחִלָּה וואס אַזוֹי קָאן דָאס זַיין אַז דִיא הֶענְט זָאלְן וועדען אַראשון לְטוּמְאָה (אוּנ דער נָאנְצֶער מֶענְטְש זָאל זַיין טָהוֹר) אַראשון קָאן דָאס אַנְדֶערְש נִיט זַיין אֶלָּא אִם כֵּן נִטְמָא גוּפוֹ נָאר זַיין נָאנְצֶער גוּף וועדט טָמֵא, נִיט נָאר דִיא הֶענְט אַלַיין, דְּרִיבֶּער גֶעפִינְט מֶען נִיט אַז דִיא הֶענְט זָאלְן זַיין הָראשון לְטוּמְאָה אוּנ דער נָאנְצֶער מֶענְטְש זָאל זַיין טָהוֹר, אַז עֶר שְׁטֶעקט אַריין דִיא הֶענְט אין אַשְׁטוּב וואס אין איהר איז דָא אַנְגֶע, וועדען נָאר דִי הֶענְט אַראשון אוּנ דער נָאנְצֶער גוּף איז טָהוֹר, אוּנ דער מֶענְטְש וואס איז מְטַמֵּא דִי קְלַייְדֶער אָדֶער אַנְדֶערֶע כֶּלִים וואס עֶר רִירְט אָן אִין דִיא זְעלְבִּיגֶע צַייט וואס עֶר רִירְט אָן אַטוּמְאָה, אַז עֶר רִירְט דַאמָאלְס אָן אַמֶענְטְש אִיז עֶר איהם נִיט מְטַמֵּא, נָאר דִיא הֶענְט זַייגֶע אִיז עֶר מְטַמֵּא זַייא זָאלְן וועדען אַראשון, וואורום עֶר אִיז דָאך אַאַב הַטּוּמְאָה עֶר קָען דָאך מְטַמֵּא זַיין קְלַייְדֶער זַייא זָאלְן אוּיך וועדען אַראשון קָען עֶר מְטַמֵּא זַיין הֶענְט אוּיך זַייא זָאלְן וועדען אַראשון הָאוּכָלִים וְהַכֵּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַשְׁקִין אֶעסִינְוואַרְג אָדֶער כֶּלִים וואס זָענֶען טָמֵא גִיוואָרְען פוּן מַשְׁקִין וואס זָענֶען טָמֵא מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת אַז זַייא רִירְען אָן דִי הֶענְט וועדען דִי הֶענְט אַשֵׁנִי לְטוּמְאָה דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַזוֹי זָאגְט רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִיא חֲכָמִים זָאגֶען אֶת שֶׁנִּטְמָא בְּאַב הַטּוּמְאָה מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם דִיא עֶסִינְוואַרְג אָדֶער כֶּלִים וואס זָענֶען טָמֵא גִיוואָרְען פוּן אַאַב הַטּוּמְאָה וואס זַייא זָענֶען גִיוואָרְען אַראשון לְטוּמְאָה קָענֶען זַייא טְמֵאָה זַיין הֶענְט בּוֹלֵד הַטּוּמְאָה אוּנ אַז דִי עֶסִינְוואַרְג אָדֶער כֶּלִים זָענֶען טָמֵא גִיוואָרְען פוּן אַראשון לְטוּמְאָה זָענֶען זַיי אַשֵׁנִי לְטוּמְאָה אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם קָענֶען זַייא נִיט מְטַמֵּא זַיין דִיא הֶענְט אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הָאט גִיזָאגְט מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁבָּאָה לְפָנַי אַבָּא עֵם הָאט אַיהָאל גִיבְּרָאכְען

(ב) כל הפוסל את התרומה. דהיינו שני לטומאה שהוא פוסל שליני בתרומה: היד ממטמא את חברתה. מי שהיתה ידו אחת טמאה וגעה בידו האחרת שהורה בטומאת וחזרו שתיהן טמאות (ב): והלא כתבי הקודש. שגזרו עליהן להיות שני לטומאה ופוסלים את התרומה והן ממטאין את הידי' הטוגעין בהן לטומאה שניות אלמא שני עושה שני: ולא דברי סופרים מד"ס. וטומאת ידים בכל הטומאות מד"ס הוא דאלמא תיקן עירובין וידים (ג) וכתבי הקודש שמטמאין את הידים נמי מד"ס מי"מ דכר (ד) שגזרו מ' כיוס ואין דנים זו מזו לי' כשם שמלינו בכתבי הקודש ששני עושה שני ה"נ בשאר טומאות יהיה שני עושה שני דמאי לתקון תקון ומאי דלא תקון לא תקון ואין הל' כר' יהושע: (ג) רצועות של תפלין מטמאין את הידים. דכשגזרו על הידים הבאות מחמת ספר שפוסלים את התרומה גזרו נמי על הידים שנגעו ברצועות של תפלין: ר' שמעון אומר בו'.

ולא שמעתי מה אמרה לו. אמרו חכמים[ג] מבואר הדבר את שנטמא באב הטומא' מטמא את הידים בולד הטומאה אינו מטמא את הידים: (ב) [ד] כל הפוסל את התרומה ממטא את הידים להיות שניות. היד מטמא את חברתה. דברי ר' יהושע. וחכ"א אין שני עושה שני. א"ל והלא [ה] כתבי הקדש שני' מטמאין את הידים. א"ל אין דנין דברי תורה מדברי סופרים ולא דברי סופרים מד"ת. ולא דברי סופרים מדברי סופרים: (ג) רצועות תפלין עם התפלין מטמאות את הידים. ר"ש אומר לקדש אכל לתרומה מי"מ דכר הוא ולפ דהכא בתרומה קיימינן ניחא ליה למימר דאין לכם עיקר מן התורה: (ד) וקשה דסו"ל לענות בי"מ דכר ידי' הכאי' ממעמ ספר

[ג] מבואר. כלומר מיך לריך להסתפק כי ככר מפוקם הדבר היטב. מהר"מ: [ד] כל כו'. הא' כלומר לאו בכתבן דלעיל דמאני כולר אין מטמא אלא כדמסיים דל"ש: (כ) מדסתם ולא פי' בעאי קמיילי בלאם דכתבות' פליגי ומשמ"ל כ' דאין הלכה כר"י דלקדש קי"ל דהיל מטמא הכ'. ועתו"מ: [ה] כתבי כו'. והא דלא מייתי מאוכל אוכל שני שני דספוק נויה שאני. הל"ש: (ג) היינו

אאשה איז געקומען פאר מיין פאטער און דיא אשה האט גיזאגט צו מיין פאטער נכנסו ידי לאויר כלי הרש מייגע הענט זענען ארייגגעקומען אין דעם חלל פון אערדענע כלי אמר לה האט מיין פאטער גיזאגט צו דיא אשה בתי מיין מאכטער בתה היתה שומאה דורך וואס איז דיא ערדענע כלי טמא גיוואָרען ולא שמעתי מה אמרה לו און איך האב ניט גיהערט וואס דיא אשה האט גיגנפערט צו מיין פאטער אמרו חכמים האבען דיא חכמים גיזאגט מבואר הדבר דיא זאך איז געווים אן אספק את שנטמא באב הטומאה מטמא את הידים דיא ענסינווארג אדער בלים וואס זענען טמא גיוואָרען פון אאב הטומאה קענען זייא מטמא זיין די הענט בולד הטומאה אבער אז די עסינווארג אדער בלים זענען טמא גיוואָרען פון אראשון לטומאה איינו מטמא את הידים קענען זיי ניט מטמא זיין דיא הענט, דריבער האט דיין פאטער איהר גיפרעגט וועלכע טומאה איז גיוועזען אין דיא ערדענע כלי, אויב אין דיא ערדענע כלי איז גיוועזען אאב הטומאה זענען דיא הענט פון דיא אשה טמא, אויב אין דיא כלי איז גיוועזען אראשון לטומאה זענען דיא הענט פון דיא אשה טהור:

ב כל הפוסל את התרומה דיא טומאות וואס רירען אן תרומה מאכען זייא פסול דיא תרומה אויב זייא האבען אנגערירט דיא הענט ממטא את הידים להיות שניות זענען מטמא די הענט זייא זאלען זיין שניות דיא אנדערע פון דיא טומאה היד ממטא את הברתה אויב איין האנט איז גיוועזען טמא און זיא האט אנגערירט דיא אנדערע האנט וואס איז גיוועזען טהור איז דיא אנדערע האנט אויך טמא גיוואָרען דברי רבי יהושע אזוי זאגט רבי יהושע וחכמים אומרים און דיא חכמים זאגען אין שני עושה שני דיא האנט וואס זיא איז אשני לטומאה קען זיא ניט טמא מאכען די אנדערע האנט זיא זאל אויך זיין אשני

לטומאה אמר להם האט רבי יהושע גיזאגט צו דיא חכמים והלא כתבי הקודש שניים אלא ספרים זענען אשני לטומאה ממאין את הידים און זייא זענען ממטא דיא הענט זייא זאלען אויך ווערען אשני לטומאה אמרו לו האבען די חכמים גיזאגט צו רבי יהושע אין דנין דברי תורה מדברי סופרים דיא דינים וואס דיא תורה האט גיזאגט לערונט מען ניט אפ פון דיא דינים וואס דיא רבנן האבען גילערונט ולא דברי סופרים מדברי תורה און מען לערונט ניט אפ דינים וואס דיא רבנן האבען גילערונט פון דיא דינים וואס שטייט אין דיא תורה ולא דברי סופרים מדברי סופרים און מען לערונט ניט אפ דינים וואס דיא רבנן האבען גילערונט פון דיא דינים וואס דיא רבנן האבען גילערונט, דינים וואס דיא רבנן האבען גילערונט, לערונט מען ניט אפ איינע פון דיא אנדערע, און דיא טומאה פון דיא הענט וואס נאר דיא הענט זאלען זיין טמא און דער נאנצער גוף זאל ניט זיין טמא האבען דיא רבנן גילערונט, און דיא טומאה וואס ספרים זענען ממטא די הענט האבען אויך די רבנן גילערונט, לערונט מען ניט אפ דיא טומאות איינע פון דיא אנדערע, מען זאל זאגען אזוי וויא ספרים וואס זענען אשני זענען ממטא דיא הענט זייא זאלען אויך ווערען אשני, אזוי ביי אנדערע טומאות וואס זענען אשני זאל אויך אשני מטמא זיין דיא הענט זייא זאלען ווערען אשני, דאס קענען מיר ניט אפ לערנען, וואורום וואו דיא רבנן האבען אזוי גיזאגט אז דער שני איז מטמא דיא הענט ווערען זייא טמא, און ביי דיא טומאה וואס דיא רבנן האבען ניט גיזאגט אז זיא איז ממטא דיא הענט, זענען דיא הענט ניט טמא: ג רצועות תפילין עם התפילין ממטאות את הידים דיא רצועות פון תפילין זיין זייא זענען אין דיא תפילין זענען זייא טמטא

ואין הלכה כר' שמעון: (ד) שלמעלן ושלמטן. שצריך שיהיה פעוי כלא כתיבה למעלה מן הדף ג' אצבעות ולמטה מפה: שבתחלה ושבסוף. בתחלת הספר צריך שיהיה פעוי כדי לגולל כל הספר כלו' כשיעור היקף של כל הספר שהספר מסופו לתחלתו הוא גגלל דומיא דמזוזה דכורכים אותה מאחד כלפי שמא וכסופו כדי לגולל עמוד ודוקא כשאין שם אלא תורה לבדה צריך לעשות כן אבל המדביק תורה ונביאים וכתובים כיחד צריך כדי לגולל כל הספר בסופו וכדי לגולל עמוד בתחלתו שאם הוא גוללו לתחלתו נמצאת תורה מחוץ וגנאי הוא שתעשה תורה סומך לנביאים וכתובים ובהכי מיירי הא דאמרי' בפ"ק דשב"ב ומוסה לו כדי לגולל עמוד בתחלתו וכדי היקף כל הספר בסופו: (ה) כפרשה ויהי בנסוע הארון. לפי שאותה פרש' היא אמצע' לספר בפ"ע וכך אמרו במדרש אגדה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורות שספר וידבר נחלק לג' חלקים וד' ספרים אחריה הרי שבעה: מגילה שבתוב בה. כלו' יריעה של ס"ת כיון שכתב בה רצועות תפלין אינן מטמאות את הידים: (ד) גליון שבספר [ז] שמלמעלן ושמלמטן ושבתחל' ושבסוף מטמא את הידים. ר"י אומר שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו [ז] עמוד: (ה) ספר שנמחק ונשתייר בו שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון. מטמא את הידים. מגלה שכתוב בה שמונים וחמש אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון. מטמא את הידים. כל כתבי הקודש מטמאין את הידים. שיר השירים. וקהלת. מטמאין את הידים. רבי יהודה אומר שיר השירים מטמא את הידים. וקהלת מחלוקת. רבי יוסי אומר קהלת אינו מטמ' את הידים. ושיר השירים מחלוקת. ר"ש אומר קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. א"ר שמעון בן עזאי מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן. ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה ששיר השירים וקהלת מטמאין את הידים. א"ר עקיבא חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא יטמא את הידים שאין כל העולם כולו כדאי ביום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובי' קודש ושיר השירים קודש קדשים. ואם נחלקו שמוסיים ומטמ' אותיות נתקדש' ומעמא' את הידים: קהלת אינו מטמא את הידים. מפני שהכמתו של שלמה

דיא הענט, רבי שמעון זאגט רצועות תפילין זענען נים מטמאות את הידים די רצועות פון תפילין זענען נים מטמא דיא הענט: ד גליון שבספר דיא לייזינגע פארמעט פון אן ספר תורה שמלמעלן ואם איבער די שורות ושמלמטן ואם אונטער די שורות שבתחלה ואם אין אנדייב ספר תורה ושבסוף ואם אין סוף ספר תורה מטמא את הידים ווער עס רירט אן מיט דיא הענט דיא ספר תורה אויף די לייזינגע ערמער, ווערען דיא הענט טמא, רבי יהודה זאגט שבסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד די לייזינגע פארמעט ואם אין סוף ספר תורה איז נים מטמא די הענט, סיידען ער האט שוין דארויף געוויקולט דיא ספר תורה אבער איידער ער האט פאר וויקולט די ספר תורה אויף די לייזינגע פארמעט פון סוף ספר תורה איז אך דיא פארמעט נים היילינ גינוואָרען: ה ספר שנמחק ונשתייר בו שמונים וחמשה אותיות אין עם איז געבליבען פינף אזא אכציג אותיות כפרשה ויהי בנסוע תארון אזוי וויא דיא פרשה ויהי בנסוע הארון, ואם אין איהר איז אויך דא פינף אזא אכציג אותיות מטמא את הידים איז די ספר תורה מטמא די הענט מגילה שכתוב בה שמונים וחמשה אותיות איריעה פון אן ספר תורה ואם אויף איהר איז געשריבען פינף אזא אכציג אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון אזוי וויא די פרשה ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים איז זיא מטמא דיא הענט כל כתבי הקודש אלע הייליגע שריפט, אלע ספרים מטמאין את הידים זענען מטמא דיא הענט ואם רירען זייא אן שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים דיא מגלה שיר

דיא הענט, רבי יהודה זאגט שיר השירים מטמא את הידים דיא מגלה שיר השירים האלטען אלע אז זיא איז נים מטמא די הענט וקהלת מחלוקת אזוי וויא די מגלה קהלת קרינען תנאים צו זיא איז מטמא די הענט צו ניין, רבי יוסי זאגט קהלת אינו מטמא את הידים דיא מגלה קהלה האלטען אלע אז זיא איז נים מטמא דיא הענט ושיר השירים מחלוקת אזוי וויא דיא מגלה שיר השירים קרינען תנאים צוא זיא איז מטמא דיא הענט צו ניין, רבי שמעון בן עזאי זאגט קהלת מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל בייא די מגלה קהלת האלט בית שמאי גרינג זיא איז נים מטמא דיא הענט, אזו בית הלל האלט ארבייט זיא איז יא מטמא די הענט אמר רבי שמעון בן עזאי רבי שמעון בן עזאי זאגט מקובל אני מפי שנים ושבעים זקן איך האב גיהערט פון צוויא אזו זיבעציג אלטע לייט ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה אין דעם טאג וואס מען האט גימאכט רבי אלעזר בן עזריה זאל זיין אראש ישיבה שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים אז דיא מגלה שיר השירים אזו דיא מגלה קהלת זענען מטמא דיא הענט אמר רבי עקיבא האט רבי עקיבא גיזאגט חס ושלום לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים אפילו איין מענטש פון יודין האט נים געקריגט צו זאגען אויף דיא מגלה שיר השירים אז זיא איז נים מטמא דיא הענט שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל וואורום דיא נאנצע וועלט איז נים אזוי פיל ווערט וויא דער טאג וואס אין אידם איז גיגעבען גיוואָרען שיר השירים צו דיא יודין שכל הכתובים

[מ] כדברי בן עזאי. דמדברי בן עזאי דתני בהדדי ש"ס וקבלת ש"מ שקיבל שבעים סיחה המחלוקת ונמנו תעלו שיסמכו וסיימו שמל דברי בן עזאי שנה לנו ר' דברי ר"ע שחולק עליו דלא נב לכן עזאי לא נחלקו מל ש"ס סיס לו לפרר דברי ר"ע קודם לב"ש כו' לכי

היא ולא כרוח הקודש לא נחלקו אלא על קהלת. אמר רבי יוחנן בן יהושע בן חמיו של רבי עקיבא כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו. וכן הלכה:

הערך ל"ו שכדברי בן עזאי בן הוא בין למנין המחלוקת כין לענין הגמ':

קודש נאנץ כתובים איז הייליג ופון תהלים ביז צום סוף תנ"כ ווערט געדופען כתובים] ושיר השירים קודש קדשים אונ שיר השירים איז הייליגער פון נאנץ כתובים ואם נחלקו אויב הנאים האבען געקריגט לא נחלקו אלא על קהלת האבען זייא נאר געקריגט אויף קהלת, צו קהלה איז מטמא דיא הענט צו ניין אמר רבי יוחנן בן חמיו של רבי עקיבא רבי יוחנן דער זוהן פון רבי יהושע דער זוהן פון רבי עקיבא"ס שווער האט גיזאגט כדברי בן עזאי וויא רבי שמעון בן עזאי האט גיזאגט כך נחלקו וכן גמרו אזוי האט מען געקריגט אויף שיר השירים מיט קהלת, אונ אזוי איז געבליבען אז דיא מגלה שיר השירים אונ דיא מגלה קהלת ענען מטמא דיא הענט:

גמרא נדה דף כ ע"א

א"ר יהודה אמר שמואל וכולם אין בודקין אלא על גבי מטלית לבנה. אמר ר' יצחק בר אבדימי ושחיר על גבי אדום. אמר רב ירמיה מדפתי ול"פ הא בשחור הא בשאר דמים. מתקיף לה רב אשי א"ה לימא שמואל חוץ משחור. אלא אמר רב אשי בשחור גופיה קמיפלגי. אמר עולא כולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור. ואלא מאי שנא שחור דנקט קר"א הואיל ואמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הלכך אפי' דיהה מכן נמי ליטמא קמשמע לן:

ר"ש"י

וכולם. ממשה דמיס: מטלית לבנה. מרחות הדמים ויכירן בה: ושחור. דס שחור כנקדה מרחיתו אס שחור הוא כחרת אז דיהה מכן על גבי בגד אדום: כולם. הדמיס: עמוק מכן. מאותו שחור הסמוי במתני' לכל אחד מי הוה סימס עפי עמא: דיהה מכן טהור כשחור. ואע"פ דלא תנן במתני' דיהה מכן טהור אלא גבי שחור ה"ה לכולהו: אפי' דיהה מכן נמי ליטמא. דהאי אדום היה ועל ידי לקותא הוזחר: קמ"ל. דאין דרך דס אדום המשחיר על ידי לקותא להיות דיהה:

אמר רב יהודה אמר שמואל רב יהודה האט גיזאגט פון שמואל"ס ווענען וכולם אין בודקין אלא על גבי מטלית לבנה אלע ערליי קאלירען פון דם נדה פרובט מען נאר אויף אנווייסע טיכול אמר רבי יצחק בר אבדימי רבי יצחק בר אבדימי האט גיזאגט ושחור על גבי אדום אונ שווארצע דם נדה פרובט מען אויף ארויטע טיכול דער קענט מען ווי שמארק דיא שווארצקייט איז אמר רב ירמיה מדיפתי רב ירמיה מדיפתי האט גיזאגט ולא פליגי שמואל אונ רבי יצחק קריגען גיט הא בשחור הא בשאר דמים ביי שווארצע בלוט איז שמואל אויך מודה צו רבי יצחק אז מען דארף פרובן אויף א רויטע טיכול, אונ וואס שמואל זאגט מען זאל פרובן אויף אנווייסע טיכול, דאס איז נאר ביי אנדערע קאלערען מתקיף לה רב אשי האט רב אשי גיפרעגט אי הכי אויב עס איז אזוי אז שמואל האלט אויך אז שווארצע בלוט פרובט מען אויף ארויטע טיכול ולימא שמואל חוץ משחור זאל שמואל זאגען אלע בלוטען פרובט מען אויף אנווייסע טיכול, אויסער שווארצע בלוט פרובט מען אויף ארויטע טיכול אלא אמר רב אשי האט רב אשי גיזאגט בשחור הא קמיפלגי שמואל אונ רבי יצחק קריגען אין שווארצע בלוט, שמואל האלט אז שווארצע בלוט פרובט מען אויף אויף אנווייסע טיכול, אונ רבי יצחק האלט אז שווארצע בלוט פרובט מען אויף ארויטע טיכול אמר עולא כולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור עולא האט גיזאגט אלע קאלערען פון דם נדות וואס ווענען טמא, יעדער קאליר וואס שמארקער ער איז אין רויטקייט איז ער מער טמא, אבער אז די קאליר איז בלאסער איז טהור כשחור אזוי וויא דער דין איז ביי שווארצע בלוט, וואס שווארצער (ווי די געדיכטע טינט) איז מער טמא, אונ וואס די שווארצקייט איז העלער איז מער טהור, אזוי איז ביי אלע אנדערע קאלערין (ואלא מאי שנא דנקט נאר פאר וואס לערינט מען דעם דין ביי שווארצע דם נדה אז שווארצער (ווי די געדיכטע טינט) איז טמא אונ העלער איז טהור, אז ביי אלע קאלערין איז אויך אזוי דער דין, ענטערט דיא גמרא סלקא דעתך אמינא דוא וואלסט מיינען אז סיר זאלין זאגין הואיל ואמר רבי חנינא וויל רבי חנינא הט גיזאגט שחור אדום הוא אלא שלקה אז דאס שווארצע בלוט איז אויך רויט נאר ווייל די בלוט איז קאלע גיוואורין דרבער איז זיא שווארץ חלכך אפילו דיהה מכן נמי ליטמא דריבער זאל זיין טמא אפילו דיא שווארצקייט פון דיא בלוט איז העלער, דריבער זאגט אונז דיא גמרא אז אפילו ביי שווארצע בלוט איז אויך אזוי דער דין אז דיא בלוט איז העלער פון שווארצע טינט איז טהור:

זכור את יום השבת לקדשו. דע מיהו רזא דברית קדישא וכנין דהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא ואיהו כלא כלא כגוונא דא שבת מיהו כללא דאורייתא וכל רזין דאורייתא ביה תליין וקיומא דשבת כקיומא דכל אורייתא מאן דעביר שבת כאלו עביר אורייתא כולה:

מוסר

משערי קדושה ח"ב שער:

בזוהר הקדוש ריש פ' תרומה הגדיל לספר בשבח מזכי לקיימה ואמר זכור כמו למדרש בהר סיני ולמקני ליה כאגר כלים כו' ודא מיהו שבתא דיתקלס ביה קב"ה יתיר משבתא אחרא ואסתלקותא דא יתיר מכולא וכו' וע"ד כתיב בתהלים ותרים השיר מעון ולהיד בריתי ליתה אתו המיים והסלים וגו' ואיהו אסתלק בג' סלוקין מה דלא אסתלק הכי כל גם אסתלק וכו' על הא' כ"ל כתיב בריתי ליתה אתו המיים והסלום וזכו לעיתמי בריתי לבני זכי בהאי עלמא וזכו לעלמא דאתי ועאל בהליסר תרעי ולית מאן דעמיד ביניה ועליה כתיב גבור בתקן יסיס זרעו וגו' הון ועושר בביתו ודקתו עומדת לעד זרח בחשך אור לישרים כדין מלכא קדישא כרין לדיוקנא דההוא בר נש בכל בכלהון דבריך לאבהם

יוסף לחק

הרמב"ם ה' כות שבת פ"ז

(א) ישראל שעשה מלאכה בשבת אם עבר ועשה בזדון אדון לו ליהנות מאותה מלאכה לעולם. ושאר ישראל מותר להם ליהנות בה למוצאי שבת מיד שנאמר שמרתם את השבת כי קדש היא היא קדש ואין מעשיה קדש. כיצד ישראל שבשל בשבת במזיד למוצאי שבת יאכל לאחרים אבל לו לא יאכל עולמית ואם בשל בשגגה למ"ש יאכל בין הוא בין אחרים מיד וכן כל כיוצא בזה: (ב) פירות שיצאו חוץ להתחום וחזרו בשוגג יאכל: בשב' שהרי לא נעשה בגופן מעשה ולא נשתנו.

בְּזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ רֵישׁ פַּרְשָׁה תְּרוּמָה הִגְדִּיל לְסַפֵּר בִּשְׁבַח מְזַכֵּי

לְתַיְּבָא דֶּעֶר זוֹהַר הַקָּדוֹשׁ אִין אָנְהַייבּ סֶדֶרָה

תְּרוּמָה דֶּעֶר צַיְילְט אוּנְז דִּיא גְרוֹיסְקַייט פּוּן דֶעם

סָעְנְטְשׁ וְוָאס עֶר מַאכְט פּוּן אַרְשָׁע אַצְדִּיק וְאָמַר

וְזָכוֹר בְּעִי לְמִדְרַשׁ בְּתַר דַּיְיבָא וְלִמְקַנֵּי לֵיהּ בְּאַגַּר שְׁלִים דֶּעֶר

זוֹהַר וָאגְט דֶּעֶר צְדִיק דַּארְף נָאכְיָאגִין דֶעם רָשָׁע

אוּנ דַּארְף אִים קוֹיפִין אֲפִילוּ כָּאר פִיל גֶעלְט יְדִיא

אִיהוּ שַׁבְּתָא דְּיִתְקַלֵּס בֵּיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יַתִּיר מִשַּׁבְּתָא

אַחֲרָא דַּאס אִיז דֶּעֶר לוּיבּ וָוָאס נָאט אִיז מיט אִיהם

צִיפְּרִידִין מֶעֶר וְוִי מִיט אַנְדֶרְעֶרְע לוּיבּוּנְג, וְעַל דָּא

כְּתִיב בְּאַחֲרָן דְּרִיבֶּעֶר שְׁטֶמְייט בֵּיי אַהֲרָן וְרַבִּים חֵשִׁיב מֶעוֹן

פִּיל מֶעְנְטְשְׁן הָאט עֶר צוּרִיק גֶיקֶעְרְט פּוּן דִּי זִינְד

יִכְתִיב בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם נָאט הָאט גֶיזָאגְט

מַיין בּוּנְד הָאבּ אִיךְ גֶעמַאכְט מיט אִים אִיךְ זָאל

אִים גֶעבִּין לֶעבֶּן אוּנ שָׁלוֹם וְאִיהוּ אִסְתַּלֵּק בְּג' סִלּוּקִין מַה

דְּלָא אִסְתַּלֵּק הָכִי בַּר נַשׁ אַחֲרָא אוּנ עֶר אִיז אָפְּגֶנְטְמָאהְ

גֶיוָוארִין פּוּן דֶעֶר וְוֶעלְט מיט דְּרֵיעֶרְלֶיי לוּיבּוּנְג

וָוָאס אַיין אַנְדֶרְעֶר מֶעֶנְטְשׁ אִיז גִיט אָפּ גֶיטָאהְן

גֶיוָוארִין פּוּן דֶעֶר וְוֶעלְט עַל תַּאי בַּר נַשׁ כְּתִיב בְּרִיתִי הָיְתָה

אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם אוֹיף דֶעם מֶעֶנְטְשׁ זָאגְט נָאט מַיין

בּוּנְד הָאבּ אִיךְ גֶעמַאכְט מיט אִיהם אִיךְ זָאל אִים

גֶעבִּין לֶעבֶּן אוּנ שָׁלוֹם וְכִי לְמִיתֵי בְּנִין לְבָנוֹי אוּנ עֶר

אִיז זוֹבֶה צוּ וְעֶהן קִינְדֶער פּוּן זַייגֶע קִינְדֶער זְכֵי כְּהַאי

עָלְמָא וְכִי לְעָלְמָא דְּאָתֵי עֶר אִיז זוֹבֶה צוּ דִּיא וֶועלְט אוּנ

אִיז זוֹבֶה צוּ דִּי אַנְדֶרְעֶרְע וֶועלְט וְעָאל בְּהֵלִיסֶר תְּרֵעֵי אוּנ

עֶר גֶייט אַרַיין אִין דְּרַיי צֶעהֶן טוֹיעֶרִין וְלֵית מַאן דְּיַמְתֵּי

בְּיַיהּ אוּנ עֶס אִיז נִיטָא וְוֶער עֶס זָאל אִים שְׁטֶערִין

וְעַלְיָה כְּתִיב אוֹיף אִיהם וְאָגְט דֶעֶר פָּסוּק גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה

זַרְעוֹ וְוֶעט זַיין שְׁטַארְק אוֹיף דֶעֶר וֶועלְט זַרְעֵי דּוֹר יְשָׁרִים

יְבֹרַךְ זַייגֶע קִינְדֶער וֶועלִין זַיין אַרוֹר פְּרוּמְע מֶעֶנְשִׁין

וְעוֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ רַייכְקַייט וֶועט זַיין אִין זַיין שְׁטוּב

וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד אוּנ זַייגֶע צְדָקוֹת וֶועט זַיין אוֹיף

אַיינְבִּיג זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים עֶס הָאט גִישַׁיינְט אִין

דֶעֶר פִּינְסְטֶער אַלִיבְטִיגְקַייט צוּ דִּיא פְּרוּמְע דִּין

שֶׁלָּא קַדִּישָׁא בְּרִיךְ לְדִיוּקְנָא דְּהַהוּא בַּר נַשׁ בְּכָל בְּרִכָּאן דְּבָרִיךְ לְאַבְרָהָם כַּד עָבַד נַפְשֵׁיהּ דְּחַיָּבָא אוּנ דֶעֶר הַיילִיגֶער מֶלֶךְ

(א) יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת אַז צַיוּד הָאט גִיטָאן

אַמְלָאכָה אוּם שַׁבָּת אִם עָבַר וְעָשָׂה בְּזָדוֹן אוֹיבּ עֶר

הָאט דָאס גִיטָאהן בְּמֵזִיד נָעֶר הָאט גֶעוָוארְט אַז

עֶס אִיז שַׁבָּת אוּנ עֶר הָאט גֶעוָוארְט אַז דִּי מְלָאכָה

מָאר מָען גִיט מָאהן אוּם שַׁבָּת אֲסוּר לוֹ לְיַהֲנוֹת מֵאוֹתָהּ

מְלָאכָה לְעוֹלָם מָאר עֶר קַיין מָאהל קַיין הַנָּאָה הָאבּין

פּוּן דִּיא מְלָאכָה וְשְׁאָר יִשְׂרָאֵל מוּתָּר לָהֶם לְיַהֲנוֹת בָּהּ לְמוֹצָאֵי

שַׁבָּת מִיד אָבֶּער אַנְדֶרְעֶרְע יוּדִין מֶעֶנְין הַנָּאָה הָאבּין

פּוּן דִּי אַרְבֶּעֶט בַּאלְד מוֹצָאֵי שַׁבָּת שֶׁנֶּאֱמַר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת

הַשַּׁבָּת וָוארוּם עֶס שְׁטֶייט אִין פָּסוּק אִיהר וָאלְט

הִיטֶען דֶעם שַׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא וָוארוּם זִיא אִין הַיילִיג

הִיא קֹדֶשׁ וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ דֶעֶר שַׁבָּת אַלַיין אִיז הַיילִיג

אָבֶּער וָוארוּם עֶס וֶוערְט גֶעמַאכְט אוּם שַׁבָּת אִיז גִיט

הַיילִיג בַּיצַד וְוִיא אַזוֹיא יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּשֵּׁל בְּשַׁבָּת בְּמֵזִיד אַז

צִיוּד הָאט גִיקוֹכְט אוּם שַׁבָּת בְּמֵזִיד לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת

יֹאכַל לְאֲחֵרִים מוֹצָאֵי שַׁבָּת מֶעֶנְין דָּאס עֶסִין אַנְדֶרְעֶרְע

מֶעֶנְטְשֶׁן אָבֶּל לוֹ לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית אָבֶּער עֶר אַלַיין מָאר

קַיין מָאהל גִיט עֶסִין דָאס וָוארוּם עֶר הָאט גִיקוֹכְט

אוּם שַׁבָּת בְּמֵזִיד וָאס בֹּשֵׁל בִּשְׁגָגָה אוּנ אוֹיבּ עֶר הָאט

גֶעקוֹכְט אוּם שַׁבָּת אוֹמְגֶערִין נָעֶר הָט גִיט גֶיוָוארְט

אַז עֶס אִיז שַׁבָּת] לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֹאכַל בֵּין הוּא בֵּין אֲחֵרִים

מִיד מוֹצָאֵי שַׁבָּת מֶעֶנְין אַלֶּע דָּאס עֶסִין, סַייא עֶר

אוּנ סַייא אַנְדֶרְעֶרְע מֶעֶנְטְשֶׁן בְּאַלְד וָוִיא עֶס וֶוערְט

נָאר נָאכְט וְכֵן כָּל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה אוּנ בַּיי נָאך אַזַעלְכָע

מְלָאכוֹת אִיז אוֹיךְ אַזוֹי דֶעֶר דִין: (ב) פֵּרוֹת שֶׁיָּצְאוּ וְחָזְרוּ

לְתָחוּם וְחָזְרוּ אַז מָען הָאט אַרוֹיס גִיטְרָאגִין פֵּירוֹת אוּם

שַׁבָּת וַוייסֶער וְוִי אַתְחוּם שַׁבָּת, אוּנ מָען הָאט זַיי

צוּרִיק אַרַיין גִיטְרָאגִין אִין הְחוּם שַׁבָּת בִּשְׁגֵג אוּנ

דָאס אִיז גִיטָאהן גֶיוָוארְט אוֹמְגֶערִין, מָען הָאט נָאר

פַּארגֶעסִין אַז הַיינְט אִיז שַׁבָּת יֹאכְלוּ בְּשַׁבָּת מָעֵן מָען

דָאס עֶסִין אוּם שַׁבָּת שֶׁהֲרֵי לֹא נַעֲשָׂה בְּגוּפָן מַעֲשֶׂה וְלֹא

נִשְׁתַּנוּ אִין דִּי פֵּירוֹת אַלַיין אִיז דָאך נָאר גִיט גִיטָאן

גֶיוָוארְט קַיין אִיסוּר אוּנ זַייא וֶעגֶען נָאר גִיט גֶעגֶנְ־

דֶעֶרְט גֶיוָוארְט בְּמֵזִיד אָבֶּער אַז הָאט אַרוֹיס גִיטְרָגִין

כמזיד לא יאכלו עד מוצאי שבת : (ג) השוכר את הפועל לשמור לו את הפרה ואת התינוק לא יתן לו שכרו של שבת לפיכך אין אחריות שבת עליו . ואם היה השכיר שכיר שבת או שכיר שנה נותן לו שכרו משלם לפיכך אחריות שבת עליו ולא יאמר לו תן לי שכרי של שנת או י' ימים :

כך עכיר נפסין דמייתא כו' ואיהו מפלג לנ' עלמין גניזין דלא זכו בהו כך עם הארץ יתלמלא הוו ידעי בני נכסא כמה מוסגת וזכו גלמי לצדיקיא וזכאן בגיוייהו הוו אלו מלכתייהו ולדעי כמאן דרדיף בתר חיין וכו' :

בְּכִמְזִיד לֹא יֹאכְלוּ עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת : (ג) הַשּׂוֹכֵר אֶת שכרו של שבת אלא אומר לו תן לי שכרי של שנת הַפּוֹעֵל לִשְׁמוֹר לוֹ אֶת הַפָּרָה וְאֶת הַתִּינוֹק אַז אֵינֶנּוּ רָאוּי לְפִיכָךְ אֵין אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו רַרְיָבָּר אוֹיב עֶם הָאָרֶץ גִּיטְרָאפִּין אַשְׁאַרְין אִין רִיא קוּה אָדֶר אִין דֶעם קִינְד אִין דֶעם שַׁבָּת'דִיגֶען טָאג דַארְף גִיט דֶער שׁוֹמֵר בַּצָּאהְלִין וְאִם הָיָה הַשָּׂכִיר שָׁכִיר שַׁבָּת אָבָּער אַז עֶר הָאט גֶעדוּנְגֶען דֶעם מֶענְטְש אוֹיף אַגַאנְצֶע וָואך אוֹ שָׁכִיר שָׁנָה אָדֶר עֶר הָאט אִיהם גֶעדוּנְגֶען אוֹיף אַיאהר גוּתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם בַּצָּאהְלִט עֶר אִיהם רִיא שְׂכִירוּת אִין גַאנְצֶן , אוּנ עֶר רֶעכִינְט אִיהם אוֹיט אָפּ פַאר דֶעם שַׁבָּת'דִיגֶען טָאג וְלִפִיכָךְ אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו אוֹיב עֶם הָאט גִיטְרָאפִּין אִין רִיא וָואס עֶר הָאט גֶעהִיט אוּם שַׁבָּת , מִוּז דֶער הִיטֶער בַּצָּאהְלִין וְלֹא יֹאמַר לוֹ תֵּן לִי שְׂכָרִי שֶׁל שַׁבָּת דֶער שׁוֹמֵר וָאל גִיט וָאגִין צוּם בַּעַל הַבַּיִת גִיב מִיר מַיינֶע שְׂכִירוּת פַאר דֶעם שַׁבָּת'דִיגֶען טָאג אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ תֵּן שְׂכָרִי שֶׁל שָׁנָה אוֹ עֲשָׂרָה יָמִים נָאר עֶר וָאגְט צוּ אִים גִיב מִיר מַיינֶע שְׂכִירוּת פוּן דֶעם וָאהר אָדֶר פוּן דִיא אֶזֶעהן מֶעג :

דִיא פֵּירוֹת וַוייטֶער וִויא דֶער תְּחוּם שַׁבָּת אוּנ הָט זַיי צוּ רִיק אַרַיין גִיטְרָאגִין , אוּנ עֶר הָאט גֶעוּואסְט אַז הַיינְט אִין שַׁבָּת לֹא יֹאכְלוּ עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת וָאל מָען גִים עֶסִין דִיא פֵּירוֹת בִּיז מוֹצָאֵי שַׁבָּת : (ג) הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לִשְׁמוֹר לוֹ אֶת הַפָּרָה וְאֶת הַתִּינוֹק אַז אֵינֶנּוּ רָאוּי לְפִיכָךְ אֵין אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו רַרְיָבָּר אוֹיב עֶם הָאט גֶעדוּנְגֶען אַמֶענְטְש עֶר וָאל זַיין קוּה אָדֶר זַיין קִינְד הִיטֶען אוּם שַׁבָּת לֹא יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל שַׁבָּת וָאל עֶר אִיהם גִיט בַּצָּאהְלִין פַאר דֶעם שַׁבָּת'דִיגֶען טָאג וְלִפִיכָךְ אֵין אַחֲרָיוּת שַׁבָּת עָלָיו רַרְיָבָּר אוֹיב עֶם הָאט גִיטְרָאפִּין אַשְׁאַרְין אִין רִיא קוּה אָדֶר אִין דֶעם קִינְד אִין דֶעם שַׁבָּת'דִיגֶען טָאג דַארְף גִיט דֶער שׁוֹמֵר בַּצָּאהְלִין וְאִם הָיָה הַשָּׂכִיר שָׁכִיר שַׁבָּת אָבָּער אַז עֶר הָאט גֶעדוּנְגֶען דֶעם מֶענְטְש אוֹיף אַגַאנְצֶע וָואך אוֹ שָׁכִיר שָׁנָה אָדֶר עֶר הָאט אִיהם גֶעדוּנְגֶען בְּעֶנְטְשֶׁט דֶעם מֶענְטְש מִיט אַלֶע בְּרָכוֹת וָואס עֶר הָאט גִיבֶּענְטְשֶׁט אַבְּרָהֶמֶען וָוען עֶר הָאט מְגַיֵּר גִיוֶוען דִי מֶענְטְשִׁין פוּן חָרָן וְאִיהּ אֵל עֶלְיוֹן מַלְכִּין גִיוֶוין אוּנ עֶר גֶייט אַרַיין אִין זַיבְּעַציג וֶועלְטִין בַּהַאלְטֶענֶע דְּלֹא יָכוֹ בְּהוּ בַּר נַשׁ אַחֲרָא וָואס אַ אַנְדֶר מֶענְטְש אִין גִיט זוֹכֶה צוּ דֶעם כָּבוֹד וְאִלְמְלֵי הוּ יָדְעִי בְּנֵי נָשָׁא וָוען דִיא מֶענְטְשִׁין וָואלְטִין וויסֶען בַּכְּת הוּעֶלֶת וְזָכוּ עַדְמִי לְצַדִּיקֵיא וְזָכָאן בְּגִיוֶוייהוּ וויפִיל הִילְף אוּנ זְכוּת זַיי בְּרַיינֶגֶען צוּ דִי צַדִּיקִים אוּנ זַיי זֶענֶען זוֹכֶה פוּן זַייעֶרְט וֶועגֶן הִיא אַזְלִי אַבַּתְרַייהוּ וְרָדְפִי כְּמַאן דְּרָדִיף בָּתַר חַיִּין וָואלְטִין זַיי גֶענַאנֶגֶען נָאך דִי רְשָׁעִים אוּנ וָואלְטִין זַיי נָאכְגִיאגְט פְּרוּם צוּ מַאכִין אַזוֹיא וויא מָען יָאגְט נָאך צוּ בָּעקוּמֶען לֶעבֶּין :

עמוד התפלה

סימן א' זמן השכמת אדם בבקר וכו כ"ד סעיפים :

(א) **יתגבר** אדם כארי וכלביא לעשות רצון אביו שבשמים לזכות את יצרו הרע ולקום בשפרפרא לעבוד הבורא ית' כנזכר בזוהר ובכמה מקומות רבו מלמנות, ולא לחנם האריכו בו כל כך אלא להיותו עמוד גדול ותכלית המדות החשובות אשריו מי שמגיע אליה כי אין לה ערך, לקום בכל לילה ללמוד תורה ולהיות ער עד היום, ומעלותיו שעליו נאמר מזמור הנה ברכו את ה' כל עבדי ה', הרי שנקרא עבד ה', והוא ראוי לברך את השם, הה"ד שאו ידיכם קודש וברכו את ה', ומברכין אותו יברכך ה' מציון, והוא במדרגת צדיק ומאריך ימים כי עליו נאמר וראה בנים לבניך, וחוט של חסד נמשך עליו להיותו נשמר מכל בעלי דינין, והוא רשום שהוא מבני היכל המלך ומזונותיו מוכנים לו, כי הקם בחצות נקרא ירא וכתיב טרף נתן ליראיו, וג"כ נקרא אוהב למלך :

(ב) **ומלשון** הזוהר בפ׳ בראשית וז״ל מאן דלא מצפי להדא בכל יומא, משמע בקיץ ג״כ חייב לקום בחצות כי הוא ממש קשור בעוה״ב ובעת שהוא לומד הקב״ה וכל הצדיקים שבג״ע שומעין לקולו, וגם מי שקם בחצות לילה לעסוק בתורה הוא כופה לס״א ומכניס כל אותם הכחות הרעות בנוקבא דתהומא רבא, ומי שאינו קם בחצות נקרא נזוף שאינו משגיח בכבוד קונו:

(ג) **ומוב** ללמוד בלי הפסק משעה שקם בחצות עד זמן תפלה, ואם אינו יכול לעשות כך הרשות בידו לישן מעט רק שיעמוד חצי שעה קודם עלות השחר לקשר מדת יום במדת לילה כידוע:

(ד) **ואם** תקום בלילות הקיץ שהלילות קצרים מוטב שיעשה התיקון ולא ילמוד אם א״א לשניהם כי התיקון יותר מועיל מהלימוד:

(ה) **סדר** התיקון אחר שירחץ ויטהר את עצמו וילבש מלבושיו ויסדר הברכות, ישב אצל המזוזה ויסיר מנעליו ויעטוף ראשו כאבל וירבה בבכיה כפי כחו וישם אפר מקלה במצחו במקום הנחת תפילין ויכוף ראשו כאגמון וידבק פניו בקרקע ממש ויאמר על נהרות בבל קפיטל קל״ז, מזמור לאסף ק׳ ע״ט, זכור ה׳ מה היה לנו, ויכפול השיבנו, הבט משמים ישעיה ס״ג עד בוססו מקדשך, ועתה ה׳ ישעיה ס״ד עד ותענו עד מאד, קינה על חומותיך ירושלים ישעיה ס״ב עד בחצרות קדשך, ופסוק אתה תקום תרחם ציון, כי רצו עבדיך ופסוק בונה ירושלים וכו׳ עד יכנסו, לדוד מזמור קפיטל כ״ד, כאיל תערוג ק׳ מ״ב שפטני ק׳ מ״ג, יענך ק׳ כ׳, אלהים יחננו ק׳ ס״ז, אודה ה׳ בכל לבב ק׳ קי״ג, בבוא אליו נתן הנביא ק׳ ג״א, אח״כ יאמר עד אנה בכיה בציון ומספד בירושלים תקום תרחם ציון ותבנה חומות ירושלים, ופסוק הטה עד גמירא:

(ו) **במוצאי** שבת יש להאריך בבכיה יותר משאר הלילות כי ביום ראשון חרב בית המקדש תוב״ב:

(ז) **אחר** גמר התיקון ישב במקום אחר לעסוק בתורה:

(ח) **סדר** הלימוד באשמורת הבוקר יקרא שיעור משניות קודם לכל:

(ט) **ויזהר** לקרותה בניגון שכל הקורא בלא ניגון וכו׳:

(י) **אם** זכה לחכמת הקבלה אמיתי מסוגל הוא ההצלחה בעתות ההם כי אז סוד ה׳ ליראיו:

(יא) **יזהר** שלא יקרא מקרא בלילה קודם חצות כי מגביר כח הדין דעשיה חוץ מליל ששי מותר:

(יב) **אם** יבא לו שינה יקום על רגליו כמ״ש חצות לילה אקום בעמידה:

(יג) **לא** ילמוד לא מוטה ולא שוכב משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל:

(יד) **לא** יפנה לבו לבטלה, שנינו הנעור בלילה והמפנה לבו לבטלה וכו׳

(טו) **אם** זכה ילמוד זוהר באשמורת כי בזכותו יצאו ישראל מהגלות שדומה ללילה:

(טז) ומי שלא זכה להבין הזוהר אעפ"כ ילמוד כי הלשון של הזוהר מזכך הנשמה :

(יז) על כל דבר שלא יבין טוב שיתודה ויבכה ויתן איזה דבר לצדקה, ויראה בדוק שיאירו עיניו :

(יח) יזהר להגביה קולו בלימודו כי ע"ז נאמר חברים מקשיבים לקולך ואינו משכח תלמודו מהרה :

(יט) יזהר שיהיה לו ב' זוהר א' לעיוני וא' לגירסא ויקדים של העיון, כשקורא בקול תעבור שנתו. וכבר חשבתי שכ"ה דפים קטנים דפוס מנטוב"ה לה' לילות ישלם :

(כ) אם הוא אדם חלוש מותר לאכול איזה דבר המשיב לבו לתורה וכן נהג מורנו הקדוש מהרח"ו ז"ל :

(כא) ואם בעל תורת עיון גמרא הוא פשיטא שטוב ונעים ששכלו זך בעת ההוא :

(כב) יש אומרים כשלומד קבלה ישב על הקרקע לדעת שעוסק בסתרי הקב"ה :

(כג) וכשהוא סמוך לאור היום יזמר קצת שירות ותשבחות, ואם אין לו קול ערב יקרא חלק מספר תהלים בקול רם ובכוונה מלה במלה :

(כד) ואם אפשר לו לכוון במקצת כנויים מה טוב ומה נעים אשרי לו ואשרי חלקו בעוה"ז ובעוה"ב, וטוב לו שיחשוב בשעת הלימוד שאינו עוסק בעוה"ז אלא יושב עם הצדיקים בג"ע וכל הצדיקים שבג"ע מקשיבים לו שנאמר חברים מקשיבים לקולך. ויכוון לתת נחת רוח לנשמה העומדת בחוץ גולה וסורה בעוניתינו, וכשלומד זוהר יעיין בכל מלה כי כל אות חידוש בפני עצמו והדברים הנראים פשוטים אינם רק סוד :

סימן ב לבישת הבגדים ובו ג' סעיפים.

(א) כשלובש מלבושיו ישים ב' צדדי המלבוש בצד ימין ואוחזם בימינו וילבש וישאר צד ימין דמלבוש ביד ימינו ואח"כ יסבב צד שמאל דמלבוש דרך אחוריו עד שמאלו וילבש תחלה יד ימינו ואח"כ ילבש צד שמאלו :

(ב) לא ילבש שני מלבושים יחד כי הוא קשה לשכחה עד מאד :

(ג) שלא ישהה צרכיו משום שעובר על בל תשקצו כו' :

סימן ג דין בית הכסא ובו ח' סעיפים.

(א) כשהולך לבה"כ יכוון כי ע"י שמפנה עצמו מפריד הקליפות שיקוץ שלהם בפנימית גה"י דעשיה כי בעשיה אפי' בפנימית (כבחינת לבושים) יש אחיזה לקליפות כי שם מתערבים טו"ר ולכך יפנה סוד הוצאות הקליפות מהפנימית לנקות אורם :

(ב) ת"ח ינהוג בעצמו לומר התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון תנו כבוד לאלהינו, שמרוני שמרוני, עזרוני עזרוני, סמכוני סמכוני,

המתינו

המתינו לי עד שאכנס ואצא שכן דרכן של כל בני אדם, ויועיל לו מאוד שלא יבוא לידי הרהור בכה״כ כד״ת:

(ג) לא ידבר בבהכ״ס כי יש מין שד המתעבר בו ומחטיאו. ויזהר שלא תדבק איזה צואה אפילו בפי הטבעת, דצואה במקומה מעכבת ואסור להתפלל. ע״כ יש לנהוג כמנהג הספרדים שרוחצים שם במים וכתיב מצואתו לא רהץ וזה עדיף מקנוח:

(ד) לא יאחז באמה וישתין אלא מיושב או יאחז ע״י חלוקו אם אי אפשר:

(ה) לא יסתכל במילתו שכל המסתכל בקשתו קשתו נגערת ח״ו, וטוב שירגיל את עצמו בחשבונות בבה״כ כדי שלא יהרהר בדברי תורה:

(ו) כל מה שאפשר להרגיל א״ע שלא יושיט יד לאמה הרי זה משובח:

(ז) מי שאי אפשר לו לטבול לקריו ישפוך עליו תשעה קבין אם נזדווג או ראה קרי או ירחץ בשרו מהמתנים ולמטה ובפרט מקום הטנופת שנתלכלך מש״ז:

(ח) וכן אם יש כתם בהלוק אם אין לו אחרת נכון שישפשפנו היטב:

סימן ד דיני נטילת ידים ובו י״ד סעיפים.

(א) תיכף כשמתעורר משנתו יטול ידיו:

(ב) יהיו לו ב׳ כלים מוכנים מראשותיו אחד מלא מים ואחד ריקם שיטול בה המים האי נקרא ברוך והב׳ נקרא ארור:

(ג) אסור לילך ד׳ אמות בלי נטילת ידים אלו, והוא כעובד ע״ז:

(ד) יקח הכלי בימינו ויתן לשמאלו וישפוך השמאל על הימין תחלה ואח״כ יקבל בימין וישפוך על שמאלו כן יעשה ג׳ פעמים בדילוג דווקא, ובנט״י דסעודה יעשה להיפוך יקח בימין וישפוך מיד על השמאל תחלה כ״ה בזוהר:

(ה) יגביה ידיו אחר הנטילה עד נגד פניו שנאמר וינטלם וינשאם:

(ו) ובעת הגבהה יכניס קשרי הזרועות לפנים:

(ז) לחבר הזרועות יחד:

(ח) לפשוט ידיו כמו מי שרוצה לקבל דבר, רמז לקבלת הטהרה, ויכוון בנט״י ב׳ פעמים יד גימט׳ כ״ח כמ״ש בזוהר וזשחז״ל נט״י צריך כח גברא, וע״ל בדיני עניית אמן יש״ר בכוונת ועתה יגדל נא כ״ח וכו׳ הוא ג״כ לכוונה זו בכאן:

(ט) אין להלין מי הנטילה בבית כי הם סכנה גדולה ומזיקים:

(י) ואם אפשר לעשות שילכו המים תחת הקרקע דרך מחילות מה טוב:

(יא) אם היה נעור כל הלילה יטול ידיו בבוקר ולא יברך על נטילת ידים ועיין בש״ע א״ח סימן ד׳ ס׳ י״ג:

(יב) טוב לרחוץ מקום הנחת תפילין שבראש ושביד מפני כבוד התפילין כנ״ל:

(יג) יזהר אדם ליטול ידיו תמיד אם ניגע בשוק או בירך מקומות המכוסים בלימוד התורה או בתפלה או באכילה, כי אדם מטמא עצמו מעט מלמטה כו׳ וקשה לשכחה:

(יד) אין צריך רביעית לנטילה זו חוץ מכשעת אכילה שצריך רביעית מים:

סימן ה כוונת הברכות וכו׳ ז׳ סעיפים.

(א) ירגיל עצמו קודם כל הברכות הנהנין וברכות המצות במקום שמותר להפסיק לומר תמיד לשם יחוד קוב״ה ושכינתיה בדחילו ורחימו בשם כל ישראל:

(ב) כשמזכיר שם הוי״ה יכוון בקריאתו אדנ״י לשון אדון כי הוא אדון על כל הבריות ורבון על כל המעשים ב״ה וב״ש, ומחשבתו יהיה על שם הוי״ה הי״ה והו״ה ויהי״ה ויכוון לשלבם כזה יאהדונה״י:

(ג) יזהר מאוד שלא להוציא ברכה לבטלה ח״ו, ומצוה גדולה להזדעזע כל איבריו בהזכירו את השם, ולא יזרוק הברכה מפיו ח״ו בלא כוונה וע״ז כתיב ויפתוהו בפיהם וגו׳:

(ד) אם זכה לידע ולכוון בכל ברכה כוונה הראויה לה אשרי לו ואשרי חלקו עיין בזוהר פ׳ וילך, וכששומע הברכה מפי אחר חייב לענות אמן ולכוון שני שמות הוי״ה ואדנ״י בשילוב יאהדונה״י:

(ה) ולא יאמר הברכות במהירות והלעטה וע״ז נאמר הבשר עודנו בין שניהם וכו׳:

(ו) כשישומע אדם מפי חבירו איזה ברכה חייב לומר בעת שמיעת הזכרת השם ״ברוך ה׳הוא וברוך ה׳שמו, ויכוון בברוך הוא כי ג׳ יודין של שם אל״ף ה״י יו״ד ה״י לבוש לג׳ יודין יו״ד ה״י וא״ו ה״י, ובברוך שמו יכוון כי שם אל״ף דל״ת נו״ן יו״ד לבוש וכסוי לשם יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וישהה שעה אחת קודם התפלה ולשים אל לבו לפני מי הוא עומד:

(ז) אוי להם לאותם שגומלים רעה לנפשם המדברים בבהכ״נ אפילו אחר זמן תפלה ואפילו דברי מוסר עיין בזוהר פ׳ תרומה האריך מאוד בעון זה ומזה ראה כמה גדול עונש המדברים דברים בטלים דברי שחוק והיתול בשעת התפלה ובשעת הקדיש, ואוי להם ואוי לנפשם, בזוהר פ׳ תרומה נאמר עליו בזה הלשון מאן דאשתעי בבי כנישתא ווי ליה דאחזי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל דאחוי דלית אלהא ולא אישתכח תמן ולא דחיל מיניה:

(ח) לא ירוק כלל בבהכ״נ ועל צד ההכרח יבלענו בכסותו שלא ימצא באויר ב״ה, והטעם כי כל הרק בפני רבו חייב מיתה וק״ו בנז של ק״ו בבהכ״נ מקום שהשכינה שורה ובזה ינצל מעונש הרק בפני חבירו ונמאס בה ע״ז ארז״ל נאמר כי יבוא במשפט וכו׳:

נעתק מספה"ק עבודת הקודש ח"א
למרן החיד"א זלל"ה

אחר תפלה ישתדל ללמוד סדר היום בסדר חק לישראל כי הוא סדר נאה דרך קלרה וכשרה וזוכה במעט זמן לקרות תנ"ך ולשנות משנה וגמרא וזהר והאים הירא ה"ק נתן ולא יעבור כי הוא תועלת עצום לנפשו קרי"ה נאמנה הזאת נעמי וגם ילמוד תנ"ך בתרגום כמ"ש האר"י ז"ל ובס ימלא הכל מוכן אמנם יש בו טעויות הרבה ולריך להבין ולהרגיש הטעות ובגדיאים וכתובים ילמוד פעם אחת מקרא ופעם תרגום ולא יכוין בכונות הכתובים שם כי הם מלאי השגיאה גם לא יאמר התפלות שבראש הס (ועתה נדפס חק לישראל בסדר יפה ונחמד):

נעתק מספה"ק שארית ישראל המיוחד שבתלמידי הבה"ק מוהר' ר' מרדכי מטשארנאביל זצוק"ל.

שער השובבים דרוש א

והנה הרואה ירואה בספר הקדוש שנקרא חק לישראל שהוא תיקון לפגם הברית. ככה קבלתי מרבותי שתיקון האמיתי הוא ע"י התחברות תורה שבכתב עם תורה שבע"פ ע"י חק לישראל. ורמז לזה וחוק בשארו שם וכו'. ע"כ בעקבות משיחא אלו יצא לאור ספר „יוסף לחק" מהגדיק הגדול רבי חיד"א תלמידו של ר' חיים אבן עטר בעל האור החיים שיש בו שני אורות תרין משיחין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף בסוד גדיק הכולל המתקן פגם של כל ישראל. הרואה ירואה כי בימים האלו בימי שובבי"ם ת"ת תיקונים גדולים לפגם ברית המעור והלשון כנ"ל ויש בהם רזין עילאין רזין דרזין כו'.